T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

BULGARİSTAN TÜRKLERİNİN 1950-1951 GÖÇÜ VE TRAKYA'DA İSKÂNLARI

BAHAR TOPARLAK

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞRETİM ÜYESİ İBRAHİM KAMİL

EDİRNE,2018

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

BAHAR TOPARLAK tarafından hazırlanan "BULGARİSTAN TÜRKLERİNİN 1950-1951 GÖÇÜ VE TRAKYA'DA İSKÂNLARI" konulu **Doktora** Tezi Savunma Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 33. - 34. maddeleri uyarınca 27 HAZİRAN 2018 ÇARŞAMBA GÜNÜ SAAT 11.00'da yapılmış olup, tezin * KABUL EDİLMESİNE **OYBİRLİĞİ / ~~OYÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. İlker ALP	Kabul Edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KAMİL	Kabul edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Nur MORKOÇ	Kabul Edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi V. Türkan DOĞRUÖZ	Kabul edilmesine	
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Serdar TABAKOĞLU	Kabul edilmesine	

(*) Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında **"Kabul Edilmesine / Red Edilmesine / Düzeltilmesine"** seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekmektedir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10197166
Yazar Adı / Soyadı	BAHAR TOPARLAK
T.C.Kimlik No	40660144836
Telefon	5348112014
E-Posta	bahar---83@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 Göçü ve Trakya'ya İskanları
Tezin Tercümesi	The Emigration of The Bulgarian Turks Durıng The Years of 1950-1951 and Settlement of them in Thrace
Konu	Tarih = History
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Tarih Anabilim Dalı
Bilim Dalı	
Tez Türü	Doktora
Yılı	2018
Sayfa	270
Tez Danışmanları	DR. ÖĞR. ÜYESİ İBRAHİM KAMİL
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	Bulgaristan Türkleri, Göç, İskân, Trakya, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ

06.07.2018

İmza:.....

Tezin Adı: Bulgaristan Türklerinin 1950-1951 Göçü ve Trakya'da İskânları

Hazırlayan: Bahar TOPARLAK

ÖZET

Beş asır boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun hakimiyetinde kalan Bulgaristan, bağımsızlığını kazanması ile Türklere karşı sürekli bir baskı ve sindirme politikası izlemiştir. Bu sebeple başlayan göç uzun yıllar Bulgaristan Türklerinin kaderi olmuştur.

1944 sonrası Bulgaristan'a komünist rejimin yerleşmesiyle beraber azınlıklara yönelik uygulamalar sistemli hale getirilip tek uluslu sosyalist bir devlet kurmaya çalışılmış ve bu politikaya engel Bulgaristan'da yaşayan en büyük azınlık olan Türkler görülmüştür. Bundan sonra eğitimde, dinde kısıtlamalar, toprakların kooperatifleşmesi, yeni komünist rejimin baskıları ve Sovyetler Birliği'nin çeşitli amaçlarla yaptığı kışkırtmalar 1950 – 1951 göçünü başlatan nedenler olmuştur. 10 Ağustos 1950 tarihinde Bulgar Hükümeti verdiği nota sonrası yaşanan göç başlamıştır. Bulgaristan'dan 1950 yılının başından itibaren Türkiye'ye gelen göçmenler Türk hükümeti tarafından ülkenin çeşitli yerlerine iskân edilmişlerdir.

Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ göçmenlerin yoğun olarak iskân edildiği şehirlerden bazıları olmuştur. Göçmenler önce misafirhanelerde kalmış, sonra iskân yerlerine gönderilmiştir. Göçmenlere Kızılay, Türk halkı, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile dış ülkeler yardım etmişlerdir. Ayrıca Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği kurulmuştur. Bu birlik iskân yerlerinde şube açarak göçmenlere yardımların ulaşmasını sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bulgaristan Türkleri, Göç, İskân, Trakya, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ

Name of Thesis: The Emigration of The Bulgarian Turks Durıng The Years of 1950-1951 and Settlement of them in Thrace

Prepared By: Bahar TOPARLAK

ABSTRACT

Bulgaria had been under the sovereignty of the Ottoman Empire for 5 centuries, but after it gained its indepedence, there has been a constant policy of suppression against the Turks and this has been the fate of the Bulgarian Turks for many years.

After 1944 communism, asimilation become official an systmetical policy of state Erpecially in Jivkov term the efforts for one-nation Bulgaria by arsimilating Turkısh and other mirorities have increated and The Turks were the largest minority group in Bulgaria and the Bulgarian government saw them as an obstacle to their policy. Afterwards The restrictions in education, religion land collectivization, the pressure of the new comunist regime and Soviet Union for some reasons started the 1950 – 1951 migration. The Bulgarian goverment intended to send the Bulgarian Note of the 10 August 1950 to Turkey and then migration got started. Turks in Bulgaria became subject to forced migration. Immigrants coming to Turkey from Bulgaria since 1950 the immigrants The Turkish government has immigrated to various parts of the country, especially the western regions.

Edirne, Kırklareli, Tekirdağ some of the cities where immigrants are heavily populated. They first stayed in the guesthouses, and then they were sent to settlements. The Red Crescent, and other countries, Turks and various institutions assisted the immigrants. In addition, the Immigration and Refugee Aid Union of Turkey was founded and has provided assistance to migrants reach of opening branches in places inhabited this unity.

Key Words: Bulgarian Turks, Exodus, Settlement, Thrace, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ

ÖNSÖZ

1950 – 1951 senelerinde 154.393 Bulgaristan Türkü Türkiye'ye göç ettirilmiştir. Bu durum Türkiye'yi oldukça zor ve sıkıntılı bir durumda bırakmıştır. Göçmenlerin iskânı, Türkiye'ye mali külfet getirmekle birlikte hükümetin yaptığı harcamaların yanında, Türk halkının yardımları, Kızılay'ın ve yabancı ülkelerin yardımları ile bunun üstesinden gelinebilmiştir. Göçmenler çeşitli illere özellikle batı bölgelerine iskân edilmiştir. Hükümetin amacı göçmenleri bir an önce iskân ederek üretici duruma getirmek olmuş bu sebeple Trakya'ya yerleştirilen göçmenlere iskân yardımları yapılmıştır. Muhacir olarak adlandırılan Bulgaristan Türklerine Kızılay ile Türkiye Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği vasıtasıyla çeşitli yardımlar yapılmıştır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Bulgaristan Türklerinin Prenslik, Krallık ve Komünist dönemde yaşadıkları, maruz kalınan politikalar, Osmanlı-Rus Savaşı sonrası göçlerle birlikte Türk nüfusunun azalmasından bahsedilmiştir. İkinci bölümde 1950-191 göçünün neden ve nasıl oluştuğu, göç süreci, yaşanan zorluklar ve göçmenlerin gelmesiyle birlikte iskân ve yapılan yardımlar ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Trakya'da Edirne, Tekirdağ, Kırklareli'ne iskân faaliyetleri ile yardımlar anlatılmıştır. Bu tez çalışmasında hem birincil hem ikincil kaynaklar kullanılmış, Cumhuriyet Arşivi, Kızılay Arşivi, yerel ve ulusal gazeteler, kitaplar, makaleler incelenmiştir.

Çalışma sürecinde benden destek ve yardımlarını esirgemeyen başta tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi İbrahim KAMİL'E, tez komitesi üyesi Prof. Dr. İlker ALP'E teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca Kızılay Arşivi'nde araştırma yapmam için bana yardımcı olan Ülkü ÇALIŞKAN'A, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Genel Müdür Prof. Dr. UĞUR ÜNAL'A, Depo ve Araştırma Hizmetleri Şube Müdürü Kadir AYTAR'a, diğer arşiv çalışanlarına ve son olarak aileme yanımda oldukları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **I**

ABSTRACT ..... **II**

ÖNSÖZ ..... **III**

İÇİNDEKİLER ..... **IV**

TABLO ..... **VII**

KISALTMALAR ..... **XVI**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN'DAKİ TÜRKLERİN DURUMU, HUKUKİ STATÜLERİ VE GÖÇLERLE DEĞİŞEN DEMOGRAFİK YAPI

A.BULGARİSTAN'DAKİ TÜRKLERİN DURUMU VE HUKUKİ STATÜLERİ 5

1.Prenslik Dönemi (1878-1908) 5

a. Eğitim 5

b. Toplumsal ve Dini Durum 6

c. Berlin Antlaşması 7

2.Krallık Dönemi(1908-1944) 8

a. Eğitim 9

b. Toplumsal ve Dini Durum 11

c. İstanbul Protokolü ve sözleşmesi 13

d. 1913 Antlaşması ve Müftülüklerle İlgili Sözleşme 13

e. Neuilly (Nöyi) Barış Antlaşması 15

f. 1925 Türkiye-Bulgaristan Dostluk Antlaşması ve İkamet Sözleşmesi 15

3. Komünist Parti Dönemi(1944-1989) 16

a. Eğitim 16

b. Toplumsal Durum 17

c.1947 Paris Barış Antlaşması 17

B. BULGARİSTAN'DAN GÖÇLER ve DEĞİŞEN DEMOGRAFİK YAPI 18

1.Osmanlı – Rus Savaşı Sonrası Göçler 18

2. Balkan Savaşları Sonrası Göçler 21

3. 1914 -1949 Arası Göçler 22

İKİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN TÜRKLERİ'NİN 1950-1951 GÖÇÜ

A. GÖÇ SÜRECİ 25

1. 1950–1951 Göçünün Arka Planı ve Hazırlayıcı Etmenler 25

2. Karşılıklı Notaların Verilmesi 31

3. Sınırın Kapatılması ve Sebepleri 36

4. Sınırın Açılması ve Göçün Devam Etmesi 37

5. Göçmenlerin Yaşadıkları Zorluklar 40

B. TÜRKİYE'NİN GÖÇMEN POLİTİKASI 43

1. Hukuki Mevzuat 43

2. Göçmenlere Yapılan Yardımlar 45

a. İskân Yardımları 46

b. Kurumsal Yardımlar 61

I. Kızılay Yardımları 61

II. Göçmenlere ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği ve Faaliyetleri 63

c. Dış Yardımlar 69

d. Diğer Yardımlar 74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇMENLERİN TRAKYA'DA İSKÂNLARI

A. EDİRNE'DE SEVK VE İSKÂN FAALİYETLERİ 82

1.Göçmenler Hakkında İstatistiki Bilgiler 82

2. Göçmenlerin Sevki ve Diğer Bölgelere İskânı 83

3. Göçmenlerin Edirne'de İskânı 106

4. Göçmenlere Yapılan Yardımlar 117

a. İskân Yardımları 117

b. Kurumsal Yardımlar 127

I. Kızılay Yardımları 127

II. Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Edirne Şubesi 133

c. Diğer Yardımlar 134

B. KIRKLARELİ'DE İSKÂN FAALİYETLERİ 136

1. Göçmenlerin İskânı 136

2. Göçmenlere Yapılan Yardımlar 151

a. İskân Yardımları 151

b. Kurumsal Yardımlar 160

I. Kızılay Yardımları 160

II. Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Kırklareli Şubesi 163

c. Diğer Yardımlar 166

C. TEKİRDAĞ'DA İSKÂN FAALİYETLERİ 174

1. Göçmenlerin İskânı 174

2. Göçmenlere Yapılan Yardımlar 184

a. İskân Yardımları 184
b. Kurumsal Yardımlar 206
I. Kızılay Yardımları 206
II. Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Tekirdağ Şubesi 209
c. Diğer Yardımlar 209
SONUÇ 211
KAYNAKÇA 215
EKLER 226

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : 1885 Sonrası Bulgaristan Prensliği Topraklarının 1876 Yılı Nüfusu 19

Tablo 2: Bulgar İstatistiklerine Göre Bulgaristan Nüfusunun Dine Göre Dağılımı .. 20

Tablo 3: Yıllara Göre Göçmen Sayısı 20

Tablo 4: 1923-1939 arası göçmen miktarı 23

Tablo 5:1940-1949 arası göçmen miktarı 24

Tablo 6:Bulgaristan'daki Türk Konsolosluklarınca Türkiye' ye Göç Vizesi 31

Tablo 7: 1950-51 yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmen Miktarı 34

Tablo 8: 1950 Yılı Bütçesinden Bulgaristan Göçmenlerinin 45

Tablo 9 Göçmenlere 27 Günlük Yapılan Yardım 48

Tablo 10: 1950 Yılındaki İskân Masraf Bütçesi 48

Tablo 11: Marshall Planından İskân için Harcanan Masraf Miktarı 49

Tablo 12: Bir Ailenin Üretici Bir Hale Getirilmesi İçin Masraflar 52

Tablo 13: Göçmenler İçin Yapılan İskân Yardımları 54

Tablo 14: Göçmenler için 1954'e kadar ev miktarı 54

Tablo 15 : 1950 - 1954'e Kadar Verilen Toprak 55

Tablo 16: Toprak Komisyonunun faaliyeti 55

Tablo 17: Traktörlerin 1950-54 Yılları İçerisindeki Faaliyetleri 56

Tablo 18:1951 -1960 Arası Verilen Donatım ve Çevirme Kredileri 57

Tablo 19 : Çiftçi göçmenlere kredi ve iskân tahsisatı ile..... 58

Tablo 20 : Zanaatkar Göçmenlere Verilen Döner Sermaye 58

Tablo 21: Göçmenlere Hükümet Yardımı 1950-52 59

Tablo 22:Göçmenlere Tarımsal Destek 1950-52 60

Tablo 23: Kızılay Şubesi vasıtasıyla yapılan Yardımlar..... 62

Tablo 24: Çeşitli İllere Kızılay Vasıtasıyla Verilen Bağışlar..... 63

Tablo 25 : 27 Nisan 1951 Yılında Kızılay Kongresinde Dış Yardımlar 74

Tablo 26: Trakya'da Göçmen İskân Miktarları 80

Tablo 27: Hükümet Tarafından Trakya'ya İskân Edilen Göçmenler 1950-52 81

Tablo 28: Göçmenlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı (1950) 82

Tablo 29: Emperial Cemical Industrius ltd. şirketinden yapılan yardımlar 87

Tablo 30: 40 İle Yerleştirilecek Göçmenlerden..... 98

Tablo 31: Edirne'den İlçelere Sevk Edilen Göçmenler 99

Tablo 32 : Edirne'den İlçelere Sevk Edilen Göçmenler 100

Tablo 33: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 101

Tablo 34 : Kırklareli'ne Sevk Edilenler..... 101

Tablo 35: Kırklareli'ne Sevk Edilenler..... 102

Tablo 36: Kırklareli'ne Sevk Edilenler..... 103

Tablo 37: Kırklareli'ne Sevk Edilenler 103

Tablo 38: Tekirdağ'a sevk edilenler 104

Tablo 39: Tekirdağ'a sevk edilenler 104

Tablo 40: Tekirdağ'a Sevk Edilenler 104

Tablo 41 : Tekirdağ'a Sevk Edilenler 105

Tablo 42: Tekirdağ'a sevk edilenler 105

Tablo 43:1950-51 Edirne Merkez, İlçe ve Köylerine Yerleştirilen Göçmenler..... 108

Tablo 44: Edirne Merkez Köylerine İskânlar 108

Tablo 45:Edirne İpsala İlçesi Merkez ve Köylerine İskân Edilen Göçmenler 109

Tablo 46: Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler 109

Tablo 47: Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler 110

Tablo 48: Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler 110

Tablo 49: Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler 111

Tablo 50 : Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler 111

Tablo 51: Edirne Enez İlçesi Merkez Ve Köylerine Yapılan İskânlar 112

Tablo 52: Edirne Enez İlçesi Merkez Ve Köylerine Yapılan İskânlar..... 112

Tablo 53:Edirne Havsa İlçesi Merkez ve Köylerine 113

Tablo 54: Edirne İpsala İlçesi Merkez ve Köylerine İskân Edilen Göçmenler..... 113

Tablo 55: Edirne Keşan İlçesi Merkez Ve Köylerine Yapılan İskânlar 114

Tablo 56: Edirne Keşan İlçesi Merkez ve Köylerine Yapılan İskânlar 114

Tablo 57: Edirne Keşan İlçesi Merkez ve Köylerine Yapılan İskânlar 115

Tablo 58: Edirne Keşan İlçesi Merkez ve Köylerine Yapılan İskânlar 115

Tablo 59:Edirne Lalapaşa İlçesi Merkez ve Köylerine İskânlar:..... 116

Tablo 60 : Edirne Lalapaşa İlçesi Merkez ve Köylerine İskânlar..... 116

Tablo 61: Edirne Meriç İlçesi Merkez ve Köylerine İskânlar 117

Tablo 62: Edirne Merkez ve İlçelerinde Yapılan Evler 119

Tablo 63 Edirne'de 31.03.1954 Tarihine Kadar Yapılan Göçmen Evleri 120

Tablo 64 : Havsa Göçmen Evleri..... 121

Tablo 65 : Göçmenlere verilen toprak 124

Tablo 66: Toprak Komisyonlarının 1951 Yılındaki Faaliyetlerini Gösterir Cetvel. 125

Tablo 67 : İskân Kanununa Göre Göçmenlere Dağıtılan Topraklar-Edirne 125

Tablo 68: 1952 Yılı Dağıtılan Arazi Miktarı 125

Tablo 69: Göçmenlere Hükümet Yardımı 1950-52 126

Tablo 70: Göçmenlere Tarımsal Destek 1950-52 126

Tablo 71: Trakya'da Kredi Tevzi Yerleri 130

Tablo 72: Bağışlarla Toplanan Paralar..... 131

Tablo 73: Kızılay Tarafından Edirne'ye Yapılan Masraflar..... 131

Tablo 74: Uzunköprü ve Köylerine Kızılay Yardımı 132

Tablo 75: Tarım Bakanlığı adına Kızılay Tarafından Yapılan Masraflar 132

Tablo 76: Edirne'de Vatandaşların yardımları gösterilmektedir: 134

Tablo 77 : Kırklareli'inde İskân Edilen İlçe, Bucak, Köyler 137

Tablo 78 : İnece, Polos, Üsküp ve Dereköy Bucaklarına Yerleştirilen Göçmenler 138

Tablo 79 : Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 139

Tablo 80: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 140

Tablo 81: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 140

Tablo 82 : Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 141

Tablo 83 : Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 142

Tablo 84: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 142

Tablo 85: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 143

Tablo 86 : Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 144

Tablo 87: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 145

Tablo 88: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 146

Tablo 89: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler 146

Tablo 90:1952'ye Kadar Gelen Göçmenlerden Gönderildikleri Yerler 147

Tablo 91: Kırklareli İlçe ve Köylerine Yerleştirilen göçmenler 147

Tablo 92: Kırklareli İlçe ve Köylerine Yerleştirilen göçmenler 148

Tablo 93: Kırklareli İlçe ve Köylerine Yerleştirilen göçmenler 148

Tablo 94: Kırklareli İlçe ve Köylerine Yerleştirilen göçmenler 149

Tablo 95 : Lüleburgaz ve Vize köylerine Göçmenler 150

Tablo 96 : Lüleburgaz köylerine Yerleştirilen Göçmenler 150

Tablo 97 : Göçmen Evleri 152

Tablo 98: Yapılacak Göçmen Evleri 153

Tablo 99 : 31.03.1954'e Kadar yapılan Göçmen Evleri 153

Tablo 100 : İskân Kanununa Göre Göçmenlere Dağıtılan Topraklar-Kırklareli 155

Tablo 101 : Kırklareli'de Göçmenlere İskân Yardımları 156

Tablo 102 : Kırklareli'de Göçmenlere İskân Yardımları 157

Tablo 103 : Kırklareli'de Göçmenlere İskân Yardımları 158

Tablo 104: Göçmenlere Hükümet Yardımı 1950-52 159

Tablo 105: Göçmenlere Tarımsal Destek 1950-52 159

Tablo 106: Kırklareli'nde Göçmenlere Yapılan Yardım Miktarı 159

Tablo 107: Kızılay tarafından yapılan masraflar 160

Tablo 108: Kırklareli Göçmen Eşyası Nakliyesi 161

Tablo 109: İaşe Yardımı 161

Tablo 110 : iaşe yardımı 161

Tablo 111 : İaşe Yardımı 162

Tablo 112: Göçmen Nakliyesi 162

Tablo 113 : Kırklareli İlçe ve Köyleri Yardımları 166

Tablo 114: Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi 167

Tablo 115: Kofçağız Bucağı Köylerinin Yaptıkları Bağış Listesi 168

Tablo 116 :Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi 168

Tablo 117:Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi 169

Tablo 118: Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi 170

Tablo 119: Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi 170

Tablo 120 :Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi 171

Tablo 121:Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan..... 172

Tablo 122 :Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi 173

Tablo 123: Kurumsal bağışlar listesi şöyledir: 174

Tablo 124 : Misafir Edilen köyler..... 175

Tablo 125: Tekirdağ Merkeze İskânlar 176

Tablo 126 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar..... 177

Tablo 127 : Saray İlçesi'ne İskân Edilenler 177

Tablo 128: Saray İlçesi'ne İskân Edilenler 178

Tablo 129 : Şarköy ve Muratlı'ya İskân edilenler 178

Tablo 130: Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar..... 179

Tablo 131 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar..... 179

Tablo 132 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar 180

Tablo 133 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar 181

Tablo 134 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar 182

Tablo 135: İskân Edilen Göçmenler 183

Tablo 136 : Göçmen evleri 185

Tablo 137: 1951 Yılında Göçmenlere Yapılan Evlerin Durumu 187

Tablo 138: 1952 yılında göçmenlere yapılan evlerin yılları ve kazalara göre durumu: 187

Tablo 139: 1953 yılında göçmenlere yapılan evlerin durumu: 187

Tablo 140: 1954 yılında göçmenlere yapılan evlerin durumu 188

Tablo 141: Köy ve şehir tipi yapılan toplam evler: 188

Tablo 142: 1951'den 1954 Sonuna Kadar Yapılan Ev Adedi 188

Tablo 143 : 31.03.1954'e Kadar Yapılan Göçmen Evleri 189

Tablo 144 :Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları 190

Tablo 145 : Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları 190

Tablo 146 : Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları 191

Tablo 147 : Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları 192

Tablo 148 : Tekirdağ Merkezde İskân Yardımları 193

Tablo 149: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları 194

Tablo 150: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları..... 195

Tablo 151: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları..... 196

Tablo 152: Saray İlçesinde İskân Yardımları..... 197

Tablo 153: Saray İlçesinde İskan Yardımları 1988

Tablo 154: Tekirdağ İlçe ve Köylerinde İskân Yardımları 1988

Tablo 155: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları 199

Tablo 156: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları..... 199

Tablo 157: Kırkepenek Köyü Toprak Dağıtımı Ve Arsa Tahsisatı 200

Tablo 158: Kırkepenek Köyü Toprak Dağıtımı ve Arsa Tahsisatı 201

Tablo 159: Ulaş Köyü Toprak Dağıtımı ve Arsa Tahsisatı..... 201

Tablo 160 : İskân Kanununa Göre Göçmenlere Dağıtılan Topraklar-Tekirdağ 202

Tablo 161: Verilen Gayrimenkuller 203

Tablo 162 : Verilen Donatım Kredisi 204

Tablo 163 : Verilen tohumluk..... 204

Tablo 164 : Zanaatkar Göçmenlere Verilen Döner Sermaye..... 205

Tablo 165: Çiftçi Göçmenlere Verilen Ziraat Vasıtaları 205

Tablo 166: Çiftçi Göçmenlere Verilen Ziraat Vasıtaları 205

Tablo 167 : Kızılay yardımları..... 207

Tablo 168: Tarım Bakanlığı Adına Kızılay Tarafından Yapılan Masraflar..... 208

KISALTMALAR

a.g.e	:	Adı geçen eser
a.g.m	:	Adı geçen makale
a.g.t	:	Adı geçen tez
BCA	:	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Bkz.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
Çev	:	Çeviren
D.	:	Devre
Ed.	:	Editör
S.	:	Sayı
s.	:	Sayfa
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

4. yüzyıldan itibaren Türk Kavimlerinin gelip yerleştiği Balkan Yarımadası, Deliorman ve Varna'dan Tuna'ya kadar Osmanlılardan çok önce gerçek bir Türk yurdu haline gelmiştir.[1] 13. yüzyılda Balkanlara Anadolu Türklerinin akınları olurken, Bulgaristan'da beş yüz yıl sürecek olan Osmanlı hakimiyeti başlamıştır.[2] Balkanlar'daki Osmanlı nüfuzunun artması ve bir kısım toprakların kaybedilmesi üzerine Papa 4.Urban'ın teşvikiyle Bulgarlar'ın Macarlar, Sırplar, Eflak ve Bosnalılar ile anlaşarak Edirne'ye yönelmeleri karşısında 1364'te meydana gelen ve Osmanlı kuvvetlerinin kazanmasıyla sonuçlanan Sırpsındığı Savaşı hem Türk ve Bulgarları geniş kapsamlı şekilde ilk kez karşı karşıya getirmiş hem de Bulgaristan'ın Osmanlı hâkimiyetine girmesi sürecini hızlandırmıştır.[3]

1365 yılında Bulgaristan Çarı İvan Aleksandr'ın ölümünden sonra Bulgaristan eski birliğini tamamen kaybetmiş taht mücadeleleriyle beraber bazı yerel feodal derebeylerin çıkarları birbiriyle çatıştığından memleket ve halk parçalanmış ülkede anarşi egemen olmuştur. Batı Bulgaristan'da yer alan Vidin Beyliği'ne İvan Stratsimir, Güney Bulgaristan'a İvan şişman hakim olmuştur. Varna'dan Dobruca taraflarında Bulgar despotlarından Dobrotiç, Doğu Makedonya'nın kuzey parçasında Prens Konstantin hâkimiyet kurmuştur. Osmanlı Bulgar topraklarına girmek üzereyken en geniş araziye sahip olan İvan Şişman'ın Vidin Beyliği'ne hakim olan kardeşi ile mücadelesi bitmemiştir. Bulgarların birbiriyle mücadelelerinden başka

---

[1] M.S. 4. yüzyıldan itibaren Balkanlara gelen Türkler, siyasi teşekkül olarak da burada Slavlardan önce var olmuşlardır. Türklerin Balkanlara gelişi Karadeniz'in kuzeyinden geçmek suretiyle (Hunlar, Avarlar, Bulgar Türkleri, Peçenekler, Uzlar, Kumanlar ve Tatarlar) veya güneyden Anadolu (Selçuklu ve Osmanlı Türkleri) üzerinden olmuştur. Ancak yukarıda değindiğimiz gibi Bulgar tarihçiler "Tyurki" deyip Karadeniz'in kuzeyinden gelen Türklerle Anadolu'dan gelen Türkler arasında fark olduğunu vurgulamaya çalışmaktadırlar. Osmanlılardan önce Türkçe konuşan bir nüfusun varlığının Osmanlılaşmayı ve İslamlaşmayı kolaylaştıran bir husus olabileceğini asla göz önünde bulundurmamaktadırlar. Oysa Machiel Kiel'in yaptığı araştırmalarda örneğin Meriç havzasındaki, sonradan Müslümanlığı kabul eden ve Türkleşen kitlelerin Bizanslıların bölgeye yerleştirdikleri Hıristiyan Peçenek Türkleri olduğu anlaşılmaktadır. Kiel'e göre de dil birliği din birliği oluşturmanın zeminini hazırlamıştır. Balkanlarda Türklerin varlığını Osmanlı dönemi ile sınırlandırmadaki amaç, "Türklerin kadim olmadığı, sonradan geldiği, yani sömürgeci emperyalist oldukları iddiasına temel oluşturmaktır. Ayşe Kayapınar,"Bulgar Tarihçilerinin Komplo Teorilerinden Örnekler ve Bunların Bulgaristan'daki Türk Azınlığına Etkileri", *89 Göçü*, Editörler: Neriman Ersoy Hacısalihoğlu, Mehmet Hacısalioğlu, Balkar&Balmed, İstanbul 2012, s.104-105.

[2] Halil İnalcık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, Eren Yayınları, İstanbul 1992, s.7; M. Hüdai Şentürk, *Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi(1850-1875)*,Ankara 1992, s.23.

[3] Hüseyin Avni Bıçaklı, *Türkiye – Bulgaristan İlişkileri,* İmge Kitabevi, Ankara 2016, s.63.

Macar Kralı Layoş da Balkanlar'a girmeye çalışmıştır. Eflaklar da aynı zamanda Bulgar topraklarından pay edinmek istemişlerdir. Bu durum Osmanlı fethini kolaylaştırmıştır. Trakya ve Balkanlar'ın güneyindeki Bulgar toprakları fethedildikten sonra Kral Şişman tehlikenin büyüklüğünü anlamıştır. Yanbolu'nun Timurtaş Paşa tarafından fethi üzerine Osmanlı himayesini kabul ve asker vermeyi taahhüt eden Kral Şişman Türklerin daha fazla ilerlemesini durdurmak düşüncesiyle Sultan 1. Murat ile akrabalık bağı kurmak istemiştir. Bu amaçla kızkardeşi Marya'yı padişaha eş olarak takdim etmiştir.[4]

Sultan Murat 1371'de Bulgaristan'ın önemli merkezlerinden Eski Zağra'yı fethetmiştir. Bunun üzerine Kral Şişman Osmanlı himayesinden kurtulma yollarını araştırmaya başlamış Bosna'da Sırp, Arnavut ve Hırvatların Osmanlılar'a karşı ortak direniş için ittifak yapmayı denemiştir. Ancak padişah Çandarlı Ali Paşa'yı 30 bin kişilik kuvvetle Bulgaristan'a göndermiş ve Ali Paşa, Pravadı, Şumnu, Silistre'yi almıştır. Daha sonra Ali Paşa Rusçuk ve Niğbolu arasındaki toprakları da ele geçirmiştir.[5] 1371 Çirmen Savaşı'nda elde edilen zaferle Bulgaristan, Makedonya ve Güney Sırbistan toprakları hâkimiyet altına alınmış, Sofya 1385, Niş 1386, Selanik ise 1387 yılında ele geçirilmiştir. Osmanlılar ilerlemelerinin bu evresinde fethettikleri toprakların yerli prenslerinden bazıları iktidarlarını korumuşlar ancak haraç ödemek ve askeri yardımda bulunmakla yükümlü tutulmuşlardır. Bu sayede sultanlar gerçekleştirdikleri seferlerde Balkan prenslerinden düzenli olarak askeri destek temin etmiştir. Diğer bölgeler ve belli başlı şehir merkezleri Osmanlıların doğrudan yönetimi altına girmiştir.[6] 1393'te Tırnova ve 1396'da Niğbolu Savaşları'yla Bulgaristan toprakları tamamen Osmanlı hakimiyetine geçmiştir.[7] Osmanlılar fethettikleri her bölgede olduğu gibi Bulgarlara karşı da Türkleştirme ve Müslümanlaştırma politikası gütmemiş onların dini inanışlarına karışmamış din, dil, isim ve soy isimlerine karşı herhangi bir müdahalede bulunmamıştır. Bu sayede

[4] M. Hüdai Şentürk, *a.g.e.*, s.4-5.
[5] M. Hüdai Şentürk, *a.g.e,* s.4-5.
[6] Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi 1*, Çev: İhsan Durdu, Gülçin Tunalı, Haşim Koç, Küre Yayınları, İstanbul 2009, s.33.
[7] Hüseyin Avni Bıçaklı, *a.g.e.*, s.64.

Bulgarlar Osmanlı egemenliği altında beş asra yakın bir süre dini ve etnik varlığını sürdürebilmişlerdir.[8]

Bulgarlar 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bağımsızlık duygusu ile hareket etmeye başlamıştır. Fransız İhtilali'nin doğurduğu milliyetçilik fikirleri, Rusların Panslavist politikaları, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin[9] Bulgarları istismarı ve Avrupa'daki 1848 ihtilalleri, isyan komitelerinin kurulmasına ve Bulgaristan'da karışıklıkların çıkmasına neden olmuştur. Bulgar papazlar ile Rus dilbilimcilerin çalışmaları da Bulgarlar'da bağımsızlık düşüncesini uyandırmıştır.[10] Özellikle Osmanlı'nın içinde bulunduğu idari ve mali bunalım ile Avrupalı Devletler'in ve Rusya'nın yardımları Bulgarların işini kolaylaştırmıştır.[11]

Bulgarlık bilincine sahip yeni nesille kültürel olarak gelişen Bulgar milliyetçiliği fikirden aksiyona geçmiş Bulgarlar çetecilik ve komitacılık faaliyetlerine başlamışlardır. İlk ciddi isyan teşebbüsleri 1841 yılında Niş[12] ve 1849 yılında Vidin'de[13] meydana gelmiştir. 1850'li yıllara gelindiğinde Rusya'nın kışkırtıcı bir biçimde Panslavizm propagandası yapması bu propagandanın Bulgarlardan karşılık görmesi üzerine Bulgar meselesi önemli bir sorun haline gelmiştir. Eğitim ve kültürel faaliyetler, bağımsız Bulgar kilisesi oluşturulması, Bulgaristan'ın bağımsızlığını elde edene kadar süren isyanlara vesile olmuştur.[14]

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra imzalanan Ayastefanos Anlaşması'yla Balkanlar'da büyük Bulgar Prensliği kurulmuştur. Fakat Bulgar Prensliği'nin çok geniş topraklara sahip olması hem diğer Balkan devletlerini hem de Avrupalı devletleri rahatsız etmiştir. Bu nedenle konu Berlin Kongresi'ne getirilmiş

---

[8] M. Hüdai Şentürk, *a.g.e.*, s.13-14.

[9] Bulgarların milli uyanışı Osmanlı Devleti'ne ya da Türklere karşı değil Rumlara karşı bir tepki olarak gelişmişti. Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti tarafından fethinden sonra Bulgarların dini yönden Fener Rum Ortodoks Patrikhanesine bağlanması 18 inci yüzyıla kadar bir sorun oluşturmazken Patrikhanenin 18 inci yüzyılın ikinci yarısından itibaren Panhelenizm siyaseti gütmesi ve Bulgarları asimile etmek istemesi Bulgarlarda milli hislerin oluşmaya başlamasına yol açmıştır. Daha önce kapatılarak Rum Ortodoks Patrikhanesine bağlanan bağımsız Bulgar Kilisesinin tekrar kurulması taleplerine yol açan dini odaklı bu baskılar ilk etkilerini Bulgar papazlar üzerinde yapmış, papazlar yazdıkları eserlerle Bulgarlar milli uyanışının önderliğini yapmışlardır. Mahir Aydın, *Şarki Rumeli Vilayeti*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1992, s.1.

[10] Halil İnalcık, *a.g.e.,* s.18-26.

[11] M. Hüdai Şentürk, *a.g.e.*, s.86.

[12] Mahir Aydın, *a.g.e.* , s.2.

[13] Halil İnalcık, *a.g.e.* , s.45.

[14] M. Hüdai Şentürk, *a.g.e.* , s.220-221.

ve burada Bulgaristan toprakları üç parçaya bölünmüştür. Doğu Rumeli ayrı bir özerkliğe kavuşturulup Osmanlı'ya bağlanmıştır.[15] Ruslar çekildikten sonra Balkan Sıradağları'nın kuzeyi '*Bulgaristan Prensliği'*, güneyi de '*Doğu Rumeli Vilayeti'* olarak teşkilatlandırılmıştır. Doğu Rumeli Osmanlı toprağı gözükmesine rağmen hakimiyet fiilen Bulgarların eline geçmiştir. Bulgaristan 1885'te Balkan Dağları güneyindeki Doğu Rumeli vilayetini ilhak ederek büyümüştür.[16] 6 Ekim 1908 yılında da bağımsızlığını ilan ederek krallık haline gelmiştir.[17]

[15]Mahir Aydın, *a.g.e.,* s.11-23; Halil Şimşek, *Türk Bulgar İlişkileri ve Göç,* Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1999, s.14.
[16] Bilal Şimşir, *Bulgaristan Türkleri,* Bilgi Yayınevi, Ankara 2009, s.41.
[17] Hüseyin Avni Bıçaklı, *a.g.e.*, s.86

BİRİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN'DAKİ TÜRKLERİN DURUMU, HUKUKİ STATÜLERİ VE GÖÇLERLE DEĞİŞEN DEMOGRAFİK YAPI

A.BULGARİSTANDA TÜRKLERİN DURUMU VE HUKUKİ STATÜLERİ

1. Prenslik Dönemi (1878-1908)

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaş sonucu imzalanan Berlin Antlaşması ile Tuna Vilayeti'nin Sofya, Vidin, Rusçuk, Tırnova ve Varna Sancakları üzerinde küçük bir Bulgar Prensliği kurulmuş 16. yüzyılın başlarından itibaren ülkede çoğunluğu oluşturan Türk topluluğu, ilk kez belirgin bir şekilde azınlık durumuna düşmüştür. [18]

Bulgaristan Prensliği'nin kuruluşundan itibaren işbaşına gelen Bulgar yönetimleri dilsel, kültürel ve etnik bakımlardan türdeş bir ulus devlet yaratma hedefine ulaşmada en büyük olarak görülen azınlıklardan kurtulma bunun için de asimilasyon politikaları uygulayarak onları çoğunluk içerisinde eritme ya da göç ettirme politikası izlemişlerdir. [19]

a.Eğitim

1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında ve sonrasında ülkedeki Türk nüfusunun eğitim-öğretim kurumları kapsamlı bir yıkıma maruz bırakılmıştır. Aslında Berlin Antlaşmasıyla Bulgaristan Türklerinin kültürel gelişme hakları teminat altına alınmış ancak Bulgar Prensliği'nin kuruluşunun ardından geçen 10 yıllık süre zarfında 1500 kadar Türk mektep ve medreseleri yıkılmıştır. [20] Savaştan sonraki 10 yıl içinde Müslüman-Türk azınlık tarafından Osmanlı İmparatorluğu'na yapılan göçlerde öğretmen sayısı fazla olmuştur. Savaş sırasında okulların giderlerini sağlayan vakıf mallarının tahrip edilmiş, okul binaları yakılıp yıkılmıştır. Ayakta kalan Türk okullarının bir kısmı yeni kurulan Bulgar Prensliği'nin resmi daireleri,

[18]Ali Dayıoğlu, *Toplama Kampından Meclise,* Ankara 2005, s.38; Bilal N. Şimşir, *a.g.e,* s. 25.
[19]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.* , s.172.
[20]Hüseyin Memişoğlu, *Geçmişten Günümüze Bulgaristan'da Türk Eğitim Tarihi,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002, s.74–75.

kışlaları, postaneleri, karakolları, tiyatroları vs. için Türk azınlığın elinden alınmış ve karşılıksız olarak devletleştirilmiştir. Yine azınlık okullarının giderlerini karşılayan Müslüman-Türk azınlığın savaş nedeni ile yoksul düşmesi ve iyi durumda olanların ise göç etmiş olması Tuna Vilayeti ve Doğu Rumeli Vilayeti'nde eğitimi olumsuz etkilemiştir. Ayrıca eğitim öğretim araçları yetersiz ve var olanlar Bulgarlar tarafından gasp edilerek kendi okullarına taşınmıştır.[21] Osmanlı İmparatorluğu, Bulgarlar'ın okul binalarını tahrip etmesi ve yıkmasına karşılık 1880'de bir nota vermiştir. Ancak bu girişimin etkili olmadığını gören İstanbul Hükümeti 1881 ve 1882'de Berlin Antlaşması'nın imzacısı ve garantörü olan Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Avusturya, Macaristan ve Rusya'ya iki kez başvuruda bulunmuş bu girişimlerin sonucunda Müslüman-Türk okullarının tahrip ve işgalinin kısmen önüne geçilmiştir. [22]

Okullar öğretmen kadrosu açısından da kötü durumda olmuştur. Osmanlı-Rus savaşı sonrası göçler Bulgaristan Türklerinin aydın öğretmen kısmını da alıp götürmüştür.1881'den itibaren Türk gençleri Türkiye'de eğitim alarak Bulgaristan'a dönüp eğitime katkıda bulunmuşlar ayrıca Türkiye'den öğretmen temin edilmiştir. Ancak daha sonra Bulgaristan Türk okullarında öğretmenlik yapacak olanların Bulgar vatandaşı olmaları şartı getirilerek Türkiye'den öğretmen gönderilmesi hukuken önlenmiştir. Öte yandan öğretmenler mali açıdan yetersiz şartlarda çalışmıştır. Bulgaristan Prensliği, azınlıkların eğitimi konusunda katkı ve yardım sağlamamış, Osmanlı İmparatorluğu'ndan gelen yardımları da engelleyerek ve çıkarılan yasalarla maddi kaynakları daraltarak eğitimin gerilemesine neden olmuştur.[23]

b. Toplumsal ve Dini Durum

1878 yılına kadar Osmanlı İmparatorluğu uyrukları vilayetlerdeki Cemaat-i İslamiye ile yönetilmiştir. Karşılıklı antlaşmalarla bu kuruma tüzel kişilik tanınmıştır. Buna göre yaşadıkları her yerleşim biriminde Müslümanlar kendi vakıflarını,

[21]Oysaki 1891 tarihli Bulgar milli eğitim kanununa göre Bulgar hükümeti Türk Müslüman okullarına yardım etmek mecburiyetindedir. Hüseyin Memişoğlu, *a.g.e.*, s.84-87; Bilal N. Şimşir, *a.g.e.*, s.41-44.
[22]Bilal N. Şimşir, *a.g.e.,* s.43-44; Hüseyin Memişoğlu, *a.g.e.*, s.75.
[23]Hüseyin Memişoğlu, *a.g.e.,* s.91-93.

camilerini, mescitlerini ve türbelerini yönetmek üzere Cemaat İdare Kurulları veya Cemaat Encümenlerini seçmiştir. Prenslik uygulamada getirdiği geçici düzenlemelerde Dışişleri ve Dinişleri Bakanlığı'na ve yerel yönetimlere verdiği yetkilerle Cemaat İdare Kurullarını sıkı bir denetime almıştır. Mali denetimin artırılması seçilen görevlilerin işe başlamaları için bakanın onayının getirilmesi ve yetkilerini kötüye kullandığı gerekçesi ile heyetlerin bakanlık tarafından görevlerinden alınması bunların başlıca örnekleri olmuştur. Müftülük seçimleri ve görevleri ile ilgili yapılan geçici düzenlemelerle Dışişleri ve Din Bakanlığı'nın yetkileri ve denetimi artırılmış daha sonra 1895 tarihli Talimname ile Baş Müftü Bulgaristan Prensi tarafından seçilirken diğer müftülerin oy hakkına sahip Müslümanlar tarafından seçileceği belirtilmiştir.[24]

c.Berlin Antlaşması

1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndan sonra 1878'de Berlin Antlaşması'nı imzalamıştır. Bulgaristan Prensliği'ni kuran bu antlaşma aynı zamanda Bulgaristan'daki Müslüman-Türk azınlığın temel hak ve özgürlüklerinin uluslararası güvenceye kavuşturan ilk belge olma özelliğine sahip olmuştur.[25]

Berlin Antlaşması Bulgaristan'ın bağımsız bir devlet kimliğine kavuşmadan önce bile bünyesindeki Türk azınlığa yönelik bir takım yükümlülükler altına girdiği görülmüştür. Antlaşmanın 3. maddesinde, "*Bulgaristan Prensi'nin ahali tarafından*

[24]Başmüftü Sofya'da bulunacak ve diğer müftülerden daha yüksek maaş alacaktır. Müftü adaylarının Şeyhülislam tarafından verilen "menşur" diplomasına sahip olmaları, Bulgaristan vatandaşı olmaları gerekmektedir. Seçilen müftüler bakanlığın önerisi üzerine Prens tarafından yapılacaktır. Müftü yardımcıları bu şartlara haiz kişilerden müftülerin tavsiye ve onayı üzerine Bakanlık tarafından atanacak, maaşlarını Bulgaristan yönetiminden alacaklardır. Bu talimnamede müftülük atanmalarıyla ilgili hususlar Osmanlı ile Bulgaristan arasında krize neden olmuştur. 1899 yılında yapılan ikili anlaşma sonucunda Müslüman-Türk toplumu tarafından serbestçe seçilen müftüler Bulgaristan Prensi tarafından onaylanacak, bu atama kararı Şeyhülislam makamından özel izin alınarak uygulanacaktır. Müftü yardımcılarını da müftüler seçecek ve seçimlerini bildiren bir mektupla gerçekleşecektir, Ancak bu anlaşmanın ardından yapılan seçimlerde Bulgaristan bu anlaşma hükümlerine uymamış, Müftülerin görevden alınmaları ve atamaları Bulgar Hükümetince yapılmıştır. Şeyhülislam'ın atama, seçme, görevden alma, denetim gibi tüm yetkilerini kapsayan her türlü insiyatifi böylece Din işleri ve Dışişleri Bakanlığına geçmiştir. Müftü maaşları ekonomik gerekçelerle kesilmeye başlanmış, ekonomik baskı ile müftüler işbirliğine zorlanmışlardır. Bütün bu uygulamalar Berlin Antlaşmasına ve buna bağlı çıkarılan Bulgar anayasasına aykırı olmasına rağmen uygulamasına yönelik Osmanlı Devleti başarılı olamamıştır. Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.191-197; Ömer Turan, "Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri", *Balkanlarda Türk Varlığı Balkan Türkleri*, Editör: Erhan Türbedar, ASAM yayınları, Ankara 2003, s.184-189.

[25]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.87.

serbestçe seçildikten sonra büyük devletlerin muvafakatiyle Babıâli yönetimince tasdik olunacağı" belirtilmiştir.[26] Antlaşmanın 4.maddesinde "*Bulgarların Türkler, Yunanlılar ve Romenlerle birlikte yaşadığı bölgelerde tüm grupların hak ve çıkarları göz önünde bulundurulacaktır*." hükmünü açık bir şekilde Bulgaristan'daki Türk varlığının tanınması olarak kabul etmişlerdir.[27] Çünkü o dönemde Türk ve Müslüman kelimelerinin eş anlamlı olarak kullanıldığı kabul edilmiştir. Böyle olduğu için bu maddede Bulgaristan Türk - Müslüman azınlığı için Türk sözcüğü kullanılmıştır.[28] Antlaşmanın 5. maddesi farklı din ve mezhep sahibi olan kişilere eşit bir şekilde muamele edilmesini konu almış ve buna dayalı olarak yapılacak herhangi bir ayrımcılığı yasaklamıştır. 12. maddesi mülkiyet hakkını düzenlemiş, buna göre Türklerin Bulgaristan'dan ayrılmış bile olsalar geride bıraktıkları mülklerini üçüncü kişiler aracılığıyla işletebilecekleri ve mülklerini muhafaza edebilecekleri belirtilmiştir.[29]

Berlin Antlaşması ile devlet haline gelen Bulgaristan bu antlaşmayla Bulgaristan Türklerine verilmesi gereken hakları üzerine almıştır. Ayrıca daimi bir statü arzeden Bulgaristan Türklerine verilen hak ve yetkiler karşılıklı sözlerle meydana gelmiş olduğundan ve Bulgar Prensliği'nin egemenlik haklarına yönelik kısıtlayıcı bir takım düzenlemeler içermiştir. Bu yüzden milletlerarası statü düzenleyen antlaşmalar kategorisi içerisinde yer almıştır.[30]

2.Krallık Dönemi (1908-1944)

Bulgaristan'da hükümet bunalımları, ekonomik krizler, köylü ayaklanmaları gibi iç sorunlar yaşanması bir yana Osmanlı İmparatorluğu nisan 1908'de Doğu Rumeli Vilayeti'nin Bulgaristan'a katılmasını resmen kabul etmek zorunda kalmıştır. 5 Ekim 1908'de bağımsızlığını ilan eden Bulgaristan'la Krallığın onaylanması

[26]İbrahim Kamil, *Kamil, İbrahim, İkili ve Çok Taraflı Siyasi Antlaşmalar, İnsan Haklarına İlişkin Belgeler ve Bulgar Anayasasına Göre Bulgaristan'daki Türklerin Hakları*, Y.Ö.K. Matbaası, Ankara1989, s.10.
[27]İbrahim Kamil, *a.g.e*, s.11-12.
[28]Bilal Şimşir, *a.g.e*, s.480.
[29]Bilal Şimşir, *a.g.e*., s.480-481.
[30]Bu niteliğe sahip olan antlaşmalar, tarafların kesin rızaları olmaksızın ortadan kaldırılamazlar ve savaşlar da sona erdirici etki yapamazlar. İbrahim Kamil, *a.g.e*, s.11-12.

amacıyla Osmanlı Hükümeti 19 Nisan 1909 tarihinde İstanbul'da İstanbul Protokolü ve Sözleşmesi isimli bir protokol imzalamıştır. [31]

a.Eğitim

Bağımsızlığın ilanı ile birlikte yönetim tarafından eğitim konusu ele alınmış ve 1909 tarihinde Eğitim Yasası çıkarılmıştır. Yasada Bulgar okullarına köy ve kasabalarda maddi ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla meralar ve orman gelirleri tahsis edilerek kaynak sağlanmıştır. Meraların tarla haline getirilmesi ve orman gelirlerinin okul fonlarına aktarılmasının yanı sıra belediyeler de kendilerine ait, kaplıca, plaj ve su tesisatından elde edilen gelirin bir kısmını okul fonlarına aktarma zorunluluğu getirilmiştir. Bulgar okullarına maddi kaynak sağlayan bu uygulama Türk okulları için öngörülmemiştir. Daha da önemlisi nüfusun büyük kısmını Müslüman-Türk azınlığın oluşturduğu belediyeler Bulgar okulları için okul fonları oluşturma zorunluluğu altına sokulmakla birlikte Türk okulları bu fonlardan yararlanamamıştır. [32]

Türk eğitimi ile ilgili ilk olumlu değişiklik Bulgar Çiftçi Partisi'nin iktidarı döneminde yapılmıştır. Türk okullarının sayısında artış olmuş ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra azınlıklarla ilgili devletler hukukunda önemli gelişmeler olmuştur. Milletler Cemiyeti 1919 tarihli Neuilly Antlaşması'nın 54. ve 55. maddelerinde eğitimle ilgili düzenlemeler getirmiştir. Buna göre azınlıklar kendi bütçeleri ile okullarını açabilecek ve anadilleri ile eğitim yapabileceklerdir. Bulgaristan yönetimi azınlıkların önemli ölçüde yaşadıkları bölgelerde ilkokullarda kendi dillerinde eğitim görmelerini sağlamak için kamu fonlarından adil bir pay ayıracağını belirtmiştir.[33]

Çiftçi Partisi Hükümeti'nin 1923'te devrilmesiyle Türk azınlık okulları yavaş yavaş kapatılmaya veya devlet okullarına dönüştürülmeye başlamış ve kapatılan okulların mal varlıkları da devlet okuluna dönüştürülen okullara aktarılmıştır. Türk Öğretmen Okulu 1928'de kapatılmış daha sonraki yıllarda okul sayısındaki düşüş devam etmiş öğretmen ve öğrenci sayısı da aynı oranda azalmıştır.[34] Öğretmenler

[31]Ali Dayıoğlu, *a.g.e*, s.179.
[32]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.229-230; Bilal Şimşir, *a.g.e.,* s.61.
[33]Bilal Şimşir, *a.g.e*, s.65; Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.231; Hüseyin Memişoğlu, *a.g.e.,* s.133.
[34]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.233- 234.

açısından krallık döneminde bazı sorunlar söz konusu olmuştur. Eğitim yasasındaki açık hükümlere rağmen özel okullarda müdürlük görevine müfettişlerce Bulgar öğretmenler getirilmiştir. Okul encümeninin yetkisinde olmasına rağmen okullara öğretmen atama işlerini müfettişler yapmış birçok Türk öğretmen kara listeye alınarak öğretmenlik hakları ellerinden alınmıştır. Hiç bir yasal düzenlemeye dayanmadan açıkça eğitim yasası ihlal edilmiştir.[35] Bir diğer sorun da öğretmenlerin maddi koşulları ile ilgili olmuştur. 1913 İstanbul Antlaşması'nda öğretmenlerin maaşlarının Bulgar Devleti'nce ödeneceği belirtilmiş olmasına rağmen Krallık döneminde eğitim konusunda çıkarılan tüm yasalarda Türk öğretmenlerinin Bulgar meslektaşlarının sosyal haklarından yararlanamayacağı hükmü açıklanmıştır. Bu nedenle maddi koşullara dayanamayan birçok Türk öğretmen Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Bulgaristan'daki Türk azınlığın 31Ekim-3 Kasım 1929 tarihinde Sofya'da toplanan ilk Milli Kongresinde bu sorunlar dile getirilmiş azınlık okulları için toplanan vergilerin azınlık için ağır bir yük oluşturduğu, bu vergilerin toplanmasında amacın Türk okullarını yaşatmaktan çok ağır vergilerle azınlığı göç ettirmek olduğu belirtilmiştir.[36]Azınlık ders kitaplarının imparatorluktan getirilmesinin engellenmesi yönetimlerce benimsendikten sonra çıkarılan bütün eğitim yasalarında özel okullarda okutulacak ders kitapları ve ders araç ve gereçlerinin bakanlığın onayına tabi olduğu belirtilmiştir. Krallık döneminde okutulacak ders kitaplarının Bulgaristan'da üretilmesi koşulu getirilince kitapları öğretmenler yazmaya başlamışlardır. Ancak bunun için ortak bir müfredat programına ihtiyaç vardır ve gerekli standartlaşmayı Öğretmenler Birliği müfredat programı çalışmaları ile sağlamıştır. Programın bakanlıkça onaylanmasından sonra kitaplar Bulgaristan'da basılmaya başlanmış ancak Bulgar yönetimi Türkçe kitaplar üzerinde sıkı bir denetim uygulayarak birçok kitabın basılmasını engellemiştir.[37]

Türkiye'de kurulan Cumhuriyet ve arkasından gelen devrimler Bulgaristan Başmüftülük ve ona bağlı tutucu kesimlerle Türk Cumhuriyeti'ni ve devrimleri destekleyen ilerici Türk Öğretmenler Birliği'ni karşı karşıya getirmiştir. 1928'de Harf Devrimi ile Latin harflerine geçiş kararı verilmesinin ardından Bulgaristan Türk

[35]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.236.
[36]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.236-237.
[37]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.237-238.

Öğretmen Birliği Latin harflerine geçmek için kongrede karar almış ve hazırlıklara başlanmıştır. Ancak Hüseyin Hüsnü Efendi adında Başmüftü ve çevresi bu kararın uygulanmasını engellemek için bakanlık nezdinde girişimlerde bulunmuş Eğitim Bakanlığı Latin harfleri ile basılacak ders kitaplarının Türk okullarında 4 yıl süreyle okutulamayacağı hakkında genelge çıkarmıştır.[38] Eğitim Bakanlığı'nın bu genelgesine Türk Hükümeti ve Türk Öğretmenler Birliği'nin gösterdiği tepkiler sonucunda Bakanlık 1929 tarihinden itibaren Latin harfleri ile eğitime izin vermiştir. Bazı Türk okullarında Arap harfleri ile devam eden eğitimin engellenmesi için yine Türk Hükümeti ve Türk Öğretmenler Birliği'nin verdiği mücadelelerle çıkarılan bakanlık genelgesi ile Arap harfleri ile eğitim yapılması yasaklanmış aksi takdirde okulun kapatılacağı belirtilmiştir. Böylece 1930'dan itibaren tüm okullarda Latin harfleri ile eğitime geçilmiştir.[39] Ancak 1934'te darbe ile faşist hükümetin iş başına geçmesi ile Türk okulları üzerine baskıları yoğunlaşmıştır. 1935'te yeniden Arap harfleri ile eğitim başlamış ve Latin harfleri ile okul kitaplarının basılması yasaklanmıştır.[40] Hüseyin Hüsnü Efendi'nin faaliyetleri ve hala Arap harflerinin kullanılmasına Türk Hükümeti'nin çok büyük tepki vermesi üzerine Bulgaristan Eğitim Bakanlığı 1938'de çıkarılan genelge ile eğitimin Latin harfleri ile yazılmış kitaplarla yapılacağını Arap harfleri ile en fazla haftada 2 saat ders verilebileceğini belirtmiştir. [41] Bu genelgeye rağmen tutucu kesimler engelleme faaliyetlerine devam etmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı'nda faşist idarenin sertleşmesi sonucunda Türk okulları üzerinde baskı daha da artmış ve okullar kapanmaya devam etmiştir.[42] Okul çağındaki çocukların çoğunun okula gidememesi ders araç gereçleriyle ilgili problemler öğretmenlerin görevden alınması veya sürülmesi Bulgaristan Türklerinin eğitiminde yaşanan sorunlar olmuştur.[43]

---

[38]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.237, 238; Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.168-179.
[39]Ali Dayıoğlu, a.g.e., s.239.
[40]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.240.
[41]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.241-244; Osman Keskioğlu, *Bulgaristan'da Türkler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s.71.
[42]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.234.
[43]Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.182.

b. Toplumsal ve Dini Durum

Müftülük 1909 İstanbul protokolü ve 1913 tarihli İstanbul Barış Antlaşması ile düzenlenmiştir.[44] Krallık döneminde müftülerin ve Başmüftülerin çoğunlukla atama yoluyla Bulgar hükümetlerince göreve getirmeleri sonucu bu kurum özerkliğini koruyamamıştır. [45] Bu dönemde Müftü ve Başmüftülerin büyük çoğunluğunun Türkiye'deki cumhuriyet rejimine karşı olmaları özellikle Türkiye'deki reformları yakından takip eden ve bunları Bulgaristan'da uygulamaya çalışan azınlıkla bu kurumlar arasındaki bağları daha da azaltmıştır.[46]

1920'li yılların başlarından itibaren Türk gençleri ülkenin birçok yerinde gençlik ve spor kulüpleri kurmaya başlamış daha sonra Türk Spor Birliği adında birleşmiştir. Ancak yalnızca spor alanında birleşmenin yeterli olmadığı azınlığın sosyal ve kültürel gelişimini sağlayacak bir birlik olarak faaliyetini sürdürmesi fikri ile "*Turan*" adı altında yeniden örgütlenmişlerdir.[47] Atatürkçü fikirlerin ve reformların takipçisi bir örgütlenmenin hızla gelişmesi Bulgar makam ve milliyetçilerinin dikkatini çekmiş Bulgar makamları engelleme çalışmalarına başlamıştır. Cumhuriyet rejiminden kaçanlar ve Başmüftü Hüseyin Hüsnü Efendi aracılığı ile İslami radikal çevreler "*Turan Cemiyeti*" ne karşı birçok iftiralarla anti-propaganda yaparak karalama kampanyası yürütmüşler 1934'te askeri darbenin ardından bu baskılar artırılmış ve Turan Cemiyeti kapanmak zorunda kalmıştır. Bu azınlığın sosyal ve kültürel hayatına indirilmiş büyük bir darbe olmuştur. Bu dönemde Müslüman-Türk azınlığın en önemli örgütlü çalışmalarından biri de eğitim, müftülük, vergiler gibi konularda Müslüman-Türk azınlığa artan baskılar sonucu azınlığın tüm sorunlarının konuşulduğu 1929'da Sofya'da yapılan Milli Kongresi olmuştur. Kongrenin amacı başta okullar, vakıflar, dini kurumlar, hayır dernekleri olmak üzere azınlığın tüm sorunlarını tartışarak ortak kararlar almak ve bunların çözümü için Bulgar makamlarına girişimlerde bulunmaktır. Kongre kararlarının hayata geçirilmesi için yoğun bir çaba gösterilmesine rağmen herhangi bir gelişme

[44]Osman Keskioğlu, *a.g.e.,* s.37-46; Bilal Şimşir, *a.g.e.,* s.78-84; Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.247-251.
[45] Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.250.
[46] Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.251.
[47] Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.253.

sağlanamamış, aksine 1934 darbesinden sonra kongreyi düzenleyen ve katılan kişilere yoğun baskılar uygulanmıştır.[48]

c. İstanbul Protokolü ve Sözleşmesi

Osmanlı İmparatorluğu 19 Nisan 1909'de Türk ve Bulgar hükümetlerince İstanbul'da imzalanan bir protokol ile Bulgaristan'ın bağımsızlığını tanınmıştır. Protokolün 2. maddesi ile Türk-Müslüman azınlığa hak eşitliği ve din ve mezhep özgürlüğü sağlanmıştır. Türkler de Bulgarlar gibi medeni ve siyasi haklara sahip olmuşlardır. Bulgaristan'da camilerde Halife-Padişah adına hutbe okunmasına izin verilmiş ve oradaki Türk-İslam vakıflarının korunması maksadıyla bir komisyon kurulması kararlaştırılmıştır.[49]

İstanbul'da imzalanan protokolün yanı sıra aynı gün imzalanan sözleşme ile de Bulgaristan Müftülükleri düzenlenmiştir. Burada Türk-İslam Cemaatinin hakları ve vakıf malları ile ilgili hükümler gündeme getirilmiştir. [50]

İstanbul Protokolü ile bağımsızlığını Osmanlı İmparatorluğu'na kabul ettiren Bulgaristan'ın bünyesinde bulunan Türk-İslam unsurların durumları ve azınlığın temel kurumu olan Müftülüklerin görev ve yetkileri belirlenmiştir. Bulgaristan Türkleri her türlü medeni ve siyasi haktan faydalanırken okullarını, camilerini, hayır kurumlarını ve vakıflarını koruyup yaşatabilme hakkına da sahip olmuşlardır. Böylece Türk-Müslüman azınlık ile Türk-İslam eserleri Bulgaristan'ın iç meselesi olmaktan çıkmış, devletler hukuku kapsamında ele alınabilecek bir konu haline gelmiştir. Türkiye söz konusu ikili antlaşma ile Bulgaristan'daki Türk azınlığın haklarının korunması konusunda yükümlü olmuştur.[51]

d. 1913 Antlaşması ve Müftülüklerle İlgili Sözleşme

Balkan Savaşları'nın ardından 29 Eylül 1913 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu ile Bulgaristan arasında İstanbul Barış Antlaşması ve barış antlaşmasına ek olarak iki hükümet arasında Müftülüklerle ilgili bir de Sözleşme

[48] Bilal Şimşir, *a.g.e,* s.111-142; Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.254-256.
[49] Bilal Şimşir, *a.g.e,* s.482,483.
[50] Osman Keskioğlu, *a.g.e.,* s.39; Bilal Şimşir, *a.g.e.,* s.483.
[51] Bilal Şimşir, *a.g.e.,* s.484

imzalanmıştır. Gerek İstanbul Antlaşması'nda gerekse ek sözleşmede Bulgaristan'daki Türklerin hakları tekrar vurgulanmıştır.[52]

Antlaşmanın 7. maddesinde Bulgaristan'ın egemenliğine giren yeni topraklarla ilgili düzenlemeler yer almıştır. Bulgaristan'a bırakılan topraklardaki Türk-Müslüman nüfus Bulgar uyruğuna geçmesi ancak fikrinin değişmesi halinde 4 yıllık bir süre zarfında Osmanlı İmparatorluğu uyruğuna geçme hakkı öngörülmüştür. Çocuklar da reşit olduktan sonra bu hakka sahip olabilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu vatandaşlığını seçenler ise 4 yıl içinde Türkiye'ye göçmek zorunda olup yanlarında taşınır eşyalarını ve mal varlığını götürebilirken bunlar için gümrük parası ödemesi gerekmediği belirtilmiştir.[53]

Antlaşmanın 8. Maddesi Bulgaristan'daki Türk azınlığın hak ve özgürlükleriyle ilgili hükümler taşımıştır. Söz konusu maddede en önemli husus "*Türk*" olarak tanımlanan azınlık grubu, bu antlaşma ile "*Müslüman*" olarak ifade edilmiştir. "*Bulgaristan'daki Müslüman azınlık*" ifadesi ile bütün Bulgaristan toprakları üzerinde yaşayan Türk-İslam nüfus kastedilmiştir. Yalnız Bulgaristan'a yeni katılan toprakların halkından söz edilmemiştir. Yine aynı maddede Bulgaristan'daki İslam cemaatleri ve bunların malların Bulgar hükümetince tanınmıştır.[54]

1913 İstanbul Barış Antlaşması ile Bulgaristan Türklerinin bütün hak ve hukukunu güvence altına almıştır. Bulgaristan Türklerinin sahip olduğu medeni ve siyasal haklar, dinî anlamdaki özgürlük, Türklerin kendilerine ait olan kurumları koruyup yaşatma ve vakıf malları üzerinde her türlü tasarrufa sahip olmaları gibi bir takım hususlar bir kez daha teyit edilmiştir.[55]

---

[52] Bilal Şimşir, "Bulgaristan Türk Azınlığı'nın Ahdi Durumu", *Türk Kültürü*, Nisan 1985, S.264, s.244.
[53] Cengiz Hakov, *1913 Yılında İstanbul'da İmzalanan Bulgar-Türk Antlaşması ve Bulgaristan Türk-Müslüman Nüfusun Hakları*, 13.Türk Tarih Kongresi, Ankara: 4-8 Ekim 1999 Kongreye Sunulan Bildiriler Cilt:3- I. Kısım, TTK Basımevi, Ankara 2002, s.421.
[54] Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s. 485-487.
[55] Bilal Şimşir, *a.g.e*, s.486.

Diğer taraftan, antlaşmaya ek olarak imzalanan sözleşme ile Bulgaristan'daki müftülüklerin görev ve sorumlulukları ele alınmıştır. 1909 yılındaki sözleşmede de müftülüklerin durumu saptanmıştır.[56]

e.Neuilly (Nöyi) Barış Antlaşması

Bulgaristan'ın Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesi üzerine Bulgaristan ve İtilaf devletleri arasında Neulliy Anlaşması imzalanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu anlaşmanın taraflarından olmamasına rağmen anlaşmanın 4.bölümünde yer alan azınlıklarla ilgili maddeler Türkleri de kapsamıştır. Bulgaristan bu bölümdeki hükümleri anayasa niteliğinde kabul edilmiştir.[57] Bu bölümde Bulgaristan'daki azınlıklara karşı din, dil ve ırka dayalı ayrım yapılmayacak, azınlıklar dinlerini serbestçe yaşayabilecek, devlet memuru olabilecek, hukuksal ve siyasal haklarını serbestçe kullanabilecek, eğitim, dini ve sosyal kurumlar açıp yönetebilecek Bulgar Hükümeti tarafından bu kurumlara maddi yardım yapılabilecektir gibi maddeler yer almıştır.[58]

f. 1925 Türkiye-Bulgaristan Dostluk Antlaşması ve İkamet Sözleşmesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından 18 Ekim 1925 tarihinde bir dostluk anlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmayla Bulgaristan'daki Türk azınlık Neuilly Antlaşması'nın azınlık hükümlerinden faydalanırken Türkiye'deki Bulgar azınlık da Lozan Antlaşması'nın azınlıklarla ilgili maddelerinden istifade edebileceği belirtilmiş ve antlaşma süresiz olarak yapılmıştır.[59] Antlaşmaya ek olarak iki ülke arasında oturma sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşmenin 1. maddesinde belirtildiği üzere Türk vatandaşları Bulgaristan'da Bulgaristan vatandaşları Türkiye'de oturma ve yaşama hakkına sahip olmuştur. Sözleşmenin 2. Maddesi doğrudan Bulgaristan Türklerini ilgilendirmiştir. Bulgar makamları Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye göçlerine engel çıkarmayacakları belirtilmiştir. Bunun yanı sıra göçmenlerin yanlarında taşınır mallarını ve hayvanlarını götürmek ve taşınmaz mallarını ise tasfiye etme hakkına sahip olmuştur. Mallarını tasfiye etmemiş olanlar ise kesin gidiş

[56] Bilal Şimşir, *a.g.e.,* s.486-487.
[57] Bilal Şimşir, *a.g.*e.,s.488.
[58] Bilal Şimşir, a.g.e., s.488-489.
[59] Bilal Şimşir, *a.g.e.,* s.491.

tarihlerinden başlamak üzere 2 yıllık süre içerisinde bu tasfiye işlemini gerçekleştirmeleri şarta bağlanmıştır. Bu maddeyle ilk defa Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye göçleri bir düzene bağlanmıştır.[60]

3.Komünist Parti Dönemi (1944-1989)

Bulgaristan İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler tarafından işgal edilmiştir. Moskova'nın dayatmasıyla mevcut Konstantin Muraviev hükümetini değiştirilmiş yerine Vatan Cephesi koalisyonu getirilmiştir. Vatan Cephesini fiilen daha sonra Komünist Parti adını alacak olan Bulgaristan İşçi Partisi (Komünistler) yönlendirmiştir. Bulgaristan'da seçimler yapılmış Halk Meclisi oluşturulmuş ve 4 Aralık 1947 tarihinde Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Anayasası kabul edilmiştir. Bu anayasa ile Sovyet Tipi sosyalizmin kurulacağı anlaşılmıştır. 11 Aralık 1947'de oluşturulan Bakanlar Kurulu Başkanlığı'na ise Georgi Dimitrov getirilmiştir.[61] Bundan sonra ülkedeki tüm tarafsız kuruluşlar kapatılmış muhalefet partilerinin yasaklanması sonucu Bulgar İşçi Partisi de adını Bulgar Komünist Partisi(BKP) olarak değiştirmiştir. Bundan sonra partinin en önemli görevi sosyalizmi inşa aşamasında kamulaştırma işlemlerini gerçekleştirmek ve Stalinizm'e hizmet etmek olmuştur.[62]

a.Eğitim

İktidara geldiklerinde komünistlerin en dikkat ettiği konulardan birisi Türklerin eğitim hayatı olmuştur. Yaklaşık yetmiş beş yıldan beri Bulgaristan Türk eğitimi Türkiye'deki eğitim sistemiyle paralel gitmiştir.[63] 1944 sonrası sosyalist değerleri benimsemiş Türk öğretmenler yetiştirmek amacıyla öğretmen okulları açılmaya başlanmıştır.[64] 1946 yılına kadar Bulgaristan'daki Türk azınlık okulları özel okul statüsünde Türk toplumunun kendi malıdır ancak bu tarihte okullar

[60]Atatürk döneminde sözleşme maddeleri uygulanmıştır. Ancak 1925 İkamet Sözleşmesi, 1944 yılından sonra pek uygulanamamıştır. Bulgaristan'daki yeni rejim sözleşmenin 2. Maddesini açıkça ihlal ederek, Bulgaristan Türklerinin isteğe bağlı göçlerine engel olmuştur. Bilal Şimşir, *a.g.e*, s. 492.
[61]İbrahim Kamil, "Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi,* Cilt: 5, Sayı: 2, Aralık 2016, s.31-35.
[62]Nuri Ali Tahir, *1945 Sonrası Bulgaristan Türkleri'ne Yönelik Asimilasyon Politikası*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009, s.20.
[63]Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.261.
[64]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.,* s.317.

devletleştirilerek Bulgar devletinin malı olmuştur.[65] Bu tarihten sonra Türk azınlık okullarında şekil bakımından milli, içerik bakımından sosyalist bir eğitim modeli uygulanmaya başlanmıştır.[66]

b.Toplumsal Durum

Bulgaristan'da 9 Eylül 1944'te vatan cephesi hükümetinin kurulmasının ardından rejim değişikliği ile ülkedeki Müslüman -Türk azınlık için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur.[67] Bu süreçte Bulgar Komünist Partisi'nin(BKP) Bulgaristan'daki azınlık sorunlarına yönelik tavrı ülke gerçekleriyle çelişkili bir hal almıştır. Bulgaristan'ın Türklere yönelik politikasının karar alıcısı Bulgaristan hükümetinin yanı sıra Moskova olmuştur.[68] Önceki yönetimlerin aksine BKP Türklerin topluma entegrasyonu ve sosyal yaşama katılımı konusunda önemli bir rol oynamıştır. Bulgaristan açısından her kesimin birlikte hareket etmesini sağlayacak ortak amaç sosyalizmin inşası ve sosyalist idealin gerçekleştirilmesi olmuştur. Komünistlerin entegrasyon politikasının hedefinde sırasıyla Türklerin aile yapısı, sosyal hayatı, eğitimi ve dini yer almıştır. 1948 yılına gelindiğinde Bulgaristan'da komünist yaşam tarzı benimsenmiş toplumun diğer kesimlerinin de sürece dahil edilmesine yönelik kampanyalar başlamış ve siyasi tutuklular çalışma kamplarına gönderilmiş,[69]1949'dan sonra ise Türklerin tarlaları ellerinden alınıp kooperatifleştirme başlatılmıştır.[70]

c.1947 Paris Barış Antlaşması

İkinci Dünya Savaşı'na son veren bu antlaşma 10 Şubat 1947'de Paris'te imzalanmıştır. Antlaşmaya Türkiye taraf olmamıştır. Bulgaristan bu antlaşma ile ülkesindeki azınlıkların haklarına saygı göstereceğini belirtmiştir. Antlaşmanın 2. maddesinde bu durum şöyle ele alınmıştır: "*Bulgaristan, ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı gözetmeksizin yönetimi altındaki bütün kişilere düşünceyi açıklama hürriyeti,*

[65]Okullarının devletleştirilmesi 1950-51 göçünün en önemli nedenlerinden biri olmuştur. Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.202- 212.
[66]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.316.
[67]Ali Dayıoğlu, *a.g.e.*, s.279.
[68]Nuri Ali Tahir, *a.g.t.*, s.21.
[69]Nuri Ali Tahir, *a.g.t.*, s.27.
[70]Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.232.

fikir ve toplanma hürriyeti de dâhil olmak üzere, temel hak ve hürriyetleri sağlamak için gereken bütün tedbirleri alınmıştır".[71] 3.maddesinde ayrım gözetici nitelikteki yasalarını kaldırmak ve ileride de ayrımcı önlemlere başvurmamakla yükümlü olmuştur.[72] Bu antlaşmada Bulgarlar yine açık bir şekilde azınlık kavramının yer almamasını bahane ederek Bulgar halkının üniter yapısının vurgulandığını savunmuşlardır. Oysa antlaşma ile sağlanan haklarda hedef kitlenin belirlenmesi sırasında ırk, dil ve din farklılığın belirtilmesi bu tezin doğru olmadığının ispatıdır. Yapılan anlaşmalar ve kabul edilen bu hükümlere rağmen Bulgarlar farklı yorumlarla gerçekleştirdikleri asimilasyon politikalarını meşru göstermeye çalışmıştır.[73]

B.BULGARİSTAN'DAN GÖÇLER VE DEĞİŞEN DEMOGRAFİK YAPI

16 Şubat 1946'da Bulgaristan Komünist Partisi lideri ve Başbakan Georgi Dimitrov'un "*Balkanlar'ın yalnız Balkanlılara ait olmasını, Slavların Balkanlar'da başrolü oynamasını sağlamalıyız. Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlar'a hükmettiği geçmiş dönemin izleri zamanla silinmelidir''* şeklindeki demeci [74] Türk azınlığa karşı yıllarca sürecek asimilasyon politikasına Türkiye'ye çeşitli yıllarda gerçekleşecek olan göçlere sebep olacağına dair bir gösterge olmuştur.

1. Osmanlı – Rus Savaşı Sonrası Göçler

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında kurulan Bulgar Prensliği döneminden itibaren Bulgaristan'dan Anadolu'ya göçler yaşanmış bunun nedeni 1877-1878 yılı olaylarının akabinde Bulgaristan'da bir prensliğin kurulması ve ulusal devlet kurma yolunda demografik yapının[75] değiştirilmesine yönelik faaliyetler olmuştur. Beş yüzyıl Türk toprağı olan bu iki önemli vilâyette Türk nüfusu büyük bir çoğunluğu teşkil etmiştir. Rusçuk Fransız Viskonsolosu Aubaret'in 6 Ekim 1876

[71] İbrahim Kamil, *a.g.e.*, s.15.
[72] Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.494-495.
[73] Nuri Ali Tahir, *a.g.t.*, s.13.
[74] Ali Dayıoğlu, *a.g.e*, s.280-281.
[75] 19.y.y.başlarına kadar Müslüman- Türk topluluk Bulgaristan nüfusunun çoğunluğunu oluşturdu. Bkz. G. Th. Danailof, *Bulgaristan Nüfus İstatistiklerine Aid Tetkikler*, Başvekalet Matbaası, Ankara, 1937, s.26; Antonia Zhelyazkova, Bulgaristan'daki Türk Azınlığın Kaderi, http://www. kultura. bg/ media/my_html/2011/bulturk.htm

tarihli raporuna göre yalnız Tuna Vilâyeti'nde (Niş sancağı hariç) 1.130.000'i Bulgar olmak üzere 1.233.500 gayrimüslime karşılık 1.120.000 Türk bulunmaktadır. Berlin Antlaşması'yla Doğu Rumeli adını alan Filibe ve İslimiye Sancaklar'ında ise, yine 1876'da 483 bin Bulgara karşılık 681 bin Türk yaşamaktadır. Yani 1876 yılında sözü geçen bu iki vilâyette yaşayan nüfusun % 52.7'sini Türkler oluşturmaktadır.[76]

1877-1878 Savaşı sonucu Bulgaristan Prensliği'nin hudutları içinde Bulgar nüfustan çok bir Türk nüfusu kalmıştır. Bu nedenle Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye göç ettirilmesi ideolojik ve politik yönelimleri farklı da olsa bütün Bulgar hükümetlerinin değişmez bir devlet siyasetine dönüşmüştür. Bunun ve komşu ülkelerden gelen Bulgaristan göçmenlerinin kabulü sonucu Bulgaristan nüfusunun demografisi değişmiş ve Bulgar nüfusu artmıştır. Bu yüzden Bulgaristan Türklerinin gönüllü veya zoraki, kanuni veya gayri kanuni Türkiye'ye göç ettirilmesi onların tarihi kaderi olmuştur. [77]

Bulgaristan Prensliği ve Doğu Rumeli hudutları içinde kalan topraklardan bir milyon Türk ve diğer Müslüman nüfus ülkeden göç etmiştir. Bulgaristan Prensliği'nde 1880 yılında yapılan ilk resmi nüfus sayımında Bulgarlar 1.920.000 kişi (%71'i), Türk ve Müslüman nüfusu ise 750.000 kişidir.(toplam nüfusun %28'i) [78]

Tablo 1 : 1885 Sonrası Bulgaristan Prensliği Topraklarının 1876 Yılı Nüfusu [79]

Yer	Türk	Bulgar
Bulgaristan Prensliği (Tuna Vilayeti-Niş hariç)	1.120.000	1.130.000
Doğu Rumeli Vilayeti (Filibe-İslimye)	681.000	483.000
Toplam	1.801.000	1.613.000

[76] Bilal Şimşir, *a.g.e,* s.86; Hüseyin Memişoğlu, "Bulgaristan Türklerinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı", *Türkler*, C:20, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s.615.
[77] Cengiz Hakov, "Bulgaristan Türklerinin Göçmenlik Serüveni", *Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, C:20, s.631.
[78] Cengiz Hakov, *a.g.m*, s.631.
[79] Justin Mc Carty, *Ölüm ve Sürgün,* İnkılap Yayınları, İstanbul 2012, s.150-151; Mehmet Çavuş, *Bulgaristan'da Soykırım*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1984.

Tablo 2: Bulgar İstatistiklerine Göre Bulgaristan Nüfusunun Dine Göre Dağılımı[80]

Din	1887	1893	1900	1887	1893	1900
	Sayı			Oran (%)		
Ortodoks	2.424.371	2.606.786	3.019.999	76,86	78,74	80,66
Müslümanlar	676.215	643.258	643.300	21,44	19,43	17,18
Yahudi	24.352	28.307	33.663	0,77	0,86	0,90
Katolik	18.505	22.617	28.569	0,59	0,68	0,76
Protestanlar	1.358	2.384	4.524	0,04	0,07	0,12
Ermeni	5.839	6.643	13.809	0,19	0,20	0,37
Diğer	1.461	-	326	0,04	-	0,01
Gösterilmiyor	2.274	718	93	0,07	0,02	0,00

Tablo 3: Yıllara Göre Göçmen Sayısı [81]

YILLAR	GÖÇMEN SAYISI
1879	9.632
1880	7.336
1884	600.000
1893	11.460
1894	8.837
1895	5.095
1896	1946
1897	2.801
1898	6.640
1899	7357
1900	7.417
1901	9.396
1902	9.717

Bulgaristan Prensliği'nin kurulmasından 1912–1913 Balkan Savaşları'na kadar geçen 25 yıl boyunca Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler hiç kesilmeden sürmüştür.[82] 1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı Bulgaristan'da yaşayan Türklere bu

[80] http://www.nsi.bg/Census/StrReligion.htm(16.11.2017).
[81]Bilal Şimşir, "Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu", *Bulgaristan'da Türk Varlığı*, TTK, s.52.; Nedim İpek, *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri*, TTK Yayınları, 1999, s.153; Ayrıca Bkz. Celal Aybar, *Bulgaristan Nüfusu,* Devlet Matbaası, Ankara, 1935, s.5-11.
[82]Bilal Şimşir, *a.g.m.*, s.52.

topraklar üzerinde hayat hakkının bile çok görüldüğü yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur.[83]

2. Balkan Savaşları ve Göçler

Balkan Savaşları 1877-78 Osmanlı – Rus Savaşı'nda olduğu gibi Rumeli'deki Türk varlığını doğrudan etkileyen bir savaştır. Bu savaş sırasında Türkler katliamlara uğramışlar ve bilhassa Bulgaristan ve Yunanistan'a bırakılan topraklarda yaşayan Türkler bütün maddî varlıklarını bırakıp Osmanlı İmparatorluğu'na sığınmak zorunda kalmışlardır. Bulgaristan göçe mecbur kalan Türklerin topraklarına büyük ölçüde Osmanlı İmparatorluğu'ndan gelen Bulgarları yerleştirmeye başlamıştır. Nitekim Bulgaristan Batı Trakya'daki Müslüman ve Rum ahalinin içine 120.000 Bulgar göçmeni yerleştirmiştir.[84] Balkan Savaşları ve Bulgaristan'ın komşu ülkelerle imzaladığı anlaşmalar sonucunda ülkede Bulgar nüfusu aralıksız artarken Türklerin ve diğer Müslümanların nüfusu azalmaya başlamıştır.[85]

Balkan Savaşları esnasında Balkan Ülkeleri'nden Osmanlı topraklarına göç eden kişi sayısına ilişkin olarak da net bir bilgi verilememiştir. Araştırmacılar ve dönemin kaynakları ise tahmini sayılar üzerinden değerlendirmeler yapmıştır. 24 Mart 1918 tarihli Meclis-i Ayan toplantısında dönemin Aşair ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyyesi Müdürü Hamdi Bey 2. Meşrutiyet'ten ve özellikle Balkan Savaşı'nden sonra Osmanlı İmparatorluğu topraklarına göç eden muhacirlerin sayısını 450.000 olarak tespit ettiklerini belirtmiştir.[86] Tevfik Bıyıklıoğlu'na göre Balkan Savaşı'nda toplam 440.000 kadar Türk, Makedonya ve Trakya'dan Anadolu'ya göç etmiştir. Bilal Şimşir ise Balkan Savaşı sırasında Balkanlar'ın başka yörelerinden kopan göçmenleri de hesaba katarak yaklaşık bir milyon kadar Rumeli

---

[83] Mahir Aydın, *a.g.e.*, s.27.

[84] Ahmet Halaçoğlu, "Balkanlar'dan Anadolu'ya Yönelik Göçler", *Türkler*, C.13, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, s. 890.

[85] Ancak 1880 yılında yaklaşık olarak 2 milyona ulaşan Bulgar nüfusu, 1900 yılında 3 milyon 700 bine, 1926 yılında 5 milyon 400 bine, 1956 yılında 7 milyona yükselmiştir. Aynı zamanda 1880 yılında Türk ve diğer Müslüman nüfusu 750 bin kişiyken, 1900 yılında 643 bine düşmüş, 1926'da 825 bin 774'e ulaşmıştır. 1934 yılında 821.298'e inmiştir; 1956'da ise diğer Müslüman nüfus dışında, Türk nüfusu 656.028 kişiyi bulmuştur. Cengiz Hakov, "Bulgaristan Türkleri'nin…", s.631.

[86] Kader Özlem, *Soğuk Savaş Sonrası Dönem Türk-Bulgar İlişkilerinde Türk Azınlığın Durumu,* Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2010, s.19.

Türkünün yurtlarından sökülüp atıldığını bu kitlenin 200 bin kadarının da savaş sırasında can verdiğini geri kalanın ise Anadolu'ya sığındığını ifade etmiştir.[87] Bulgaristan'dan Osmanlı İmparatorluğu yapılan göçün miktarını 1878-1912 yılları arasında 350.000'nin altında gösteren bilimsel bir araştırmaya rastlanamamıştır. Ali Eminov'un 1997 yılında yayımladığı "*Turks and Other Muslim Minorities in Bulgaria*" adlı çalışmada bu yıllar arasındaki rakam 350.000 olarak verilmiştir.[88]

Balkan Savaşları Türk Tarihinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu savaşlar neticesinde yüzyıllarca Türk toprağı olan yerler elimizden çıkmıştır. Rumeli'nin kaybı sadece toprak kaybı değil aynı zamanda milyonlarca Türk'ünde yerlerinden göç etmesine neden olmuştur.

3.1914 - 1949 Arası Göçler

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Bulgaristan'da iktidara gelen Alexandre Stambulisky Hükümeti döneminde (1919-1923) Bulgaristan'da yaşayan Türkler eski dönemlere nazaran rahat ve huzurlu bir ortam yakalamıştır. Ancak 9 Haziran 1923 tarihinde gerçekleştirilen bir darbe ile Stambulisky Hükümeti devrilince Bulgaristan'da yaşayan Türklerin durumu yeniden kötüleşmeye başlamıştır. 1923'teki darbeden sonra Bulgar Kralı Boris'in çeşitli girişimleri ile sık sık hükümetler değişmiştir. Bu dönemde ortaya atılan "*Bulgaristan Bulgarlarındır*" sloganı kapsamındaki uygulamalar Bulgaristan Türklerini zor duruma düşürmüştür. Ağırlaşan siyasi, sosyal ve ekonomik şartlara bağlı olarak Türkler anavatana doğru göç etmeye başlamıştır. 1914-1934 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye yıllık ortalama 10.000 kişi göç etmiştir. 1934'de Bulgaristan'daki askeri darbeden sonra yılda 20.000 kişi göç etmiştir. [89]

Türkiye'de cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Bulgaristan'dan gelen göçmen meselesini belli bir çerçeveye yerleştirmek için girişimler başlatılmıştır.

---

[87]Ahmet Halaçoğlu, *a.g.m.,* s.1603.

[88]Levent Kayapınar, "Atatürk, Menderes Ve Özal Dönemi Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler Üzerine Gözlemler", *89 Göçü,* Editörler: Neriman Ersoy Hacısalihoğlu, Mehmet Hacısalihoğlu, Balkar&Balmed, İstanbul 2012, s.375.

[89]Hikmet Öksüz, *"İkili İlişkiler Çerçevesinde Balkan Ülkeleri'nden Türkiye'ye Göçler ve Göç Sonrası İskân Meselesi",* http://asosindex.com/cache/articles/ikili-iliskiler-cercevesinde-balkan-ulkelerinden-turkiye-ye-gocler-ve-goc-sonrasi- iskân-meselesi-1923-1938-f342 10.pdf (13.3. 2018) ,s.177,178

Cumhuriyet'in ilk yıllarında meydana gelen bu göçü düzene sokmak göçmenlerin gayrimenkulleri ile ilgili düzenlemeler yapmak ve azınlıkların korunmasını hükme bağlamak maksadıyla Türkiye ile Bulgaristan arasında 18 Ekim 1925 tarihinde bir Dostluk Antlaşması ve Oturma Sözleşmesi imzalanmıştır. Bulgaristan'da yaşayan Türklerin göç etme isteği 1933'ten itibaren yoğunlaşmaya başlamıştır.[90]

Cumhuriyetin ilanından sonraki ilk on yılda Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin miktarı 101.537 olmuştur.[91] Cevat Geray'ın tespitlerine göre Cumhuriyet'in ilk yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmen sayısı tabloda görüldüğü gibidir.[92]

Tablo 4: 1923-1939 arası göçmen miktarı

Yıllar	Göçmen sayısı
1923-1933	101.507
1934	8.682
1935	24.968
1936	11.730
1937	13.490
1938	20.542
1939	17.769
Toplam	198.688

1940-1949 yılları arasında küçük gruplar şeklinde seyreden göç hareketi bu yıllar içinde büyük bir potansiyel göçmen birikiminin oluşmasına neden olmuştur.[93]

[90]Yılmaz Altuğ, "Balkanlar'dan Anayurda Yapılan Göçler", *Belleten,* Cilt:55, S:212, Nisan 1991, S.114; BCA 030.10. 00/241.629.15-1.
[91]Cevat Geray, "Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin Yerleştirilmesi'', *Amme İdaresi Dergisi,* C:1, S. 1-4, Aralık 1970, s.13.
[92]Cevat Geray, *Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler (1923-1961),* SBF yayınları, Ankara 1962, s.11.
[93]Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.230.

Tablo 5:1940-1949 arası göçmen miktarı [94]

Yıllar	Göçmen sayısı
1940	6.960
1941	3.803
1942	2.672
1943	1.145
1944	489
1945	631
1946	706
1947	1.763
1948	1.514
1949	1.670
Toplam	21.353

Bu süreç Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen Türk göçmen sayısının en düşük olduğu dönem olmuştur. Sebebi bu yıllarda Bulgaristan'dan yurt dışına çıkışların hemen hemen yasaklanmış olmasıdır ki bu süreçte Bulgarlar göç pasaportu verilmemiştir. Her yıl gelen ortalama 2100 göçmenin çoğu pasaportsuz olarak sınırdan geçmiştir.[95] Bu durumun bir diğer nedeni ise İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Bulgar Hükümeti'nin geniş çapta bir iş gücüne ihtiyacı olmasıdır. Bu nedenle Türklerin göç etmesini engelleyici davranışlarda bulunmuştur.[96]

[94]Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.230; 1956 yılı nüfus sayımına kadar Türk ve Müslüman nüfus ayrıca gösterilmiştir. 1956 yılı nüfus sayımında Pomaklar gösterilmemiştir. Daha önceki nüfus sayımlarında nüfusun dinlere ve mezheplere göre dağılımı da gösterilirken, bu defa yaklaşık 250.000 Müslüman Pomak, Bulgar nüfusu içinde sayılmıştır. Ayrıca çingene nüfusu da fazla gösterilmiştir. Daha önceki nüfus istatistikleriyle karşılaştırılınca Çingene nüfusunda belirgin bir artış dikkati çekmektedir. Osman Gülmen, *Bulgaristan Türkleri Tarihinden Esintiler,* İtalik Yayınları, Şubat 2011, s.45.
[95]Bilal Şimşir, *a.g.*e., s.230.
[96]Oral Sander, *Balkan Gelişmeleri ve Türkiye* (*1945-1946),* AÜ SBF Yayınları, Ankara 1969, s. 73.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGARİSTAN TÜRKLERİ'NİN 1950-51 GÖÇÜ

A. GÖÇ SÜRECİ

1. 1950–1951 Göçünün Arka Planı ve Hazırlayıcı Etmenler

Bulgaristan İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet işgaline uğramıştır. Moskova'nın dayatmasıyla komünist bir iktidar işbaşına gelmiştir.[97] 9 Eylül 1944 tarihinde iktidara gelen Vatan Cephesi Hükümeti iktidarını sağlamlaştırma yoluna gitmiş Bulgaristan genelinde tasfiyeler yaparak muhaliflerinden kurtulmuştur. Başta Müslüman Türkler olmak üzere ülkesindeki azınlıklara baskı, zulüm ve göç ettirme politikaları uygulamıştır. Stalin'in emirleri doğrultusunda Bulgaristan'ın Türkiye sınırında yaşayan Türkler iç kesimlere sürgün edilmiştir. Bulgaristan Hükümeti ülkede kalan Türkler üzerinde Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbürosu'nun aldığı gizli kararlar çerçevesinde asimilasyon politikası uygulamış "*tek milletli sosyalist bir toplum*" yaratmaya çabalamıştır.[98]

1944-1946 yılları arasında derin sosyo-ekonomik değişiklikler yaşayan Türkler komünist ekonomi politikalarına maruz kalmıştır. Arazilerin zorla kolektifleştirilmesi ve millileştirilmesi Türkler ve Bulgarlar tarafından kabullenilememiştir.[99] Türk nüfusunun çoğunluğunu oluşturan çiftçilikle uğraşan köylüler 1949 yılında başlayan kolektifleştirmeyle ve ardından gelen baskıyla ciddi bir şok yaşamıştır.[100] Topraklarının ellerinden alınmasının yanında tarımda makineleşmenin de etkisiyle büyük oranda işsiz kalmıştırlar. Ayrıca 1946'da Türk

---

[97]İbrahim Kamil, *a.g.m*, s. 29-64; Oral Sander, *a.g.e*, s. 60.

[98]İbrahim Kamil, a.g.m., s.53; İbrahim Kamil, *a.g.e*, s.45-46; İlker Alp, Belge ve Fotğraflarla Bulgar Mezalimi, Ankara, 1990, s.368; Oral Sander, a.g.e., s.182

[99]Kolektifleştirme karşısında oluşan bu direnci kırmak için 1949 yılında Belene Toplama Kampı açılmış ve direncin kırıldığı 1959 yılında kapatılmıştır. Belene kampıyla ilgili ayrıntılı bilgi için Bkz. http:// www.tandfonline. com/doi/full/ 10.1080/ 0307 1022.2011.651581(10.10.2017); Embiya Çavuş, *Bulgaristan'da Türk Olmak*, İstanbul 2009, s.174.

[100]Lilia Petkova,*"The Ethnic Turks in Bulgaria: Social Integration and Impact on Bulgarisn-Turkish Relations, 1947–2000"*, The Global Review of Ethnopolitics, C.1, S. 4, 2002, s.43; A. Zhelyazkova, "The Social and Cultural Adaptation of Bulgarian Immigrants in Turkey", *Betwen Adaptation and Nostalgia: The Bulgarian Turks in Turkey*, 1998, http://www.omda.bg/public/ imir/ studies /nostalgi a.html(20.05.2017).

okullarının devletleştirilmiş Bulgaristan'daki Türk okullarının kapatılması Türkçe eğitimi yasaklanma çalışmaları göçe iten önemli etkenlerden biri olmuştur.[101]

Bir diğer sebep Türkiye'nin 1950 yılında Kore Savaşı'na asker göndermesi nedeniyle Sovyetler Bulgaristan'daki Türkler aracılığıyla Türkiye'yi cezalandırmak istemiştir.[102] Bulgaristan Sovyetler ile uyumlu bir politika izlerken aynı zamanda ülkesindeki Türk azınlığın önemli bir bölümünü ülkesinden göndermiştir. 1950–1951 göç emrinin bizzat Stalin tarafından verildiği de ileri sürülmüştür.[103] Merkezi Moskova'da bulunan Slav Bilim Araştırma Enstitüsü tarafından Rus Arşivlerinde Doğu Avrupa adıyla yayınlanan ve 337 çok gizli belge ve tutanaktan oluşan kitaba göre Bulgaristan'daki Türklerin Türkiye'ye göç ettirilmesiyle ilgili emir Bulgaristan Başbakan Yardımcıları Anton Yugov ve Vilko Cervenkov'a 29 Temmuz 1949'da Kremlin Sarayında yapılan bir görüşmede bizzat Stalin tarafından verilmiştir. Yine aynı kaynağa göre Stalin'in emri 18 Ağustos 1949 tarihinde Bulgaristan Komünist Partisi Merkez Komitesi tarafından onaylanarak yürürlüğe konmuştur.[104] Bu göçle birlikte Bulgaristan Türkiye'ye komünizm propagandası yapacak insanları göndermeyi arzulamıştır. Ayrıca kamulaştırma süreci nedeniyle halkta oluşan tepkiler ve ekonomik koşulların kötülüğünden kaynaklanan hoşnutsuzluklar bertaraf edilmek istenmiştir.[105]

Bulgaristan yönetimi Türkleri yoğun yaşadıkları bölgelerden alarak Bulgaristan'ın farklı bölgelerine sürmüş ancak Bulgar yetkililer daha sonra bu şekilde yer değiştirmelerin Türk azınlık üzerinde etkisi olmadığını düşünerek birçok yönden asimilasyona girişmiştir.[106]

---

[101]Ömer E. Lütem, Türk Bulgar ilişkileri 1983-1989, C: 1 (1983-1985), Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara 2000, s.72.
[102]Bilal Şimşir, *a.g.e.*, s.223; Oral Sander, *a.g.e.*, s.70.
[103]Birgül Demirtaş, *Bulgaristan'la Yeni Dönem,* Ankara 2001, s.16; Bu göçün 28 Temmuz 1949'da Çervenkov'un planladığı, doğrudan Stalin'in teklif ettiği, hatta Stalin Pomakların Ortodokslaştırılma ihtimali üzerinde durduğu ileri sürülmüştür. Bkz. Kader Özlem, *Türkiye'nin Balkan Türkleri Politikası,* Dora Yayınları, Bursa, 2016, s.79.
[104]Birgül Demirtaş, *a.g.e*, s.21.
[105]Lilia Petkova, *a.g.m*, s.46.
[106]Temmuz 1948'de 50 vagondan oluşan 5 tren, içindeki Mestanlı, Koşukavak, Darıdere ve Kirli'den göçe zorlanan Bulgaristan Türkleri ile birlikte Kuzey Bulgaristan'a zorla gönderildi. Eylül 1950'de 63 vagona doldurulan Bulgaristan Türkü Koşukavak'tan Troyan, Razgrad ve Şumnu'nun çeşitli bölgelerine gönderilmiştir. Hüseyin Memişoğlu, *Bulgar Zulmüne Bir Bakış,* Ankara 1989, s. 20-21.

Asimilasyon politikalarının sonucu olarak Bulgaristan azınlıklara birçok defa baskıcı davranmıştır. Dinsel yaşama müdahalelerde bulunmuş şalvar, başörtüsü ve fes gibi geleneksel giysilerin giyilmesini engellemeye çalışmıştır.[107] 1944'te ülkeye kaçak olarak gelen Razgratlı bir Bulgaristan Türkünün anlattığına göre "*Memleketimde babamla birlikte kunduracılık yapardım, Bulgarlar son zamanlarda işkence ve mezalimde bulunuyorla*r" diyerek bundan kurtulmak için Kırklareli'ne geldiklerini anlatması bununla ilgili bir örnek olmuştur.[108] Aynı şekilde Bulgaristan'ın Paşmaklı Kasabası'na bağlı Kırşıllı Köyü'nden Pomak Salih isminde bir kişi 1944'te ülkeye iltica etmiş yapılan sorgulamada Bulgarlar'ın Pomakları Bulgarlaştırmak ve isimlerini değiştirmek için tazyik ettiklerini bunu kabul etmedikleri taktirde iş vermediklerini, bu durum karşısında yaşayamayacaklarını anlayarak evini ve arazilerini terkle Yunanistan'a ve oradan Türkiye'ye geldiklerini Bulgaristan'da annesi, erkek kardeşi, kız kardeşi bulunduğunu Edirne Kıyık'ta bir dayısı olduğunu ve onun yanına yerleşmek istediklerini belirtmiştir.[109]

1947 yılında sebepsiz yere Türk azınlığın ileri gelenleri aydınlar tutuklanmaya başlanmış tutuklananların bir kısmı bir süre sonra geri dönmüş bir bölümünün ise uzun zaman nerede oldukları öğrenilememiştir. Yeni rejimin Türklere kuşkuyla bakması ve tutuklamalara girişmesi Türkler arasında korku yaratmıştır. Bu endişe ve korkular yüzünden maruz kaldıkları mezalimden ötürü kurtarılmaları için Türkiye'ye başvurmuştur.[110] Bulgaristan'da zulüm gördüklerine Bulgaristan idaresinin halkı ezdiğine dair mektuplar göndermiş[111] gerektiğinde iltica etmiştir.

Bulgaristan'daki Türklere yapılan kötü muamelelere dair Filibe Başkonsolosluğu'ndan Sofya Elçiliği'ne gönderilen yazıda Bulgaristan Türklerine yapılan işkenceler hakkında ifadeler vardır:[112]

" *Birkaç günden beri başkonsolosluğumuza memuriyet havzamız dahilinde ve başlıca eski Zağra iline bağlı Balkan Harbi'nden sonra metruk havali ahalisinden*

[107]Ali Dayıoğlu, *a.g.e,* s. 282; Bilal Şimşir, *a.g.e.,* s. 209; Ömer E. Lütem,a.g.e., s. 74.
[108]*BCA* 272. 11.25.137.4.3.
[109]*BCA* 272.11.25.137.6.3.
[110]*BCA* 030.01.17.97.3.2; Lilia Petkova, a.g.m.,s.47
[111]*BCA* 030. 01. 17.97.3.3.
[112]Aynı yazıda çok acele olduğu belirtilmiştir ki bu yapılanların ne düzeyde olduğunu göstermeye yetmektedir. *BCA* 030. 10. 24 .3 646. 13.

Bulgar uyruğuna haiz çok sayıda Türk ve Pomak başvurarak muhtelif bahane ve vesileleri ve özellikle 27 Ekim 1946 tarihinde icra olunan Büyük millet meclis intihaplarında muhaliflere rey verdiklerini ileri sürerek bulundukları şehir ve belediye reisleri ve zabıtası tarafından işkence edildiklerini ve dağlarda kışlamakta olan hayvanlarının köylere indirmeye mecbur edilerek hayvanlarının mahkum olduklarını erzak, elbise ve ayakkabı istihkakları verilmediğinden büyük ızdırap ve mahrumiyetler içinde bulunduklarını ve hayatlarından emin olmadıklarını ve birçoklarının şehirlerde hali firarda ve köylerine avdet etmekten korktuklarını beyan ve şikayet etmişlerdir. Başkonsoloslukta gözyaşları döken böyle bir kafile Türk ve Pomakların huzurunda eski Zağra valisine telefonla müracaat ederek şikayetleri anlattım, tedbir alınmasını rica ettim. Vali derhal vilayet polis müdürünü nezdine celbederek yolsuzlukların önüne geçilmesi için emir vereceğini ve bazı mahalleri bizzat gezeceğini vaat etti. Son zamanlarda Türk ve Pomakların hemen bütün Bulgaristan'da işkence ve mahrumiyete maruz bırakılmakta olduklarından bunlara son vermek üzere Bulgar dışişleri bakanlığı nezdinde gereken teşebbüslerin icrası yüksek takdir ve reylerine bağlıdır."

Filibe Konsolosluğu'nun 29 Mayıs 1946 tarihli yazısında Bulgaristan Türklerinin zor durumu ve Bulgaristan'daki faşist idare zamanında da Bulgaristan Türklerinin durumunun şikâyet edilecek bir halde olduğu belirtilmiştir. Konsolosluğun bildirdiğine göre:[113]

"*Yeni rejim, kuruluşundan sonra özellikle illerde, kendi görüşlerine göre idare ederek ve işe bir de ideolojiyi karıştırarak Türk azınlığı üzerinde sıkı bir tazyik sistemi kurmuştur. Bulgaristan'daki yeni idare tarafından Türk azınlığa yapılan muamelenin altında yatan sebep ise 9 Eylül 1944 tarihinde iktidar mevkiini ele alan Vatan Cephesi Hükümetinin tamamen komünist tesiri altında bulunması idi. Komünistlerin zemin ve bilhassa zaman müsaitken uygulamak istedikleri programın başlıca maddeleri ise;*

1. Siyasi sahada, memlekette bir komünizm rejimi kurmaya götürecek yolları hazırlamak ve bu amaca ulaşmak içinde halkı ve bu arada doğal olarak azınlıkları da sıkı bir şekilde ele almak,

[113] *BCA 030*.10.243.646.7.2.

2. İktisadi sahada, kademe kademe Moskova'nın anladığı manada sosyalizmi tesis etmek" şeklindedir.

Türk cemaat ve mektep işleri komünist parti tarafından sıkı bir şekilde kontrol edilmiştir. Genellikle kendi tarlasında çalışan köylü olan Türklerin tarlalarının zirai ıslahat, kooperatif, ziraat vs gibi tedbir ve bahanelerle ellerinden alınarak kendileri yavaş yavaş birer serf haline getirilmiş, şehirlerde, iktisadi sahada, savaşın etkisinden dolayı zorluk çıkarılmıştır. Vakıfların geliri üzerine bu gelirin %75'ine kadar varan vergiler konularak bu kurumların ve bunlara bağlı milli ve dini oluşumların faaliyetinin devamına imkân bırakılmamıştır. Kültür sahasında özellikle komünist ideallerine yer veren bir sistem takibi ve özellikle Türkler'in hissen anavatandan tamamen ayırmak eğilimi doğmuştur. [114] Bulgaristan Hükümeti Yunan - Bulgar hududu üzerindeki bütün Türkleri Bulgaristan'ın kuzeyinde çeşitli yerlere dağıtmış birçoğu çalışma kamplarına gönderilmiştir. 1500 kişi zorla çalıştırılmak üzere Pernik kömür maden ocaklarına gönderilmiştir. İçlerinde öğretmenler ruhani şahsiyetler ve endüstri sahibi zenginler vardır.[115]

Bulgaristan Türkleri korku içinde 1947 ve 1948 yılları içinde göç etmek için Sofya'daki Türkiye Büyükelçiliği ile Varna ve Filibe'deki Türk Konsoloslukları'na başvurmuş günden güne artan bu göç istekleri[116] karşısında Türkiye Bakanlar Kurulu 31 Mayıs 1947'de sorunu görüşerek konuyla ilgili bir kararname kabul etmiştir. Türk Hükümeti Balkanlar'dan toplu olarak göçmen alma işini daha elverişli bir zamana bırakma kararı almıştır. Buna karşılık serbest göçmen vizesiyle gelenler ve mülteciler kabul edilmiş ve Türk vatandaşlığına alınmıştır.[117]

Bulgaristan'daki Türk Konsoloslukları 1947'den sonra serbest göçmen vizesi vermeye başlamıştır. Bulgaristan'dan Türkiye'ye serbest göçmen olarak gelmek isteyenlerin Türkiye'deki akrabaları ile bir taahhütname yapmışlar noter önünde yapılan bu taahhütnameyle gelecek göçmenlerin bakımını üstlenecekleri belirtilmiştir. Bu belgeler İskân Genel Müdürlüğü'ne verilmiş taahhütnameleri alan

[114] *BCA* 030.10.243.646.7.6.
[115] *BCA* 0 30. 1. 0 0. 101. 62.7 1.
[116] Eski Zağra iline bağlı Kızanlık ilçesi Rojina Bucağı'ndan İsmail H. İsminde biri Türkiye'ye göç etmek istediğini ve hiçbir yardım talep etmeyeceğini bildirmiştir. *BCA* 272.11.25.137.16.2.
[117] *BCA* 030.01.17.97.3.1.

Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı serbest göçmenlik için başvuran ilgili kimselerin Türkiye'ye kabul edileceklerini Bulgaristan'daki konsolosluklarımıza bildirmiştir. Bunun üzerine konsolosluklar serbest göçmen olarak Türkiye'ye giriş vizesi vermeye başlamıştır.[118]

Bulgar Hükümeti yaklaşık bir asır boyunca asimile siyaseti izlemesine rağmen bir türlü Bulgarlaştıramadığı Türk nüfusundan kurtulmaya karar vermiş,[119] bünyesinde eritemediği 250.000 Türk'ü göç ettirmek istemesinin nedenini oluşturmuştur.[120] 18 Ağustos 1949'da gerçekleştirilen Komünist Parti Politbüro toplantısında alınan karar ile Bulgar Hükümeti'nin Türklerin göçü konusundaki tutumu belirlenmiştir. Kararda şu ifadeler kullanılmıştır: [121]

"Ü*lkenin sınır bölgelerinde ve iç kesimlerinde yaşayan ve Türk propagandası nedeniyle Türkiye'ye göç etmek isteyen Türklere yerel yönetimler tarafından hiçbir zorluk çıkarılmamalıdır. Eğer Türk makamları sınıra yakın yerlerde yaşayan Türkleri kabul etmek istemezlerse bu durumda gelecek yılın sonuna kadar onların buralardan alınıp kuzeye yerleştirilmeleri konusu organize edilmelidir. Bu arada tütünün toplanması için gerekli sayıdaki Bulgar nüfusun buralara yerleştirilmesi için de çalışmalar yapılmalıdır. Amaç, Türklerin sayısını sınır bölgelerinde tek başlarına önemli bir rol oynamalarını engelleyecek seviyeye indirmektir… Göç edeceklerin sayısı 250.000 olarak belirlenmiştir. Bu arada göçü organize edenlerin lider kadrosunun, eğitimlilerin ve göçü teşvik edenlerin de zorunlu göçü karara bağlanmıştır*."

Eylül 1949'da Bulgar Hükümeti Türkiye'yi zor durumda bırakmak maksadıyla tutum değiştirmiştir. Göç etmek isteyen Türklere daha kolaylıkla pasaport vermeye başlamış bunun üzerine Türk konsoloslukları da daha fazla vize vermeye başlamıştır. Eylül 1949'dan 1950 yılı Ağustos ayı başına kadar geçen 11 aylık süre içerisinde 26.788 kişiye vize verilmiş ancak göç isteği bitmemiştir.[122]

---

[118] Bilal Şimşir, *a.g.e*, s.235.
[119] İbrahim Kamil, *a.g.e*, s. 45-47.
[120] Oral Sander, *a.g.e.*, s.71-72.
[121] Nuri Ali Tahir, "Bulgar Komünist Partisi Ve Bulgaristan'daki Türklere Yönelik Asimilasyon Politikası", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C:8, S:41, Aralık 2015, s.580.
[122] Ömer Lütem, *a.g.e.*, s. 74.

Tablo 6:Bulgaristan'daki Türk Konsolosluklarınca Türkiye' ye Göç Vizesi Verilen Aile ve Kişi Sayısı [123]

Aylar	Yıllar	Aile	Nüfus
Eylül	1949	146	495
Ekim	1949	201	702
Kasım	1949	165	607
Aralık	1949	705	2425
Ocak	1950	370	1347
Şubat	1950	663	2476
Mart	1950	973	3566
Nisan	1950	715	2590
Mayıs	1950	909	3246
Haziran	1950	975	3606
Temmuz	1950	1518	5728
Toplam		7340	26788

1950–1951 göçü fiili olarak iki yılda gerçekleşse de aslında göçün arka planında sosyalist rejimin kurulmasıyla yaşanan süreçler yer almıştır. Rejimin getirdiği uygulamalarla hem sayısal tehdit olan Türk nüfus kontrol altına alınmak hem sosyalist sisteme inanmayan Türklerden ülke arındırılmak istenmiştir.

2.Karşılıklı Notaların Verilmesi

Bakanlıklar arasında yapılan görüşmeler sonucunda gelmek isteyenlerin her yıl 25–50 bin kişilik bir kontenjan dâhilinde alınması ve böylece göçün yıllara yayılarak gerçekleştirilmesi esası benimsenmiştir.[124] Buna göre Bulgaristan'daki Türkler belirli bir program dahilinde azar azar alınması düşünülmüştür. Türk hükümeti serbest göçmen değil illerde iskânlı göçmen almayı tasarlamıştır. Yılda ortalama 30 bin göçmen alınsa 1980 yılında Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye getirilmeleri işi tamamlanmış olacaktır. [125]

[123] Bilal N. Şimşir, *a.g.e.*, s.218.
[124] Ömer Lütem, *a.g.e.*, s.75.
[125] Bilal Şimşir, *a.g.*e.,s.239.

1950 yılı başlarında Türk Hükümeti Bulgaristan'daki Türkleri göçmen olarak alma konusunda izlenecek politikanın oluşturulmasına çalışılırken 10 Ağustos 1950 günü Bulgaristan'dan bir nota almıştır.[126] Bulgaristan Hükümeti bu notadaki ifadelerle Türk Hükümeti'nden Bulgaristan'da bulunan 250 bin Türk'ü üç ay içerisinde göçmen olarak kabul etmesini istemiştir. Notada Bulgaristan tüm vatandaşlara eşit haklar tanındığı, Türklere serbestçe göç edebilme hakkının sağlandığını ileri sürülmüştür. 1925 Antlaşmasına uyarak göç etmek isteyenlere engel olunmadığı, bunların 250 binden fazla olduğu, Türk Hükümeti'nin, Bulgaristan'daki Türk azınlığını Bulgaristan Hükümeti aleyhine kışkırttığı, Türk Elçiliği'nin Türk azınlığı içinde göç etmek isteyenlere vize vermediğini ve müracaatları kabul etmediği ifade edilmiştir.[127]

Bulgaristan Hükümeti'ne göre göçmenlerin mallarını ve mülklerini satıp işsiz durumda sefalet çekmelerinin mesuliyeti Türk Hükümetine aittir. Türk Hükümeti'nin bu mesuliyeti Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'ne yıkmaya çalıştığı ve 1925 Türk – Bulgar Antlaşması'nın ihlal ettiği belirtilmiştir.[128] Bu arada Bulgar notasında istenilen 250.000 Türk'ün Türkiye'ye nakli haberi Bulgaristan'da yaşayan Türkler arasında büyük bir korku yaratmıştır. Bulgar Hükümeti son notayı göndermeden önce idare mekanizmasıyla milis teşkilatına gönderdiği bir kanunla bundan böyle mallarını satmak isteyen Türk azınlığına ait malların herhangi bir Bulgar vatandaşı tarafından satın alınmamasının temin edilmesini istemiştir. Mallarını satmak isteyen Türkler gece yarıları evleri basılmak suretiyle mahalli milis karargâhlarına götürülüp işkencelere maruz bırakıldıktan sonra ellerinden Bulgaristan'daki mallarından feragat ettiklerine dair senetler alınmıştır.[129]

Türkiye'nin Sofya Elçisi Şefkati İstinyeli yaptığı açıklamada Bulgaristan'da 250 bin değil 850 bin Türk'ün bulunduğunu, bu azınlığın muhaceretleri meselesinin iki hükümet arasında imzalanan antlaşma (1925 İkamet mukavelesi) hükümlerine göre düzenlendiğini ve bu antlaşmaya uymanın zorunlu olduğunu belirtmiştir. Elçiye

---

[126] Bilal Şimşir, *a.g.e*, s.239.
[127] *Akşam,* 11 Ağustos 1950, s.1; *Ulus*, 24 Ağustos 1950, s. 1,5; http://ayintarihi.com/ , (11.05.2017)
[128] *Akşam,* 14 Ağustos 1950, s.3.
[129] *Milliyet*, 23 Ağustos 1950, s.1–5.

göre 250 bin kişinin 3 ayda Türkiye'ye gelmesi mümkün olmadığı gibi bu göçmenlerin Türkiye'nin muhtelif bölgelerine iskânı ayrı bir mesele teşkil etmiştir.[130]

Türk Hükümeti Bulgar Hükümeti'nin verdiği notaya karşılık olarak 28 Ağustos 1950 tarihli notayla cevap vermiş notada 250 bin kişinin göçmek istemesi Bulgaristan'daki hayat şartlarının çok vahim bir durumda olmasının bir göstergesi olduğu söylenerek Bulgaristan'ın hatalı muamelelerde bulunduğu ifade edilmiştir. Türkiye Bulgaristan Türklerine yapılan uygulamanın bir göç hareketi değil "*Tehcir*" olduğunu özellikle vurgulamıştır. Türkiye Cumhuriyeti ırkdaşlarının muhaceretini doğal seyir hadleri dahilinde her zaman kabul edeceği ancak 250 bin göçmenin kısa bir sürede memlekete alınması kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. 1925 Türk – Bulgar Antlaşması'nın 2. Maddesi hatırlatılarak Türkiye'den Bulgaristan'a, Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç edecek kişilerin mal ve mülklerini diledikleri gibi tasfiye etmelerini sağlamak ve tasfiye bedellerini memleket dışına çıkarmaya engel olmamak şeklinde gelişmekte olduğu, bu maddeden diğer tarafa göçmek isteyen her ferdin kayıtsız şartsız kabul edilmesi hükmünün çıkmasının mantığa aykırı olduğu vurgulanmıştır. Türk Hükümeti Bulgaristan'dan göç etmek isteyen Türkleri almaktan hiçbir zaman kaçınmayacağını ancak 250 bin kişinin üç ay gibi kısa bir süre içerisinde alınabilmesinin olanaksızlığını belirtmiştir. Gelen göçmenlerin Bulgaristan'daki mal ve mülklerini rahatça tasfiyesi ve bu tasfiye bedellerinin rahatça Türkiye'ye nakli durumunda bu kişilerin Türk Hükümeti'nden yardım beklemeyeceği dile getirilmiştir.[131]

Bulgaristan'daki Türkler göç etmeden önce mallarını tasfiye etmeye çalışmış 100 bin leva değerindeki bir koşulu araba satılığa çıkarıldığında birkaç bin levaya dahi alıcı bulunamamıştır. Çünkü yeni alıcının elindeki mala da bir bahane ile hükümetin el koyması daima mümkün olmuştur. Böylece müşterisizlikten alıkoyulan eşyalar Emek Kooperatifleri'ne aktarılmıştır.[132]

---

[130] *Ulus,*13 Ağustos 1950, s.3.
[131] *Ulus,* 31 Ağustos 1950, s.1; *Milliyet,* 31 Ağustos 1950, s.1- 5.
[132] http://ayintarihi.com/, (11.05.2017).

Tablo 7: 1950-51 yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gelen Göçmen Miktarı[133]

Aylar	1950 yılı		1951 yılı	
	Aile	Nüfus	Aile	Nüfus
Ocak	224	816	5.071	21.352
Şubat	285	1.212	5.538	20.237
Mart	463	2.186	2.240	9553
Nisan	588	2.387	3.812	16250
Mayıs	296	1.274	1.868	8008
Haziran	804	3.930	2.098	8646
Temmuz	898	3.065	1.220	5243
Ağustos	1.330	6.028	1.394	5489
Eylül	1.499	7.308	723	2861
Ekim	867	2.572 *	886	3455
Kasım	-		268	1114**
Aralık	4.979	21.407	--	
Toplam				

Aile	Nüfus	
12.233	52.185	1950 yılı içinde gelenler
25.118	102.208	1951 yılı içinde gelenler
37.351	154.393	toplam

Not: * Bu miktar 1-6 /10.1950 tarihleri arasında gelenlere aittir. 7.10.1950 tarihinden 2.12.1950 tarihine kadar bulgar sınırı kapalı olduğundan göçmen gelmemiştir.
** Bu miktar 1-7.11.1951 arasında gelenlere aittir. 8.11.1951'de sınır ikinci defa kapandı.

Bulgar Hükümeti'nin 22 Eylül'de verdiği nota Türk notasındaki Bulgar Hükümeti'nin göçmenlere zorluk çıkardığı iddialarını doğrular nitelikte olmuş Türk Hükümeti'nin bu meseleyi siyasi maksatlarla istismar etmek istediğine işaret etmiştir. Verilen notada 9 eylülden sonra Bulgaristan'da azınlıklar için geniş haklar tanınması yolunda bazı tedbirler alındığını bunlara rağmen Türkler dini sebeplerle göç etmek istediklerini belirtmiştir. Bulgaristan Hükümeti'nin Türklerin bu isteklerine engel olmadığını Türk basınında Bulgaristan'da Türk azınlığın

[133] Bilal şimşir, *a.g.e.*, 246.

durumunun çok kötü olduklarına yönelik iddialar olduğunu ifade etmiştir. Aslında Türkiye'de eğitimin kötü ve halkın yardıma muhtaç durumda olduğundan, köy halkının kötü durumda olduğundan ve köylerde kimsenin bir karış toprağı bile olmadığından bahsetmiştir. Aynı notada "*Türkiye'ye göç etmek isteyenlerin Bulgar makamlarından vize almaları yeterli değildir, Türk makamlarınca da kabul edilmeleri gereklidir. İki hükümette aralarındaki anlaşmaya göre göçmenlere tam serbesti vermek zorundadır.* [134] *Yine aynı antlaşmaya göre göçmenler arasında hiçbir fark gözetmemek gerekmektedir ancak Türk Hükümeti Türkiye'de zengin akrabası olan göçmenleri, bu akrabalarından yardım almaları ve Türk Hükümeti'nden hiçbir yardım talep etmemeleri suretiyle almaktadır. Bunlara rağmen Bulgar Hükümeti göçmenlerin mal ve mülklerinin tasfiyesinde iddiaların aksine tam serbesti sağlamaktadır. Türk Hükümeti'nin göçmenleri 3 ay içerisinde kabul etmeye yanaşmaması, onları istememesinin bir bahanesidir. Bulgaristan Hükümeti konunun uzayıp giderek iktisadi durumunun sarsılmasına müsaade edemez. Türkiye ile yapılan antlaşma kesin bir şekilde uygulanmalıdır ve tespit edilen müddet içinde göç etmek isteyenler herhangi bir ayrım yapılmadan Türkiye'ye alınmalıdır. Göçmenlerin kabul edilmemesi durumunda oluşacak olumsuzluklardan Türk Hükümeti sorumlu olacaktır*."[135] Notaya göre Bulgaristan'da azınlıklar rahatlık içerisinde yaşamaktadır ancak bu insanların kış başlangıcında evlerini, çiftliklerini terk ederek göç etmeye kalkışması bu iddialarına ters düşmüştür. Bulgarlar'ın bu zıtlığı açıklamak için bu defa Türklerin dini sebeplerle göç etmek istediklerini söylemiştir. Aslında ilk notalarında göç etme isteğinin Türk basınının ve radyolarının tahrikleri eseri olduğunu iddia etmişler iki nota arasındaki bu fark Bulgarlar'ın kendi zulümlerinden doğan neticeleri örtbas etmek istemelerinin bir sonucudur. Türk Hükümeti verdiği ilk notada göçmenlerin Bulgaristan'daki emlakının tasfiye edilmesi gerekliliği noktası üzerinde durmuş ve bu hususta müzakerelere hazır olduğunu bildirmiştir. Bulgar cevabında bu noktaya hiçbir şekilde temas edilmemiştir. Buradan anlaşılacağı gibi Bulgarlar, hala kendi memleketlerinde

[134] Burada 1925 Türk – Bulgar İkamet Mukavelesi'ne atıf yapılmaktadır.
[135] http://ayintarihi.com/, (11.05.2017).

yaşayan Türklerin mallarını ve mülklerini gasp ederek, onları aç ve sefil bir halde sürgün etmek kararında olmuştur.[136]

29 Eylül 1950'de Dışişleri Bakanlığı'nda göçmenler için bir büro kurulmuş Sofya Elçisi Şefkati İstinyeli büro başkanı olmuştur. Kurulan bu büronun amaçlarından biri göçmenlerin Bulgaristan' da bıraktığı menkul ve gayrimenkullerin akıbetini araştırmak olmuştur. Bulgar Hükümeti vize verdiği göçmenlerin elbise ve yataklarından başka malı çıkarmasına izin vermemiştir. Bulgaristan iç rejimi gereği menkul ve gayrimenkul kıymetlerin millileştirildiğini iddia etse de, aslında malların değerlerini yapılan anlaşmalar gereğince ödemek zorundadır.[137]

3. Sınırın Kapatılması ve Sebepleri

Siyasi gerginlik ve göç akını sürüp giderken, iki ülke arasında yeni bir bunalım çıkmıştır. Bulgarlar Türk göçmenlerin arasına vizesiz bazı kimselerle birlikte çingene sokarak Türk sınırından geçirmeye çalışmıştır.[138] 2510 sayılı iskân yasasına göre sadece Türk soyundan olanlar Türkiye'ye göçmen olarak alınmıştır ancak çingeneler Türk soyundan sayılmamaktadır. Türk Hükümeti vizesiz sokulanlarla çingenelerin geri alınmasını Bulgar Hükümeti'nden istemiştir. Bulgarlar buna yanaşmayınca Türkiye hiç istemediği halde son çareye başvurarak 7 Ekim 1950'de Türk-Bulgar sınırını kapatmak ve göçmen akımını muvakkaten durdurma mecburiyetinde kaldığını ilan etmiştir.[139]

Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü "*Bulgarlar'ın hudutlardan vizesiz, Türk aslından olmayan bir takım eşhası sokmak için yaptıkları hareketler üzerine hükümet hudutları kapatmaya karar vermiştir*" diyerek açıklama yapmıştır. Karar 7 Ekim sabahından itibaren uygulamaya konulmuştur.[140]

---

[136] Mümtaz Faik Fenik, "Bulgaristan Türklerine Zulüm", Zafer, 16 Eylül 1950, s.1-6; Necmettin Sadak, "Bulgaristan ve Göçmenler'', *Akşam,* 1 Ekim 1950, s.1; Nihat Erim, *"Bulgar Notası ve Cevabımız Hakkında"*, Ulus, 1 Eylül 1950, s.1.
[137] *Ulus*, 1 Ekim 1950, s. 1-3.
[138] Mümtaz Faik Fenik, *" Bulgarların Yeni Bir Küstahlığı"*, Zafer, 24 Eylül 1950, s.
[139] *Cumhuriyet,* 8 Ekim 1950,s.1; Orhan Tuna, *Report On The Problem Of The Recent İmmigration From Bulgaria To Turkey*, İstanbul, 1954, s.210.
[140] *Cumhuriyet*, 8 Ekim 1950, s.2.

Sınırın kapanmasından sonra Bulgar Hükümeti Türk elçiliğine yeni bir nota vermiştir. Bu notada Türk Hükümeti'nin sınırı kapatması ve sınırın kapatılmasından geç haberdar edilmeleri protesto edilmiştir. Bulgar Hükümeti'ne göre Türklerin vizesiz olarak göçmek istemelerinin nedeni Türkiye'nin göçmenleri kabulde gösterdiği gecikme olmuştur.[141]

Londra Daily Telegraph Gazetesi'nden aktarılan bilgilere göre, Bulgarlar'ın, göçmenlerin arasına gizlenmiş komünist ajanlarını Türkiye'ye sokmaya çalıştığı tahmin edilmiştir. Yine aynı gazeteye göre Bulgaristan Türkleri kolektif çiftlik teşkilatına kolayca iştirak edememişler ve bu yüzden göçe zorlanmıştır. Göçe zorlanan Bulgaristan Türklerinin geride bıraktıkları evleri, Yugoslavya sınırından çekilen Bulgarlar için kullanılacağı düşünülmüştür.[142]

4.Sınırın Tekrar Açılması ve Göçlerin Devamı

Bulgar makamları sınırın tekrar açılması için Sofya'daki Türk Elçiliği'ne telgraflar çekerken Türkler ise sınırın kapatılmasını protesto etmiştir. Gerek dış baskılar gerekse Türkiye'nin meseleyi Birleşmiş Milletlere taşıma kararı karşısında Bulgaristan'ın yumuşayan tavrı Türklerin sınırı yeniden açmasına olanak tanımış ve 2 Aralık 1950'de sınırlar yeniden açılmıştır. Türk Hükümeti'nin hemen hemen tüm istekleri Bulgaristan tarafından kabul edilmiştir. Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmek isteyenlerin Türk makamlarından Türkiye'ye giriş vizesi almadan önce evlerini terk etmeyecekleri gibi mallarını da tasfiyeye başlamayacakları belirtilmiştir. Ancak Türkiye'ye giriş vizesi alındıktan sonra Bulgaristan tarafından çıkış vizesi verileceği Türkiye giriş vizesi olmayanların sınırı geçmelerine imkân vermemeleri hususunda gerekli emirler verileceği belirtilmiştir. Türkiye'ye giriş vizesi olmadan göçmenler arasına karışarak girenler olursa bu kişiler Türk makamlarınca geri çevrileceği ve Bulgar makamlarınca geri alınacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Türk Hükümeti 28 Ağustos ve 16 Ekim tarihli iki notasında belirttiği göçmenlerin menkul

[141] *Ulus*, 13 Ekim 1950, s.1-3.
[142] *Ulus*, 11 Ekim 1950, s.3.

ve gayrimenkullerinin tasfiyesi ve kıymetlerinin aktarımı konusunu tekrar Bulgar Hükümeti'ne iletmiştir. [143]

Sınırın tekrar açılması üzerine kışın ortasında büyük boyutlara ulaşan göçmen akını ile özellikle aralık, ocak ve şubat aylarında, ortalama beşer bin Türk ailesinden oluşan yirmi bin kişi Türkiye'ye sığınmıştır. Bu arada sığınan göçmenlere yardım konusunda millet ve devlet el ele vererek yapılması gerekenleri yapmaya başlamış ve Türk Hükümeti tarafından eylül ayı içinde Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin iskân hazırlığı için bütün Bakanlıkların temsilcilerinin katılımı ile bir Merkez İskân Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyonun görevi göçmenlerin memleketin çeşitli yerlerine nasıl yerleştirileceklerini tespit etmek olmuştur.[144]

Türk –Bulgar sınırının açıldığı tarihten (3 Aralık 1950'den 23 Ocak 1951'e kadar) itibaren yurda 8080 ailede 35337 nüfus gelmiş ve memleketin çeşitli yerlerine sevk edilmiştir. 1947 yılında gelen göçmen sayısı 1500 sınırın kapandığı tarihe kadar 32472 olup şimdiye kadar gelenler toplam 69309'dur.[145]

Göç devam ederken Bulgarlar yine göçmenler arasına sahte vizeli, vizesiz, çingene gibi istenmeyen kişileri sokmuş, Türk giriş vizelerinde sahtekarlık yapmıştır. Bunun üzerine Türkiye Bulgar Hükümetine haziran - ekim 1951 tarihleri arasında altı nota vermiştir. İstenmeyen kişilerin geri alınmasını vizesiz kimselerin Türkiye'ye gönderilmemesini sahtekarlık yapanların bulunup ortaya çıkarılmasını istemiştir. Türk notalarına Bulgar tarafından olumlu bir cevap alınamamış bunun üzerine Türk hükümeti 8 Kasım 1951 günü ikinci kez sınırı kapatmak zorunda kalmıştır.[146] Bu kişiler Karaağaç'da alıkonulmuş ve geri alınması konusunda Bulgaristan Hükümeti ile temasa geçilmiştir. 13 Ekim 1951'de yapılan sınır temasında belirtilen noktalardan 15 gün geçtiği halde Bulgar makamlarından cevap alınamamıştır.[147]

---

[143] *Ulus*, 3 Aralık 1950, s.1; *Milliyet*, 3 Aralık 1950, s. 1.
[144] *Akşam,* 10 Eylül 1950, s. 1.
[145] "Bulgaristan'dan Ne Kadar Göçmen Geldi", *Edirne Postası,* 24 Ocak 1951, s.2.
[146] Sınır 20 Şubat 1953'e kadar kapalı kalmıştır. Louis Huey Kostanick, *Turkish Resettlement of Bulgarian Turks,* University California Press, Berkeley and Los Angeles 1957, s.67 https:// catalog.h athitrust.org/Record/002037426, (02.02.2016) ; Bilal Şimşir, *a.g.e,* s.245; *Cumhuriyet*, 8 Kasım 1951, s.1.
[147] *Cumhuriyet,* 9 Kasım 1951, s.1-5.

Bulgaristan Hükümeti 30 Kasım 1951 günü yayımladığı bir tebliğle göçü kesin olarak durdurduğunu kamuoyuna duyurmuş sebep olarak sınırın kapatılmasını göstermiştir. Tebliğde:

"*Türk Hükümeti 1944'den beri yaptığı propaganda ile Bulgaristan Türklerini göçe teşvik etmektedir. Daha sonra, teşvik ettiği bu kişilerin göçlerini engellemeye çalışmaktadır. Bu kişilerde bazı evsaf aramakta, siyasi akidelerini gösteren taahhütnameler istemekte; ancak çoğuna Bulgaristan'ı terk etmek için izin vermemekte ve bu sayede Türk azınlığı arasında Bulgar aleyhtarlığı yaratmaya çalışmaktadır. Ekim 1950 ve Kasım 1951'de tekrarladığı şekilde Türk Hükümeti herhangi bir haber vermeden hududu kapatmakta ve binlerce göçmeni hudutta zor durumda bırakmaktadır. Bulgar Hükümeti bu nedenlerle muhacereti durdurmak zorunda kalmaktadır. Kabahat ve mesuliyet Türk Hükümeti'ne aittir*." [148]

Türk Dışişleri Bakanı 1 Aralık 1951 günü verdiği karşı tebliğ ile Türk Hükümeti'nin göç etmek isteyen Türkleri engellemesi söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Nitekim 1950 yılından 1951 sonbaharına kadar Bulgaristan'dan yüz bin küsur göçmen alınmıştır. Göçlerin devam etmesi Bulgar Hükümeti'nin işine gelmemiştir bu yüzden sınırın kapanmasına varan olayları Bulgarlar kasıtlı çıkarmıştır.[149]

Bulgar Hükümeti 30 Kasım 1951'de göçü yasakladıktan sonra Bulgaristan'da kalan Türklerin pasaportlarını toplamış Bulgaristan'da göç konusunun konuşulmasını bile yasak etmiştir. Göçmenlikten söz etmeye kalkışanlar cezalara çarptırılmıştır. Bulgaristan'da kalan Türklerin göç umutları söndürülmek istenmiştir. Göç için bütün hazırlıklarını yapmış, hatta Türkiye'ye giriş vizelerini de almış olan Türkler pasaportlarını Bulgar polisine teslim etmek zorunda kalmışlardır. 1500 kadar göçmen Bulgar sınırından geri çevrilmiş, Türk Hükümeti bu göçmenleri kabul etmeye hazır olduğunu bildirmesine rağmen göçlere izin verilmemiştir.[150]

---

[148] *Cumhuriyet*, 18 Kasım 1951, s.5.
[149] Bilal Şimşir, *a.g.e*, s.246.
[150] Bilal Şimşir, *a.g.e*, s.247.

5. Göçmenlerin Yaşadıkları Zorluklar

Göçmenler hem göç öncesi hem de göç esnasında zorluklarla karşılaşmıştır. Türk Hükümeti'nin verdiği notadan sonra Rodop Türklerini vagonlarla göndermişler, bazı Türk ailelerine 15 günlük süre vererek mal ve mülkleriniz satmadan Bulgaristan'dan çıkıp gitmeleri söylenmiştir.[151] Göç etmelerine engel olmak için kalanların ellerindekiler alınmış 1951 vergisi adıyla yeni bir vergi konularak göçmenlere uygulamaya başlanmıştır. Bu vergiyi vermeyenlerin göç etmelerine engel olmuşlardır.[152] Göçmenlerin paraları ve kıymetli eşyaları da Bulgarlar tarafından sınır gümrüğünde alınmıştır.[153] Gelenlerin anlattıklarına göre Bulgarlar mevsim mahsullerini kaldırmak ve ambarlara sevk etmek üzere Türkleri ağır tarım işlerinde çalıştırdıklarından kışa nazaran gelenlerin sayısı bile azalmıştır.[154]

Göçmenler kendilerine tanınan 15 günlük bir süre içerisinde mallarını tasfiye etme imkânını bulamadıkları gibi bir kısmı da türlü bahanelerle Bulgar Hükümeti'ne borçlu çıkarılarak sınırdan geri döndürülmüştür. Türkler, günlerce aç bırakıldıktan sonra tüm göçmen kafilelerinin trene binmesi için 20 dakikalık zaman ayrılmıştır. Bulgar makamları göçmenlere ait okul diplomalarının çıkışına izin vermemiş, Bulgaristan Hükümeti zorluk çıkarmak amacıyla göçmenlerin kendilerini getiren tren ve eşya katarlarını ayrı zamanlarda nakletmiştir. Birkaç ailenin eşyası bir vagona konmuş ve Bulgarlar tarafından ilk sevk yerlerinde birer göçmen vagon başı olarak tayin edilmiştir.[155] Pasaport sorunu yaşandığı için sınırda binlerce göçmen ülkeye girmek için beklemiş gelen göçmenler barınma gibi problemler yaşamıştır.[156]

Bulgarlar yaptıkları olumsuz propagandalarla Türkiye'yi aç, samandan ekmek yiyen hatta tuz bile bulunmayan, bir memleket olarak tanıtmıştır. Onlar da bir an önce yurda gelmeyi istememişler, fakat belki bulunmaz korkusuyla torbalarında tuz, kurumuş ekmek parçaları getirmiştirler.[157] Bazı göçmenlerin anlattıklarına göre

---

[151] "Bulgaristan'daki Türklerin Hali Yaman", *Özdilek,* 11 Eylül 1950, s.1.
[152] *Akşam*, 12 Ocak 1951, s.1-2.
[153] "Göçmen Akını", *Edirne Postası,* 25 Nisan 1950, s.2.
[154] *Akşam,* 1 Haziran 1951, s.5.
[155] *Zafer*, 12 Ekim 1950, s.3.
[156] Hasene Ilgaz, 'Edirne İntibalar', *Kadın Gazetesi,* S. 192, Yıl 4, 30 Ekim 1950, s.1-7.
[157] Bulgarların bu yolda propaganda yapmalarına sebep Ruslar tarafından soyulan Bulgarlar'ın aç halini mazur göstermek, aynı zamanda tuz ve ekmek gibi maddeleri gittiğiniz yerde bulamazsınız, aç

hazırlanan her Türk ailesi Bulgarlar tarafından ilk önce evini tamir badanası yaptırmağa mecbur tutulmuştur. Daha sonra herkes kendine ait tarlayı sürmek ve tohumunu ekmekle sorumlu olmuştur. Bunları yapmayanların ayrılmalarına izin verilmemiştir. Diğer taraftan Türkiye'ye gider gitmez sizi Kore'ye gönderecekler şeklinde propaganda yapılmıştır.[158] Bulgarlar göçmenlerin iaşe kartlarını almış ve onları sınır yakınındaki kamplara göndermiştir. İsteyenleri de 150 leva karşılığında göçmenleri öküz ve domuz ahırlarına yerleştirmiştir.[159] Svilengrad'dan gelen raporlara göre Müslümanların 20 binden fazlası dondurucu soğuğa rağmen açıkta bırakılmıştır.[160]

Göçmenlerin evrakları olmayışı bir başka sıkıntı olmuştur. Ek olarak demiryolunda vagon sıkıntısı olduğu için eşyaları atılmıştır.[161] Türk nüfusunun yoğun bulunduğu mıntıkalarda halkı evlerinden dışarı çıkarmamak için bir sebep gösterilmeden şu tarihten bu tarihe kadar evden çıkmak yasak denilmiştir. Harmanları seller götürmesine rağmen hükümet mahsulü ısrarla istemiştir.[162]

Almanya'da çıkan Stutgarter Zeitung gazetesinde Walter W.Krause isimli yazar Bulgaristan Türklerinin göçmelerini şöyle ifade etmiştir:

"*250 bin Müslüman Bulgaristan'dan sürülüyor. Uzun bir yük katarı ile Bulgar Svilingrad ile Türk Edirne arasındaki demir perdeyi geçmiş ağır ilerliyor. Bu harpten sonra vuku mutad hale elmiş acıklı hadisenin şarkın tevekkülü ile yumuşamış bir diğer görüntüsüdür. Komünist idareciler için onlar Bulgaristan'da dinsizlikten ve kolhozlaşmadan tamamen uzak bulunan takriben 850 bin kişiden ibaret kül halinde bir Türk azınlığı telakki edilmektedir. Tuna boylarında küçük bir şehirden 75 yaşlarındaki bir tüccar olan Ahmet Bey: 'Ocak başlarında bütün ehaliye Svilingrad kampında hazırlanmış yerlere nakletmeleri bildirildi. Sevk komitesinde bulunan bir komiser Türkiye'de yiyecek namına yalnız ot mevcuttur. Bulgaristan'daki cennet hayatını çabuk anlayacaksınız. Türkler sizin hepinizi Kore'ye gönderiyorlar.' Diye*

---

kalırsınız diyerek fahiş fiyata satarak ellerindeki son parayı da almışlardır "Göçmen Akını", *Edirne Postası*, 5 Temmuz 1950, s.1.

[158]"Bulgaristan'dan Memleketimize Göçmen Akını Devam Ediyor", *Edirne Postası,* 16 Aralık, 1950, s.1-3.

[159]"Göçmen Durumu", *Yeni Edirne*, 23 Ocak 1951, s.2.

[160]"Göçmen Durumu", *Edirne Postası,* 27 Ocak 1951, s.1-29.

[161]*Yeni Edirne*, 6 Aralık 1950, s.3.

[162]*Yeni Edirne*, 9 Aralık 1950, s.1.

bağırıyordu. Daha sonra evlerimizi ve tarlalarımızı kendilerine gülünç bir fiyatla satabildiğimiz koyu partililer geliyordu. Emlakımızın bedeli önce ödeniyor, sonra Svilingrad kampında geri alınıyordu. Bir vagondan gazete kağıdına sarılmış bir paketçik uzatıldı ve bir kadının hıçkırıkları duyuldu. Türk polisi dehşetler sararmış küçük bir çocuk cesedine bakıyordu. En genç göçmen 7 haftalık en yaşlı 93 yaşında (Sizin genç erkekleriniz ve kadınlarınız nerede?) diye Şumnulu eski bir çiftçi olan halim efendiye sordum. "memleketin herhangi bir yerinde onlardan karşı tarafın planları için istifade ediyor; Yugoslav hududuna giden yollar inşa ediyorlar. " diye cevap verdi. Buhoski-Monastır civarında ki uranyum madeninde Sovyetler hesabına öldüresiye çalıştırılıyorlar, Varna limanında Odesaya gidecek Bulgar mallarını yüklüyorlar. Bir kadın "benim oğlum kızanlıktaki Arsenal mühimmat fabrikasında çalışıyor". Bir diğeri " Rusçuk civarında Müslümanlar Yugoslav hududuna taşınacak Sovyet silahlarını yüklüyorlar". Bulgaristan bu tehcirde dostluk esaslarına göre hazırlanmış 1925 senesinde Türkiye ile Bulgaristan arasında mün'akit antlaşmaya dayanmakta bahane etmektedir. Önceden bir tebliğ yapılmadan bütün milletlerce gizli emellerinin işareti olarak tanınan bir komünist taktiği şeklindeki hareketle 1950 Eylül ayında binlerce Müslümanın hudut harici edilmesi vakası ile karşılaşılıyor. Hadise Türkiye tarafından mütala edilince burada bir organizasyon noksanı göze çarpıyor ki Bulgaristan'ın istediği de budur.[163]

Yine göçmenlerin anlattıklarına göre Varna'nın yakınlarında bulunan Balçık kazasının bütün Müslüman mezarlıklarında belirli bir bölgede taşlar Türklere kaldırtılmış ve tesviye ettirilmiştir. Bundan Türklerin kendi rızaları ile mezarları kaldırmak manası çıkarılmak ve yeni tayyare meydanları getirilmek istenmiştir.[164] Bazı göçmenlerin sıkıntılı günler geçirmeleri sebebiyle kurtuluşu ölümde bulup kendini astığı ve bir ananın aç çocuğuna yiyecek bulamadığından çıldırdığı gelen göçmenlerin verdiği haberler arasındadır.[165] Yunan toprağından geçmek için istenilen paraya karşılık fanilalarını ve gömleklerini satanların çok olduğunu göçmenler dile getirmiştir.[166]

---

[163]"Bir Alman Gazetecinin Gözüyle Göçmen Davamız", *Yeni Edirne,* 18 Eylül 1951, s.1-3
[164]*Yeni Edirne,* 9 Kasım 1951, s.1.
[165]"Göçmenlerin İskân İçin Program Hazırlandı", *Yeni Edirne,* 24 Ağustos 1951, s.3.
[166] Gös. Yer

B.TÜRKİYE'NİN GÖÇMEN POLİTİKASI

1.Hukuki mevzuat

İskân siyasetinde 2510 Sayılı İskân Yasası esas alınmıştır. Kimlerin göçmen olarak kabul edileceği, göçmenlere yapılacak işlemler, iskân usulleri, vatandaşlık işlemleri, nakdi ve ayni yardımlar, muafiyetleri ve mali hükümleri 21/06/1934 tarih ve 2733 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2510 sayılı İskân Kanunu kapsamında belirlenmiştir.[167]

1950-1951 göçmenleri Bakanlar Kurulunun 16/04/1951 tarihli toplantısında[168] 1 Ocak 1950 gününden itibaren Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen ve gelecek olan bütün göçmenler *"İskânlı Göçmen"* olarak kabul edilmiştir. Bundan böyle Bulgaristan'dan gelecek olanlara *"Serbest Göçmen"* değil *"Göçmen"* vizesi verilmesi kararlaştırılmıştır.[169] Ayrıca göçmenleri iskânını kolaylaştırmak ve hızlandırmak için Bakanlar Kurulu tarafından nüfus cüzdanı olmayanlarla ilgili olarak 1950 yılı başından itibaren Bulgaristan'dan Türkiye'ye serbest göçmen veya tehcire tabi olarak göçmen vizesi ile gelen bütün göçmenlerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı sayılmalarına karar vermiştir.[170]

İskân Kanuna göre Sağlık Bakanlığı'nın başkanlığında, İçişleri, Milli Savunma, Dışişleri, Maliye, Ekonomi, Milli Eğitim, Sanayi ve Tarım Bakanlıkları ile Ziraat Bankası ve Sağlık Bakanlığı'nca dışarıdan alınacak 3 kişinin daha dâhil olacağı Merkezi İskân Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon Türkiye'ye gelecek göçmenlerin istihdam edilinceye kadarki bakımları ile ilgilenmek ve bu konularda devlet kuruluşları arasında koordinasyonu sağlanmakla görevli olmuştur.[171]

Bu dönemde gelen iskânlı göçmenlerin iskân defterine kayıtları yapılmış ve göçmenler ilk etapta geçici olarak misafirhanelere yerleştirilmiştir. Bilim insanlarınca Türkiye'de yerleştirilecekleri bölgelerin Bulgaristan'da yaşadıkları

---

[167] Fikret Babuş, *Osmanlı'dan Günümüze Etnik – Sosyal Politikalar Çerçevesinde Türkiye' de Göç ve İskân Siyaseti ve Uygulamaları*, İstanbul, Ozan Yayıncılık, 2006, s. 282-284.
[168] *BCA*, 030.18.01.02. 125.32.2.
[169] *BCA*, 030.18.01.02.125.32.2.
[170] *Akşam Gazetesi,* 15 Haziran 1951, s. 1–2
[171] Ercüment Konukman, *Büyük Göç ve Anavatan*, Türk Basın Birliği, Ankara 1990, s.48.

yerlerde en uygun bölgeler olmasını sağlamak için kısa anketler yapılmıştır.[172] Göçmenler tabiiyet beyannamesi doldurmuş ve bir sene için kimliğini ispata yarayan göçmen vesikası almıştır. Bu süre zarfında göçmenlerin beyannameleri vekiller heyetince tetkik edilmiştir. Vekiller heyetince tabiiyete alınma kararı verildiği andan itibaren her göçmen Türk vatandaşlığı haklarına sahip olmuştur. Beyannameler göçmenlerin bulundukları mahallerin nüfus memurluklarına gönderilerek göçmenlerin nüfus kütüklerine kayıtları yapılmış ve ellerindeki kimlik belgeleri alınarak yerine nüfus kağıtları verilmiştir. Göçmenler hakkında ilk araştırma ise Türkiye'ye giriş vizesi verilmeden önce konsolosluklar tarafından yapılmıştır.[173]

Göçmenler kendi eşyaları, malları ve hayvanları gümrük vergisi ile bir defaya mahsus olmak üzere diğer bütün vergilerden muaf olmuştur. Bir göçmen ailesinin kişisel eşyası ile ev eşyası vergiye tabi olmamıştır. Çiftçilerin getirecekleri çift hayvanlarının, araba - koşum teçhizatının, her türlü alet – edevatın ve damızlık hayvanlarının değeri 6.000 liraya kadar olanları vergiye tabi olmamıştır. Göçmenler zanaatkar ve serbest meslektense, getirecekleri her türlü sanat ve meslek alet edevatının, mesleklerine ait mamul ve gayrimamul maddelerin yine değeri 6.000 liraya kadar olanları hiçbir vergiye tabi olmamıştır. Tüccarların da sattıkları mallardan getirecekleri 12.000 lira değerindeki mallar vergiye tabi olmamıştır. Göçmenler memleket içinde parasız nakledilmiştir. Tabiiyet, nüfus ve tapuya tescil, nakil muameleleri, her türlü evrak ve her hususta verecekleri dilekçeler damga resmi ile diğer harçlardan muaf olmuştur.[174] Ancak taşıma işini yapan şirketlerin asgari tarife uygulamak zorunda olduğu ifade edilmiştir. Göçmenlerin gittikleri yerde en az 10 yıl oturacağı ve başka yerlere izinsiz gidip yerleşenlerin, yerleştikleri yere geri döndürüleceği açıkça vurgulanmıştır. Göçmenlerin noterce yapılacak borçlanma

---

[172]http://www.magnumphotos.com/C.aspx?VP3=SearchResult&ALID=2K7O3R90UHOLhttp://apps.who.int/iris/bitstream/10665/127972/1/EB7_83_eng.pdf, (27.12.2016); BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 2.2.1950- 23.3.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:93; Amiran Kurtkan, 1950-1951 Yılında Türkiye'ye Tehcir Edilen Bulgar Türkleri Etrafında Anket Usulü Tatbikatı Göçmenlerin Mesleki Durumları, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 22, İstanbul 1962; Oğuz Arı, *Bulgaristanlı Göçmenlerin İntibakı,* Rekor Matbaası, Ankara 1960.

[173]Ali Tanoğlu,"Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi", *İktisat Fakültesi Mecmuası*, C:14, Sayı.1-4, 1952.

[174] *Ulus*, 16 Ekim 1950, s.2; *Yeni Edirne*, 5 Haziran 1951, s.2; *Resmi Gazete*, 21 Haziran 1934, s.4003-4008; *Ulus*, 16 Ekim 1950, s. 2; H.Özgür, "Göçmenlerin Vergi Muafiyeti", *Göçmenler*, 4 Aralık 1954, s.4.

senedleri pul ve harca tabi olmamıştır. Askerlikle ilgili kolaylıklar da sağlanmış 22 yaşını bitirmiş göçmenler muvazzaf askerliğe tâbi olmamıştır. Emsalleri ile beraber askere alınacağı ve göçmen nüfus kütüğüne yazılmasından iki yıl geçmeden askere çağrılmayacağı bildirilmiştir.[175]

2. Göçmenlere Yapılan Yardımlar

1950'de 52.185, 1951'de 102.240 olmak üzere 154.425 kişi tehcir edilmiştir.[176] Bulgaristan'dan gelen göçmenler Türkiye'ye sosyal ve ekonomik açıdan büyük yükler oluşturmuştur özellikle mali açıdan hiçbir hazırlığı olmaması sebebiyle bu kadar büyük bir göçmen kitlesinin iskânı ve üretici duruma getirilmesi ülke için zor olmuştur.

Göçmenler için gerek yurt içinden gerekse yurtdışından ayni veya nakdi yardımlar yapılmıştır. 1.011.789 lira Bulgaristan göçmenlerinin ihtiyaçları için şu şekilde kullanılmıştır:

Tablo 8: 1950 Yılı Bütçesinden Bulgaristan Göçmenlerinin İhtiyaçlarına Ayrılan Yardımlar [177]

376.528 T.L.	Göçmen misafirhanelerinin yeniden kurulmasına, mevcutlarının genişletilmesine, onarımına ve aş ocaklarının idare masraflarına
479.936 T.L.	Yolda ve mahallerinde geçici müddete ait iaşe işlerinde
105.240 T.L.	Karayolları nakliyatı ile Yunan ve Bulgar Demiryolları parkur ücretlerine
50.085 T.L.	Tedavi ve saire gibi müteferrik ihtiyaçlar
1.011.789 T.L.	Toplam harcanan para

Hükümet eliyle yapılan iskân yardımları Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği'nin çalışmaları ve halk yardımları göçmenlere yapılan yardımlar

[175] Ali Tanoğlu, *a.g.m.*, s.14.
[176] Cevat Geray, *a.g.e.*, s.7.
[177] *Cumhuriyet*, 5 Ocak 1951, s. 1-5; TBMM ZC, D: 5, C. 5/1, s.143.

arasında önemli bir yer tutmuştur. Ayrıca Kızılay, çeşitli kurumların yardımları ve dış yardımlar sayesinde bu durumun üstesinden gelinmiştir.

a. İskân Yardımları

Göçmenlere sağlanan yardımlar ve uygulanan politikalar 2510 Sayılı Kanunla belirlenen iskânlı ve serbest göçmen tanımına göre farklılık göstermiştir. Serbest göçmenler 2510 Sayılı İskân Kanunu'nun 3. maddesine göre Türkiye'deki yakınlarının referansı ile 5. maddeye göre de iki devlet arasında yapılan anlaşmaya göre yurdumuza gelmişler ve bu göçmenler Türk hükümetinden iskân yardımı talep etmemiştir.[178]

1950 yılı bütçesinde iskân yardımları 1.695.000 Türk lirasıdır.[179] 1950-51 göçü sırasında göçmenlerin yerleştirilmeleri ile ilgili olarak hükümet gerekli tedbirleri almaya çalışmış, göçmenlerin en kısa zamanda üretici duruma geçirilmesi ve memleket ekonomisine katkı sağlayan birer unsur haline getirilmeleri hedeflenmiştir.[180] Üretici duruma geçilmesiyle ilgili İş ve İşçi Bulma Kurumu müfettişlerinden birisi göçmenlerin iş ve sanat durumlarını tespit etmek için görevlendirilmiş,[181] aynı zamanda alınması gerekli tedbirlerin tespiti için Amerika'dan bir uzman gelmiştir. Bunun üzerine Marshall Planı kapsamında Amerikan İktisadi İşbirliği Teşkilatı (The US Economic Cooperation Administration) 4 milyon Türk lirası değerinde yardımda bulunmuş ve Uluslararası Göçmenler Örgütü (International Refugee Organization) göçmenlerin durumunu incelemek üzere Mr. Clifford Wilson Ankara'ya gönderilmiştir.[182]

Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın başkanlığında Kızılay merkez binasında toplantı yapılmıştır. Göçmen davası ve toprak iskân işleri görüşülmüştür. Bayar göçmen davası konusunda hükümetin aldığı ve almakta olduğu tedbirleri anlatmış, muvakkat iskân devresinin mümkün olduğu kadar kısa tutulması ve göçmenlerin bir an önce üretici hale getirilmeleri için yapılacak işler hakkında açıklama yapmıştır.

---

[178] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri,* Tarih: 2.2.1950- 23.3.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:93.
[179] *Cumhuriyet*, 5 Ocak 1951, s.1-5.
[180] *Son Posta*, 2 Ocak 1951, s.3.
[181] *Cumhuriyet*, 20 Ekim 1950, s.2.
[182] *Cumhuriyet*, 14 Ağustos 1951, s.1.

Memleketin toprak ve iskân davasının bir arada yapılması için bir bakanlık kurulması gerekliliği üzerinde durmuş, göçmenlere yardım konusunda kanuni güçlükler çıktığı için göçmenlere mahsus pul çıkarılması gerekliliği ile ilgili kanun teklifini sunduklarını belirtmiştir.[183] İskân programında gerçekleşmesinde dayanılan mali kaynaklar:

1.marşal planı karşılık paralar fonundan hükümetimiz lehine serbest bırakılan 30.000.000 lira

2.göçmen ve mültecilere yardım Birliğinden temin olunan 8.000.000 lira

3.bütçe tahsisleri [184]

Tarım Bakanı göçmenlerin iskânı hakkında şu beyanatı vermiştir:

"1. 1943 yılından 1949 yılı sonuna kadar her yıl memleketimize gelen göçmen sayısı yılda 1500'ü geçmemekte iken 1950 yılında 51.900 göçmen gelmiş bulunmaktadır. Bu miktarın 7000'i iktidarı aldığımız günden beri gelmiş 1950 sonuna kadar ise 44000 muhacir gelmiş bulunmaktaydı. Bulgar hududu açıldıktan sonra her gün 500-800 göçmen hudutlardan içeri girmekteydi. Bu hesapça mali sene sonu olan 1951 şubat sonuna kadar daha 40-50 bin muhacirin geleceğini kabul etmek lazımdı. Bu rakamlar normaldi. Bulgarların ahidlerine sadık kalmamaları ve daha fazla ırkdaşlarımızı hudutlara sürmeleri ihtimali vardı.

2. Gelmiş gelecekler için bugünkü imkanlarımıza göre takip ettiğimiz muamele ancak geçici bir zaman için ırkdaşlarımızı barındırmaktan ibarettir. Gelen muhacirlerin bir kısmı yakın akrabalarına misafir olmakta ve birçoğu da şehirlere ve köylere misafir edilmektedir. Bugüne kadar afyon, Amasya, Ankara, aydın, Balıkesir, bolu, bursa, Çanakkale, çorum, Denizli, Diyarbakır, Edirne, Eskişehir, Giresun, Hatay, İzmir, İstanbul, kayseri, Kırklareli, Kocaeli, Konya, Malatya, Niğde, samsun, Seyhan, Sivas, Tekirdağ, tokat, Yozgat, Zonguldak vilayetlerine 46.900 göçmen gönderilmiş ve misafirhanelerde 5 bin kadar mevcudumuz vardır. Bunlardan bir kısmı devlet çiftliklerine yerleştirilmiş. Bir taraftan da vilayetlerle de muharebeye girişilecek

[183]*Milliyet*, 26 Ocak 1951, s.5.
[184] *Toprak İskân Çalışmaları*, s.66.

daha ne kadar göçmen almaya imkanları olduğu sorulmuş alınan cevaplarda yekun itibariyle 65bin göçmeni alabileceklerinin bildirmişlerdir

3. Göçmenlere hudutlardan girdikleri günden itibaren bugünkü imkanlarımız dahilinde tarım bakanlığı Toprak İskân Umum Müdürlüğü ancak 27 gün yardım edebilmekteydi. Bu göçmen için 27 günlük yardımın ayrıntıları şunlardır:

Tablo 9 Göçmenlere 27 Günlük Yapılan Yardım

300 kuruş	Edirne'de kaldıkları zaman iaşe
60 kuruş	Edirne'den İstanbul'a ve Tekirdağ'a kadar iaşe
180 kuruş	Tekirdağ ve İstanbul'da iaşe
180kuruş	Mürettep mahallerine kadar iaşe
900kuruş	Gittikleri yerde iaşe
200kuruş	Karayolu nakil masrafları
180kuruş	Misafirhanede yakacak, ışık, temizlik ve sağlık masrafları
Yekûn: 2000	

4. Böyle dağıtılmış ver dağıtılacak muhacirlerin gittiği yerlerde devlet yardımı kesildikten sonra durumlarından mahalli halk ve hayırsever teşkilatımız yardım ellerini uzatmaktaydı. Bir taraftan bu hususta Ankara'da teşekkül etmiş olan yardım komitesi merkezi yeni tedbirler almaya başlamış bulunmaktaydı."

1950 yılındaki iskân masraf bütçesi 1.695.000 liradır. Bu tahsisattan 460.000 lirayı hazirana kadar gelen 7000 göçmene sarf edilmiştir. Haziran başından itibaren yeni iktidarın sarfiyatı 1.135.000 liradır. Bu sarfiyatın ayrıntıları şunlardır:

Tablo 10: 1950 Yılındaki İskân Masraf Bütçesi

53000	Bulgar ve Yunan demiryollarına ödenen
53000	Karayolları nakil vasıtaları
486800	Eylüle kadar idare kurullarının kararı ile beher nüfusa 150-200 kuruş iaşe bedeli ödenmiştir.

1950 yılı bütçesinden iskân yardımlarına 1.695.000 lira ayrılmış ve Bulgaristan göçmenleri için 1.011.789 lira kullanılmıştır. Bu paranın 376.528 lirası göçmen misafirhanelerinin yeniden kurulmasına, mevcutlarının genişletilmesine, onarımına ve aş ocaklarının idare masraflarına, 479.936 lirası yolda ve mahallerinde geçici süreli iaşe işlerinde, 105.240 lirası karayolları taşıması, geçici taşıma ile Yunan ve Bulgar Demiryolları parkur ücretleri, 50.085 lirası da tedavi ve saire gibi çeşitli ihtiyaçlarının sağlanması için harcanmıştır.[185]

Marshall planından hükümete verilen 30.000.000 lira tahsisat Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü emrine verilmiş ve bu tahsisatla 31 Aralık 1951 tarihine kadar çeşitli harcamalar yapılmıştır. 1 Nisan 1953 tarihine kadar bu hususta yapılmış masrafların tutarı 6 milyondur. [186] Yapılan harcamaların miktarları şöyledir:

Tablo 11: Marshall Planından İskân için Harcanan Masraf Miktarı [187]

İskân hizmetleri	Ödenek (TL)	Sarf Mahalline Gönderilen(TL)
Göçmenler için mesken inşaat giderleri	25.630.000	25.630.000
Yiyecek Giderleri	250.000	108.882
Taşıma	450.000	204.201
Geçici Görev yolluğu	700.000	287.253
Müteferrik Giderler	2.970.000	1.039.799
Yekûn	30.000.000	27.270.135

Bu tabloda formüle edilen iskân hizmetleri muvakkat barındırma ve kati iskân olmak üzere iki safhada yapılmış bu amaçla 25.630.000 lira ayrılmıştır. Bu para ile Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan projelere göre:

a) Mevcut köylere serpiştirme suretiyle

b) Şehir ve kasabalarda zanaatkar göçmenlere

[185] http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1951-01-13, (13.12.2017)
[186] *Toprak İskân Çalışmaları*, S.1, Ankara 1954, s.41.
[187] *BCA* 490. 1.1456.41.3.

c) Müstakil veya ekleme köyler kurmak

üzere üç ayrı kategoride mesken inşasına başlanmıştır.[188]

Tarım Bakanı Nihat Eğriboz göçmenlerin bir an önce üretici hale getirilebilmeleri için esas iskândan beklenen amacın göçmenlerin iyi bir şekilde yaşamlarını sağlamak olduğunu belirtmiştir. Ülkenin ekonomik faydasına bir katkı sağlayacak şekilde olması gerektiğini ve bu kapsamda göçmenlerin mesleklerine göre bir iskân politikası güdüleceğini, nüfusu az, iklimi gelen göçmenlere uygun, arazisi bol, suyu mevcut, iskâna müsait, boş, kimsenin hak iddia etmediği topraklarda köyler kurmak veya küçük 20-25 haneli köyleri takviye etmek suretiyle göçmenlerin iskân edileceğini ifade ederek detaylı planların yapıldığını ve göçmen evlerine ait küçük ve normal büyüklükteki göçmen evlerinin hazırlandığını dile getirmiştir. [189]

Bakanlar Kurulu'nca onaylanan "*1951 Esas İskân Programı*" ile göçmenlerin ev sahibi olmaları hedeflenmiştir.[190] Celal Bayar ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürü Haşim İşcan'dan bilgi alarak göçmenlere yaptırılacak evlerin maketleri ve maliyetleri üzerinde ayrıntılı olarak konuşmuştur.[191] Göçmenleri ev sahibi yapmak ve mesleklerinin icrası için lüzumlu olan ahır ve samanlık ile dükkan vs'yi inşa ederek kendilerine teslim etmek kati iskânın ilk aşamasını oluşturmuştur. Bu amaçla projeler hazırlatılmıştır ve bu projelere göre, biri çiftçi göçmenler için köylerde diğeri sanatkâr göçmenler için kasaba ve şehirlerde hemen inşaata geçilmiştir. Hazırlanan projelere göre biri zanaatkar göçmenler için şehir ve kasabalarda, diğer çiftçi göçmenler için köylerde iki ayrı tipte[192] ev inşa edilmiş iklim şartlarına göre 2-3 odalı betondan dayanıklı şekilde yapılacak bu evler için gerekli para hükümet tarafından temin edilmiştir.[193]

---

[188] *BCA* 490. 1.1456.41.3.
[189] *TBMM Tutanak Dergisi*, D: 9, C:4, Toplantı 1, B:31, s. 230-235.
[190] *Cumhuriyet*, 5 Temmuz 1951, s. 1-5.
[191] *Son posta*, 3 Ekim 1951, s.1.
[192] Bkz. Ek – 20 ; Ek – 21.
[193] *BCA* 0.30.10.14.81.11.68; *Son posta*, 12 Eylül 1951, s.3.

Köy tipi evler iki oda bir ahırdan oluşmuştur. Bunların bir kısmı mevcut köylere serpiştirme bir kısmı köylere ekleme bir kısmı da müstakil köyler kurmak suretiyle yapılmıştır. Şehirdeki göçmen evleri 3 tip yapılmıştır:
A tipi şehir tipi: İkiz bloktur. Antre, mutfak, hol, ve hole açılan banyo, tuvalet ve iki odadan ibarettir. Girişte pergola (çardak) vardır. Oda döşemeleri ahşaptır. Diğerleri ahşap veya mozaiktir. Ev 69 metrekaredir.
B tipi şehir tipi: İkiz bloktur. Girişte veranda vardır. İnşaat tekniği A tipinin aynıdır. Ev 69 metrekaredir.
C tipi şehir tipi: İkiz bloktur. Binaya sundurmadan girilir. Mutfak, yemek veya kahvaltı masası sığabilecek şekilde tertiplenmiştir. Ev 69 metrekaredir.[194]

32 bin göçmen evi yapılmış ve yapılmaya devam edilmiştir. Ayrıca çiftçi olarak iskân edilen göçmen ailelerine bugüne kadar 1.197.257 dönüm toprak dağıtılmıştır. [195] Tarım Bakanlığı da aldığı son bir kararla toprak dağıtım işlerinde çalışan 28 komisyonu, bulundukları mahalde göçmen iskân işleri ile de vazifeli kılmıştır. Komisyon bulunmayan yerlerde mahalli muhtelif Bakanlıklara mensup memurlardan oluşan komisyonlar için çalışma talimatnamesi hazırlanmıştır. Bu komisyonlar her ilçede 3'er üyeden oluşmuş, başkanları da mahallin en büyük amiri olmuştur. Ayrıca gelir vergisinin belli bir kısmı göçmenlere yardım olarak ayrılmıştır.[196]

Gelmiş ve gelecek muhacirlerin % 85'i çiftçi, diğerleri küçük sanat erbabı ve endüstri işçisidir. Bu % 85'i 250.000 nüfus ve her bir aileyi beşer nüfus kabul edersek 50 000 aile yerleştirileceğini düşünmek ve bunların üretici bir halde yerleştirilmeleri için 275-300 milyon liraya ihtiyaç vardır. Böylece gelmiş ve gelecek göçmenler yerleşecekleri yerlere hemen sevk ve orada yaşamaları ve çalışmaları planlaştıracak olursa bir taraftan da işlerine girişmekle beraber bir taraftan da tesis işlerine yardım edeceklerinden hem de masraflardan biraz tasarruf sağlanmış ve hem de göçmenlerin süratle muhiti tanıyarak üretime geçmeleri sağlanmıştır. [197]

---

[194] *Toprak İskân Çalışmaları,* Başvekalet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara,1955, s.85-88-89; BCA 0.30.10.14.81.11.67.
[195] "Göçmen Politikamızın Verimli Neticeleri", *Göçmenler*, 11 Kasım 1954, s.1.
[196] *Milliyet,* 15 Şubat 1951, s. 5
[197] *Zafer*, 7 Ocak 1951, *Vatan,* 7 Ocak 1951

Bu bağlamda bir ailenin üretici bir hale getirilmesi için masraflar şöyle hesaplanmıştır.

Tablo 12: Bir Ailenin Üretici Bir Hale Getirilmesi İçin Masraflar [198]

Bir aile için	Lira
Mesken, ahır, samanlık inşası	2.600
Yol, su tesisleri imarı	400
Çift hayvanı ve yemleri	800
Ziraat aletleri	150
Tohumluk vs	300
Üretici hale gelinceye kadar iaşe yardımı	600
Yakacak ve ışık	50
Giyecek ve yakacak eşya	100
Taşıt	50
Sıhhi yardım	50
Müteferrik masraflar	400
Toplam	5500

32.446 aileden 154.393 nüfus iskân edilmiştir.[199] 1951 temmuzuna kadar 5 bin göçmen ailesine tarla ve ev yeri verilmiştir. Evler bir oda, bir ahır veya dükkândan oluşacağı belirlenerek her bir evin 800-1000 liraya mal olacağı tahmin edilmiştir.[200] Celal Bayar ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürü Haşim İşcan'dan bilgi alarak göçmenlere yaptırılacak evlerin maliyetleri üzerinde ayrıntılı olarak konuşmuştur.[201] Devlet elindeki toprakların nüfus esasına göre göçmenlere dağıtılması kararlaştırılmış, iskân kanunu hükümlerine istinaden 20 yıllık borçlanma suretiyle toprak, ziraat aletleri, çift hayvanları verilmesi, ziraatçı olmayan göçmenlere mesleklerini icra edecek miktarda

[198] *BCA* 030.18.01.02.123.76.12.
[199] Ali Tanoğlu, *a.g.m.*, s.152.
[200] *Cumhuriyet*, 5 Temmuz 1951, s. 1-5.
[201] *Son posta*, 3 Ekim 1951, s.1.

sermaye temini, milli emlakın elinde kalmış olan binaların göçmenlere tahsisi iskân programın esaslarını teşkil etmiştir.[202]

Tarım Bakanı Nihat Eğriboz göçmenlere aile başı 5500 lira yardım ayrıldığını bu para ile 1400 liraya yapılacak ev, ziraat aleti ve hayvan alınacağını, her aileye yarım dönüm bahçe ve 200 – 500 dönüm de tarla tahsis edileceğini açıklamıştır.[203] 8 milyon lirayı bulan yardımlar ile 2954 göçmen evinin topluca inşasına başlanmıştır. Bunların haricinde 22 bin köyde göçmenler için evler yaptırılmıştır.[204]

Ödenek verildikten sonra 1951'de iskâna başlanmış 1 Nisan 1953 tarihine kadar 27.226 evin tapusu teslim edilmiştir.[205] İskân kanununa göre topluca köy kuracakları ve muhtaç durumda bulundukları anlaşılan kişilere ev, ahır, samanlıklarını yeniden yaptırabilmeleri için devlet ormanlarından parasız kerestelik ağaç verilmiştir.[206]

Tarım Bakanı Nedim Ökmen "*Göçmenlere dağıtılacak arazi, verimine göre 8-160 dönüm arası olacaktır. Bu tespit edilmiş barem, Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu uyarınca yerli halka verilmesi icap edenin aynısıdır. Gerekirse bu miktarlar yarıya indirilebilecektir."* açıklama yapmıştır.[207]

Diğer taraftan 16.976 göçmen ailesine 858.559 arazi tahsis ve temlik edilmiş 1788 zanaatkar göçmen ailesine 840.950 lira değerinde döner sermaye verilmiştir. Çiftçi göçmenlere tahsis edilen ekim arazisi üzerinde işletmeler kurulmasını temin etmek ve bunları düzenli bir şekilde işletmek maksadıyla Ziraat Bankası'nca donatım ve işletme kredisi açılmıştır. Göçmenlerin süreceği araziye ekilmek üzere Ziraat Bankasından 7.924.561 kilo tohumluk temin edilmiştir.[208] Bir çiftçi göçmen ailesi evi ve tarlası verildikten sonra bir çift öküz, at veya katır, kazma, bel, çapa, orak, kürek tevzi edilmiştir.[209]

---

[202] "Devlet Elindeki Topraklar Göçmenlere Veriliyor", *Edirne Postası*, 4 Nisan 1951, s.1.
[203] *Cumhuriyet*, 7 Ocak 1951, s. 3.
[204] *Cumhuriyet*, 11 Kasım 1951, s.4.
[205] *BCA* 0.30.10.14.81.11.68; *Son posta*, 12 Eylül 1951, s.3.
[206] *BCA* 0.30.18.1.2.137.101.18.
[207] *TBMM Tutanak Dergisi*, B:74, T:9.5.1951, C:7, O:1, s.142,151; *BCA*. 030.18 01.02/126.65.15-1.
[208] *BCA* 0.30.10.14.81.11.68; *TBMM Zabıt Ceridesi*, D: 5, C. 5/1, s. 143.
[209] E.A. ,"Göçmen davası Kazanılmıştır", *Göçmen sesi,* 1952, s.2.

Tablo 13: Göçmenler İçin Yapılan İskân Yardımları [210]

	Senelik Ortalama	1950-1953 Arası
Arazi	275.107 Dönüm	825.323 Dönüm
Kredi	7.000.000 TL	21.000.000 TL
Ev	8.640	26.921
Araba	3.185	9.554
At	2.353	7.059
Traktör	43	130

Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği'nden temin olunan 8.000.000 lira da bu amaçla tahsis olmuştur. İllerden alınan bilgilere göre, Aralık 1951'e kadar inşasına başlanan 11.670 adet evden 6.851 i ikmal olunmuş ve tapuları ile birlikte göçmenlere verilmiştir. Geri kalanların da kısa zamanda ikmali konusunda gereken tedbirler alınmıştır. Zanaatkar göçmenler için şehir ve kasabalarda yapılması kararlaştırılan 3.115 evden 2.365 adedi müteahhide ihale edilmiştir. Müstakil veya ekleme suretiyle kurulması kararlaştırılan 21 göçmen köyünde 1.790 evden bir kısmı müteahhide ihale edilmiş geriye kalan kısmı da ihaleye çıkarılmıştır. Bu gruptan, daha 29 köyde 1.899 evin inşası için etüdler yapılmıştır.[211]

Tablo 14: Göçmenler için 1954'e kadar ev miktarı[212]

Şehir ve kasabalarda yapılan şehir tipi	10.141
Köylerde serpiştirme suretiyle yapılan köy tipi	19.665
Yeni kurulan veya ekleme yapılan köylerde köy tipi	2.070
Tamir ettirilen evler	404
Toplam	32.280

[210] *BCA* 0.30.10.14.81.11.68.
[211] *BCA* 490.1.1.456.41.3.
[212] *Toprak İskân Çalışmaları*, s.91.

1954'te Toprak İskân İşleri Şubesi'nin raporuna göre göçmenlerin birer eve sahip olmaları kati iskânın ilk aşaması sayılmış bu amaçla bir kısmı köy, kasaba ve şehirlere serpiştirme, bir kısmı da müstakil köy kurmak veya mevcut köylere eklemek suretiyle inşa ettirilen ev sayısı 29.090 adet olmuştur. Bu evlerin göçmenler adına temlik muamelesi ikmal edilerek tapuları da kendilerine verilmiştir. Ayrıca 2014 ev daha inşa ettirilmek suretiyle geri kalan ev ihtiyacının teminine çalışılmıştır.[213]

Tablo 15 : 1950 - 1954'e Kadar Verilen Toprak [214]

22 Mayıs 1950'den 1953 sonuna kadar	
18.946	957.373
1 Ocak 1954'ten 27 Aralık 1954 tarihine kadar	
1.376	99.232

Tablo 16: Toprak Komisyonunun faaliyeti [215]

	1951	1952
Topraklandırılan Göçmen Ailesi	3.663	2.328
Göçmenlere Dağıtılan Toprak	200.138 Dönüm	112.207 Dönüm

Göçmenler için tevzi edilmiş ham topraklar traktör grupları ile açılarak ikileme ve ekme işleri de görülmüştür. 1950 yılında satın alınan 10 ve 1952'de

[213]*BCA* 0.30.01.29.170.1.6.
[214]*Toprak İskân Çalışmaları*, s.102; *BCA* 490.1.1456.41.3.
[215]*BCA* 0.30.10.14.81.11.70.

adetleri 23'e yükseltilmiş olan traktörlerin 1950-54 yılları içerisindeki faaliyetleri aşağıdaki gibidir:[216]

Tablo 17: Traktörlerin 1950-54 Yılları İçerisindeki Faaliyetleri

Yılı	Faaliyette bulunan traktör adedi	Yapılan işin Nev'i	Akaryakıt ve tamirat masrafı	Yapılan işin miktarı	Kr.
1950	10	Açma	11840	12.857	58
1951	10	Açma	19853	25.325	65
1952	23	Açma	29012		
		İkileme	1265	60.326	86
		Ekim	347		
1953	23	Açma	43852		
		Ekim	3497	82.953	60
		Diskaralanmış	3597		
		İkileme	154		
1954	23	Açma	29696		
		Ekim	120	58.449	55
		Diskaralanmış	4692		
Toplam			146925	239.913	324

Çiftçi göçmenlere tevzi olunan ve traktörlerle sürülen tarlaların değerlendirilmesi tohumluk tevzi ile hızlandırılmıştır. 1950-53 arasında göçmenlere 10.427.037 kilo tohumluk verilmiştir.[217] Üretim araçları ve tohumluk temin edilmesi konusunda fazla miktara yükseltmek için bu sahadaki faaliyetlere karşılık paralardan tahsisat ayrılmamış olup bunlar banka kredisi ile görülmesine çalışılmıştır.[218] Bu kredilerden üretimi verimlendirme, iyileştirme ve tesislendirme kredileri göçmenlerin ödeme güçleri göz önünde tutularak uzun vadeli olmuştur.[219]

[216]*Toprak İskân Çalışmaları,* s.100; Tamim No: 135, *Toprak İskân Tamimleri*, s.35.
[217]*BCA* 490.1.1456.41.3; *Toprak iskân çalışmaları*, s.104.
[218]*BCA* 490.1.1456.41.3.
[219]*Toprak İskân Çalışmaları*, s.104.

Tablo 18:1951 -1960 Arası Verilen Donatım ve Çevirme Kredileri [220]

Yıllar	Aile	Donatım çevirme kredileri toplamı	Aile başına	Ziraat bankasının verdiği donatım ve çevirme kredileri toplamı
1951	8.531	11.372.927	1.333	204.900.000
1952	4.865	6.377.323	1.300	-
1953	2.978	3.827.089	1.285	447.000.000
1954	740	681.870	925	-
1955	233	259.210	240	-
1956	8	6.750	840	557.400.000
1957	207	242.560	1.175	579.200.000
1958	259	357.223	1.380	460.100.000
1959	-	-	-	-
1960	205	322.835	1.575	-
Toplam	18.026	23.447.787	1300	28.932.000.000

Böylece 1951 yılından 25 Kasım 1954 tarihine kadar göçmenlere dağıtılmış olan topraklar Ziraat Bankası'nca ipotek ettirilmek suretiyle donatım ve çevirme kredileri de sağlanmıştır.[221] İllerden alınan bilgilere göre 31 Aralık 1951 sonuna kadar donatım kredisinden 2591 çift çeki hayvanı, 2000 kürek, 2 adet diskaro, 1 adet trayler, 1 adet mibzer, 29 tınaz makinası, 1 adet dizel motörü, 1 adet çırçır makinası, 1 aded haşpaylı batöz, 2 aded un değirmeni ve lüzumu kadar da tırpan, yaba, çapa, orak temin olunarak göçmenlere tahsis edilmiştir.[222]

Kendilerine arazi verilen çiftçi göçmenlere işletme ve donatım kredisi ile zanaatkarları meslek ve sanat gruplarına göre dükkan ve tezgah sahibi kılmak üzere döner sermaye olarak toplam 23.929.096 liralık kredi ödenmiştir.[223] Çiftçi

[220] *BCA* 490.1.1456.41.3; Cevat Geray, *a.g.e.*, s. 59.
[221] Bkz. Ek 7.
[222] *BCA* 490.1.1456.41.3.
[223] *BCA* 030. 01. 29.170.1.6.

göçmenlere bu şekilde elde olunan kredi ve iskân tahsisatı ile satın alınarak dağıtılmış olan donatım malzemesi tabloda gösterilmiştir: [224]

Tablo 19 : Çiftçi göçmenlere kredi ve iskân tahsisatı ile satın alınarak dağıtılmış olan donatım malzemesi[225]

Adet	Araç
142	Traktör
8170	At
9244	Öküz
10886	Araba
12032	Pulluk
6537	Kazma
6290	Kürek
7504	Tırmık
1028	Koşum takımı

Tablo 20 : Zanaatkar Göçmenlere Verilen Döner Sermaye [226]

Yıllar	Zanaatkar Aile Göçmen Sayısı	Verilen Döner Sermaye	Zanaatkar Ailesi Başına Kredi
1951-1960	2.689	1.159.977	43.237

Zanaatkar göçmenlere yapılan yardımlar daha çok küçük sanat erbabının döner sermaye ihtiyacını karşılamak şeklinde olmuştur.[227] Ev ve ev yerinden başka dükkan veya mağaza ya da bu gibi yapı veya yapı yeri verilmiştir.[228] Ziraat Bankası

[224] Bunların arasında tablo 17'de yer alan donatım malzemeleri de olduğundan ötürü sadece diğerlerini yazdık. *Toprak iskân çalışmaları*, s.104; E.A. "Göçmen Davası Kazanılmıştır", *Göçmen sesi,* 1952, s.2
[225] *BCA* 030. 01. 29.170.1.6; Toprak *İskân Çalışmaları*, s.104.
[226] Cevat Geray, *a.g.e*., s.67.
[227] Cevat Geray, *a.g.e*, s.68.
[228] Zanaatkarlara çiftçilere mahsus yardımlar yapılmamıştır. Tamim No:126, *Toprak İskân Tamimleri,* s.26.

bu göçmenlere dükkan vs açması için kredi vermiştir.[229] 1952'de bir göçmen bankası kurulmasına karar verilmiştir. [230]

Tablo 21: Göçmenlere Hükümet Yardımı 1950-52 [231]

İller	Aile	Sürülebilir Arazi	Tohum	Traktör
Afyon	298	16,768	136,400	1
Amasya	120	2,872	39,450	---
Ankara	786	95,181	321,070	22
Antalya	257	5,795	55,155	---
Aydın	141	2,561	39,400	---
Balıkesir	1,072	30,268	375,937	2
Bilecik	167	8,030	61,100	---
Bolu	170	3,608	60,550	---
Burdur	99	3,820	38,700	---
Bursa	735	10922	265,700	---
Çanakkale	541	16,476	180,700	3
Çankırı	34	3,084	20,500	----
Çorum	300	11,350	---------	---
Denizli	321	6,202	97,120	---
Diyarbakır	23	1,604	4,600	---
Elazığ	94	5,447	42,700	---
Erzincan	74	3,885	21,700	----
Eskişehir	572	39,296	162,000	1
Hatay	100	3,182	27,200	----
İçel	480	8,832	124,486	----
Isparta	108	4,121	33,400	----
İstanbul	117	5,601	641,274	----
İzmir	681	11,995	136,105	---
Kastamonu	97	2,801	39,300	---
Kayseri	325	31,735	90,100	3
Kırşehir	505	47,819	252,600	11
Kocaeli	312	6,448	72,136	---
Konya	1,198	142,487	598,800	----
Kütahya	314	13,289	85,320	----
Malatya	39	2,789	-------	----
Manisa	460	10,001	209,345	---
Maraş	284	6,078	72,900	---

[229]Bkz. Ek 8.
[230]E.A. "Göçmen davası Kazanılmıştır", *Göçmen sesi,* 1952.
[231]Huey Louis Kostanick, *a.g.*e., s.116.

Muğla	130	4,621	34,700	1
Niğde	309	27,248	121,400	4
Samsun	453	16,945	49,775	4
Seyhan	1,118	26,213	196,509	13
Sinop	97	2,553	36,000	---
Sivas	427	25,124	-------	7
Tokat	212	5,720	40,974	---
Yozgat	696	68,365	220,260	2
Zonguldak	66	1,163	19,650	----

Tablo 22:Göçmenlere Tarımsal Destek 1950-52[232]

İl	At	At arabası	Öküz	Pulluk	Çekiç	Kürek	Katar
Afyon	184	191	114	162	39	41	38
Amasya	105	72	22	94	11	11	75
Ankara	544	388	454	562	368	345	519
Antalya	288	148	113	166	3	----	105
Aydın	---	----	----	----	----	----	----
Balıkesir	12	423	391	555	83	64	108
Bilecik	5	100	109	109	14	14	14
Bolu	4	104	235	99	92	91	81
Burdur	16	45	83	75	51	51	68
Bursa	30	430	453	483	389	263	117
Çanakkale	18	465	444	408	189	169	119
Çankırı	---	34	44	37	40	40	----
Çorum	---	---	----	----	----	----	----
Denizli	222	238	98	212	172	172	115
Diyarbakır	----	----	20	20	---	---	----
Elazığ	124	94	32	90	65	64	79
Erzincan	34	27	37	53	53	61	----
Eskişehir	900	543	163	514	339	339	523
Hatay	25	8	9	11	2	2	3
İçel	100	---	253	209	----	----	---
Isparta	---	----	---	----	----	----	---
İstanbul	32	96	55	96	69	77	46
İzmir	204	310	233	323	261	251	240
Kastamonu	18	47	45	45	20	20	6
Kayseri	138	243	238	248	12	118	----

[232] Huey Louis Kostanick, *a.g.e*, s.117.

Kırşehir	385	274	131	325	246	301	139
Kocaeli	4	175	126	224	40	40	169
Konya	987	728	139	713	751	751	751
Kütahya	5	48	127	97	25	25	26
Malatya	----	---	---	29	----	----	----
Manisa	385	564	59	524	201	201	136
Maraş	393	229	300	246	----	----	159
Muğla	7	4	112	70	----	----	----
Niğde	154	227	132	209	33	33	83
Samsun	92	225	188	224	17	17	30
Seyhan	414	212	3	260	317	250	508
Sinop	---	---	---	21	41	43	10
Sivas	176	255	186	363	74	137	161
Tokat	5	13	22	83	69	69	20
Yozgat	825	495	422	507	117	117	----
Zonguldak	----	----	---	----	-----	-----	----

b. Kurumsal Yardımlar

I. Kızılay Yardımları

Kızılay hükümetin işini kolaylaştırmak halkın yardımlarını temin etmek amacıyla Türkiye Kızılay Göçmenlere Yardım Milli Komitesi kurulmuş, başkanlığa Refik Koraltan getirilmiştir. İl merkezi ve bağlı ilçelerle bucak ve köylerde göçmenlere yardım komiteleri kurularak vatandaşların bunlara katılmaları sağlanmış, her türlü ayni ve nakdi yardımlar Kızılay Şubeleri'ne yapılmıştır.[233] Kızılay Şubesi olmayan yerlerde ise yardımların Ziraat Bankaları'na bu iş için açtırılacak özel hesaplarda toplanması bu hesaplardan yapılacak her türlü sarfiyatın mahalli idare kararı ve il merkezlerinde vali ve ilçelerde kaymakamın onayı ile yapılması istenmiştir.[234] Göçmenlere yurt içinden ve yurt dışından yardım temin etmek ve bu yardımlardan göçmenlerin en uygun şekilde yararlanmaları için ayrıca Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği'nin faaliyetlerini kolaylaştırmak amacıyla Kızılay hızlı bir şekilde çalışmıştır.

Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği'nin nakdi bağış tutarı olan 8.652.000 lira göçmenler için yaptırılan evlerin inşaat masraflarına tahsis edilmiştir. İnşaat işleri

[233]*Kızılay Arşivi,* 3456/1.2; *Kızılay Arşivi*, 3456/27.
[234]*Zafer,* 18 Kasım 1950, s.6.

idare amirliğinin başkanlığında kurulan komiteler ve Kızılay Şubesi bu aşamada çalışmalar yapmıştır.[235]

Tablo 23: Kızılay Şubesi vasıtasıyla yapılan Yardımlar

Bağış	Miktar
Konya Kızılay Şubesine[236]	3000 lira
Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmen ve Öğrencileri [237]	118 lira 50 kuruş
Eskişehir Kız Enstitüsü öğrencileri[238]	127 lira 46 kuruş
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi profesör, doçent ve asistanları[239]	133 lira 46 kuruş
Konya Doğanbey PTT memurları[240]	40 lira 54 kuruş

Kızılay göçmenlere verilmek üzere 5000 adet yün kazak,[241] Hoffmann – La Roche firması ilaç göndermiştir.[242] Sümerbank'tan 45 bin metre bez [243] ve göçmen misafirhanelerine yatak çarşafı olarak kullanılmak üzere kaput bezi,[244] Göçmen Komitesi Kadınlar Kolu aracılığıyla 10 bin metre çiçekli basma ve çamaşırlık[245] alınmıştır. Sümerbank ve Etibank'tan göçmenlere 200 bin liralık ayni yardım[246] yapılmıştır. World Council of Churches 3 varil mısır yağı göndermiştir.[247]

Göçmenler yararına geceler düzenlenmiş ve toplanan para göçmenlere bağışlanmıştır. Behice Köprülü tarafından 23 Ekim 1950 gecesi verilen piyano

[235]*Türkiye Kızılay Derneği Kongreye Sunulan Rapor*, Ulus Basımevi, Ankara 1952, s.18.
[236]*Kızılay Arşivi,* 17 Mayıs 1951, 3466/1761.
[237]*Kızılay Arşivi,* 20 Kasım 1950, 3456/45.
[238]*Kızılay Arşivi,*14 Mart 1951, 3456/70.
[239]*Kızılay Arşivi,*2 Mayıs 1951, 3456 / 75.
[240]*Kızılay Arşivi*, 8 Haziran 1951, 3456/ 82.
[241]*Kızılay Arşivi,* 16 Ocak 1951, 3466/98.1.
[242]*Kızılay Arşivi,* 3456 /67.1.
[243]*Kızılay Arşivi*, *3456*/72; *Kızılay Arşivi*, 3456 /91.11.
[244]*Kızılay Arşivi*, 16 Mayıs 1951, 3456/94.5.
[245]*Kızılay Arşivi*, 29 Mayıs 1951, 3456/94.9.
[246]*Kızılay Arşivi,*22 Ağustos 1951, 3456 /94.13.
[247]*Kızılay Arşivi,* 3456 / 134.1.

resitalinden toplanacak para ile Ankara Kızılay Derneği vasıtasıyla verilecek 500 lira göçmenlere verilmiştir.[248] Virtiöz Vasa Prihoda tarafından 14 Aralık 1950 Perşembe akşamı Ankara Halkevinde keman konseri verilmiş, elde edilen para göçmenlere bağışlanmıştır.[249] 1950 yılında göçmenler için yapılan yardım 580.000 lirayı bulmuştur.[250]

Tablo 24: Çeşitli İllere Kızılay Vasıtasıyla Verilen Bağışlar

İl	Miktar
Tekirdağ[251]	4250 lira
Edirne[252]	3000 lira
Maraş[253]	3500 lira
Ankara[254]	2000 lira
Hatay [255]	2000 lira

Genel merkez bütçesinde göçmen ve mültecilere 1951 yılında yapılan yardım 104.108.41 lirayı bulmuştur. Giyecek eşyasına muhtaç durumda gelen göçmen çocuklarına giydirilmek üzere misafirhanelere gönderilen eşyanın değeri 30.132.10 lira, göçmenlerden muhtaç olanlara yardım olarak misafirhanelere verilen 2.600 yün kazağın ve misafirhanelerde kullanılmak üzere verilen 1500 battaniyenin bedeli 31.565.64 lira, çeşitli yardımların tutarı da 2.162.79 lira olmuştur.

II. Türkiye Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği ve Faaliyetleri

Göçmenlere yardım için hemen her tarafta yardım komiteleri kurularak göçmenler için nakdi ve ayni yardımlar toplanmıştır. Bir süre dağınık bir şekilde devam eden bu çalışmalar ve yardımlar Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın teşviki ve

[248]*Kızılay Arşivi*, 24 Ekim 1950, 3466 / 1.
[249]*Kızılay Arşivi,* 13 Aralık 1950, 3466 / 8.1.
[250]*Türkiye Kızılay Derneği Kongreye Sunulan Rapor*, s. 18
[251]*Kızılay* Arşivi, 17 Şubat 1951. 3466 / 44.3.
[252]*Kızılay Arşivi,* 16 Ağustos 1951, 3466 / 43.3.
[253]*Kızılay Arşivi,* 16 Ağustos 1951, 3466 / 43.3.
[254]*Kızılay Arşivi,* 12 Şubat 1951, 3466 / 37.
[255]*Kızılay Arşivi,* 17 Şubat 1951. 3466 / 44.3.

memleketin ileri gelenlerin girişimleriyle kurulan Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği tek merkezde toplanmıştır. 45 üyeden oluşan birliğin merkezi Kızılay Genel merkez binası olmuştur. Birlik Türkiye içinde ve dışında şubeler açmıştır. Birlikte Türkiye'nin önde gelen öğretim üyeleri, doktorları, hukukçuları, gazetecileri, bankacıları, iş adamları, dernek yöneticileri ve milletvekilleri yer almıştır.

Birliğin amacı Türkiye'ye gelen göçmen ve mültecilere ait hizmetlerde hükümete yardımcı olmak [256] temin edilen yardımlardan göçmenlerin faydalanmasını sağlamak olmuştur. Bu konuda ise Kızılay ve diğer kurumlarla işbirliği içinde olmuştur.[257] Birliğe yapılacak bağışlar "*Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Fonu*" adı altında Ziraat Bankası'nda açılan hesapta toplanmıştır.[258]

Birliğin muhasebe talimatnamesinin 5. Maddesinde "*Toplanan ayni ve nakdi bağışların kullanılış ve sarf şeklini Ankara'daki yardım birliği genel merkezi tayin ve tespit eder. İl merkezlerindeki komiteler yardım ve sarf yetkisini Ankara'daki genel merkezden alırlar. İl merkezlerindeki tali komitelerin faaliyeti bütün ili kapsamakta olup, ilçe ve bucaklardaki yardım ve harcamalar dahi bu tali komitenin talimat ve sorumluluğu altındadır*."[259]

Nakdi bağışların gelir ve kurumlar vergileri gelirlerinin indirilmesi hakkında kanun çıkarılmıştır. Bu kanuna göre gelir veya kurumlar vergisi mükellefleri tarafından 1 Ocak 1951 tarihinden 31 Aralık 1953 tarihine kadar makbuz karşılığında yapılacak nakdi bağışlar, yıllık beyanname ile bildirilirse gelirlerden ve kurum kazançlarından indirileceği belirtilmiştir.[260]

İlk toplantısını 22 aralıkta Celal Bayar başkanlığında Kızılay Merkez binasında yapmış başkanlığına TBMM Başkanı Refik Koraltan getirilmiştir.[261] Refik Koraltan İstanbul ve Ankara radyolarından yayınlanan bir konuşma yaparak tehcir edilen göçmenlere yardım edilmesi gerekliliğini belirtmiştir:[262]

---

[256]*Akşam*, 22 Aralık 1950, s. 1-2; *Ayın Tarihi,* Temmuz 1951, s. 47; *Son posta,* 1 Ocak 1951, s.1.
[257]*Kızılay Arşivi*, *Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Statüsü,* Ankara 1951, 3466 /93.3.
[258]*Kızılay Arşivi*, 19 Ocak 1951, 3466 / 102 .1.
[259]*Kızılay Arşivi,* 27 Mart 1951, 3466 / 235.2.
[260]*Ayın Tarihi,* 19 Ocak 1951, http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1951-01-19 (16.12.2017).
[261]*Akşam*, 22 Aralık 1950, s. 1,2; *Ayın Tarihi,* Temmuz 1951, http: //ayintarihi. byegm. gov.tr/ turkce/ date/1951-07-1(16.12.2017); Son *posta,* 1 Ocak 1951, s.1.
[262]*Akşam,* 1 Ocak 1951, s.1–2.

"*Bulgaristan'da yaşayan yüzbinlerce Türk kardeşimiz bilinen bir sistem ve rejimin kurbanı olarak asırlar boyunca yaşadıkları yurtlarından ve yuvalarından koparılarak kısa bir zamanda Türkiye'ye tehcir edilmek mecburiyetiyle karşılaşmış bulunuyor. Mülteci ve muhacirlere Türkiye yardım birlik şehir ve kasabalarımızda birlik şubeleri açıldı. Birlik yapılacak yardımları toplayacak ve bu yardımları muhacirlerin emrine tahsis edecek.*"[263]

Birlik göçmenlere yapılacak yardımların rasyonel biçimde dağıtımını üstlenmiş ve Bakanlar Kurulu kararı ile genel menfaatlere yarar dernekler kapsamına alınmıştır.[264] Çalışmalarına sınırdan itibaren sağlık, barınma, nakil ve iaşe ihtiyaçlarının karşılanması gibi yardım hizmetlerinin birinci safhasından olduğu gibi iskânın ikinci safhasında da çalışmalar yapmış, devletin diğer kuruluşları ile birlikle çalışmıştır. Ayrıca göçmen davasının önemini yurt içi ve yurt dışında duyurmak için propaganda komitesi, daha verimli çalışma için mali komite, ayni yardımları toplamak, tasnif etmek, göçmen aileleriyle temaslarda bulunmak için kadınlar komitesi kurmuştur.[265]

Milli Komite ocak ayında Refik Koraltan başkanlığında toplanmıştır. Hükümet ile işbirliği yapılmasına dair teklif kabul edilerek Tarım Bakanı Nihat Eğriboz ve bakanlık uzmanları göçmenleri en kısa zamanda üretici hale getirmek için hazırlanan programı açıklamıştır. Ayrıca 500 liradan fazla yardımın gelir vergisine tabi olması gerektiği konusuna işaret etmiştir. Toplantıda bu miktardan fazla bağışların gelir vergisi dışında bırakılması için kanun teklifi hazırlanması gerekliliği belirtilmiş, birliğe yapılacak yardımların vergiden muafiyeti hakkında Abidin Potoğlu'nun yaptığı kanun teklifi görüşülmüş, kabul edilen kanunla 1951 başından 1953 sonuna kadar bağışlar vergiden muaf tutulmuştur.[266] Diğer taraftan Göçmenlere Yardım Birliği hasat mevsiminden sonra göçmenler menfaatine ürün kampanyası açmaya karar vermiştir.[267]

---

[263]*Milliyet,* 1 Ocak 1951, s.1.
[264]*BCA* 030.18.01.02.124. 98.3; *Resmi Gazete,* 8 Mart 1951.
[265]*Toprak İskân Çalışmaları*, s.41.
[266] *Akşam*, 6 Ocak 1951, s.1, 2; *Son Posta,* 16 Ocak 1951, s.3.
[267]*Son Posta,* 4 Temmuz 1951, s.7.

Celal Bayar Göçmenlere Türkiye Yardım Birliği üyelerini kabul ederek çalışma sistemi ve yapılacak yardımlar üzerinde konuşmuştur. İstanbulluların kurdukları ekiplerin çalışma sistemleri, ticari komiteler, esnaf kuruluşları, evlere kadar gidecek olan ve özellikle üniversiteli gençler ile kadınlardan oluşan komiteler vasıtasıyla yapılacak yardımlar hakkında bilgi almıştır. [268] Birlik idare kurulu son toplantısında yapılan yardımların tek elde toplanmasına karar vermiştir. 63 vilayetten 50 vilayetteki komite birliğe bağlanmıştır. Ayrıca idare kurulu ayni yardımları gelişigüzel almama özellikle hakiki ihtiyaçları üzerinde durma kararı almıştır.[269] Birlik vatandaşlar tarafından bağışlanan 6 milyon liraya varan paralarla eşya ve gıda maddelerinin tevzi şekilleri üzerinde çalışmalar yapmıştır. Diğer taraftan Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü göçmenlerin üretici konumuna getirilmelerini temin etmek için yapılacak yardıma ve alınacak tedbirlere dair program hazırlamıştır.[270]

Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği aralıklarla toplantılar yapmış ve toplantılarda çalışmalarıyla ilgili kararlar almıştır. Ekim ayındaki toplantısında 8 aylık raporu şöyle hazırlamıştır:

"1.Bulgaristan'da Türk olduğuna inanmayan Amerikalılara Edirne'de göçmen evi gezdirildi.

2.Göçmenler arasındaki üniversite talebelerinin fakültelere imtihansız ve burslu olarak alınması kararlaştırıldı."[271]

Aralıktaki toplantıda Refik Koraltan reisliğe, Kızılay başkanı Dr. Nihat Reşat Belger ile Kızılay ikinci başkanı Bedri Nedim Göknili ikinci reisliğe, Kızılay Genel Merkezi Üyesi ve İzmir milletvekili Dr. Ethem Vassaf Akan genel sekreterliğe, Cumhuriyet Merkez Bankası Umum Müdür Vekili Reşat Aksan muhasip üyeliğe seçilmiş ve aşağıdaki kararlar alınmıştır:[272]

"1.Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Kızılay Derneği ile işbirliği içinde olacak, bağışlar Kızılay makbuzlarıyla alınacak, şartlı bağış olarak birliğin emrine

---

[268] *Akşam,* 5 Ocak 1951, s.1-2.
[269] *Son Posta*, 31 Aralık 1950, s.4.
[270] "Devlet Elindeki Topraklar Göçmenlere Veriliyor", *Edirne Postası,* 4 Nisan 1951, s.1.
[271] "Göçmenlere Yardım Derneği Toplandı", *Son Posta,* 2 Ekim 1950, s.1-2.
[272] "Göçmenlere Yardım Faaliyeti Hızlanmakta", *Son Posta*, 24 Aralık 1950, s.7

tahsis edilecek. Bağışların ne şekilde toplanacağı ve neler yapacağı hakkında talimat verilecektir.

2. Hesaplar Kızılay Teşkilatı ve kadroları tarafından tutulacağı gibi birliğimizin tali komiteleri de Kızılay binalarını merkez olarak kullanabilecek.

3. Tali komiteler cemiyetler kanunu gereğince Ankara'da Kızılay merkezinde faaliyete geçen Yardım Birliğine müracaat ederek birlik teşkilatına dahil olduklarını bildirecekler.

4. Vilayetlerde kurulan tali komiteler kaymakamların başkanlığı altında ve mahalli Kızılay teşekküllerinde vazife gören vatandaşlar ve diğer hayır sahibi insanların katılımıyla kazalarda ve kazalardaki komitelere paralel olarak nahiyelerde teşkilat kuracaklar ve neticeyi merkeze bildirecekler.

5. Bu tamimin 5 nolu bendine göre azami 3 gün zarfında tali komitelerin birliğin statüsü gereğince merkeze katılacaklarını bildirmeleri gerekmektedir.

6. Göçmenlerin yerleştirilmeleri, üretici duruma getirilmeleri memleketin bugünkü mali imkanlarına göre zordur. Bu yüzden şubelerin üzerinde duracakları mesele vatandaşların hamiyet hislerinin zedelenmemesidir. Davanın bir yanı mali ise, diğer yanı yorulmadan metotlu ve devamlı olarak çalışabilmek kudretidir. Tamim bütün vilayetlere yazılmıştır."

Göçmenlere Türkiye Yardım Birliği propaganda encümeni memlekette belli başlı Amerikalı şahsiyetleri toplantıya çağırmıştır. Doktor Adnan Adıvar, Nihat Reşat Belger, Hazım Atıf Kuyucak, Fahrünnisa Seden, Ahmet Emin Yalman, Sara Ertuğrul, Sinan Korle'nin katılımıyla yapılan toplantıda Nihat Reşat Belger memleketin maruz kaldığı davanın mahiyetini anlatmış, Amerikalılar yardımcı bir faaliyet kolunun kurulmasına karar vermiştir. [273]

Erzincanlılar Bulgarların yaptıkları zulme karşı göçmenlere yardım için Vali Sait Balioklu'nun başkanlığında kurulan yardım komitesi bir beyanname yayınlayarak yardım edeceğini bildirmiştir. Nakdi yardımın toplanma şeklini tespit eden ana komite tüccar ve esnafın kendi aralarında teşkil edecekleri tali komisyon

[273] *Son Posta,* 12 Ocak 1951, s.7.

verilecek yardım paralarını makbuz karşılığı kabul etmiştir. Şehir ve köylerde bu işler ile köy ve mahalle ihtiyar heyetleri meşgul olmuştur. Yardımın nakdi veya ayni verilmesi kabul edilmiştir. Ayniyat olarak verilen erzak eşya bir heyet huzurunda satılarak paraya tahvil edilmiştir.[274]

Birliğin çeşitli il ve ilçelerde oluşturulan şubeleri çalışmalarına hızlı bir şekilde devam etmiştir. Su şehri şubesi 800 lira para ve 15 ton yiyecek maddesi, Doğu Beyazıt şubesi 1000 lira 50 kuruş, Erbaa şubesi 1739 lira 65 kuruş,19 ton hububat ve 119 parça giyecek eşyası vermiş, Rize şubesi memur ve öğretmenlerinden 1191 lira yardım temin edilmiş, bu arada Kahta şubesi faaliyete geçmiş ve yardım faaliyetine başlamıştır.[275] Urfa Yardım Komitesi 10 bin lira yiyecek, yeterli miktarda yakacak, Baskil komitesi merkez ve köylerden 3400 lira 54 kuruş toplamıştır. Gerede Yardım Komitesi 3500 lira, Boyabad Durağan bucağında 3 günde 1077 lira,[276] Erzincan'daki komite ilk etapta 2500 lirayı aşan bir bağış toplamıştır. Siirt'te yardım komitesi oluşturulmuş ve faaliyetlerine başlamış, göçmenlerin iaşeleri için gerekli tedbirler alınmıştır. [277] Ankara 47,683 lira, Seyhan 105 bin ve 100 çuval un, Konya 20 bin, İzmir 37000, İçel 40 bin ve 2956 parça eşya, Mardin 20 bin, Kars 18 bin, Tokat 4140, Sinop 5000 ve 5 ton mısır, 95 bin ton 9140 metre kaput bezi ve diril, Bursa 39670, 21 bin ton yiyecek yardımı yapmıştır. Kastamonu'da marangoz Abidin oğlu Hakkı Cebeci göçmenler tahsis edilmek üzere Göçmen Birliği emrine 20 dönüm orman, 30 dönüm tarla, 600 metre bahçe ve 300 metre ev arsası bağışlamıştır. Washington büyükelçimiz Feridun Cemal Erkin'in eşinin girişimiyle Türk Amerika Birliği Bayanlar Grubu tarafından toplanan paralarla battaniye ve giyim eşyası alınmış ve ilk parti 27 Aralıkta yola çıkarılmıştır.[278]

Göçmenlere Yardım Komitesi yardım temini konusunda meslek heyetleriyle de görüşmüştür. Komite 3 milyon liralık göçmen pulu bastırarak satışa çıkarmıştır. Bu pullar sinema biletleriyle diğer eğlence yerleri biletlerine özellikle sergi açıldığı zaman giriş biletlerine yapıştırılmıştır.[279] Askeri Tıp Okulu altıncı sınıf öğrencileri

[274] *Son Posta*, 1 Ocak 1951, s.10.
[275] *Milliyet*, 8 Ocak 1951, s.3.
[276] "Yardım komitelerinin faaliyetleri", *Son Posta*, 5 Ocak 1951, s.7.
[277] "Yurda Yerleşen Göçmenler", *Son Posta*, 8 Ocak 1951, s.6.
[278] "Göçmenlere Yapılan Yardımlar", *Son Posta*, 14 Ocak 1951, s.3.
[279] *Akşam,* 28 Haziran 1951, s.3.

305 çift çorap ve 108 adet mendil bağışında bulunmuştur.[280] Orta ve Güney Amerika isimli kitap bir adedi 3 liraya satılarak bedeli birliğe bağışlanmıştır.[281] Afganistan'daki askeri talim heyetinden Levazım Binbaşısı Necmettin Ergünsu birliğe yardım olarak ilk maaşından 75 lira vermiştir.[282] İstanbul Arabacılar Cemiyeti eski İdare Heyeti Başkanı Yaşar Ermez göçmenler için 100 lira, [283] Cumhurbaşkanı Celal Bayar 2500 lira, TBMM Başkanı Refik Koraltan 500 lira, [284] Şereflikoçhisar 1317 lira,[285] Zonguldak Yardım Sevenler Derneği 759.5 lira, [286] Elazığ'da mühendisler 560 lira[287] birliğe bağışlamıştır.

Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği'ne 19 Nisan 1951 tarihine kadar bankalardan 2.250.00 lira, ticaret kurumları ve Türk halkı tarafından 4.462.664 lira, göçmen piyangosundan 1.306.653 lira, yabancı kaynaklardan 87.723 lira olmak üzere toplam 8.107.040 lira yardım yapılmıştır.[288]

Cumhurbaşkanı Celal Bayar 1 Kasım 1951 yılında TBMM'nin 2.toplantı açılışında yaptığı konuşmada Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği'ne yurt içinden 8.327.560 lira ve yurtdışından 289.650 lira olmak üzere toplam 8.627.210 lira yardım toplandığını belirtmiştir. Para yardımından başka yurt içinde 111.560 parça giyecek, 9369 ton yiyecek, 100 ton yakacak, 211 canlı hayvan, 53.388 parça eşya, Kızılay 644.000 lira değerinde çeşitli eşya yardımı ve yurt dışından da 200 ton süt tozu olmak üzere değeri 1 milyon lirayı geçen giyecek ve eşya yardımında bulunulduğunu açıklamıştır.[289]

c. Dış Yardımlar

Göçmenlerin yerleştirilmeleri için yapılan giderlerin bir kısmı da dış yardımlardan sağlanmıştır. Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı'nın Sofya Türkiye

[280] *Kızılay Arşivi,* 15 Aralık 1951, 3456 /107.
[281] *Kızılay Arşivi,* 1 Haziran 1951, 3456 / 81.
[282] *Kızılay Arşivi*, 22 Mayıs 1951, 3456 / 78.
[283]*Milliyet*, 20 Kasım 1950, s.2.
[284]*Milliyet,* 6 Ocak 1951, s.1.
[285] *Milliyet,* 29 Ocak 1951, s.2.
[286] *Milliyet,* 13 Mart 1951, s.2.
[287]*Milliyet,* 17 Mart 1951, s.2.
[288] "Göçmenlere Yapılan Yardımlar", *Son Posta,* 14 Ocak 1951, s.3; *Ayın Tarihi,* 1951, s.79-80.
[289] *TBMM Z.C.*, C.10, B.1, 1 Kasım 1951, s.8.

Ortaelçiliği'ne 10 Ağustos 1950'de verdiği notanın ardından hükümet konuyu ABD yetkilileri ile yaptıkları toplantıda dile getirmiştir. Başbakanlıkta gerçekleştirilen toplantıya Türkiye adına Başbakan Adnan Menderes, Milli Savunma Bakanı Ahmet Ağaoğlu, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, Orgeneral Nuri Yamut ve Korgeneral Zekai Okan katılırken ABD'yi Büyükelçi George Wadsworth, Tümgeneral Horace L. McBride ve Tümgeneral W. H. Arnold temsil etmiştir. Türk yetkililer 90 gün içerisinde 250.000 göçmeni kabul etmenin mümkün olmadığını burada tekrar etmiştir. Bu talebe ABD'nin askeri açıdan bir önem verip vermediklerini öğrenmek istemişler, ancak bu konuda ABD'li yetkililerden kesin bir cevap alamamışlardır.[290]

ABD Dışişleri Bakanlığı, birincil sorumluluğun Türkiye'ye ait olduğuna, Türklere bu sorunu çözmede ABD'nin finansal yardım olasılığı ile ilgili hiçbir taahhüdün verilmemesi gerektiğine inanmıştır. Ancak ABD politika ve hedefleri çerçevesinde göçmenlerin miktarların belirlenmesi, bakımı ve yeniden yerleştirilmesi Türkiye'ye yapılan ekonomik yardımda faktör olacağının ve Türkiye ekonomisi üzerinde hiç şüphesiz yük olacağının farkında olmuştur. Bakanlık 27 Kasımda yayınlanan Ekonomik İşbirliği Teşkilatı misyonunun eylül ilerleme raporunda belirtildiği üzere Türkiye'ye daha fazla yardım sağlamayı zor bulmuştur. Bu nedenle Türkiye'ye ABD yardımı ile ilgili yapacağı herhangi bir taahhüdün Ekonomik İşbirliği Teşkilatı misyonu ile yakından koordine edilmesi gerektiğini düşünmüştür.[291] Bütçe 491.000.000 liralık bir açık vermesi sebebiyle açığın karşılanması konusunda ABD'den yardım istenmiştir. Türkiye'yi BM üyeliğinin yanı sıra savaş alanında da sadık müttefik olarak gören ABD'li yetkililer, yaklaşık 30.000.000 dolarlık bir yardım yaparak bu sorunun aşılmasına katkıda bulunabilecekleri üzerinde durmuştur.[292] Göçmenler için 1951 bütçesinden yaklaşık 60.000.000 lira ayrılması düşünülmüş, bu plan ABD'li yetkililerle paylaşılmış ve olumlu karşılık alınmıştır.[293] Uluslararası faiz heyeti 16 Ağustos 1951'de Türk Hükümeti ile göçmenlerin iskân programı konusunda 30.000.000 liralık Karşılıklı

[290] https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v05/d721 (12.05.2017).
[291] https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v05/pg_1334 (12.05.2017).
[292] https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951v05/d640 (12.05.2017).
[293] https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v05/pg_1351 (12.02.2017).

Para Fonundan[294] anlaşmaya varmıştır. ABD yardımları karşılıklı para fonu %95'ler hesabından karşılanan bu yardım anlaşmasının 4. maddesi gereği 15.000.000 lirası 1951 bütçesine bağlı olarak Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü'ne ödenek olarak ayrılmıştır.[295]

Program hükümetin her bir çiftçi aileye toprak sahibi olma olanağı sağlamasını gerektirmiş, tahmini 70.000.000 lira maliyetle 32.000 ailenin yeniden iskân edilmesi düşünülmüştür. Muadili fonlardan gelen 30.000.000 lira mülteci ailelere ev, ahır, depo, dükkân, çiftlik araçları, hayvan, tohum, giysi, yatak, sağlık hizmeti, yakıt ve aydınlatma sağlayarak göçmenleri tarımsal üretici konumuna geçene kadar koruyacağı düşünülmüştür.[296] Marşal yardımından alınacak 30 milyon liralık tahsisat bu yardımın şekliyle miktarı Milletlerarası Mülteciler Teşkilatı uzmanları tarafından verilecek rapordan sonra tespit edilmiştir. Mayer Cohen'in başkanlığındaki heyet 4 Ocak'ta İstanbul'a gelip 7 Ocak'ta da Edirne'ye gitmiş ve incelemelerde bulunup inceleme sonucu yardım şekli belirlenmiştir. Tetkiklerini bitirdikten sonra rapor hazırlamıştır.[297]

Roma'da toplanan Avrupa dışişleri konseyinde Fuat köprülü göçmen konusunda açıklamada bulunmuş ve meselenin milletlerarası bir mesele olduğunu belirtmiştir. Hükümetimiz Avrupa yardımlaşma bürosuna müracaat ederek göçmenlere yardım yapılmasını istemiş, Amerika tarafından Avrupa'ya ayrılan 25 milyon dolarlık yardıma Türkiye'nin de sokulması kararlaştırılmıştır.[298]

---

[294]Marshall Yardım Plânı çerçevesi içinde yapılan yardımlardan hibe ve tiraj haklarının kullanılabilmesi için muadili Türk liralarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında açılan % 5 ve %95'ler hesabına yatırılması gerekmekteydi. Bunlardan % 5'ler hesabında biriken paralar, ABD Hükümeti'nin Türkiye dâhilinde yapacağı masraflar için ECA İdaresi tarafından kullanılmaktaydı. % 95'ler hesabında biriken paraların ise Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile ABD Hükümeti arasında yapılan anlaşmalar çerçevesinde belirli amaçlara tahsis ve bu amaçlar için harcanması gerekmekteydi. Bu paralar sarf mahalleri şu alanlarda kullanılmaktaydı: Umumi Muvazeneye dâhil daireler; katma bütçeli daireler, devlet ekonomi kurumları; özel teşebbüs sahası. Hususi teşebbüs sahasına yapılan tahsislerin istimali tamamen ECA İdaresiyle imzalanan anlaşmalar gereğince tanzim ve idare edilmekteydi. *TBMM Tutanak Dergisi*, D.9, C:5, s.1227.

[295] *BCA* 030.18.01.02.127.85.18; *BCA*, 030.18.01.02.126.61.9; *BCA* 030.18.1.2.126.65.15.

[296] https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1951v05/d668 (12.05.2017).

[297] "Bulgaristan'dan Gelmekte Olan göçmenler İçin Türkiye'ye Yardım Edilecek", *Edirne Postası*, 20 Ocak 1951, s.1, *Akşam*, 17 Ocak 1951, s.1; *Akşam*, 1 Ocak 1951, s. 1–2; Son *Posta*, 1.01.1951, ,s.1; Akşam, 18 Ocak 1951, s.1.

[298] "Göçmenlere Yardım", *Son posta*, 27 Aralık 1950, s.3.

Göçmenler için çeşitli ülkelerden yardımlar gelmiştir. Amerika'daki bazı mezheplere ait kiliselerin ortak teşkilatı olan World Council of Churches tarafından 60 ton buğday ile 60 ton kuru fasulye,[299] Amerika'da Church World Service tarafından 23 bağ kullanılmış ayakkabı, 1 kutu el çantası, 1 kutu tıbbi malzeme [300] 230 balya yün elbise, 500 çuval buğday, 600 çuval kırık fasulye,[301] 15 balya yatak takımı ve yorgan[302] gönderilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri Türk Cemiyeti'nin teşebbüsü ile International Refugee and Relief Comittee tarafından 30 bin kişilik elbise göçmenlere tahsis edilmiş,[303] aynı komite 9 bin çift ayakkabı[304] göndermiştir. Türk Amerikan Cemiyeti ve izci teşkilatı ortak olarak göçmenler için kullanılmış elbise toplamış, 4 eylülde 24 balya kullanılmış kadın, erkek ve çocuk giyim eşyasını Kızılay Derneği'ne göndermiştir.[305] Amerika Kızılhaç Teşkilatı'ndan 64 balya yardım eşyası,[306] 23 çuval çeşitli cins ve özelliklerde kadın erkek ayakkabısı, 1 sandık kitap, kalem, defter, hazır çocuk etekliği ve önlüğü, yün örme ceket, boya kalemi, gece terliği, çorap, ipek eşarp, peçete, pudra, diş fırçası, ve macunu, çocuklar için naylon don, karın bağı, tarak, rulo tuvalet kağıdı, kullanılmış jilet makinesi, jilet bıçağı, eski çocuk çakısı, sargı bezi gönderilmiştir. [307]

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Teşkilatı bağış yoluyla 55.000 liralık ilaç, malzeme, penisilin ve emsali antibiyotik göndermiştir. Bunların gümrük vergisinden muaf tutulması Gümrük ve Tekel Bakanlığı'nın uygun görüşüne dayanan Bakanlar Kurulunca kararlaştırılmıştır.[308] Göçmenlere yardım eden yabancı kişi ve kurumların yardım temini birlik tarafından sağlanmış ayrıca nakil masrafları da karşılanmıştır. [309]

---

[299] *Hürriyet,* 2 Kasım 1951, s.3.
[300] *Kızılay Arşivi,*31 Ekim 1951, 3456 /123.
[301] *Kızılay Arşivi*, 3 Aralık 1951, 3456/124.1.
[302] *Kızılay Arşivi*, 8 Nisan 1952, 3456 / 133.
[303] *Cumhuriyet*, 28 Şubat 1951, s.3.
[304] *Kızılay Arşivi*,3456 / 141.1.
[305] *Kızılay Arşivi,* 26 Eylül 1951, 3456 / 119.5.
[306] *Kızılay Arşivi,* 9 Ekim 1951, 3456 /119.1.
[307] *Kızılay Arşivi*, 2 Ocak 1952, 3456 /125.1; *Kızılay Arşivi*, 25 Aralık 1951, 3456 / 125.
[308]*BCA* 030.18.1.2.126.59.1; http://apps. who.int/iris/ bitstream/ 10665/1279 72/1/EB7 _83_ eng .pdf , (27.12.2017).
[309] *Kızılay Arşivi,* 28 Mart 1951, 3456 / 1452.

Fin hükümeti 9 sandıkta 2000 parçaya yakın giyecek eşyası göndermiştir. [310] İran elçisinin eşi Iraklı bayanların katılımıyla düzenlenen müsamerenin hasılatı 3000 lirayı sefaret kanalı ile birlik genel merkezine göndermiştir. Irak'ın eski başbakanlarından Hikmet Süleyman İle Şeyh Abdullah Yasin onar ton hurma hediye etmiştir.[311] Pastörize süt fabrikası konuyu görüşmek üzere gelen Birleşmiş Milletler Çocuk Koruyucu Teşkilatı Başkanı Hans Eren Stral göçmen çocuklara verilmek üzere 1270 varil süt tozu göndermiş, bunlar memleketin iskân bölgelerine göçmen çocuklara dağıtılmıştır.[312] Mısır Büyükelçisinin haremi Bayan Attia Fouad diktiği 7 adet kışlık entariyi muhtaç göçmen ailelerine verilmek üzere göndermiştir.[313] Tahran'da Hıyabani, 25 Türk lirası göndermiştir.[314]

Dünya Sağlık Teşkilatı Türkiye'nin talebi üzerine göçmenlere yardım etmiştir. Göçmenler arasında hastalıkların yayılmasına mani olmak üzere tıbbi malzeme satın alınması için 50 bin dolarlık tahsisat ayırmıştır. Türkiye'nin isteyeceği personeli temine hazır olduğunu bildirmiş ve Türkiye tarafından talep edilen malzemeler arasında DDT, penisilin, antibiyotik, sülfamitli ilaçlar sıtma ilaçları, vitaminler, pansuman eşyası, kan plazması ve cerrahi malzeme en kısa zamanda gönderilmiştir.[315]

Kızılhaç teşkilatı 1000 göçmen çocuğuna elbise, okul malzemesi 55 bin kutu halinde göndermiştir. İkinci partide kalın çamaşırlar, yün kazaklar yer almış, bunlar Kızılay cemiyeti tarafından dağıtılmıştır.[316] Ayrıca göçmenlere yardım amacıyla bastırılan 30 milyon lira tutarındaki pulların tutarına başlanmıştır.[317]

Birleşmiş Milletler Çocuk Yardım Fonu Türk Hükümeti'nin yaptığı müracaatı onaylamış ve Türkiye'ye bir uzman yollamıştır. İsveçli Uzman Dr. Oscar Arneus göçmen çocukları hakkında araştırma yapmış, Eskişehir, Bursa ile

---

[310] *Son posta,* 3 Mart 1951, s.7.
[311] *Son posta,* 4 Mart 1951, 5.
[312] *Son posta*, 19 Mayıs 1951, s.8; *Akşam*, 19 Mayıs 1951, s.5.
[313] *Kızılay Arşivi*, 20 Aralık 1950, 3456/54.
[314] *Kızılay Arşivi*, 15 Ocak 1951, 3456 /56.
[315] *BCA* 030. 01 .77. 483. 3 ; "Göçmenlere yardım", *Zafer,* 14 Şubat 1951, s.4; *Akşam,* 17 Ocak 1951, s.1; *Akşam*, 2 Şubat 1951, *s.2*.
[316] *Son posta,* 16 Haziran 1951, s.3.
[317] *Son posta,* 28 Haziran 1951, s.2; Kanada'dan 4. Defa 6 bin ton giyecek eşyası geldi, *Son posta,* 4 Temmuz 1951, s.7; *Akşam,*16 Haziran 1951, s.4.

göçmenlerin iskânında transit merkezlerini incelemiş ve bu konuda Milletlerarası Çocuklara Yardım Cemiyetine rapor vermiştir. [318] Oberhauser isimli Alman şirketi Türkiye mümessili vasıtasıyla vilayet yardım komitesine 3355 lira bağışta bulunmuştur. [319]

Tablo 25 : 27 Nisan 1951 Yılında Kızılay Kongresinde Dış Yardımlar [320]

Dış memleketlerden eşya yardımında bulunanlar	Değeri (lira)
Amerika	466.442.
İsveç	246.810
Kanada	138.880
İngiltere	12.735
İtalya	15.370
Avustralya	7.910.5.626
Güney Amerika	5.626
Hindistan	1.773
Finlandiya	5.000
Guatemala	1.600
Portekiz	1.894
Avusturya	1.300
İsviçre'deki Türk talebeleri	2.236
İsviçre'deki Belçikalılar	1.132
Hofman laroş	6.661
Unicef Dünya Sağlık teşkilatı	183.610
Muhtelif memleketler	1.148.935

d. Diğer Yardımlar

Göçmenlere Kızılay ve Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği ile birlikte birçok kurumdan yardım yapılmıştır. Robert koleji adına bir talebe heyeti

[318] *Ulus*, 23 Şubat 1951, s. 3; "Göçmen Çocukları", *Son Posta*, 18 Ocak 1951, s.2.
[319] *Akşam,* 28 Haziran 1951, s.3.
[320] *Kızılay Arşivi*, 3466 / 17.7; *Kızılay Kongreye Sunulan Rapor*, s.18-19.

göçmenler için 3147 lira toplamış[321] göçmenlerle görüşerek ihtiyaçlarını karşılamak ve yardımların toplanması, dağıtılması için kurulan Kadınlar Derneği çeşitli bölgelerde faaliyet göstermiştir. Bu dernekle kadınlar el birliği yaparak yardım toplamışlar ve göçmen misafirhaneleriyle iskân bölgelerine giderek yardımların dağıtılması işini üstlenmiştir. [322]

Konya milletvekili Saffet Gürol'un kanun teklifi göçmenlerin iskân işlerine acil bir yardım olmak üzere piyango tertibi kanun teklifi Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Göçmen Piyangosu mart ayında çekilmesi planlanmış, 18 milyon lira ikramiye dağıtılarak 3–4 milyon lira yardım sağlanacağı düşünülmüştür.[323] Piyango için lüzumlu tüm masrafları yapmaya Milli Piyango idaresi üstlenmiştir.[324] Aynı zamanda iskân için arazi bağışlanmış ve toplam arazi bağışı 650.900 m^2 civarında olmuştur.[325] Sağlanan tüm gelir birliğin emrine verilerek ve bu yardımlar göçmenlerin iskânında kullanılmıştır.[326]

Bazı sanatçılar göçmenler yararına konserler düzenlemiş, gazinolar düzenledikleri yardım gecelerini gazetelere ilan olarak vermekle yardımda bulunmuştur. [327] Çeşme Bölgesi tütün üreticileri, göçmenlere yardım olarak balya başı 20 lira, diğer tütüncülerle pamukçular da katılmış ve 1 milyon lira civarı yardım toplanmıştır.[328] Ülkenin önemli iş adamlarından Vehbi Koç, Koç Şirketi ve merkez şubeleri adına 50.000 lira bağışta bulunmuştur. Manisa ilinde göçmenler için 18.700 lira toplanmış, Kastamonu ilinde 25.922 lira ve 24 ton hububat, 46 ton diğer yiyecek maddeleri ve 1000 parça giyecek eşya yardımında bulunulmuştur. Van'da 18.685 lira, 6800 kilo hububat, 33 baş canlı hayvan, 150 çift yün çorap, 50 yün eldiven ve bazı eşyalar toplanmıştır. Tire Ortaokulu öğrencileri aralarında 92 lira tutarında yardım yapmıştır. Türk Ticaret Bankası 10.000 lira,[329] Merkez bankası 600 bin, Ziraat Bankasıyla İş bankası yarımşar milyon, Osmanlı Bankası Müdürü Bay Garelli

[321] *Son Posta,* 12 Ocak 1951, s.7
[322] *Cumhuriyet*, 17 Nisan 1951
[323] *Cumhuriyet,* 17 Nisan 1951; *Milliyet,* 23 Kasım1950, s.5
[324] *Ulus,* 11 Ocak 1951, s. 4
[325] *Ulus,* 11 Ocak 1951, s. 4
[326] *Düstur,* 32. cilt, 3. Tertip, Ankara, Başbakanlık Devlet Matbaası, 1951, s. 301
[327] *Ulus,* 27 Ocak 1951, s. 3.
[328] *Cumhuriyet,* 3 Şubat 1951, s.5; *Ulus,* 8 Şubat 1951, s. 2.
[329] *Zafer*, 8 Şubat 1951, s.4.

Refik Koraltan'ı ziyaret ederek 500 bin lira bağışta bulunmuştur. [330] Ticaret ve Sanayi Odası 583 bin lira göçmenlere verileceği gibi meslek kurullarının da bağışta bulunmalarını kararlaştırmıştır.[331] Cam ve şişe fabrikası 5000 lira vermiş ayrıca göçmenlere yardım için Paşabahçe Demokrat Parti idare kurulunca sosyal yardım kolu teşkil edilmiştir. Parti binasına takılan hoparlörle bu konuda devamlı yayın yapılarak vatandaşlar yardıma davet edilmiştir.[332]

İstanbul'da Beşiktaş, Fenerbahçe, Vefa ve Galatasaray kulüpleri Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği'ne müracaat ederek birlik menfaatine futbol müsabakaları tertip edeceklerini bildirmiştir.[333] Ermeni Patrikhanesi göçmenlere yardım komitesine 3 bin lira bağışlamıştır.[334] Yardım Sevenler Derneği Karaağaç'ta beşer yüz kişilik pavyon inşa ettirmiştir.[335] Fransız Milletvekillerinden Pierre Clostermann, Union Française salonlarında "*Hür Fransız Hava Kuvvetleri Arasında 4 Sene*" konulu bir konferans vermiştir. Göçmenlere yardım için kurulan Türk - Fransız komitesinin himayesinde verilmiş olan bu konferans paralı olup hasılatı göçmenlere tahsis edilmiştir.[336] İstanbul Yardım Sevenler Derneği üyelerinden İffet Halim Oruz'un başkanlığında İsmet Gökçe, Nilüfer Sarper, Suzan Tarhan, Müjgan Koralp, Zehra Daydan'dan oluşan heyet Karaağaç'a giderek 1 ve 2 nolu misafirhaneyi gezmişler, üyeler doğum odası döşemesi için muşamba, bir çocuk baskülü, doğum sepeti göndereceklerini söylemiştir.[337]

Asistan Sosyal Okulu[338] göçmenlere yardım için faaliyetlerde bulunmuştur.[339] Uzun zamandır üzerinde çalışılan göçmen bankası için çalışmalar yapılmış, tasarı bakanlığa sunulmuştur. Bu tasarı ile göçmenlere uzun vadeli, ucuz

---

[330]"Göçmenlere Teberrular Yükseliyor", *Son Posta*, 6 Ocak 1951, s.1; *Akşam,* 17 Ocak 1951, s.2; *Milliyet*, 17 Ocak 1951, s.1; *Ulus*, 17 Ocak 1951, s.1.
[331] *Son posta,* 27 Ocak 1951, s.2.
[332] *Son posta,* 12 Ekim 1950, s.6.
[333] *Akşam*, 10 Ocak 1951, s.2.
[334] *Akşam,* 13 Ocak 1951, s.3.
[335] *Akşam,* 15 Ocak 1951, s.2.
[336] *Akşam*, 16 Şubat 1951, s.3.
[337] "Göçmen Davamız Hızla ilerliyor", *Yeni Edirne*, 16 Ocak 1951, s.1.
[338] 16 Temmuz 1951 yılında açılmıştır. Bu okul sosyal anlamda hem göçmenlere yardım etmek için hem de ülkenin çeşitli yerlerinde doğan eğitimli kadro ihtiyacını gidermek için açılan okuldur. *Kadın Gazetesi*, S. 229, Yıl 5, 16 Temmuz 1951, s.1- 2.
[339] Bedia Küçükaksoy, 'Göçmenler Davası ve Kadın Derneklerinin Faaliyeti', *Kadın Gazetesi,* S. 205, Yıl 4, 29 Ocak 1951, s.1-2.

faizli ticari ve zirai krediler açılması planlanmıştır.[340] Maarif Vekâleti tarafından muhtaç üniversitelilere yapılmakta olan yardımdan Bulgaristan göçmeni yüksek tahsil talebelerinin de istifade edebilmeleri için yeni bir karar alınmıştır. Bu hususta ayrılan ödenek İstanbul yükseköğrenim yurtlar müdürlüğüne gönderilmiştir.[341]

Göçmen davasında göçmenlerin gördükleri muameleyi dünyaya duyurmak maksadıyla bağımsız milletvekili Halide Edip Adıvar Amerika'ya, Ömer Rıza Doğrul da Arap ülkelerine gidip buralarda konferanslar vererek, göçmenlere yardım için halk arasında yardım listeleri açmıştır.[342] Fen Fakültesi profesör ve memurları 1.660 lira ,[343] Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Atadan göçmenlere 1000 lira bağışta bulunmuştur.[344] Hasan Tatari ve eşi Fatma Tatari Kartal civarındaki 600 bin m^2 arsalarını göçmenlere bağışlamıştır.[345] Ahmet Gürkan bir kanun teklifinde bulunarak sinema, tiyatro, stadyum, at yarışları biletleri ile sigara paketlerine alkol şişelerine %10 göçmenler için bir zam yapılması ve özel otomobillerden senede 100 lira alınması için kanun teklifi önermiştir.[346]

Adana, İzmir, Ankara, İstanbul, tüccarları arasında büyük ölçüde bağış yapmıştırlar. Celal Bayar milletvekillerinin 250şer liradan az olmamak üzere bağış yapmaları için DP ve Halk partisi gruplarına müracaatta bulunmuştur.[347] Karabük Demir Çelik Fabrikası mühendis, memur ve işçileriyle Karabük halkı göçmenlere yardım için 2,5 ton yiyecek vermiştir.[348] Göçmenlerle ilgilenmek üzere Milli Türk Talebe Birliği tarafından kurulan göçmenlere yardım komitesi vilayet emrinde çalışacak üniversiteli gençlerden oluşan 100 kişilik bir ekip teşkil etmiştir.[349] Mahalle muhtarları, yardım komitesi azaları, üniversite ve liseli talebelerle memleketin tanınmış ailelerine mensup kadınlardan oluşan ekipler ev ev dolaşarak göçmenlere yardım toplamıştır. Kıbrıslı Türk vatandaşlarımız Kıbrıs'ta çıkan İstiklal Gazetesinin

---

[340] "Göçmen Bankası Kuruluyor", *Vatandaş,* 20 Mart 1952, s.1.
[341] *Göçmenler,* 1 Ocak 1955, s.1.
[342] *Akşam*, 13 Ocak 1951, s.2.
[343] *Zafer*, 8 Şubat 1951, s.5.
[344] *Cumhuriyet,* 22 Ocak 1951, s.3.
[345] *Ulus,* 10 Ocak 1951, s.2; *Cumhuriyet,* 10 Ocak 1951, s.4.
[346] *Son posta,* 4 Ocak 1951, s.3.
[347] "Göçmenlere Teberrular Yükseliyor", *Son Posta*, 6 Ocak 1951, S.1; *Akşam,* 5 Ocak 1951, S. 2
[348] "Yurda Yerleşen Göçmenler", *Son Posta,* 8 Ocak 1951, s.6
[349] "MTTB'nin Faaliyeti", *Son Posta,* 12 Ocak 1951, s.7

teşebbüsü ile 797 sterlin bağışlamıştır.[350] İskenderunlular 30, Reyhanlılar 14, Kırıkhanlılar 9, Dörtyollular 4, Antakyalılar 3 bin lira ,[351] Şili'deki Türk vatandaşları 768.63 lira bağışta bulunmuştur.[352]

[350] "Göçmenlere Yardım Kampanyası Açıldı", *Son Posta,* 20 Şubat 1951, s.1,2
[351] *Akşam*, 4 Ocak 1951, s.5
[352] *Kızılay Arşivi*, 10 Temmuz 1951, 3456 / 142. 1

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇMENLERİN TRAKYA'DA İSKÂNLARI

Türkiye'nin en batısında Bulgaristan ve Yunanistan sınırında yer alan Trakya Bölgesi Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale – Gelibolu Yarımadası, İstanbul Avrupa Yakası'ndan [353] oluşmaktadır.[354] Göçmenlerin yoğun olarak yerleştirildikleri bölgelerden biri olan Trakya, illerinin nüfusça kalabalık olması gerekliliği ve stratejik konumu düşünüldüğünde, politik bakımdan olmuştur.[355] Diğer taraftan göçmenlerin geldikleri iklim ve toprak şartlarına en çok benzeyen bir bölge olmasından ötürü iskâna en uygun bölgedir.[356]

Gelen göçmenlerin büyük çoğunluğunu çiftçiler (çiftçi - hayvancı, çiftçi, tütüncü, bağcı, bahçıvan) teşkil ettiğinden, iskân bölgelerinin tayininde göçmenlerin geldikleri yerlerin iklim ve toprak şartları da dikkate alınmıştır ancak Türkiye'de göçmenlerin iskânı için tespit olunan mıntıkaların muhacir kabul etme imkânları ve kontenjan durumları sınırlı olduğundan, bu konu ancak kısmen uygulanabilmiştir. Türkiye'nin büyük bir kısmında iklim ve ziraat çeşitleri Bulgaristan iklimi ve ziraatinden pek farklı değildir ancak Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bu bakımdan farklar gösterir ki bu iki bölge kısmen Orta Anadolu ve Karadeniz Bölgesi ile beraber malî güçlükler, yol durumu, nüfus yoğunluğu gibi diğer bazı sebepler dolayısıyla göçmenlerin iskân sahası dışında bırakılmıştır. Böylece göçmenler bir taraftan memleketin daha ziyade batı bölgelerine dağıtılıp misafir olarak muvakkaten yerleştirilirken, diğer taraftan bunların kati iskânları meselesi ele alınmış ve bu işe 1951 senesi ilkbaharından itibaren başlanmıştır. Kat'î iskânın mümkün olduğu kadar

---

[353] İstanbul'un Avrupa yakası ve Çanakkale çalışmanın sınırlandırılması gerekliliği sebebiyle, tez kapsamına alınmamıştır.

[354] http://www.trakyaka.org.tr/content-187-trakya_bolgesi.html, (24.10.2017).

[355] Cevat Geray, *a.g.e*, s.35

[356] Muhittin Kulin, "Göçmenlerin İskânı İşi", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Kasım 1950, Yıl:6, S:62, s.6. M. Kulin makalesinde Urfa, Diyarbakır Van, Muş gibi vilayetlere göçmen yerleştirmenin hata olacağını, buraların hem iklimi sert, hem zirai üretim bakımından geldikleri yer göz önüne alınırsa uygun olmayacağını belirtmektedir. Nitekim Muhacir defterlinden edinilen bilgilere göre Doğu'ya gönderilen göçmenler iskân hakkından da vazgeçerek iskân yerlerini bırakıp gitmişlerdir.

muvakkat barındırma yerlerinde ancak bu mümkün olmadığı takdirde başka yerlerde yapılmasına dair karar onaylanmıştır.[357]

1950 – 1951 yıllarında Bulgaristan'dan tehcir edilen 154.393 göçmen, Türkiye'de 40 vilayete tevzi olunmuştur. [358] İskân edilen bölgeler arasında yer alan Trakya'da [359] göçmen miktarı konusunda farklı sayılar verilmiştir. [360]

Tablo 26: Trakya'da Göçmen İskân Miktarları

Yazarlar	Yıllar	Edirne		Kırklareli		Tekirdağ		Toplam
		Nüfus	Aile	Nüfus	Aile	Nüfus	Aile	
Cevat Geray[361]	1950-1960	4.665		6.952		7.659		19.276
Oğuz Arı[362]	1950-1958		944		1655		1803	
H.L.Kostanick [363]	1950-1952	3.952		6.879		7.759		18.590
Ali Tanoğlu[364]	1950-1952	2834	678	7513	1705	6766	1564	17.113
Berrin Akgün[365]	1950-1951	2834		7513		6766		11113
Ercüment Konukman[366]	1950-1951			7230		7719		14949

Tabloya bakıldığında Trakya'ya yerleşen göçmen sayılarında kaynaklarda farklı rakamlar yer almıştır. Bu farklılığın sebebi Ali Tanoğlu, Berrin Akgün,

[357] Ali Tanoğlu, *a.g.m.*, s.150.
[358] Oğuz Arı, *a.g.e.*, s. 9.
[359] Trakya Bölgesinde Kırklareli, Tekirdağ ve Edirne vilayetlerinde yapılan iskânlar ele alınmıştır.
[360]Burada yararlandığımız çeşitli kaynaklardan edinilen bilgilere göre ortalama bir sayı vermeye çalışacağız. Bunun sebebi farklı kaynaklarda farklı bilgilerin yer alması ve arşivde yer alan istatistiki bilgilerin henüz tasnif edilmemiş olmamasıdır. Ayrıca muhacir defterleri dijitale aktarılmaması sebebiyle tüm defterlere ulaşılamamıştır.
[361] Cevat Geray, *a.g.e,* s.89-90.
[362] Oğuz Arı, *a.g.e*, s.10.
[363] Huey Louis Kostanick, *a.g.e*, s.123.
[364] Ali Tanoğlu, *a.g.m.*, s.155.
[365] Berrin Akgün, *Mekansal İmge - Mekansal Pratik İlişki İlişkisizliği Bursa'da 1950-1951 ve 1989 Bulgaristan Göçmenleri Üzerinde İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2001, s.316.
[366] Ercüment Konukman, *a.g.e.*, 1990, s.46.

Ercüment Konukman ve H.L. Kostanick yıl aralığını 1950-1952 arasıyla sınırlı tutmasıdır. Ancak göçmenlerin bir kısmının önce serbest olarak gelmesi sonra iskanlı statüye geçirilmesi, planlanan göçmen sayısının fazlasının gelmesi, bazı göçmenlerin yer değiştirmesi gibi sebeplerle daha geniş bir yıl aralığını kapsayan Cevat Geray'ın iskan konusundaki tespitleri temel alınarak Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da iskan edilen toplam göçmen miktarı 19.276 olarak alınmıştır. Geray göçmenlerin iskânı için yapılan konutların yapımının 1960 yılına kadar devam etmesi sebebiyle 1950-60 yılları arasında iskânı tamamlananları da dâhil etmiştir.

Hazırlanan iskân programına rağmen 1950-1951 yılında göç eden göçmenlerin iskânı için seçilen yerleşim bölgeleri planlanandan farklı olmuştur. Bunun en önemli sebebi göçmenleri bir an önce üretici konuma geçirerek özellikle zirai üretimi arttırıp sıkıntıda olan ve henüz 20-25 sene önce göç eden göçmenlerin iskânını, ekonomiye ve üretime katılması ve ülkenin ekonomisine katkı sağlanmasının hedeflenmesi olmuştur.[367]

Tablo 27: Hükümet Tarafından Trakya'ya İskân Edilen Göçmenler 1950-52 [368]

İller	Planlanan Aile Sayısı	Resmi Olarak İskân Edilen göçmenler				
		Çiftçi		Zanaatkar		Toplam
		Aile	Kişi	Aile	Kişi	
Edirne	1,065	711	3,364	150	588	3,952
Kırklareli	589	1,310	5,879	248	1000	6,879
Tekirdağ	542	1,546	6,975	215	784	7,759
Toplam						18.590

[367] *TBMM Tutanak Dergisi,* Dönem 9, Toplantı 2, Cilt 4, 31inci Birleşim, 17.01.1951, s.232.
[368] Tüm illeri gösteren kesin iskân cetveli için bkz. Ek. 15; Huey Louis Kostanick, *a.g.e,* s.123.

B. EDİRNE'DE SEVK VE İSKÂN FAALİYETLERİ

1.Göçmenler Hakkında İstatistiki Bilgiler

1950 yılından itibaren Bulgaristan'dan 154.393[369] nüfusta 37.351 aile gelmiştir. İstatistik genel müdürü gelen ve gelecek olan göçmenleri genel nüfus sayımı sonucuna alabilmek için gereken tedbirleri almıştır. Mahalli idareler tarafından tutulan ve göçmenlere ait olan istatistiki bilgiler merkezden toplanarak tasnif edilmiştir.[370] Bu göçmenlerden 113.361'i üzerinde yapılan tasnife göre bunlardan 60.473 (%53,4) ü erkek, 52.888 (%46,6) i kadın, 52.462 (0%46,3) si 0-15 yaşında, 34.860 (%30,8) ı 16-45 yaşında, 26.039 (%22,9) u 45 ten yukarı yaştadır. [371]

Göçmenler genellikle Bulgaristan'ın Rusçuk, Ziştovi, Filibe[372] Paşmaklık, Plevne, Vidin, Osmanpazar, Varna, Şumnu, [373] kasabalarından gelmiştir. Mesleki açıdan gelen göçmenlerin %20 si amele, zanaatkar, %80 i çiftçi, bağcı, tütüncü, bahçıvan [374] çiftçi, berber, dülgar, tüccar, kunduracı, çömlekçi, hancı, demirci, fırçacı, işçi, yumurtacı, doğramacı, oto tamircisi, bahçıvan, tatlıcı, fıçıcı, tütüncü, terzi, kalaycı, saraç, tornacı, tuğlacı, bozacı, bıçakçı [375] dır.

Tablo 28: Göçmenlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı (1950) [376]

Meslek grupları	Bulgaristan'dan gelen Göçmenler (%)
Mesleksiz veya mesleği bilinmeyen	9.6
Çiftçi, ormancı, avcı, balıkçı	62.6
Zanaatkar, madenci, inşaat işçileri	4.6
Satıcılar	0.1
Nakliyeciler	0.4
Teşebbüs sahipleri, idareciler,	0.7

[369] Hamza Eroğlu bu sayının 152.755 olduğunu belirtmekte, "Milletlerarası Hukuk Açısından Bulgaristan'daki Türk Azınlığı Sorunu", *Bulgaristan'da Türk Varlığı*, Bildiriler, Ankara 1985, s. 36, İbrahim Kamil, *a.g.m,* s.32; Bilal Şimşir, *a.g.e*, s.246; Orhan Tuna 156.929 olduğunu ifade etmektedir. Orhan Tuna, *a.g.e,* s.210.
[370] *BCA* 030. 01. 29. 170. 16.7.
[371] Ali Tanoğlu, *a.g.e,* s.131.
[372] *Son Posta*,19 Aralık 1950, s.3.
[373] *BCA, Misafirhaneye Gelen Göçmenlerin Kaydına Mahsus Defter,* Defter No:92.
[374] "Göçmenlere teberrular yükseliyor", *Son Posta*, 6 Ocak 1951, s.1.
[375] *BCA, Misafirhaneye Gelen Göçmenlerin Kaydına Mahsus Defter*, Defter No:92.
[376] Cevat Geray, *a.g.e,* s.24 (Bu tabloya 0-14 yaş gurubundakiler dahil edilmemiştir.)

büroyla ilgili meslekler	
Teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri	0.9

Okuryazar açısından göçmenlerin ileri derecede okumuş oldukları belirtilmiştir.[377]

2. Göçmenlerin Sevki ve Diğer Bölgelere İskânı

Bulgaristan'dan her gün ortalama 80-100 arası göçmen gelmiş[378] göçmenlerin kabul yeri Edirne'de Karaağaç misafirhanesi olmuştur. Göçmenler önceleri Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli misafirhanelerinde kalmışlar ancak buna ek olarak göçmen akının yoğunluğundan ötürü izdihamı önlemek için Kırklareli merkezi ile Babaeski, Lüleburgaz'daki bu işe elverişli binalardan faydalanma yoluna gidilmiştir.[379] Göçmenler Edirne'ye vardıklarında öncelikle DDT sıkılmış,[380] sağlık muayenesi, tifo, tifüs, karma, çiçek aşıları yapılmış,[381] bit muayenesi çamaşır ve eşya temizliği yapılmıştır. Bundan sonra Karaağaç misafirhanesinde[382] gümrük muamelesi, pasaport kontrolü gibi işlemler yapılmış göçmenlerin bilgileri alınarak defterlere[383] giriş çıkışları,[384] Bulgaristan'dan geldikleri yerler, meslekleri, ailenin üyeleri gibi bilgiler kayıt edilmiştir [385]ve ardından misafirhanede Kızılay'ın verdiği peynir, ekmek ve çaydan oluşan kahvaltı verilmiştir.[386]

---

[377] "Göçmenler", *Son Posta*,13 Ocak 1951, s.7.
[378] "Göçmen Akını Devam Ediyor", *Edirne Postası,* 22 Şubat 1950, s.1.
[379] *Kızılay Arşivi*, 3466 /19.
[380] Bkz. Ek – 19.
[381] Bkz. Ek – 18.
[382] Edirne Demirtaş Askeri Hastanesi 1889 yılında Mahmudiye kışlasının yanında yapılmıştır. Askeri hastane olarak yapılan bina bir yıl sonra 1891 küçük zabit mektebi olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1912'de tekrar askeri hastane olarak kullanılan bina, 1938'de Köy Enstitüsü, 1939'da Eğitim Kursu ve daha sonra Göçmen Misafirhanesi olarak hizmet vermiştir. Ayrıntılı Bilgi için Bkz. *Yaşayan Tarihi Ve Kültürel Askeri Yapılar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2001. Ayrıca göçmen misafirhanesi için Bkz. Ek – 6.
[383] Milliyet,7 Ocak 1951, s.2 "Bulgaristan'dan Memleketimize Göçmen Akını Devam Ediyor", *Edirne Postası*, 16 Aralık, 1950, s.1-3; http: //www. magnumphotos. com/C.aspx?VP3 = Search Result & ALID = 2K7 O3R90UHOL, (01.03.2016) ; Bkz. Ek – 4.
[384] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 622 1.
[385] http: //www. magnumphotos. com/C.aspx?VP3 = Search Result & ALID = 2K7 O3R90UHOL (01.03.2016).
[386] "Göçmenlerin İskân İçin Program Hazırlandı", *Yeni Edirne*, 24 Ağustos 1951, s.3.

Göçmenlere misafirhanede kaldıkları esnada muhacir ve mültecilere mahsus yoklama beyannamesi[387] verilmiştir. Göçmenler sınırdan girdikleri veya nakil bölgelerinden çıktıkları yerin en büyük mülkiye memuruna kayıt olduktan sonra bir muhacir kâğıdı[388] almış ve bir tabiiyet beyannamesi[389] imzalamıştır. Muhacir kâğıdı geçici nüfus cüzdanı yerine geçmiş ve 1 yıl saklı tutulmuştur. Bakanlar Kurulu kararıyla göçmenler Türk vatandaşlığına geçirilmiş ve ellerindeki muhacir kâğıdı alınarak nüfus cüzdanı verilmiştir.[390] Ayrıca göçmenlerin uğraşları, meslekler, yetenekleri ve Türkiye'de yerleşme tercihleri hakkında bir araştırma yapılmıştır. Bu işlem uzun sürmesi ve misafirhaneler de kalabalık olması nedeniyle sadece meslekleri ve yerleşim tercihlerini içeren kısa bir kontrol yapılmıştır.[391]

Göçmenlerin iaşe ve barınmalarıyla, sıhhi bakımları iskân bölgelerine nakilleri ve bu bölgelerde misafir edildikleri yerlerde zorunlu ihtiyaçları hükümet tarafından karşılanmıştır. Türk sınırından geçen bir göçmene girdiği günden itibaren 12 gün hükümet tarafından yardımda bulunulmuş 12 gün zarfında her nüfusa Edirne'de kaldıkları süre için 300 kuruş, Edirne'den İstanbul'a kadar kumanya için 180 kuruş olmak üzere toplam 720 kuruş nakdi yardım yapılmıştır.[392]

Edirne Karaağaç'ta göçmenlerin gerekli muameleleri ve nakliyatlarını aksatmadan işletmek, göçmenleri barındırmak maksadıyla göçmen işleri komisyonu oluşturulmuş göçmenlerin iskân ve geçici olarak barındırılması için hazırladığı raporu başkanlığa göndermiştir. Komisyon devlet demiryolları ve deniz yolları ile işbirliği yaparak gelecek olan göçmenlerin vilayetlere taksimi için gerekli tedbirleri almıştır.[393] Edirne Valisi Emin Akıncı'nın nezareti altında çalışan komisyonun başkanlığına Tarım Bakanlığı adına Edirne İskân Müdürü Nebil Barlas getirilmiştir. Bu komisyonda Sağlık Ve Sosyal Yardım Bakanlığını Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdür Muavini Dr. Ferit Gürsan, Devlet Demiryolları Merkez Müfettişi Cemal Emre, gümrükler ve tekel bakanlığını Edirne Gümrük Müdürü Arif Öztürk,

[387] *BCA*, H.14-16,C.47, S.42.
[388] Bkz. Ek – 23.
[389] Daha sonra bu beyanname alınarak göçmen kâğıdı verilmiştir. Bkz. Ek-12.
[390] *Resmi Gazete*, 21 Haziran 1934, s.4003-4008.
[391] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 153 761 – 765; H.L.Kostanick, *a.g.e.*, s.110.
[392] http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1951-01-31 (20.10.2017).
[393] *Ulus*, 1 Aralık 1950, s.3.

Emniyet Genel Müdürlüğünü de Polis Müfettişi Nureddin Tezguz temsil etmiştir. Karaağaç istasyonunda yapılan toplantıda Edirne İskân Müdürü ve Komisyon Başkanı Nebil Barlas iskân konusunda önemli çalışmalar yapıldığını ifade etmiştir.[394] İlk toplantısını 22 Eylül'de yapmış olan komisyon 28 Eylül'e kadar 4 toplantı yapmıştır. İşlerin daha hızlı ve düzenli işlemesini temin için alınan çeşitli kararlar şöyledir:[395]

"1.Bir numaralı misafirhanenin yatak mevcudu 500 adetten 1000 adede çıkartılacaktır.

2.Bir numaralı misafirhanenin 500 kişiye göre bulunan antiseptik çukurlarının sayısı arttırılacaktır.

3.Kızılayın halen bir çadır altında bulunan yemek pişirme yeri bina içine alınacaktır.

4.Bir numaralı misafirhanede bulunan göçmenlerin ziyaret kabul etmesi için yer temin edilecektir.

5.Göçmenlere yapılan aşının ikincisi göçmenlerin gittiği yerde yapılmaya başlanıldı. Böylece binlerce kişiyi misafirhaneyi günlerce ve boş yere işgalinden kurtararak süratle yer açılması sağlanacak.

6.Emniyetçe yapılmakta olan pasaport muayenesini ve diğer muameleleri asgari düzeye indirilecek.

7.Göçmenlerin zati ve şahsi eşyalarının muayenesini süratle yapıldı. Bir vagon eşyanın boşaltılma müddetlerine yaptığımız muhtelif tatbikat sırasında tespit ettik. Böylece her gün gelen miktarın eşyaların tahsis edilecek vagon ihtiyacı hakkında daha evvelden bir fikir edinebilmek imkânını sağladık"

Göçmenlerin sağlık durumlarıyla ilgili sağlık müdürlüğünce teşkil edilen 4 kişilik ekip Edirne'de faaliyet geçmiş Trakya'da bu konuda incelemeler yapan Sağlık Müdürü Doktor Faik Yargıcı gelen göçmenlerin tifo, tifüs, aşılarının yapılmakta ve

---

[394] Burhan Arpad, "Göçmen Komisyonu, *Vatan*, 3 Ekim 1950, s.4; "Muhacir Durumu", *Yeni Edirne*, 29 Eylül 1950, s.4.
[395] Gös.Yer

eşyalarının incelenmekte olduğunu belirtmiştir. Ayrıca misafirhanenin içinde ilk tedavi yapılmak üzere revir teşkil edilmiştir.[396] Verem tarama ve tedavisi ile bcg aşısı uygulaması için staj görmüş uzmanlar Edirne'ye gönderilmiştir.[397] Göçmenlerin hastalarını tedavi ve diğer sağlık ihtiyaçlarını karşılamak üzere Ankara'dan doktor ile iki sağlık memuru gönderilmesine karar verilmiş ve bundan başka Sosyal Yardım Bakanlığı göçmenlerin iaşe vs masraflarına harcanmak üzere 10 bin lira yollamıştır. [398]

27 Eylül 1950'de Edirne'deki göçmen işlerini yerinde görmek için İçişleri Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu bölgeye gitmiştir. "*Burada yaklaşık bin kişilik bir göçmen evi vardır ve gelen göçmenlerin işlemleri yapılıncaya kadar burada konaklamaları sağlanmıştır Bir komisyon kurulmuş, iskân idaresinden gönderilen ödenek ve Kızılay'ın açtığı aşevi ile göçmenlerin ihtiyaçları karşılanmıştır.*"[399] sözleriyle incelemelerinden bahsetmiştir. Daha sonra yapılan sağlık kontrollerinde günde 400 film alıp göçmene sağlık durumunu söyleyebilecek yeterlilikte röntgen cihazı ile röntgen muayenesinin yapılabilmesi için göçmen evinde yeni bir servis kurulmuş, servisin başında Ankara Verem Dispanseri Başhekimi ve Dâhiliye Uzmanı Doktor Tahsin Tulga'nın getirilmiştir.[400] Verem bakımından seri röntgen muayeneleri yapılarak tarama ve sonuca göre gereken tedbirler alınmaya başlanmıştır. [401]

Çorlu'da göçmen hastanesi kurulmuş[402] daha sonra Çorlu'da bulunan hastanesinden göçmen akını esnasında daha fazla yararlanmak için Edirne'ye nakledilmiş ve Karaağaçta göreve başlamıştır.[403] Göçmenler için hastaneye Kızılay vasıtasıyla yardımlar yapılmıştır.

---

[396] *Son Posta,* 21 Eylül 1950, s.7.
[397] *Yeni Edirne,* 2 Ekim 1951, s.2; *Akşam,* 4 Nisan 1951, s.2.
[398] "Göçmen İşleri", *Yeni Edirne,* 5 Eylül1950, s.2.
[399] *BCA,* 030.01.17.99.11.
[400] *Yeni Edirne,* 24 Nisan 1951, s. 2.
[401] *BCA* 0. 30. 01. 77. 483. 3.
[402] *Milliyet,* 10 Ocak 1951, s.5
[403] "Göçmen Evi Hastanesi", *Yeni Edirne,* 19 Ekim 1951, s.2. Edirne'de bir seyyar hastane kurmak için ilgili bakanlıklarla temasa geçilmiş ve Sağlık bakanlığı 50 kişilik bir (seyyar) hastane açılmasını bildirmiş ve bunun için tetkikata başlamıştır. Bu hastane ile Çorlu'dan nakledilen hastane muhtemelen aynı olmakla birlikte bununla ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Ancak tarihler uygundur. *Yeni Edirne*, 9 Aralık 1950, s.1-2; *Kızılay Arşivi,* 7 Aralık 1950, 3466 / 72.

Tablo 29: Emperial Cemical Industrius ltd. şirketinden yapılan yardımlar [404]

1 kutu	Cetavlon Toz 500
10 şişe	Sulphamezathine tablet 0.5x25 lik
10 kutu	Sulphamezathine ampul
2 kutu	Kemithal Sodium ampul
1 kutu	Paludrine tablet 1000 lik

Edirne'de çalışan bir ekip tarafından Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu bir deftere göçmenlerin durumları kaydedilmiştir. Ayrıca göçmenlerin çalışma ve vaziyetlerini gösterecek sorulara göre de bilgi toplanmıştır. Edirne'deki ekipler tarafından doldurulacak soru kâğıtlarının günü gününe İstatistik Genel Müdürlüğüne gönderilmesi ve müdürlüğün soru kâğıtlarını hemen işleyerek fişlere geçirmesi zorunlu bulunmuştur. Bu arada gelen fişlerin çeşitli özellikler dikkate alınarak tasnif edilmesi şartı getirilmiştir. Bundan başka Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan soru kâğıtları doldurulmuştur Ayrıca bakanlık temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulması kararlaştırılmıştır.[405]

Kızılay sevk ve iskân çalışmalarında tarım bakanlığı ile işbirliği yapmıştır. 22.500 lira 1.226 muhtaç göçmene elbise, iç çamaşırı, ayakkabı ve çorap yardımı ve 1.580 lira 3.265 muhtaç göçmenin tedavileri, 251.000 lira 39.000 göçmenin sevk yerlerine kadar iaşe bedeli, 690.000 lira Edirne ve İstanbul misafirhanelerinin genişletilmesi, Tekirdağ ve İzmir tesisine sarf edilmiştir. Bu arada 4.200 ailenin yatacak ve yakacak ihtiyaçlarına ve su tesislerine yardım edilmiştir. [406] Edirne'ye gönderilecek eşya vali başkanlığında Kızılay, aş ocakları memuru ve iskân memurunun ortak çalışması ile eşyalar dağıtılmıştır. [407]

Göçmenler 3 gün misafirlikten sonra demiryolu ve deniz yoluyla yurdun çeşitli illerine sevk edilmiştir. Tekirdağ'da bekleyen göçmenler İskenderun'a kadar uzanan vapurlarla Ege ve Akdeniz sahillerine sevk edilmiş, İstanbul'a gelen

[404] *Kızılay Arşivi,* 24 Ocak 1951, 3456 /60. 2.
[405] *Zafer*, 2 Mart 1951, s.1-3.
[406] *Zafer*, 7 Ocak 1951, s.1-3; *Vatan*, 7 Ocak 1951, s.3
[407] *Kızılay Arşivi,* 4 Aralık 1950, 3466 /62.

göçmenler de Karadeniz ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine sevk edilmiştir.[408] Göçmenler mürettep yerlerine sevk edilinceye kadar Kızılay vasıtasıyla iaşelik kumanya hazırlanmıştır.[409] Denizyolları idaresi vapurla nakledilen göçmenlerin sıcak yemek yemelerini temin etmek amacıyla yeni bir karar almıştır. Göçmenlerin yiyecek maddeleri gemilerin mutfaklarında pişirilecek ve kalori esasına göre düzenli bir yemek listesi tatbik edilmiştir.[410]

Birleşmiş Milletler Göçmenlere Yardım Teşkilatı (IRO) üyeleri Edirne'ye gelerek tetkiklerde bulunmuş, göçmenlerin durumu, meslekleri ve yerleştirilmeleri konusunda alınan tedbirlerin yerinde olduğunu, bulaşıcı hastalıklara karşı alınan tedbirlerin iyi olduğunu söylemiştir. [411]

Edirne'de, Mülteciler Teşkilatı Müdür Yardımcısı Meyer Cohen, bu teşkilatın Muhaceret İşleri Mütehassısı General Lush ve Sağlık İşleri Müdürü Coiguy'den oluşan heyet Edirne'ye gelmiştir. İskân Müdür Muavini Sadi, Devlet Bakanlığı Yayın Bürosu Şefi Ekrem, tercümandan oluşan heyet mensupları Karaağaç'a gitmiştir. Trenden inen göçmenlerin aşılanması, yemekleri, bürokratik muamelat hakkında izahat almıştır. Göçmenlerin sevk mahallerinin nasıl tespit edildiği üzerinde durmuştur.[412]

Göçmenlerin iskânı için Toprak ve İskân Umum Müdürlüğü bir program hazırlamış mali ve teknik kaynaklarını bu meselenin çözümüne tahsis eden hükümet iskân işini organize etmek üzere yabancı uzman raporlarından faydalanmaya karar vermiştir.[413]

1950 takvim yılı başından itibaren gelen serbest göçmenlerin iskânlı göçmen muamelesine tabi tutulması hakkındaki bakanlar kurulu kararı ile sevk işlerine 8 Temmuz 1951'de başlanmıştır.[414] Göçmenlerin Bulgar gümrüğünde her türlü malı

---

[408] Milliyet,7 Ocak 1951, s.2 "Bulgaristan'dan Memleketimize Göçmen Akını Devam Ediyor", *Edirne Postası*, 16 Aralık, 1950, s.1,3 ; http: //www. magnumphotos. com/C.aspx?VP3 = Search Result & ALID = 2K7 O3R90UHOL (01.03.2016) ; "Göçmen Akını Devam Ediyor", *Edirne Postası,* 22 Şubat 1950, s.1.
[409] *Kızılay Arşivi*, 3466 /19.
[410] Akşam, 14 Mart 1951, s.3.
[411] *Akşam,* 14 Ocak 1951, s.3.
[412] "Göçmen Davamız Hızla ilerliyor", *Yeni Edirne*, 16 Ocak 1951, s.1.
[413] "Göçmenlerin İskân İçin Program Hazırlandı", *Yeni Edirne*, 24 Ağustos 1951, s.3
[414] *Toprak İskân Tamimleri*, Tamim No: 138, s.40.

elinden alındığı için önce iaşeleri daha sonra sevk ve iskânları temin olmuştur.[415]Ayrıca gittiği yerde yine on gün sağlık kontrolü yapılmıştır.[416]

Göçmenler Anadolu'nun çeşitli yerlerine nakledilirken geçecekleri yerlerden Kızılay vasıtasıyla hazırlıklar yapılmıştır. Örneğin 31 Ekim 1950 tarihli telgrafta Kırklareli, Babaeski ve Lüleburgaz şubelerinden yardım istenmiş göçmenlere ekmek ve kuru yiyecek verme işini idare etme işini bu yerler hiçbir masraf yapmadan üstlenmiştir.[417]Ayrıca beraberlerinde götüreceği kişi, ev eşyası, çift hayvanatı, ziraat aleti, ziraatle ilgili mallardan gümrük muafiyeti[418] talebine ait beyanname verilmiştir.[419]

Bakanlar kurulu göçmenlerin iyi bir şekilde barındırılmaları için hükümet olarak yapılması zorunlu olan tedbirler alınmasını kararlaştırmıştır. Göçmenlerin il, ilçe, köylerde mevcut miri ve askeri bütün binalara yerleştirilmeleri, iaşe ve ibateleri için mali hükümler nispetinde çareler aranmakta olmasına rağmen mahalli yardım komiteleri kurulması, halktan toplanacak yardımların Kızılay Şubelerine verilmesi, olmayan yerlerde Ziraat Bankası Şubelerine verilmesi, göçmenlerin 15 gün içinde iş bulmasına çalışılması gibi kararlar almıştır. [420]

Göçmenleri üretici duruma getirebilmek için birçok sahada teknik çiftlik yaparak geri durumda ve boş duran bölgelerde harekete geçilmiş, Sivas dahilinde başlanması, nüfusu az, iklimi göçmenlere uygun arazisi bol ve kimsenin hak iddia etmediği iskâna müsait, geniş topraklarda köyler kurmak veya küçük köyleri takviye ederek büyütülebileceği düşünülmüştür. Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde boş olarak tespit edilen geniş ve göl gibi arazi bu şekil iskâna müsait değildir. Bu esaslar dahilinde köyler veya küçük ilaveler yaparak köylerin büyütülmesi için planların yapılmıştır. Buralarda göçmenler için yapılacak olan bina şekilleri maliyetlerine kadar tespit edilmiştir. Göçmenler için Orman Genel Müdürlüğü'nün elinde mevcut kerestelerden bir tip üzerine evler yaptırılacak bunlar iki oda, bir banyo, mutfak ve

[415] "Göçmen Akını", *Edirne Postası*, 12 Ağustos 1950, s.1.
[416] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 153 761 – 765; H.L.Kostanick, *a.g.e,* s.110.
[417] *Kızılay Arşivi*, 3466/19.1.
[418] İskân muafiyetleri nizamnamesinin hükümleri gereği tabiyet beyannamesi alınarak göçmen kağıdı verilerek iskân hak ve muafiyetlerden yararlanmışlardır. Bkz. Ek – 9; Ek – 22.
[419] *BCA*, 22 Haziran 1951.
[420] Göçmenler Hakkında Karar", *Son Posta*, 18 Kasım 1950, s.7; *Zafer,* 18 Kasım 1950, s.2.

heladan ibaret olan bu evler seri halinde inşa edildiği taktirde 1.000 liraya mal olacaktır. İskân ve muhacir köyleri tesisinde teknik bilgi tam değildir bu yüzden bazı kararlar alınmıştır:

Birleşmiş Milletler Mülteci Heyeti ikinci başkanı memleketimize davet edilmiş, üç kişilik bir heyet Mrs. Cohen riyasetinde memlekete gelmiştir. Amerika Dâhiliye Bakanlığı İskân Dairesi ikinci başkanı memleketimizin iskân ve muhacir durumunu ve bizim planımızı tetkik ederek tatbiki bir plan hazırlamak için memlekete davet edilmiştir. Bu işte en ilerde olan İsrail memleketine iki kişilik bir heyet gönderilecek onların çalışmaları tetkik edilecek ve bu memleket ile bu hususta temaslara girişilmiştir. B Plan uygulandığı taktirde yukarıda ismi geçen bölgeye tam teşekküllü heyetler giderek tesis edilecek köylerin yerlerini ve büyütülecek köyleri ve toprakları tespit ederek işe başlanacaktır. [421]

Göçmenlerin iskânı için "*Umumi iskân planı*" hazırlanmıştır. İçişleri, tarım, ekonomi, ticaret bakanlıklarına mensup yetkili şahsiyetlerin fikirleri şöyledir:[422]

" *İdare, nüfus, ekonomi siyasetimize bir istikamet vermek ve milli gelirimizi hesaplamak bakımından böyle bir planın hazırlanması kaçınılmaz demokratik icabıdır. 250 bin vatandaşımın muhacereti dolayısıyla meydana gelecek olan ekonomik sıkıntı süratle bertaraf edilecektir. Bugün orman içinde oturan toplam 3,5 milyona varan vatandaşımızın ziraat sahalarına nakledilmeleri mümkün olacaktır. Bu takdirde nüfus kesafeti mülki taksimat bakımından yeni bir malzeme arzedecek olan memleketimizde yeni bir idari taksimat kanunun yapmak lazımdır. İçişleri, tarım, ekonomi, ticaret, çalışma ve işletme bakanlıklardan oluşan komisyon çalışmalara başlayacaktır."*

Vilayetlere bir tamim gönderilerek acele kaydıyla kabul edebilecekleri göçmen miktarını tespit ederek Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü'ne telgrafla bildirilmesi istenmiştir.[423] Böylece Bulgaristan'dan gelen göçmenler hakkında valiliklere yazı gönderilmiştir:

---

[421] *Zafer*, 7 Ocak 1951, s.3; *Vatan*, 7 Ocak 1951, s.2.
[422] *Milliyet*, 5 Şubat 1951, s.5.
[423] *Cumhuriyet*, 18 Kasım 1950, s.3.

"Bugünlerde Bulgaristan'dan memleketimize önemli miktarda gelmesi muhtemel bulunan göçmenlerin önümüzdeki aylar içinde en iyi şekilde barındırılabilmeleri için gerek hükümet gerekse millet olarak işbirliği yapılması zarureti önemlidir. Bu maksatla gelecek göçmenlerin illerimizin iktisadi ve ictimai durumlarına iklim şartlarına sevk imkanlarına ve mevcut köy sayılarına göre bu kış için barındırılabilecek göçmen sayısı tetkik ve tespit edilmiş ve buna nazaran ilinizde muayyen bir miktarda göçmen barındırılması kararlaştırılmıştır. Aşağıdaki esaslara göre ilinizde barındırılabilmesi mümkün bulunan göçmen adedinin tetkikiyle doğrudan doğruya toprak ve iskân müdürlüğüne derhal tellenmesi lazımdır.

1.ilinize bu kış barındırılabilmek üzere tertip edilecek bu göçmenlerin il merkezine ve bağlı ilçe, bucak ve köylere taksiminde veya şehir ve kasabalarda mevcut miri ve askeri boş binalarda toplu bir halde barındırılmalarında mahalli şartları icap ve imkânlara göre valiliğimiz tam bir serbestliğe sahiptir.

2.İlinize mürettep göçmenlerin sevki işi izdiham ve karışıklığa mahal verilmemek için ardarda gönderilmek suretiyle yapılacaktır. Ancak her ihtimale karşı valiliğinizce bunlar hemen gelecekmiş gibi hazırlıklı bulunulması ve bu hususta gereken her türlü tedbirlerin derhal ve zaman geçirilmeden alınması lazımdır.

3.İlimize tertip edilecek göçmenlerin ilk sevk merkezlerinde tefriki yapılırken sanat ve meslekleri ve çiftçi olanların ziraatin hangi kısımlarında uğraşmış oldukları bölgenin hususiyetlerine göre dikkati nazarına alınacaktır. Valiliğinizce de bunların il dahiline serpiştirilmelerinde bu esasların özellikle göz önünde tutulması gerektir.

4.İlinize gönderilecek göçmenlerin kısa bir müddet için gerekli iaşe, barındırma, yol, tedavi yakacak ve aydınlatma masrafları karşılığının mali imkânlar nispetinde hükümetçe sağlanması çareleri aranmaktadır. Bununla beraber valiliğinizce bu hususta hükümet tarafından yapılacak yardım nazara alınmaksızın gereken bütün mahalli tedbirlerin ittihaz edilmesi ve ilinize mürettep göçmenlerin bakımları ve barındırılmaları ve bir an önce kendi kendilerini geçindirir duruma getirilmelerinin temin edilmesi zorunludur.

5.Bu maksatla il merkezinde bir göçmen komisyonu ile il merkezi ve bağlı ilçelerle bucak ve hatta köylerde göçmenlere yardım komiteleri vatandaşların katılmaları, il merkezindeki komisyon ve komitenin bizzat başkanlığımız altında bulundurulması komiteler vasıtasıyla halktan toplanacak ayni ve nakdi her türlü iane ve teberruların Kızılay şubelerinde olmayan yerlerde ziraat bankalarında bu iş için açtırılacak özel hesaplarda toplanması ve bunlar elinde muhafazası bu hesaplardan yapılacak her türlü sarfiyatın mahalli idare kararı ve il merkezinde vali ve ilçelerde kaymakam onayı ile icra edilmesi lazımdır. Bu suretle elde edilecek teberru ve ianeler ile şehir ve kasabalarda toplu bir halde barındırılacak olanların her türlü ihtiyaçları karşılanacağı gibi köylere misafir edilmiş olan göçmenlere ve lüzumu halinde gerekli yardımlarda bulunacaktır.

6. Gelecek göçmenlerin uzun süre iaşe ve barındırmalarını imkân olamayacağından valiliğinizce bunlara en kısa müddet içinde birer iş temini edilmesiyle beraber bu durum kendilerine ve münasip dille anlatılacak ve ilk barındırılmalarından itibaren 15 gün içinde birer iş tutmaları konusu üzerinde önemle durulacaktır.

Bu hususta ilinizce vilayet dahilinde bütün mülki teşkilatın her türlü imkanlarında faydalanmak suretiyle gereken bütün tedbirlerin planlı şekilde zamanında alınmasını gönderilecek göçmenlerin hiçbir suretle sefaletlerine mahal bırakmayacak şekilde barındırılmalarının ve misafir edilmelerinin sağlanmasını ve kendilerine elden gelen her türlü şefkat ve özenin gösterilmesini beklemekteyim. ” [424]

Göçmenlerin iskânı için her vilayet ne kadar göçmen iskân edebileceğini merkeze bildirmiştir. Göçmenlerin 15 gün iaşe ve ibatelerine bakılmış ve iskân müdürlükleri tarafından iş bulunmuştur. Göçmenlerin devlet çiftliklerine ve haralara yerleştirilmesi ve bunların bu civarda yarıcı usulüyle çalıştırılmalarına karar verilmiştir.[425]

Göçmenlerin iskânı iki taraflı, anket ve etütlerle hazırlanan bir program dâhilinde muvakkat ve kati iskân [426] olmak üzere iki aşamada yapılmıştır. Muvakkat

[424] *Zafer,* 18 Kasım 1950, s.2; *Vatan,*18 Kasım 1950, s.1,4; *Milliyet*, 18 Kasım 1950, s.1-5.
[425] “Bulgaristan’dan Gelecek Göçmenler”, *Son Posta*, 10 Kasım 1950, s.3-7.
[426] Muvakkat İskân: Bu safha göçmenlerin yurda ayak bastığı andan kati iskânlarına kadar geçen süre içinde muvakkaten barındırılması, mürettep mahallerine nakilleri, sağlık muayenelerinin yapılması,

barınma safhasında göçmenlerin sınırdan itibaren kati iskânları yapılıncaya kadar geçen zaman zarfındaki işler ele alınmıştır.[427] İlk iş olarak Edirne'de, Tekirdağ'da, İstanbul'da, Zeytinburnu ve Sirkeci'de, İzmir'de misafirhaneler hazırlanmıştır. Göçmenler bir taraftan memleketin daha ziyade batı bölgelerine dağıtılıp misafir olarak muvakkaten yerleştirilirken, diğer taraftan bunların kati iskânları ele alınmıştır.[428]

Edirne Toprak ve İskân Teşkilatı'nca 16 Nisan 1951 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla nasıl işlem yapılacağına dair valiliklere yazı gönderilmiştir:[429]

"1.Bulgaristan'dan vizeli pasaportlarla gelecek olan göçmenlerin (ihtiyaçlı durumda olup olmadıklarına göre iskân yardımına tabi tutulup tutulmayacakları, sevk edilecekleri il ve ilçelere ihtiyaç derece cetvelinin 8. maddesinde gösterilen özel komisyonlar tarafından tayin ve tespit edilmek üzere) göçmen kâğıtlarına yalnız "Göçmen" ibaresinin yazılacaktır.
2. 2510 sayılı İskân Kanunu'nun 7. maddesi iskân muafiyetleri nizamnamesi bu maddenin uygulanmasına dayanan, iskân taleplerinin, göçmenlerin esas kayıtları yerine geçmek üzere Edirne'de tutulmakta olan aile fişleriyle tabiiyet beyannamelerine ve göçmen kâğıtlarına işlenmesi, iskân talebinde bulunmayan veya serbest göçmen muamelesine tabi tutulmasını isteyen göçmenler olursa bahsi geçen aile fişi üzerinde aile reisine de imzalatılarak kısa bir tutanakla beraber göçmen kağıtlarının arkalarına (iskân talebinde bulunmamıştır veya serbest iskân istemiştir) şeklinde bir kayıt düşülecektir.
3.İskân talebinde bulunmuş olanlar hakkında gönderildikleri yerlerde ihtiyaç unsurunun kolaylıkla tetkik edilmesi için, her göçmen ailesinin ihtiyaç derece cetvelinin 2. maddesinde açıklanan maddi varlığının (İskân kanunun 35. maddesine göre gümrükten geçip kıymetlendirilen eşya ve hayvan beyannamelerinden vs belge

---

tedavileri, yedirilmesi, muhtaç olanların giydirilmesi, yakacak ve aydınlatma ihtiyaçlarının temini, yatacak eşyalarının satın alınması gibi hizmetleri kapsamıştır. Kati iskân*:* Kati iskân faaliyetleri göçmenlerin üretici duruma getirerek memleket ekonomisinde yararlı birer unsur haline getirilmeleri hedeflenmiştir. *BCA* 490. 1.1456.41.3.

[427] *BCA* 490. 1.1456.41.3; Ali Tanoğlu, *a.g.m*., s150-151.

[428] *BCA* 490. 1.1456.41.3; Ali Tanoğlu, *a.g.m*., s150-151.

[429]*Toprak İskân Tamimleri*, Tamim No: 116, s.15; *BCA*, 30.18.1.2, 124.83.7.

ve bilgilerden faydalanılmak suretiyle) tespit edilerek aile fişlerine ve göçmen kâğıtlarının arkalarına kıymetleri itibariyle yazılacaktır.

4. İskân isteyen göçmenlerin sanat ve meslekleri ve çiftçi olanların ziraat kolları ve sevk edilecekleri yerlerin geldikleri mahallere göre olan iklim şartları dikkate alınarak özel komisyon tarafından belirlenerek illere belirli kontenjanları dahilinde sevkleri yapılacaktır.

5. Göçmenlerin bundan sonra tespit edilecek sevk mahalleri (iskân yerleri) olacağından, bu mahallere gitmeyi kabul etmeyip kendi arzu ettikleri yerlerde yerleşmek isteyenlerin ihtiyaç derece cetvelinin 4. Maddesi gereğince ihtiyaçsız sayılacakları, iskân yardımına tabi tutulmayacakları, ancak ısrar edenlerin aile fişlerine ihtiyaçsız diye not düşülecektir.

6. Göçmenlerin illere geliş tarihleri iskânlarında esas tutulmaktadır. Bir göçmenin ilk iskânını istediği yer o göçmen için (mürettep mahal) olarak kabul edilecek ve göçmen hakkında o il veya ilçe tarafından 95 sayılı tamim gereğince işlem yapılacaktır. Bu yüzden herhangi bir yerde iskân talebinde bulunduktan sonra orasını kendiliğinden değiştirerek başka yerlere giden ve gittikleri yerlerde yeniden müracaatta bulunanlar olursa bu dikkate alınmayacaktır. Buna paralel İskân isteyen göçmenlerin mutlaka göçmen esas defterine kaydedilmesi ve göçmen kağıtları ile karşılaştırma yapılması gereklidir.

7. 95 sayılı tamimin 7. Maddesine göre bir ilde iskân hakkına sahip bulunan göçmen miktarı o ilin esas iskân kontenjanından fazla olursa, göçmenin illere geliş tarihleri esas alınacaktır."

İskân işlerini idare eden görevliler muhacirlerin yarısının muvakkaten iskân ve misafir edilmiş oldukları bu mahallerde kendilerine iş ve yer bularak yerleşeceklerini ve devletin kendileri için arayıp bulacağı diğer iskân sahalarına nakledilmek istemeyeceklerini belirtmiştir. [430]

Göçmenlerin iskânı sorunu Bakanlar Kurulu toplantısında görüşülmüş 8 Kasım 1950'de yapılan toplantıda konu tekrar ele alınarak bazı kararlar alınmıştır. Buna göre göçmenler sanat, meslek ve zirai becerileri ve yaşadıkları iklim şartları göz önüne alınarak her ilin barındırabileceği miktarda dağıtılarak yerleştirilmesi

[430]Ö. L. Barkan, "Türkiye'de Muhacir İskân İşleri ve Bir iç Kolonizasyon Planına Olan İhtiyaç", *İstanbul Üniversitesi İktisadi Fakültesi Mecmuası,* 1951, No:1-4, s.211.

düşünülmüştür. Valiler alabilecekleri göçmen miktarları bildirecekler ve hiçbir izdihama sebebiyet verilmeden bir plan dâhilinde göçmenler yerleştirilmesi planlanmıştır. Hükümetin alacağı tedbirlerin dışında bütün mahalli imkânlara başvurulmuştur. Göçmenlerin bakımları, barınmaları ve kısa zamanda kendi kendilerini geçindirebilecek duruma gelmelerini temin etmek amacıyla ilçe, bucak ve hatta köylerde birer yardım komitesinin kurulmuştur. İl merkezlerindeki komisyon veya komitelere bizzat valiler başkanlık etmiştir.[431] 1950'de gelen göçmenlerin bir bölümü eğer daha önce gelmiş akrabaları varsa onların yanına yerleştirilmiştir. Ancak göç akınının artarak devam etmesi sebebiyle göçmenlerin geldikleri yerler ve yaptıkları işler göz önüne alınmaya başlamıştır.[432]

Göçmenler için kati iskân sahası olarak seçilen 40 vilayetten gelen cevaplardan bu illerde yerleştirilebilecek göçmen sayısının 7.211 çiftçi ve 1117 zanaatkâr aile olmak üzere ancak 8.323 aile, yani 41 bin kadar nüfus olduğu belirlenmiştir. Bu durum karşısında vilayetlerden gelen cevaplar bir tarafa bırakılarak mesele yeniden ve başlıbaşına ele alınmıştır. Bazı illere cetvellerde belirtilen miktarlarda daha fazla göçmenin geldiği görülmüştür bu yüzden planlanan iskân programı üzerinde değişiklik yapılmıştır. 40 ilin arazi varlıkları, ekonomik imkânları, nüfus yoğunlukları ve diğer bir takım özellikleri göz önünde tutularak göçmen miktarı hesaplanmış böylece 32.446 aileden 154.393 nüfus göçmen aileden göçmenlerin iskân sahası olarak seçilen 40 vilayette yerleştirilebileceği sonucuna varılmış ve Esas İskân İşleri Toprak İskân İşleri Genel Müdürlüğü'nün 30.03.1951 tarih ve 77 no'lu tamimi ve 20.4.1951 tarih 84 tamimi ile yapılmıştır. İskân yerlerinin belirlenmesine bakanlar kurulunca onaylanan cetvel doğrultusunda yapılmasına karar verilmiştir. [433]

---

[431] *BCA*, 030.18.01.02.124.83.7; *Cumhuriyet,* 16 Ocak 1951, s.3.

[432]Toprak İskân İşleri Genel Müdürlüğü 85, 92, 112 no'lu tamimleri aktaran: Berrin Akgün, *a.g.t.* , s.115.

[433] Ali Tanoğlu, *a.g.m.,* s150-151; Tamim No : 117, *Toprak İskân Tamimleri,* s.17-19; *TBMM Zabıt Ceridesi,* D.9, C:17, B.4, 14.11.1952, s.137-138. Göçmenleri iskânlı ve serbest göçmen olmak üzere iki kısımda toplamak mümkündür. İskânlı göçmenlerin üretici hale getirilmelerinde hükümet öncelikli olarak önem vermiştir. Serbest göçmenler eski senelerde Türkiye'ye gelmiş ve yerleşmiş hısım ve akrabalarının kendilerine bakacaklarına ve hükümetten hiçbir yardım istemeyeceklerine dair verdikleri taahhüt senetleri üzerine mallarını tasfiye ederek geldikleri için, bunlara hükümetçe iskân yardımı yapılmamaktadır. Oğuz Arı, *a.g.e.*, s.6; Ali Tanoğlu, *a.g.m.*, s.152; Berrin Akgün, *a.g.t,* s.114-118.

32.446 ailenin iskân planı 5 aşamada yapılmıştır:[434]

1. Birinci Safha ilinize mürettep göçmen ailesi sayısına göre il iskân planının yapılması ve bu plana göre geliş ve gelecek olan aile miktarı itibariyle gerekli arazi ve ev yerlerinin tespiti

2. İkinci Safha göçmenlerin 16/4/1951 tarihli ve 3/12911 sayılı Bakanlar Kurulu kararına göre iskân hakkına sahip olup olmadıklarının ve ilinize mürettep aile miktarına nazaran ilinizde iskânları mümkün olup olamayacağının tespiti safhasıdır.

3. Üçüncü Safha İskân hakkı sahip olduğu belirtilen göçmen ailelerini belirleme ve tespit edilen arazi ve ev yerlerinin tahsis, temlik ve tescili safhasıdır.

4. Bu safhada göçmenlerin meskenlerine ait inşaat işlerinin incelenmesi yapılır. İnşaata biran önce başlayarak göçmenleri kıştan evvel bir meskene sahip olmasını sağlamak için gereken bütün tedbirlerin alınması, inşaat için gereken planın ilçeler itibariyle ve ev yerleri tespit ve tahsis edilmiş olan göçmen ailesi miktarlarına göre derhal istenmesi.

5.Son safha sanat ve mesleklerine göre arazi veya dükkanları ve evleri temin edilmiş olan göçmen ailelerine kati iskân planı dahilinde yapılacak olan çift hayvan, pulluk, tohumluk, döner sermaye gibi yardımları sağlamaktır.

13 Ekim 1950 tarihine kadar gelen 40 bin göçmenin 30 bini köylere taksim edilmiştir.[435] Hükümet iskân için çeşitli çarelere başvurmuştur. Mudanya – Bursa demiryolu üzerindeki istasyon binalarına göçmenlerin yerleştirilmesi karar altına alınmıştır.[436] Dalaman ve Koçarteke devlet çiftliklerinin Bulgaristan'dan gelen göçmenlere verilmesi kararlaştırılmıştır.[437] Tarım bakanlığı Altınova, Gözlü, Çiçekdağı, Ulaş, Polatlı, Baltacı, Özden Kocaş ve Gökhöyük çiftliklerine yerleştirilmek üzere 440 göçmen; Karacabey, Çifteler, Çukurova, Merinos, Konya, İnanlı, Hasırcı, Boztepe, Karaköy, Sultansuyu haralarına iskân edilmek üzere 244 göçmen ailesi göndermiştir. Özellikle çiftçilikle ve ziraatle uğraşanlar seçilmiş, seçim ilimiz ziraat ve veteriner dairelerinde yapılmıştır. Bu göçmenlere yiyeceği giyecek, verilecek, evler gösterilerek, yapacakları işe göre ücret verilmesi

---

[434] *Toprak İskân Tamimleri,* Tamim No:117, s.17-19; *BCA.*0.30.18.01.02.126.55.15.
[435] *Ulus,*13 Ekim 1950, s.3.
[436] *Ulus,* 16 Ekim 1950, s. 1-3
[437] *Cumhuriyet,*19 Ekim 1950, s. 1-5.

kararlaştırılmıştır.[438] Samsun'da yapılan tespitler sonucunda 3 bin göçmenin burada iskân edilmesine karar verilmiş.[439] Yüksek Mimarlar Birliği Ankara ilinde iskân edilecek göçmenler için evler yaptırmaya karar vermiştir.[440] Merkezi İskân Komisyonu tarafından, 10 bin göçmeni iskân etmek üzere kurulmasına karar verilen 30 köyün [441] inşa olunacağı iller tespit edilmiştir. Bu 30 göçmen köyü Ankara, Konya, [442] Kırşehir, Niğde, Kayseri, Sivas ve Yozgat illerinde kurulacak ve 1951 sonbaharına kadar tamamlanmış olacaktır.[443] 1951 yılı haziran ayında başlayan göçmen köyü projesi hayata geçmeye başlamıştır ve ilk göçmen köyü Mersin – Homurlu'da TBMM Başkanı Refik Koraltan tarafından açılmıştır. [444] Köylerin kurulmasının yanında Ankara'da Varlık Mahallesi, İstanbul'da Gazi Osman Paşa Mahallesi, Bursa'da İstiklal Mahallesi gibi göçmenler için mahalleler kurulmuştur.[445] Ankara Akköprü mevkiinde Varlık Mahallesi çevresinde toprak ve iskân işleri umum müdürlüğünce inşa edilmiş olan evlerin Ankara'ya mürettep ve ihtiyaçlı durumda oldukları tespit edilen göçmenlere verilmesi kararlaştırılmıştır. [446]

Ankara'da Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü binasında Devlet Bakanı Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun başkanlığında Ankara Valisi Necati İlter Toprak ve İskân genel Müdürü Haşim İşcan ve Amerikalı iskân Mütehassısı Mr. Wilson ile toplantı yapılmış ve göçmenlere iskân konusunda önemli kararlar alınmıştır. Toplantıda göçmenlerin iskânı konusunda hazırlanan yeni plan üzerinde durulmuştur. İlk plana göre her göçmen ailesi için bir oda, bir ahır, bir bahçeden ibaret evlerin inşası düşünülmektedir. Bu şekildeki evler birçok bakımdan mahzurlu görülmüş ve oda sayısının ikiye çıkarılmasına ve bu tip üzerinden yeni bir inşaat planı hazırlanmasına karar verilmiş. Bir süredir Çankırı, Kastamonu, Sinop, Samsun,

---

[438] *Yeni Edirne,* 15 Aralık 1950, s.2.
[439] *Ulus,* 15 Aralık 1950, s.1-2.
[440] *Ulus,* 16 Ocak 1951, s.5.
[441] 1951 – 1956 yılına kadar çiftçi göçmenler için kurulan müstakil köyler için Bkz. Ek- 11.
[442] *BCA* 0.30.01.55.338.2; *Ulus,*8 Haziran 1951, s. 5; E.A. "Göçmen davası Kazanılmıştır", *Göçmen sesi,* 1952, s.2.
[443] *Ulus,* 8 Haziran 1951, s.5.
[444] *Cumhuriyet,* 17 Kasım 1951, s.1-3
[445]Göçmenler için yurdun çeşitli bölgelerinde bu suretle kurulan mahalleler köyler ve siteler Türkiye'deki numune köyü kurmak davasını da halletmiştir. Toplu mahalleler yapılırken inşa olunan şantiye binalarının ileride okula dönüşmesi dikkate alınmıştır. Yapılan ev planları şehir planlarına uygun bir tarzda hazırlanmakta inşaatın içi ve dışı sosyal gelişmemize uygun şekilde değiştirilmiştir. *Toprak İskân Çalışmaları*, Başvekalet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara 1955, s.85-89; *BCA* 0.30.10.14.81.11.67.
[446] *BCA* 030.18.1.2.157.24.6.

Tokat, Çorum, Yozgat'ta tetkiklerde bulunan Wilson göçmen evlerinin iki odalı olması yolundaki önemini belirtmiş ve seyahat ettiği yerlerde göçmenlerin iskânı için yapılan işleri övmüş. Wilson Şark vilayetlerinde yeni bir tetkik seyahatine çıkmış ve göçmenlerin iskânı hususunda gösterilen faaliyetlerini yakından incelemiştir. Wilson Şarktan döndükten sonra intibalarını rapor halinde hükümete bildirmiştir. Wilson raporunun Marshal planından göçmenler için yapılan 30 milyonluk yardımdan yeni bir yardım sağlanması umut edilmektedir. Ankara'da iki bin hane için tahsisat verilecek ve kış gelmeden inşaatına başlanacaktır.[447] Mr. Mcjuckins göçmenlerin iskânı hakkında "*Türk hükümetinin göçmenlerin iskânı için tatbik olduğu plan çok uygundur. Bu program sayesinde sadece göçmenlerin iskânı sağlanmayacak aynı zamanda şimdiye kadar kullanılmamış ziraata elverişli arazinin istihsale açılması da mümkün kılınmış olacaktır*."[448] diyerek görüşlerini ifade etmiştir.

Göçmenler Edirne'de misafirhanede kaldıktan sonra iskân yerlerine sevk edilmeye başlanmıştır. 32.446 aileden 40 ile yerleştirecek olan göçmenler Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ ilçelerine ve köylerine gönderilmiştir. İlk etapta illerden gelen cevaplara ve alana göre gönderilen aile miktarları şöyledir:

Tablo 30: 40 İle Yerleştirilecek Göçmenlerden

Trakya'ya Yerleştirilecek Göçmen Miktarları [449]

Şehir	Emsale Göre Yerleştirilecek Göçmen Sayısı
Edirne	263
Tekirdağ	542
Kırklareli	378

Edirne sevk ve muhacir defterlerine tutulan kayıtlara göre göçmenler, Edirne merkez, ilçe ve köylerine yanlarına iaşe verilerek gönderilmiştir. Defterlerin bazılarında kaydedilen nüfus ve hane miktarı yazılmıştır. Gönderilmesi hakkında

[447] "Göçmenlerin İskânı", *Yeni Edirne*, 11 Eylül 1951, s.1.
[448] *Zafer*, 17 Ağustos 1951, s.4-5.
[449] Ali Tanoğlu, *a.g.m.*, s. 128-161.

verilen emir Filibe ve Varna konsolosluğundan verilmiştir. Deftere düşülen notta yekun(toplam): 1020 hanede, 4083 nüfus geldiği yazmaktadır.[450] Ayrıca Toprak ve İskân Müdürlüğü Göçmen Misafirhanesi'nin 1. Defteri olduğu notu düşüldüğüne göre ilk etapta 4 bin küsür nüfus sevk edilmiştir. Kişi başına 350 lira iaşe için verilmiş ve diğer yardımlar da ücretsiz olmuştur.[451] İskân kanununa göre göçmenlerin üretici duruma gelinceye kadar bir yıl süreyle iaşelerinin sağlanması gerekli görülmüştür.[452] Ancak göçmenler misafir olarak gönderilmiş, bir kısmı Anadolu'ya gönderilirken bir kısmı Trakya'da iskân edilmiştir. Aşağıda göçmenlerin Edirne'de sevk edildikleri yerler yer almıştır:

Tablo 31: Edirne'den İlçelere Sevk Edilen Göçmenler

Sevk Yeri [453]	Sevk Yeri [454]
Keşan -Gündüzler Köyü	Uzunköprü
Edirne, Merkez	Keşan
Uzunköprü	Edirne Oğulpaşa Köyü
Keşan Evrensekiz Köyü	Edirne-Geçkinli Köyü
Keşan, Merkez	İpsala
Edirne-Oğulpaşa Köyü	Edirne

[450] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri*, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 104; *BCA, Bulgaristan Serbest Göçmenleri Esas Defteri*, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 115.

[451] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 104; *BCA, Bulgaristan Serbest Göçmenleri Esas Defteri*, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 115.

[452] *TBMM Zabıt Ceridesi*, D.9, C:13, B.42, 20.02.1952, s.381.

[453] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri,* Kod: 271 V 22 00, Defter No: 104; *BCA, Bulgaristan Serbest Göçmenleri Esas Defteri*, *Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 115.

[454] 7.1.1951 / 30.1.1951 tarihinde iskân edilenleri kapsamaktadır. *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri*, *Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 7.1.1951 / 30.1.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:105.

Tablo 32 : Edirne'den İlçelere Sevk Edilen Göçmenler

Sevk Yeri [455]	
Keşan- Çavuşköy	Edirne-Musabeyli Köyü
Uzunköprü-Çöpköy	Edirne-Hacıumur Köyü
Keşan-Beğendik Köyü	Lüleburgaz
Edirne-Ayşekadın	
Havsa-Habiller Köyü	Toplam: 1020 hanede, 4083 nüfus

Edirne'den İlçelere Sevk Edilen Göçmenler

Sevk Yeri [456]
Uzunköprü
Keşan
Keşan- Bahçeköy
Edirne Kaleiçi
Edirne Küçükdöllük
Havsa
Edirne, Merkez
İpsala-İbriktepe Köyü
Toplam: 1288 Hanede 5099 nüfus

Kırklareli'ne sevk edilenler şubat, mart, nisan, mayıs, haziran, temmuz, Aralık 1950 ve ocak, şubat, mart 1951'de gelmişlerdir. 3657 sayılı kanun gereğince kişi sayısına göre kişi başına 350 lira iaşe yardımı verilmiştir.

[455] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri*, *Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Kod:271 V 22 00, No:96.
[456] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri*, *Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1950, Kod:271 V 22 00, Defter No:94.

Tablo 33: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler

Sevk Yeri [457]	Sevk Yeri [458]
Lüleburgaz	Kırklareli Kadıköy Öğretmenevi Ramiz Ersan Yanına
Lüleburgaz-Evrensekiz Köyü	Babaeski-Demirköy
Hayrabolu	Kırklareli
Lüleburgaz –Büyükkarıştıran Köyü	Babaeski Hamidiye Arsa No:13
Lüleburgaz-Kurtbey Köy	Lüleburgaz
Babaeski	Babaeski
Vize-Pazarlı Köyü	Vize
Kırklareli- Büyük Mandıra Köyü	Babaeski-Nacak Köyü
Kırklareli –Devletliağaçköyü	Kırklareli-Hamidiye
	Babaeski halk hamamı
	Toplam:949 hane – 4447 nüfus

Tablo 34 : Kırklareli'ne Sevk Edilenler

Sevk Yeri [459]	Sevk Yeri [460]
Lüleburgaz-Paşaköy	Kıklareli Kavaklı Köyü
Lüleburgaz	Babaeski-Hamidiye
Lüleburgaz –Evrensekiz Köyü	Kırklareli -Kaynarca
Babaeski-Haznedar Köyü	Lüleburgaz
Lüleburgaz-Akça Köyü	Vize
Lüleburgaz- Turgutbey Köyü	Babaeski
Vize –Pazarlı Köyü	Alpullu Şeker Fabrikası
Babaeski-Müsellim Köyü	Vize Müsellem Köyü
Lüleburgaz-Hamzabey Köyü	Pınarhisar

[457] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 104.
[458] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 2.2.1950- 23.3.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:93.
[459]*BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri,* Tarih: 20.12.1950 / 30.1.1951, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 106.
[460]*BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri*, *Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri,* Tarih: 1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:94.

Kırklareli Omurca Köyü	Kırklareli Terzidere Köyü
Kırklareli-Demirköy	Lüleburgaz Osmanlı Köyü
Uzunköprü-Bayrameli Köyü	Lüleburgaz Hamzabey Köyü
Kırklareli	Lüleburgaz Domurca Köyü
Lüleburgaz-Küçükkarıştıran	Lüleburgaz Emirali Köyü
Vize-Düğünlü Köyü	Kırklareli Koyunbaba Köyü
Lüleburgaz- Türkgücü Köyü	Babaeski Kulalu Köyü
Lüleburgaz- Sakızköy	Babaeski Eski Cuma Köyü
	Lüleburgaz Sarıcaali Köyü
	Lüleburgaz- Evrensekiz Köyü
	Toplam: 1288 Hanede: 5099 nüfus

Tablo 35: Kırklareli'ne Sevk Edilenler

Sevk Yeri [461]	Sevk Yeri [462]
Lüleburgaz	Babaeski Kırcaali Köyü
Kırklareli	Lüleburgaz –Türkbey Köyü
Vize Çınarlı Köyü	Vize-Koyunbaba Köyü
Lüleburgaz Çınarlı Köyü	Hayrabolu
Lüleburgaz Sakız Köyü	Kırklareli
Lüleburgaz Evrensekiz Köyü	Pınarhisar
Babaeski	Lüleburgaz-Hamzabeyli Köyü
Lüleburgaz-Burhaneli Köyü	Lüleburgaz
Kırklareli -Kaynarca Köyü	Lüleburgaz-Beyköy
Vize Dereli Köyü	Kırklareli-Arasta İlçesi
Kırklareli –Kavaklı Köyü	Lüleburgaz Sakız Köy
Lüleburgaz-Alacaoğluköyü	Kırklareli-Karaağaç Köyü
Kırklareli-Pınarhisar Köyü	Kırklareli-Umurca Köyü
	Kırklareli-Cevizköy
	Toplam: 1020 hanede, 4083 nüfus

[461] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri*, *Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1.5.1950 / 14.6.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:95.

[462] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk* Defteri, Kodu:271 V 22 00, Defter No:96.

Tablo 36: Kırklareli'ne Sevk Edilenler

Sevk Yeri [463]	Sevk Yeri [464]
Lüleburgaz	Alpullu
Lüleburgaz-Turgutbey Köyü	Lüleburgaz
Lüleburgaz-Türkgeldi Köyü	Kırklareli İstasyonu -Vize

Tablo 37: Kırklareli'ne Sevk Edilenler

Sevk Yeri [465]	Sevk yeri [466]
Lüleburgaz	Kırklareli
Babaeski	Lüleburgaz
Kırklareli	Pınarhisar
Lüleburgaz-Turpçular köyü	Babaeski
Kırklareli-Sivriler köyü	
Lüleburgaz-Doğanca Köyü	

Tekirdağ'a sevk edilenler şubat, mart, nisan, mayıs, haziran, temmuz, 1950, şubat, mart 1951 arası gelmiştir. 3657 sayılı kanun gereğince kişi sayısına göre 350 lira iaşe yardımı verilmiştir.

[463]*BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri,* Tarih: 10.3.1950 / 9.2.1951, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 114.
[464]*BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 115.
[465]*BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 7.1.1951 / 30.1.1951, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 105.
[466]*BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri,* Tarih:16.1.1951 / 3.2.1951, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 109.

Tablo 38: Tekirdağ'a sevk edilenler

Sevk Yeri [467]	Sevk Yeri [468]
Çorlu-Türkgücü Köyü	Çerkezköy
Hayrabolu	Tekirdağ
Çorlu-Yeniceköy	Hayrabolu
Çerkezköy	Muratlı
Çorlu-Vakıflar Yeniköy	Malkara
	Şarköy

Tablo 39: Tekirdağ'a sevk edilenler

Sevk Yeri [469]	Çorlu-Balabanlı Köyü
Malkara Yayla Köyü	Tekirdağ Köse İlyas Köyü
Çorlu	Tekirdağ Kaya Köyü
Saray Edir Köyü	Çorlu Ballıhoca Köyü
Muratlı Sağırlar Köyü	Çorlu Türkgücü Köyü
Çorlu Süleymanlı Köyü	Çerkezköy
Çorlu Türkmeneli Köyü	Çorlu Sultanköy
Çorlu İmamlı Köyü	Muratlı
Çorlu-Aşağı Sırt Köyü	Malkara
Yekûn: 1288 Hanede: 5099 nüfus	

Tablo 40: Tekirdağ'a Sevk Edilenler

Sevk yeri [470]	
Çorlu	Tekirdağ
Hayrabolu	Çorlu -Yeni Çiftlik Köyü
Çorlu Türkgücü Köyü	Çorlu –Ballı Hoca Köyü

[467] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 7.1.1951 / 30.1.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:105.
[468] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 10.3.1950 / 9.2.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:114.
[469] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri*, *Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:94.
[470] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1.5.1950 / 14.6.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:95.

Çorlu Mısırlı Köyü	Muratlı- Yukarı Sevindikli Köyü
Hayrabolu	Muratlı-İmamlı Köyü
Çerkezköy	Tekirdağ Kepenekli Köyü
Çorlu Erenli Köyü	Çorlu Çeşmeli Köyü
Malkara	Muratlı
Çorlu –Sarılar Köyü	

Tablo 41 : Tekirdağ'a Sevk Edilenler

Sevk yeri [471]	
Muratlı-Balabanlı Köyü	Tekirdağ Kayaköy
Çorlu-Marmaracık Köyü	Çorlu-Yeniçiftlik Köyü
Muratlı –Balabanlı Köyü	Çorlu-Pınarbaşı
Toplam: 1020 hanede, 4083 nüfus	

Tablo 42: Tekirdağ'a sevk edilenler

Sevk yeri [472]	Sevk yeri [473]
Çorlu	Çorlu-Çoban Çeşme mah
Çorlu-Pınarbaşı köyü	Tekirdağ
Saray	Çorlu-kömürpazarı
Tekirdağ-Köseilyas Köyü	Çorlu-Seymen (Ahmet Aslan Yanına)
Tekirdağ-Kayaköyü	Çorlu Sultan Çiftliği
Şarköy	Muratlı Kepezli Köyü
Hayrabolu	Çorlu
Tekirdağ-Küçükkepenekli	Muratlı

[471] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Kodu:271 V 22 00, Defter No:96.

[472] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 7.1.1951 / 30.1.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:106; *BCA, Bulgaristan Serbest Göçmenleri Esas Defteri*, *Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri,* Kod: 271 V 22 00, Defter No: 115; *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih:16.1.1951 / 3.2.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:109; *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 104.

[473] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 2.2.1950- 23.3.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:93.

Köyü	
Malkara	Çorlu Sarılar Köyü
	Çorlu Vali Meşe Köyü
	Çorlu Vakıflar
	Toplam: :949 hane – 4447 nüfus

3. Göçmenlerin Edirne'de İskânı

Hazırlanan plana göre Edirne'ye 263 aile yerleştirilmesi düşünülmüş ancak göçmen sayısının artması üzerine yapılan kesin iskân cetvelinde 1950-51 yıllarında 903 ailede 2834 nüfus[474] yerleştirildiği belirtilmiştir. Edirne il özel idaresinden edindiğimiz istatistiklere göre ise 3478 nüfus yerleştirilmiştir. Bu miktar 1950-52 arası 3952[475], 1950-1960 arası 4665'e [476] ulaşmıştır. İskân miktarlarındaki farklılığında farklı yıl aralığını kapsamaları, iskân cetvelleri hazırlandıktan sonra beklenenden daha fazla göçmen gelmesi, 16 Nisan 1951 çıkan yasa ile serbest göçmenlerin de iskânlı göçmen statüsüne alınması gibi sebepler öne çıkmıştır.

Dönemin Valisi Emin Akıncı göçmenlerin illere göre iskân kontenjanı hazırlanırken Edirne'ye köyü sayısı kadar 263 göçmen ailesinden yerleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.[477]

Göçmenlerin Edirne'de defterlere kaydı yapılmış, meslekleri, geldikleri tarih, aile nüfusu, iaşe miktarı ve sevk yerleri yazılmıştır.[478] Göçmenlerin bakımları, barınmaları ve kısa zamanda kendi kendilerini geçindirebilecek duruma gelmelerini temin etmek amacıyla ilçe, bucak ve köylerde birer yardım komitesinin kurulmuş, il merkezlerindeki komisyon veya komitelere bizzat valiler başkanlık etmiştir.[479] Çalışmalarına sınırdan itibaren sağlık, barınma, nakil ve iaşe ihtiyaçlarının

[474] Berrin Akgün, *a.g.t,* s.316.
[475] Huey Louis Kostanick, *a.g.e*, s.123.
[476] Cevat Geray, *a.g.e,* s.89-90.
[477] "İlimizde İskân İşleri", *Yeni Edirne,* 3 ağustos 1951, s.1-3. Bu sayı ilk etapta valilere gönderilen tamimlere verilen cevapta belirtilen miktardır.
[478] Bkz. Ek-4.
[479] *BCA,* 030.18.01.02.124.83.7; *Hürriyet,* 15 Kasım 1950, s.1.

karşılanması gibi yardım hizmetlerinin birinci safhasından ziyade iskânın ikinci safhasında da çalışmalar yapmış, devletin diğer kuruluşları ile birlikle çalışmıştır.[480]

Bakanlar kurulu kararıyla göçmenler 16 Nisan 1951 itibariyle iskânlı göçmen muamelesi görmüş, bu yüzden 1 Ocak 1950 tarihinden itibaren Bulgaristan'dan gelen ve gelecek olan göçmenlerin Edirne Toprak ve İskân Müdürlüğü'ne nüfus hüviyet cüzdanı veya muhacir kâğıdı ile birlikte başvurmaları talep edilmiştir. Bu şekilde müracaat edenlerin göçmen defterlerine kayıtları ve gereken yardımın yapılmasına başlanılacağından haklarının kaybolmaması için kayıt oldukları dairelerdeki ilgili memurlardan mühürlü ve imzalı birer müracaat kâğıdı almaları gerektiği iskân müdürlüğünce ifade edilmiştir. Yapılacak yardımlar ihtiyaç derece cetvellerinde yazılı esaslar dairesinde olacağından ilgili dairelerine kolaylık ve yardımların daha çabuk yapılabilmesini teminen müracaatların çabuk yapılması sağlanmaya çalışılmıştır.[481]

Üç gün süreyle misafirhanelerde barındırılan göçmenler bu sürenin bitimi ile önceden belirlenmiş iskân mıntıkalarına hareket ettirilmiştir. İskân çalışmalarında bir yandan daha önceki uğraşlarına uygun çalışma şartları hazırlamak, bir yandan da iskânı sağlamak devletin göçmenler için yaptığı uygulamalarda ve tedbirlerde iki önemli nokta olmuştur. Yerleşim kararları alınırken iklim, finansman zorlukları, nüfus yoğunluğu ve yapısı gibi ölçütler dikkate alınmıştır.[482]

Edirne'nin merkez ilçesinde ilk etapta 89'u çiftçi ve 72'si çeşitli sanat erbabından olmak üzere 161 göçmen ailesi iskân edilmiştir.[483] Daha sonraki süreçte bu sayı artmıştır.

---

[480] *Toprak İskân Çalışmaları*, s.41.
[481] *Yeni Edirne*, 3 Temmuz 1951, s.3.
[482] Ali Tanoğlu, *a.g.m.*, s.152.
[483] *Göçmen Sesi*, 20 Ekim 1952, s.1.

Tablo 43:1950-51 Edirne Merkez, İlçe ve Köylerine Yerleştirilen Göçmenler[484]

İl-İlçe	İskânlı göçmen
Edirne-merkez	232
Uzunköprü	759
Enez	340
Havsa	314
İpsala	426
Keşan	1021
Lalapaşa	147
Meriç	239

1950'de 103 ailede 466 nüfus, 1951'de 140 ailede 534 serbest ve iskânlı nüfus gelmiştir.[485]

Tablo 44: Edirne Merkez Köylerine İskânlar [486]

Köy	Geldikleri tarih	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Büyükdöllük	1951	1	6
Değirmenyeni	1951	1	3
Demirhanlı	1951	6	33
Ahiköy	1950	11	32
B.Gerdelli	1950	9	36
B.Gerdelli	1951	12	49
Domurcalı	1951	2	7
Geçkinli	1950	5	18
Hacıumur	1950	5	18
Hacıumur	1951	9	30

[484] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği*, Tablo:11, s.1-5.
[485] Bunların arasında serbest göçmenler de vardır. *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği,* Tablo:11, s.23-31.
[486] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği*, Tablo:11, s.1-5.

Tablo 45:Edirne İpsala İlçesi Merkez ve Köylerine İskân Edilen Göçmenler [487]

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Merkez	1950	6	27
Merkez	1951	4	19
Ahır	1950	9	36
Karpuzlu	1950	7	34
Karpuzlu	1951	9	37
Kocahıdır	1950	7	34
Korucu	1951	5	25
Koyuntepe	1950	1	4
Koyunyeri	1950	2	10
Kumdere	1950	1	3

Uzunköprü ilçe kaymakamı başkanlığında 3 parti ve belediye ile ticaret odası temsilcilerinden meydana gelen bir komite oluşturulmuş, böylece ilçe adına 217 hane göçmen 1089 nüfus olarak alınabileceği bildirilmiştir.[488] İstatistiklere göre ise Edirne Uzunköprü İlçesi ve köylerine 1950-51 yıllarında iskânlı 759 göçmen gelmiştir.[489] Kontenjan fazlası 1951'de gelenler ise 25 hane Keşan'a, 25 hane İpsala'ya, 25 hane Meriç'e gönderilmiştir.

Tablo 46: Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler[490]

Köy	Geldikleri Yıl	İskânlı göçmen	
		Aile	Nüfus
Merkez	1951	7	23
Çakmak	1951	4	27
Çalıköy	1951	19	36
Çiftlikköy	1951	12	31

[487] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği*, Tablo:11, s.10-12.
[488] *Yeni Edirne*, 26 Aralık1950, s.3.
[489] Serbest göçmenlerle birlikte bu sayının daha sonra arttığı tahmin edilmektedir.
[490] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği*, s. 12.

Değirmenci	1950	5	14
Hamitli	1951	2	8
Karayayla	1951		
Kavacık	1950	4	10
Kavacık	1951	9	20
Kurttepe	1951	2	7
Hamidiye	1950		
Alıç	1950	3	11

Tablo 47: Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Beykonağı	1951	1	5
Bıldır	1951	5	25
Danişment	1951	3	15
Elmalı	1951	6	24
Gazimehmet	1950		
Karabürçek	1950	4	11
Karabürçek	1951	6	22
Ömerbey[491]	1951	1	7
Sipahi	1950	6	13
Sipahi	1951	19	37
Altınyazı	1950	13	36
Balaban	1951	7	24

Tablo 48: Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Saçlımüsellim	1951	1	4
Salarlı	1950		
Sığırcılı	1951	3	12

[491]Ömer Bey bucağı ve köyleri 40 hane 200 göçmeni kabulü taahhüt etmiş, bu göçmenlerin her türlü ihtiyacını hazırlamıştır. İstatistiklerle uyuşmamakla birlikte sonrasında göçmen yerleştirilme ihtimali olabildiği tahmin edilmektedir. "Göçmen Davası Elbirliğiyle Halledilyor", *Yeni Edirne*, 3 Şubat 1951, s.6; *Ulus*, 1 Şubat 1951, s.3.

Çöpköy	1951		
Başağıl	1951	3	18
Bayramlı	1951	2	13
Sultanşah	1950	3	12
Turnacı	1950	12	27
Turnacı	1951	8	21
Yağmurca	1950	2	13
Balabankoru	1950	5	18
Çavuşlu	1950	3	14

Tablo 49: Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile Nüfus	
Çopanpınar	1951	1	4
Dereköy	1950	3	14
Harmanlı	1950		
Hasanpınar	1950	3	12
Kadıağılı	1951		
Kadıköy	1951	3	14
Karapınar	1951	2	10
Kavakayazma	1951	2	8
Kırköy	1950	7	28
Kurtbey	1951		
Maksutlu	1951	14	45

Tablo 50 : Uzunköprü İlçesi'nin Köylerine Gelen Göçmenler

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile Nüfus	
Türkebaşı	1950	5	25
Kırcasalih	1950	11	37
Kırcasalih	1951	22	100
Aslıhan	1951	5	19
Meşeli	1951	4	12

Sazlımalkoç	1951	1	4
Süleymaniye	1950	6	19

Tablo 51: Edirne Enez İlçesi Merkez Ve Köylerine Yapılan İskânlar [492]

Köy	Geldikleri tarih	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Merkez	1950	20	108
Merkez	1951	31	142
Büyükevren	1951	1	6
Çavuşköy	1951	2	16
Çeribaşı	1951	1	3
Hıdırlı	1951	1	7
Işıklı	1950	1	5
Karaincirli	1950	3	17
Kocaali	1950	2	12
Küçükevren	1950	1	4

Tablo 52: Edirne Enez İlçesi Merkez Ve Köylerine Yapılan İskânlar

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile Nüfus	
Sultaniçe	1951	1	5
Sütçüler	1951	1	4
Şehitler	1951	1	3
Vakıf	1950	1	3
Yenice	1951	1	5

[492] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği*, Tablo:11, s.6.

Tablo 53:Edirne Havsa İlçesi Merkez ve Köylerine

İskân Edilen Göçmenler:[493]

Köy	Geldikleri tarih	İskânlı göçmen	
		Aile	Nüfus
Merkez	1950	7	29
Merkez	1951	13	53
Abalar	1950	3	18
Bostanlı	1950	2	10
Kuzucu	1950	3	11
Necatiye	1950	1	3
Oğulpaşa	1950	10	44
Osmanlı	1950	2	11
Taptık	1951	2	7
Şerbettar	1951	4	18
Yolageldi	1951	1	5
Hasköy	1951	7	31
Arpaç	1950		
Habiller	1951	6	25
Musulça	1950		
Söğütlüdere	1951	4	18

Tablo 54: Edirne İpsala İlçesi Merkez ve Köylerine İskân Edilen Göçmenler

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile Nüfus	
Sarıcaali	1950	3	15
Turpçular	1951	7	35
Yapıldak	1950	3	15
İbriktepe	1950	6	29
Balabancık	1950	3	24
Hacıköy	1951	10	46
Karaağaç	1951	2	9

[493] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği*, Tablo:11, s.8-10.

Pazardere	1951	1	5
Sultanköy	1950	2	19

Tablo 55: Edirne Keşan İlçesi Merkez Ve Köylerine Yapılan İskânlar [494]

Köy	Geldikleri tarih	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Merkez	1950	35	139
Merkez	1951	13	51
Altıntaş	1950	6	33
Beğendik	1950	17	75
Beğendik	1951	23	95
Çobançeşmesi	1950	7	33
Gündüzler	1950	4	19
İzzetiye	1950	2	8
Karacaali	1951	1	5
Karacahisar	1951	3	13

Tablo 56: Edirne Keşan İlçesi Merkez ve Köylerine Yapılan İskânlar

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile Nüfus	
Kılıç	1950	3	10
Kosköy	1951	7	30
Küçükdoğanca	1951	9	38
Lalacık	1950	1	5
Maltepe	1951	3	12
paşayiğit	1951	1	1
Siğilli	1951	6	25
Türkmen	1950	3	14
Kılıç	1950	3	10
Kosköy	1951	7	30

[494] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği,* Tablo:11, s.12-18.

Tablo 57: Edirne Keşan İlçesi Merkez ve Köylerine Yapılan İskânlar

Köy	Geldikleri yıl	İskânlı Göçmen	
		Aile Nüfus	
Yenimuhasır	1951	4	48
Akhoca	1950	19	81
Akhoca	1951	15	57
Barağı	1950	1	7
Çeltik	1951	2	10
Danişment	1950	1	6
Kızkapan	1950	3	15
Koruklu	1951	1	5
Mecidiye	1951	3	12
Şabanmera	1950	1	4

Tablo 58: Edirne Keşan İlçesi Merkez ve Köylerine Yapılan İskânlar

Köy	Geldikleri tarih	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Yayla	1951	1	5
Büyükdoğanca	1951	1	5
Gökçetepe	1951	3	10
Karlı	1950	1	6
Mahmut	1950	6	18
Mercan	1951	6	24
Pırnar	1951	2	6
Şükrü	1951	1	2
Yerlisu	1951	11	54

Tablo 59:Edirne Lalapaşa İlçesi Merkez ve Köylerine İskânlar:[495]

Köy	Geldikleri tarih	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Merkez	1951	6	16
Büyünlü	1951	1	4
Çömlekakpınar	1951	1	9
Çömlekköy	1951	1	5
Demirköy	1951	1	3
Donköy	1951	1	3
Hacıdanişment	1950	1	5
Hanlıyenice	1951	4	16
Kavaklı	1951	7	24

Tablo 60 : Edirne Lalapaşa İlçesi Merkez ve Köylerine İskânlar

Köy	Geldikleri tarih	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Ortakçı	1951	6	22
Ömeroba	1951	1	7
Sarıdanişment	1950	1	5
Sinanköy	1951	2	9
Süleymandanişment	1950	1	6
Taşlımüsellim	1951	2	8
Vaysal	1950	1	5

[495] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği*, Tablo:11, s.18-21.

Tablo 61: Edirne Meriç İlçesi Merkez ve Köylerine İskânlar [496]

Köy	Geldikleri tarih	İskânlı Göçmen	
		Aile	Nüfus
Merkez	1951	4	13
Akçadam	1951	2	11
Karahamza	1951	3	11
Kavaklı	1951	3	12
Paşayenice	1951	16	61
Omurca	1951	2	7
Yakupbey	1951	20	85
Adasarhanlı	1951	2	8
Küçükaltıağaç	1951	7	31

Göçmenler sevk edildikten sonra gerek vali, iskân müdürü, gerekse diğer görevliler iskân yerlerini ziyaret ederek incelemelerde bulunmuş ve bu şekilde hem buralarda denetimi sağlamaya çalışmış hem de çıkabilecek sorunları, aksaklıkları önlemeye çalışmıştır. Buna paralel olarak Edirne merkezde, ilçe ve köylerinde zaman zaman inceleme gezileri düzenlemiş örneğin Edirne Valisi Hasköy, Süloğlu, Seymen, Tatarlar Karayusuf'a yerleştirilen göçmenleri ziyaret ederek buralarda incelemelerde bulunmuştur.[497]

4.Göçmenlere Yapılan Yardımlar

a. İskân Yardımları

Gelen ailelerin büyük çoğunluğunun çiftçi olması, iklim ve toprak özelliklerinin dağıtımdaki önemini arttırdığı gibi iskân yardımlarının önemini de ön plana çıkarmıştır. Göçmenlerin uygun yerlere iskân edilmeleri ve üretici duruma geçmeleri temel prensip olarak kabul edilmiştir. Ancak önce barınma sorunu çözülmeye çalışılmış daha sonra arazi, tarım araç gereçleri vs. yardımlar yapılmıştır.

[496] *1950-51 Bulgaristan Göçmenlerine Ait İskân İstatistiği,* Tablo:11, s.21.
[497] G. Güney, "Valimizin Göçmenler Hakkındaki Beyanatı", *Yeni Edirne,* 27 Şubat 1951, s.1-2.

Edirne ve Tekirdağ'daki göçmen evleri yeniden takviye edilerek göçmenlerin mesleklerine göre dağıtım yapılmasına özen gösterilmiştir.[498] Göçmen evleri inşaatı için para yardımı yapılmış, inşaatta göçmen ailesinin bizzat çalışması esas alınmış, ancak bunun için ücret verilmemiştir. Kerpiç kesilmesinde taşın tedarik edilmesinde, kerestenin naklinde köy halkının imece usulü çalışması sağlanmıştır.[499]

İskân Müdürü Haşim İşcan 10 gün boyunca Bolu, İzmit, İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, ve Edirne illeri dahilinde inceleme gezisi yapmış, İşcan Kırklareli, Edirne, Tekirdağ valileri ile Trakya toprak tevzi komisyonu üyeleri ve orman bölge şefi ile birlikte Edirne'ye gelmiştir.[500] Evler yapım sürecinde kontrol edilerek aksaklıklar yerinde görülmüştür. Vali Emin Akıncı Pravadı, İskender köy, Süloğlu köylerindeki göçmen evlerini, Ergene güneyindeki göçmen evleri inşaatını Vali Muavini Alaaddin Sarıalioğlu teftiş etmiştir.[501] Daha sonra göçmenler hakkında Lüleburgaz'da Edirne, Tekirdağ, Kırklareli Valileri'nin ve bu vilayetlerin toprak komisyonu başkanlarıyla, İstanbul ve Trakya Orman Bölge Başmüdürü'nün de katıldığı toplantı düzenlenmiştir. Yapılan toplantıda alınan kararda 2 ay zarfında tamamlanmak üzere Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'nde göçmenlere tahsis edilmek üzere 2000 evin inşaatına başlanacağı kararı alınmıştır.[502]

Vali Emin Akıncı Toprak İskân Müdürü'nün Lüleburgaz'da yaptığı toplantı kararlarının Edirne'de uygulanmasını sağlamak amacıyla harekete geçmiş, faaliyetlerin amacının kış gelmeden göçmenlerin kendine ait bir ev sahibi olmalarını sağlamak olduğunu belirterek şöyle devam etmiştir: [503]

"*İlimizde iskân yapılacak aile 263'tür. Halen kazalarda hazineye ait toprak ve ev yeri olup olmadığını araştırmaktayız. Bulduğumuzda bu miktarı 350'ye çıkaracağız. Göçmen evlerinin inşaasından taş ve kerpiç hazırlanmakta. Lalapaşa'da birkaç evin çatısına başlanmış. Diğer malzeme devlet bakanlığının gönderdiği para ile temin olunacak. Şu anda büyük miktarı tarlalarına kavuşmuş göçmenlerimiz için çift hayvanı ve tohumluk temini imkanları aramaktadır. Bununla*

[498] *BCA.* 030.18. 01.02/124.83.7-1.
[499] *Toprak İskân Tamimleri,* Tamim No: 106, s.5.
[500] "İskân Umum Müdürü Kasabamızda", *Özdilek*, 17 Eylül 1951, s.1.
[501] *Yeni Edirne*, 23 Ekim1951, s.2.
[502] "Göçmenlere Ev Yaptırılıyor", *Özdilek,* 24 Eylül 1951, s.1.
[503] "İlimizde Göçmen İşleri", *Yeni Edirne*, 25 Eylül 1951, s.1.

beraber bazı hamiyetli köylerimiz Pravadı, Vaysal Sarı ve Hacı Danişmentliler göçmenlerin tarlalarını sürmeyi kabul ettiler. Kayapa Köyü kontenjan haricinde bir göçmen ailesi gönderilmesini kendilerine ev yeri, tarla verileceğini bildirdi. İskân işlerinin hızlandırılması için Toprak İskân Genel Müdürlüğünden bir toprak komisyonu daha istenmiş."

Haşim İşcan göçmenlerin iskân meseleleriyle ilgili Lüleburgaz'da taş ya da kerpiç ile inşa edilen 115 göçmen evi hakkında bilgi almış ve Genel Müdür göçmenlere tohum, pulluk, hayvan yardımı yapılmasına başlanması gerektiğini bildirdikten sonra Gelibolu'ya gitmiştir. [504] Devlet bakanlığınca vilayete gönderilen ödenekle evlerin yapımına başlanmış, Edirne merkezi ve ilçelerinde 348 göçmen evi yapılması kararlaştırılmıştır.[505] Çizilen programa göre Edirne merkez ve ilçelerinde inşa edilen göçmen evleri şöyledir:

Tablo 62: Edirne Merkez ve İlçelerinde Yapılan Evler[506]

İl – İlçe	Göçmen Evi
Keşan	100
Meriç	40
Uzunköprü	71
İpsala	70
Lalapaşa	20
Edirne	47

Göçmen evlerinin inşaatına kıştan önce inşaatına başlanacağı bildirilmiş, bunların inşaatı devam ederken bir taraftan da 350 ev inşa edilmekte olup bunlardan üçte ikisi çatıya alınmıştır.[507]

1952 yılı iskân planına göre yeni göçmen evleri Ayşekadın Kirişhane arası Uzunkaldırım'da yapılması kararlaştırılmış, temel atma töreninde köy tipi yapılan 19

[504] *Yeni Edirne*, 2 Kasım 1951, s.3.
[505] "Göçmen Evleri İnşaatı", *Edirne Postası,* 29 Eylül 1951, s.1.
[506]"Göçmen Evleri İnşaatı", *Edirne Postası,* 29 Eylül 1951, s.1; "İlimizde Göçmen İşleri", *Yeni Edirne,* 25 Eylül 1951, s.1.
[507] "Göçmen İskân İşleri", *Edirne Postası,* 20 Ekim 1951, s.1; *Yeni Edirne*, 28 Eylül 1951, s.1.

evin kura ile verilmesi planlanmıştır.[508] 25 kadar şehir tipi göçmen evi inşa edileceği bildirilmiştir.[509] İlk etapta 17'si tamamlanarak kura ile göçmenlere tevzi edilmiş[510] daha sonra 65 şehir tipi ev Kasım 1952'de tamamlanmıştır.[511]

Tablo 63 Edirne'de 31.03.1954 Tarihine Kadar Yapılan Göçmen Evleri [512]

Göçmen Evi	Miktarı
Şehir Tipi	112
Köy Tipi	132
Toplam	244

Göçmenlerin büyük kısmına tarlalar gösterilmiş ve temlik işlemleri tamamlanmış bir yandan evlerin yapımı ve teslimi devam etmiştir. Çivi, cam, kereste gibi ihtiyaçlar nakdi tahsislerle sağlanmış kurulacak evlerin projeleri de gelmiştir.[513] Toprak ve İskân Müdürlüğünce yaptırılacak dükkân ve evler için gerekli miktar kerpiç ve kiremit satın alınmıştır.[514]

Edirne'nin ilçelerinde ve köylerinde göçmen evleri inşaatı devam ederken 27 ekimde Pravadı, Çömlekakpınar ve Vaysal'daki evlerin anahtarları göçmenlere teslim edilmiştir.[515] Enez'e iskân edilen 75 göçmen ailesinin evlerin inşasına başlanmış [516] su şebekesi için de 75 bin lira verilmiştir.[517] Havsa 'da 4 zanaatkâr, 15

[508] "Göçmen Evleri", *Edirne Postası,* 9 Temmuz 1952, s.1; "Göçmen Evleri", *Vatandaş*, 10 Temmuz 1952, s.1; *Edirne Serhat,* 18 Kasım 1952, s.1.
[509] "Göçmen Evleri", *Yeni Edirne,* 22 Nisan 1952, s.2.
[510] *Edirne Serhat*, 18 Ekim 1952, s.1.
[511] *Yeni Edirne,* 14 Kasım 1952, s.2; *Edirne Serhat,* 15 Kasım 1952, s.1.
[512] Bkz. Ek – 21.
[513] "İlimizde İskân İşleri", *Yeni Edirne,* 3 Ağustos 1951, s.1-3.
[514] "Göçmen Evleri", *Yeni Edirne,* 11 Nisan 1952, s.2.
[515] *Yeni Edirne*, 23 Ekim1951, s.3.
[516] "Enez'de Göçmen Evleri Yapılıyor", *Vatandaş,* 14 Ağustos 1952, s.1.
[517] *Edirne Serhat*, 12 Ağustos 1952, s.10.

çiftçi göçmen evi ikmal edilerek göçmenler yerleştirilmiş, Oğulpaşa'da 9, Söğütlüdere'de 3, Hasköy'de 5, Yolageldi'de 1, Osmanlı'da 2 ev yapılmıştır. [518]

Tablo 64 : Havsa Göçmen Evleri

Köy	Ev
Havsa	19
Oğulpaşa	9
Hasköy	5
Söğütlüdere	3
Osmanlı	2
Yolageldi	1

Enez Yeniceköy'de 13 göçmen evi [519] Lalapaşa ilçesinde 20 göçmen evi yapılmıştır.[520] İpsala'da göçmenlere arsa tevzi edilmiş ve 40 göçmenin tevzi işi tamamlanmıştır.[521]Uzunköprü'de 47 adet göçmen evi kısa zamanda tamamlanmıştır.[522] Lalapaşa'da inşa edilen göçmen evlerin önemli bir kısmı bitmiş ve göçmenler yerleştirilmiştir.[523] 125 haneli bir köy olan Necatiye köylerinde yapılan göçmen evinin bitmesine çalışılmaktadır.[524]

Vali Emin Akıncı hedefin göçmenleri misafirlikten kurtarıp üretici hale sokmak olduğunu, bu yüzden alınan tedbirlerin başında göçmenleri tarla ve mesken sahibi yapmak gerektiğini ifade etmiştir.[525] Bu sebeple asıl önemli olan iş göçmenlerin üretici haline gelmeleri olmuştur. Çünkü uzunca bir süre iaşelerinin sağlanmasına imkan yoktur. Bu sebeple göçmenlere bir taraftan ev yaptırılırken diğer taraftan mahalli, zirai karakter ve nüfus durumu dikkate alınarak her aile için tespit olunan norm dahilinde toprak verilerek üretici duruma getirilmeleri ele

[518] "Havsa Göçmen Evleri", *Vatandaş*, 9 Ekim 1952, s.1; "Havsa'da Göçmen Evleri Tamamlandı", *Yeni Edirne*, 7 Ekim 1952, s.3.
[519] "Enez'de Göçmen Evleri ", *Vatandaş*, 2 Kasım 1953, s.1; *İpsala*, 4 Kasım 1953, s.1.
[520] *Yeni Edirne*, 2 Kasım 1951, s.3.
[521] *Vatandaş,* 7 Nisan 1952, s.1.
[522] "Uzunköprü'de Göçmen Evleri", Yeni Edirne, 22 Ağustos 1952, s.2; "İlimizde İskân İşleri", *Yeni Edirne*, 3 Ağustos 1951, s.1-3.
[523] "Lalapaşa'da Göçmen Evleri", *Vatandaş,* 5 Kasım 1951, s.2.
[524] *Yeni Edirne,*7 Aralık 1951, s.3.
[525] "İlimizde İskân İşleri", *Yeni Edirne,* 3 ağustos 1951, s.1-3.

alınmıştır. Buna paralel olarak iskân programı gereğince göçmen iskân olunacak yerlerde özel komisyonlar kurularak göçmenlerin hızla topraklandırılmaları sağlanmıştır.[526]

Ülkenin tüketim gücünün olmaması, acil olarak üretime geçilmesini zorunlu kılmıştır. Gelenlerin çoğunun çiftçi olması ve dolayısıyla iklim ve toprağa bağımlı olmaları, zamanında bazı tedbirlerin alınmasını gerektirmiştir. Göçmen defterlerine kayıtlar buna göre tutulmuş, ailenin nüfusu, mesleği, ihtiyaçlı olup olmadığı yazılmıştır. Mal ve arazi dağıtımıyla ilgili tüm düzenlemeler yapılacak ve böylece göçmenleri üretici haline getirmek için, çift hayvanı bulunmayan her haneye, bir veya iki baş hayvanla, ihtiyaç derecelerine ve tahsis olunan araziye göre olarak zirai aletler ve tohumluk dağıtılması planlanmıştır.[527] İlk etapta göçmenlere 5899 liranın 2335 lirası ayni yardımlarla tevzi edilmiştir.[528]

Göçmenlerin tarım kredi kooperatiflerinden yararlanmaları sağlanmış ve tohum ve ziraat aletleri verilmiş, kendilerine tahsis edilen toprakların nadasları yapılması düşünülmüştür. Kendilerine toprak tevzi edilen yerli ve göçmenlerin bir an önce üretici duruma geçmeleri esas olduğuna göre özellikle tevzi edilmiş olan ham topraklar 5613 sayılı sayılı kanunun 3. Maddesi gereğince traktör grupları ile açılarak ve ikileme ve ekme işleri de görülmüştür. Erzincan'dan iki traktör getirilmiş,[529] traktörler hemen faaliyete geçmiştir. Biri Demirhanlı, Habiller, İskender köy bölgelerine tahsis edilmiş 1000 dönüm ham araziyi açmaya başlamış, diğer traktör Uzunköprü Bölgesindeki göçmenlere tahsis edilen araziyi sürmüştür.[530] Göçmenlere verilecek arabaların nümunesi hazırlanmaya başlamış 100-120 kadar imal edilecek olan bu arabalar pazarlık suretiyle ihale olunması kararlaştırılmıştır. [531]

Çiftçi göçmenlere tevzi olunan ve traktörlerle de sürülen tarlaların değerlendirilmesi tohumluk tevzi ile hızlandırılmıştır. Tohumluklar Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü vasıtasıyla mahallindeki çiftliklerden toprak mahsulleri ofisinden veya mahalli piyasalardan temin olunmuştur. Kendilerine toprak tevzi

---

[526] 1952 yılında dağıtılan topraklar için bkz. Ek -10.
[527] *İskân Tarihçesi*, Hamit Matbaası, İstanbul, 1932, s.27.
[528] *Son posta,* 25 Şubat 1951, s.6.
[529] "Göçmen İskân İşleri", *Edirne Postası*, 20 Ekim 1951, s.1; *Toprak iskân çalışmaları,* s.100; Tamim No: 135, *Toprak iskân Tamimleri*, s.35.
[530] *Yeni Edirne,* 2 Kasım1951, s.3.
[531] *Yeni Edirne*, 30 Kasım 1951, s.2.

olunan çiftçilerin tarlaları da açılmakta ve üretimin geciktirilmemesi için gereken tohumluk yardımları yapılmıştır.[532] İlk olarak göçmenlere tohumluk ve nakdi iaşe yardımı yapılmış[533] Edirne ve ilçelerinde toprak tevzi ve iskân işlemleriyle ilgili üç toprak komisyonu çalışmasına karar verilmiştir. Bunlardan 52 numaralı Uzunköprü'de, 53 numaralı Keşan'da, 15 numaralı komisyon Lalapaşa'da faaliyete geçmiş ve göçmenlere yer hazırlamıştır. [534] İskân işlemleri ve yardımları hızla ilerlemekte olup Edirne Merkez ilçesinde yerleştirilen göçmenlere 23 köyde iskân edilen 668 nüfuslu 135 göçmen ailesine 7346 dönümlük toprak tevzi edilmiştir.[535]

İskânlı göçmenler köylere yerleştirilmiş ev, tarla, ahır, çift hayvanı, pulluk ve tohumluk gibi yardımlar yapılmıştır ayrıca Edirne'ye de 1000 lira gönderilmiştir.[536] Zanaatkar göçmenler daha iyi geçim imkanlarına kavuşmaları amacıyla daha çok şehir ve kasabalara yerleştirilmiştir. Zanaatkar göçmenlere yapılan yardımlar daha çok küçük sanat erbabının döner sermaye ihtiyacını karşılamak şeklinde olmuştur.[537] Ev ve ev yerinden başka dükkan veya mağaza ya da bu gibi yapı veya yapı yeri verilmiştir.[538] Ziraat Bankası bu göçmenlere dükkan vs açması için kredi vermiştir.[539]

Keşan'a iskân edilen 121 göçmen ailesine 6552 dekar arazi tevzi edilmiş 95654 metre kare ev yeri verilmiştir. 9'u ilçe merkezinde 112 adedi köylerde olmak üzere toplam 121 ev inşa ve tapuları göçmenlere teslim edilmiştir. Göçmenleri üretici duruma geçirebilmek için tohumlukları tevzi edilmiş ve köylü tarafından ekilmiştir.[540] 47 göçmen ailesine 212 parça arazi tapuları verilmiş, bunlardan 47 parça arazi bina yeri olup diğerleri tarla yeri olarak verişmiştir.[541] Vilayet salonunda yapılan törende 47 aileye temlik edilen bu tarla ve ev yerlerinin tapu senetleri törenle verilmiştir.

---

[532] *Toprak iskân çalışmaları*, s.104.
[533] *Yeni Edirne*, 23 Ekim 1951, s.3.
[534] *Yeni Edirne*, 2 Kasım 1951, s.3.
[535] "Göçmenlere Toprak", *Yeni Edirne*, 4 Eylül 1951, s.3.
[536] "Uzunköprü'de Göçmenlerin Durumu", *Trakya sesi*, 12 Mart 1952, s.1.
[537] Cevat Geray, *a.g.e*, s.68
[538] Zanaatkarlara çiftçilere mahsus yardımlar yapılmamıştır. *Toprak İskân Tamimleri*, Tamim No:126, s.26.
[539] Bkz. Ek - 8.
[540] "Keşan'da Göçmen İşleri", *Vatandaş*, 12 Kasım 1951, s.1.
[541] "Göçmenler Arazi Dağıtıldı", *Vatandaş,* 11 Ekim 1951, s.2.

Vali Emin Akıncı törende : "*Anavatanın göçmenlere beslediği sıcak hislerden sonra şimdi teslim aldığınız senetler vatanın sizin ekip biçmenize ayrılan kısımları üzerinde tam mülkiyet hakkınız olduğunu gösterir*." sözleriyle göçmen meselesinin önemine değinmiştir. Yakında Ziraat Bankasının açacağı kredi ile çiftçiler öküz, pulluk zanaatkarlara da alet parası sağlayacağını dile getirmiştir. Törende Vali, Emniyet Müdürü, Toprak Komisyonu Başkanı, İl Jandarma Komutanı, Tapu Mensupları ve Ziraat Bankası Müdürü Hadi Tuna ve basın mensupları bulunmuş. Daha sonra göçmenlere toprak dağıtılmıştır. Dağıtılan topraklar şöyledir:

Tablo 65 : Göçmenlere verilen toprak [542]

Köyün adı	Aile sayısı	Parça arazi
Habiller	6	18
Kuzucu	2	6
Oğulpaşa	1	4
Şerbettar	4	14
Abalar	5	25
Bostanlı	2	8
Taptık	1	3
Akardere	3	19
TaşlıSeğmen	2	16
Büyük Gerdelli	3	17
Ahı köy	3	19
Karakasım	1	6
Hacıomur	2	2
Sarayakpınar	1	3
Yağcılı	1	2
Demirhanlı	5	33
İskenderköy	5	28
Toplam	47	212

[542] "Göçmenlere Toprak Veriliyor", *Yeni Edirne,* 9 Ekim 1951, s.1-3.

Tablo 66: Toprak Komisyonlarının 1951 Yılındaki Faaliyetlerini Gösterir Cetvel[543]

Komisyon No	İller	Göçmenlere Dağıtılan Arazi		Aile	Köy
		Dönüm	m^2		
15	Edirne	3689	530	59	21
30	Tekirdağ	5935	524	153	48
34	Kırklareli	10531	445	196	37

Tablo 67 : İskân Kanununa Göre Göçmenlere Dağıtılan Topraklar-Edirne [544]

İl	1950		1951		1952	
	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı
Edirne	22	733	359	22860	267	13135
31.03.1954 tarihine Kadar Dağıtılan Toplam Toprak Miktarı: 39.318 [545]						

Tablo 68: 1952 Yılı Dağıtılan Arazi Miktarı [546]

Komisyon No	Çalışma Mahalli	1952 Yılı Programı Dağıtılan Arazi Dönüm m^2	Aile Sayısı	17/9/1952'ye kadar dağıtılan arazi Dönüm m^2	Aile Sayısı	Köy Hükmi Şahsiyeti Adına Tahsis Edilen Mera
10	Kırklareli	32900	1116	18393,250	642	6350
15	Edirne	27154	609	14762,328	645	14258
16	Çorlu	30600	3515	11988,210	595	26750
30	Hayrabolu	33730	2311	26821,029	996	21643

[543] *Toprak İskân Tamimleri,* s.43.
[544] *1953 İstatistik Yıllığı*, C:21, Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara 1953.
[545] Bkz. Ek – 21.
[546] *Toprak İskân Tamimleri,* s.102.

34	Kırklareli	29065	1367	6766,000	161	5283
52	Uzunköprü	26300	1405	9634,100	573	5023
53	Keşan	33685	572	10968,225	183	4714
57	Saray	14890	1833	5954,500	306	3500
15	Lalapaşa					

1952'de merkez ilçesinde 89'u çiftçi, 72'si zanaatkar, 161 göçmen ailesi iskân edilmiş ve bunlara 73 dekar ev yeri ve 2852 dekar tarla verilmiş, aynı yıl tarlaların 1188 dekarı devlet vasıtaları ile sürülmüştür. Aynı sene 46 göçmen ailesine birer çift öküz, araba, pulluk, tırmık, kazma, kürek, çapa, düven parasız dağıtılmıştır. Bu ailelere 23,5 ton tohumluk verilerek ve Ziraat Bankası'ndan 35 bin 500 lira tesis kredisi sağlanmıştır.[547]

Tablo 69: Göçmenlere Hükümet Yardımı 1950-52[548]

İl	Aile	Sürülebilir Toprak (Dekar)	Tohum (Kg)	Traktör
Edirne	626	35,995	238,500	-------

Tablo 70: Göçmenlere Tarımsal Destek 1950-52[549]

İller	At	At arabası	Öküz	Pulluk	Çekiç	Kürek	Katar
Edirne	----	606	540	504	503	503	463

Göçmenlerin yerleştirilmelerinin ardından bir an evvel üretici durumuna geçirmenin planları yapılmış, toprakların ekilmesi, göçmenlerin yardım almaksızın yaşamlarını sürdürebilmeleri amaçlanmıştır. Yapılan iskân yardımları bu doğrultuda olduğu görülmektedir.

[547] "İskân İşleri", *Yeni Edirne*, 10 Ekim 1952, s.1; *Göçmen sesi,* 20 ekim1952, s.1.
[548] Huey Louis Kostanick, *a.g.e*, s.75.
[549] Huey Louis Kostanick, *a.g.e*, s.76.

b. Kurumsal Yardımlar

I. Kızılay Yardımları

Göçmenlere yardım konusunda devletin yanısıra Kızılay'ın önemli oranda katkısı olmuştur. Kızılay göçmenlerin sağlık durumları, eşyalarının nakli, eczanelerden ilaç temini gibi işlemleri yerine getirmiştir. Ayrıca göçmenlerin beslenme, barınma, taşınma ve sağlık hizmetleriyle ilgili konularda Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü'nün bütün bu faaliyetleri yapabilmesi için maddi destek sağlamıştır.

Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü bir yazıyla Bulgaristan'dan fazla sayıda göçmen geldiğini bildirmiş ve bu yüzden Karaağaç'ta Kızılay aş ocağı tesisine başlamıştır. Edirne aş ocağı İstanbul aş ocaklarına bağlanmış ve 2500 kişilik planlanmıştır. Tarım Bakanlığının talebi üzerine 500 tane de çadır tahsis olunmuştur. [550] Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü ile Kızılay göçmenler için belirli mahallelere aş ocakları açmışlardır. Bir süre sonra bunlar yeterli olmayınca Kızılay'ın kontrolünde seyyar mutfaklar kurulmuştur. Misafirhanelerde kalan göçmenlerin her türlü sağlık taramalarının yapılması için de Sağlık Bakanlığı büyük bir sağlık ekibini Edirne ve İstanbul'a göndermiştir.[551] Hazineden Kızılay genel merkezine açılan 250 bin liralık krediden Edirne'ye 43.000 lira tevzi edilmiş [552] bu göçmenlerin barınma, sağlık vb. ihtiyaçlarına harcanmıştır.

Tarım bakanı tüm valiliklere Bulgaristan göçmenlerinin bakım ve barındırma masrafları hakkında yazı göndermiştir: [553]

"1.Göçmenlerin barındırma yerlerine sevkleri yolda iaşe ve ibateleri, tedavi gibi ilk masrafları hükümetçe karşılanacak.

2.Bu hizmetlerin masrafları için ödenek bulunmaması halinde mahalli Kızılay şubelerince ödenecektir.

---

[550] *Kızılay Arşivi,* 7 Aralık 1950, 3466 / 72.1.
[551] *Ulus*, 21 Eylül 1950, s.2.
[552] *Kızılay Arşivi,* 3466 / 253.1.
[553] *Kızılay Arşivi,* 29 Ocak 1951, 3466 / 30.1.

3. Kızılay şubelerince bu amaçla yapılan masraflar valilerin ve kaymakamların onayları alınmak suretiyle Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği il veya ilçe Tali komite kararını Kızılay genel merkezine gönderecek.

4.Yapılacak her türlü masraf için tasarruflu hareket edilecek, bir kişi için günlük iaşe bedeli en çok 60 kuruş olacak. Göçmenlerin barındırma yerlerine sevkleri sırasında il ve ilçe konaklama yerlerindeki barınma masrafları, kişiye ait nakil vasıtalarıyla barındırma mahallerine gönderilme masrafları duruma göre parasız veya mümkün olduğu kadar az para ile karşılanacaktır.

5.Şehir ve kasabalarda muvakkat misafirlik süresince yapılan barındırmalar mahalli şartlara göre uygun oldukça köye intikal ettirilecek, buna imkan bulunmayan yerlerde ofisin kabul edemeyeceği ayni yardımlar (Göçmen ve Mültecilere Türkiye yardım birliği ayni bağışlar talimatnamesi) 5. Maddesi hükmüne göre ihtiyaç halinde bu işe tahsis edilecek ve kullanılacaktır.

6.Muvakkat misafirlik süresince yapılacak bakım ve barındırmalar için göçmenlere idare amirlerince bir an evvel uygun işler bulunmasına çalışılacak bu şekilde bir an önce kendi kendilerini geçindirecek duruma gelmeleri sağlanacaktır.

7.Göçmen bakım ve barındırma işlerinde yukarıda gösterilen esaslar dahilinde hareket edilmesini ve ilinize mürettep göçmen sayısına göre birinci maddede bahsedilen ihtiyaçlar için (önceden iskân tahsisatından verilen ödeneklerle Yardım birliği merkezinden açılmış bulunan avans bakiyeleri gözönünde bulundurularak) gerekli tahsisat miktarının hesap pusulasıyla gönderilmesi gerekmektedir."

Göçmenlerden Edirne'ye mürettep olanların iaşe, barınma, nakliye gibi çeşitli masraflarını karşılamak üzere 5000 lira verilmiş ve bu para şu şekilde harcanmıştır:[554]

1.Karaağaç istasyonuna trenle ile varışlarından sonra muhtaç olanlarına Kızılay tarafından daha önceden gönderilmiş giyim eşyası tevzi edilmiştir.

[554] *Kızılay Arşivi*, 5 Nisan 1951, 3466 / 245.4.

2.Ayrıca yanlarında Türk parası olmadığı için geldiklerinden yakınlarını haberdar etmek için telgraf paraları Kızılay tarafından sağlanmıştır.

3. Edirne'nin merkez ve ilçelerine gönderilen yardıma muhtaç göçmenlerden hastaların ilaç reçeteleri Kızılay tarafından karşılanmıştır.

4.Göçmenler mürettep yerlerine kadar sevkleri için son zamanlarda iskân tahsisatında ödenek kalmadığı için dernekçe nakilleri için vasıtaların masraflarını karşılamıştır.

5.Kızılaydan gönderilen ve halktan toplanan giyim eşyasıyla yiyecek maddelerinin korunması, göçmenlere tevzi, göçmen vesikalarına bunların yazılması, kayıtların tutulması ve bağış yapılan eşyaların üç nüsha cetvellerinin yapılması, gibi çeşitli işlemleri yapan memura ve sevk işlerinde göçmenlere yardım eden diğer bir memura ücret ve Edirne – Karaağaç arasında vasıta ücretinin ödemelerini Kızılay yapmıştır.

6.Göçmen ve mültecilere Türkiye yardım birliğinin oluşturulmasından önce Edirne'de meydana getirilen Edirne Yardım Derneği'nin topladığı bağışlardan göçmenlerin ani ve kalabalık bir şekilde gelmeleri hesaba katılarak barındırılmaları için 1000 yatak ve bir o kadar da yastık ve ot satın alınmış, yerlerde yatmamaları için iskân dairesince Denizli'den gönderilen kerestelerle ranzalar yapılmıştır. Genel derneğin kurulması üzerine Edirne Derneği'nin topladığı para Genel merkez hesabına nakledilerek kullanılmaya başlanmıştır.

7.Türkiye kadınlar yardım sevenler kurulu İstanbul şubesiyle temasa geçilerek göçmenlere ayrıca yatak kılıfı, yastık yüzü, çarşaf, çatal, kaşık, aş kabı ve bardak gibi bağışlarda bulunmaları temin edilmiş ve İstanbul'dan Edirne'ye nakillerine ücretleri ödenmiştir.

25 Mayıs 1951 tarihli toplantıda Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği, Kızılay ve Toprak ve İskân Genel Müdürlüğünün ortak kararıyla yapılacak masraflar için gerekli durumlarda Yardım Birliği'nce Kızılay'ın finanse edilmesini

ve Toprak ve İskân Genel Müdürlüğünün ihtiyaca göre bildireceği miktar üzerinden Kızılay şubelerine gerekli avans ve sarfiyat için talimat verilmiştir. [555]

Hazineden Kızılay genel merkezi adına 250 bin liralık kredi açılmış, aşağıda Trakya'da kredi tevzi yerleri gösterilmiştir:[556]

Tablo 71: Trakya'da Kredi Tevzi Yerleri

İl	Verilen Havale miktarı
Edirne	43000
Kırklareli	1150
Tekirdağ	52250

Cumhurbaşkanı Edirne'ye geldiğinde Karaağaç misafirhanesinin iki numaralı gurubunda görülen eksiklerin temini ve misafir edilme imkanlarının arttırılması konusunda talimatları üzerine başbakandan bir miktar para yardımı yapılması rica edilmiştir. Bunun üzerine yirmi iki bin lira alınmış ve gerekli ihtiyaçlar şöyle karşılanmıştır: [557]

1. 22.000 lira alınmış ve bu paranın yarısı Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü ile yapılan görüşmeye dayanarak göçmenlerin yemekhane, helalar, su ve elektrik tesisatı, güvenlik için tel örgüler tesisi, ranzalar yapılması gibi işlere sarf edilmeğe başlanmıştır.

2. Uzunköprü'deki sarfiyat şöyledir: Muvakkat yardım konusunda Uzunköprü'nün göstereceği ihtiyaçları karşılamak üzere 22.000 liradan kalan para ile yardım yapılacaktır.

3. Karaağaç misafirhanesindeki yatak adedinin ve misafirlik imkânlarının arttırılması ve göçmenlerin daha müsait şartlar altında barındırılma ve bakımları için çaba

[555] *Kızılay Arşivi,* , 29 Ocak 1951, 3466 / 30.
[556] *Kızılay Arşivi,* 3466-2531.
[557] *Kızılay Arşivi*, 10 Nisan 1951, 3466 / 245.2.

harcanmıştır. Amaç eldeki tahsisat imkânları nisbetinde Karaağaçta çok sayıda göçmen misafir edilmesi olmuştur.

Tablo 72: Bağışlarla Toplanan Paralar

Lira	Tarih	
16520,51	31.3.1951	Edirne'den
7756,74	4.4.1951	Edirne vasıtasıyla Keşan'dan
334,53	4.4.1951	Edirne vasıtasıyla Meriç'ten
1875,35	9.4.1951	Edirne'de kadınlar kolu ve diğer yerlerden gelen bağışlar
26487,18	Toplam	

Kızılay merkezi İstanbul, Edirne, Tekirdağ adına 400 bin lira değerinde giyim eşyası,[558] 18742 parça giyecek 3 vagon kereste göndermiştir.[559] Kızılay'ın gönderdiği 18742 parça giyecek Göçmenlere Yardım Derneği, valilik, toprak ve iskândan oluşan heyet tarafından dağıtılmıştır. Edirne ile Tekirdağ'a gönderilen giyim eşyasının % 40'ı Edirne'ye gönderilmiştir.[560] Etimesgut ambarından toplamda 144 balya ve 10 sandık giyim eşyasından 68 balya ve 5 sandık toplam 73 parça giyim eşyası gönderilmiştir.[561]

Tablo 73: Kızılay Tarafından Edirne'ye Yapılan Masraflar

	Tarih	Miktar
Edirne[562]	25.05.1951	250.000 lira, ilk etapta 43.000 lira
Edirne [563]	Şubat 1951	3000 lira
Edirne [564]		20.000 lira
Edirne göçmen hastanesi 1951 yılı masrafları[565]	1951	40.247.88 lira
Uzunköprü [566]		1981 lira 14 kuruş

[558] *Yeni Edirne*, 9 Aralık 1950., s.1-2.
[559] *Yeni Edirne*, 9 Aralık 1950, s.1-2.
[560] *Kızılay Arşivi*, 29 kasım 1950 , 3466 / 60.
[561] *Kızılay Arşivi,* 3466 / 80.5; *Kızılay Arşivi,* 3466 / 80.6.
[562] *Kızılay Arşivi,* 26 Haziran 1951, 3466/296.1.
[563] *Kızılay Arşivi*, Şubat 1951, 3466 /43.2.
[564]*Kızılay Arşivi,* 3466 /34.1.
[565] *Türkiye Kızılay Derneği Kongreye Sunulan Rapor,* Akm Matbaacılık, Ankara 1951, s.17.
[566] *Kızılay Arşivi,* 3466/2961, Dosya No: 3210/I – 6612.

Tablo 74: Uzunköprü ve Köylerine Kızılay Yardımı [567]

13.90	5 adet reçete bedeli Ergene eczanesine
146.24	405 göçmenin yatak ücreti
95.00	Kadıgebren ve İpsala'ya göçmen nakliyesi
300.00	İpsala'ya göçmen nakliyesi
191.00	Keşan ve İpsala'ya 102 göçmen nakliyesi
75.00	İpsala'ya göçmen nakliyesi
270.00	Hamidiye, Keşan, Kırcaali ve İpsala'ya göçmen nakliyesi
85.00	İpsala'ya göçmen nakliyesi
150.00	İpsala'ya göçmen ve eşya nakliyesi
285.00	İpsala'ya ve Maksutlu köyüne göçmen ve eşya nakliyesi

Tablo 75: Tarım Bakanlığı adına Kızılay Tarafından Yapılan Masraflar

	Tarih	Miktar
Edirne aşocağı idare ve iaşe masrafları[568]	16.12.1950– 29.12.1950	8.700.63 lira
Edirne aşocağı idare ve iaşe masrafları[569]	Ocak 1951	40.905.80 lira

Edirne İskân Dairesi'nde hazırlanan misafirhaneye 2000 battaniye, 2000 yatak [570] Keşan'a göçmenlerin iaşe, barınma ve zorunlu ihtiyaçları için 426.18 lira gönderilmiştir.[571]

Kızılay, bu şekilde göçmenlerin anavatana ayak bastıktan andan başlayarak barınak, yiyecek, içecek, giyecek ve sağlık sorunlarına eğilerek yardımcısı olmuştur. Kurduğu aşevlerinde beslenmelerini sağlamış, açtığı göçmen hastanelerinde tedavilerini yaparak ülkenin yükünü hafifletmiştir.

[567] *Kızılay Arşivi*, 17 Mayıs 1951 3466-296.5.
[568] *Kızılay Arşivi*, 25 Şubat 1951, 3466 / 29.
[569] *Kızılay Arşivi*, 3466 / 32.2.
[570] *Kızılay Arşivi,* 16 Kasım 1950, 3466 / 23.3.
[571] *Kızılay Arşivi,* 27 Mart 1951, 3466 / 235.2.

II. Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Edirne Şubesi

İffet Halim Oruz '*Edirne*' [572] başlıklı köşe yazısında Edirne'nin göçmen meselesindeki genel durumunu anlatmış ve halkı yardıma çağırmıştır. Göçmen sorununu hem iç hem de dış mesele olarak gören Türk hükümeti bu sorunla yakından ilgilenmiş ve Türkiye Göçmen ve Mülteciler Yardım Birliği'ni oluşturarak Edirne Komitesini kurmuştur. Komite başkanı Edirne Valisi Emin Akıncı, ikinci başkanın da Hasan Maksutoğlu olduğu bildirilmiştir [573] ve diğer derneklerle ve Kızılay'la işbirliği içinde çalışmıştır. Örneğin İstanbul Yardım Sevenler Derneği Edirne Göçmenlere Yardım Derneği emrine bin tabak, bin çatal, kaşık, 500 aliminyum bardak, bin yastık ve yorgan çarşafı göndermiş ve bu sayede göçmen evinin ihtiyaçları karşılanmıştır.[574]

Derneğe ilk yardımı Pakistan Sefiresi Bayan Beşir Han yapmıştır. Diğer taraftan derneğe yapılan bağışların 4500 lirayı geçmiştir.[575] Göçmen ve Mültecilere Yardım Derneği'nde bayanlardan oluşan 8 ekip göçmenlere verilmek için giyecek eşyası toplamak üzere halka yardım etmiştir.[576] Dernek 1000 yataklı bir Edirne pavyonu hazırlamış ancak yetmediği için 1000 yatak daha ilave edileceği belirtilmiştir.[577]

Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği hem Edirne'de hem ilçelerinde şubeler açmıştır. Bu bağlamda Uzunköprü'de göçmenlere yardım birliği kurulmuş ve Temmuz 1951'de faaliyet geçmiştir.[578]

Edirne Öğretmenler Yardımlaşma Derneği idare kurulu göçmen akınını ele almış ve göçmenlere yardım derneğini faaliyet sahasında desteklemeyi kararlaştırmıştır. Dernek ilk iş olarak Edirne ilindeki bütün öğretmen ve öğrencileri

---

[572] İffet Halim Oruz, "Edirne", *Kadın Gazetesi*, S. 191, Yıl 4, 23 Ekim 1950, s. 1-7.
[573] *Yeni Edirne*, 12 Ocak 1951, s. 1.
[574] *Milliyet*, 23 Ocak 1951, s.5.
[575] "Göçmenlere Yardım Faaliyeti", *Edirne Postası*, 15 Kasım 1950, s.2.
[576] "Göçmenler Yardım", *Edirne Postası,* 3 Şubat 1951, s.2.
[577] *Yeni Edirne*, 9 Aralık 1950, s.1-2.
[578] "Göçmenlere Yardım Birliği", *Edirne Postası,* 17 Temmuz 1951, s.2.

yardıma çağırmıştır. Diğer taraftan Dernekler federasyonuna müracaat ederek yardım işinin memleket çapında olmasını rica etmiştir.[579]

Bulgaristan'dan gelen göçmenlere yerinde temas etmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için beraberlerinden ilk parti olarak 500 takım elbise palto ve ayakkabıyı kendilerine bizzat tevzi etmek amacıyla Çocuk Esirgeme Kurumu genel merkezi adına Hasene Ilgaz ve Kadın Gazetesi sahibi İffet Halim Oruz Edirne'ye gelmiştir. Cumhuriyet alanında göçmenlere yardım konusu üzerinde bir toplantı yaparak gecede lise konferans salonunda yine Edirneli kadınlarla konuşmalarda bulunmuşturlar. Edirne'de kurulan Göçmenlere Yardım Derneği aynı konuda diğer hayır cemiyetleriyle görüşmüş, onlarla işbirliği yaparak yardım teşkilatını genişletmeğe başlamıştır.[580]

c. Diğer Yardımlar

Göçmenlere kurumsal ve hükümetin finanse ettiği yardımlar olduğu gibi bireysel yardımlar da olmuştur.

Edirne'de birçok kişi göçmenlere et göndermiş, şehrin ileri gelenlerinden M. Edip Ağaoğulları, Hasan Maksutoğlu, Cevat Ağaoğulları, Dr. Cevat Eke, Ahmet Ağaoğlu, Ali Havsa, İbrahim Tosun, Mustafa Sedat ve Tahsin Şıpka'nın birer koç göndermiştir.[581] Şehrin hayırseverlerinden Ahmet Ağaoğulları ek olarak Karaağaç'taki göçmen misafirhanesine 1200 ekmek göndermiş,[582] mahalli İskân Komisyon Başkanı Nebil Barlas bu yardımlara karşılık olarak teşekkürlerini iletmiştir.[583]

Tablo 76: Edirne'de Vatandaşların yardımları gösterilmektedir:[584]

Kişi	Lira	Kuruş
A.Yılmazer	2	50
M.R.Tiryaki	2	00

[579] "Göçmenlere yardım", *Edirne Postası*, 21 Ekim 1950, s.1.
[580] "Göçmenlere Yardım Toplantısı Yapıldı.", Edirne Postası, 18 Ekim 1950, s.2.
[581] *Yeni Edirne*, 27 Eylül 1950, s. 2; *Yeni Edirne*, 29 Eylül 1950, s.2.
[582] "Göçmenlere Yardım", *Yeni Edirne*, 6 Ekim 1950, s. 3-4.
[583] *Yeni Edirne*, 27 Eylül 1950, s.2; *Yeni Edirne*, 29 Eylül 1950, s.2.
[584] *Yeni Edirne*, 29 Eylül 1950, s.5.

M.N Sakman	2	50
H.Fırfır	2	50
M.Sineklidir	2	50
F.Akçam	2	50
M:A Kayar	1	00
A.Erdem	2	50
İ.Yalçın	3	00
İ.Candaroğlu	2.	50
Ali Aytin	2	50
Yüzbaşı H.Baykan	2	50
Ali Mede	2	50
İbrahim Veliş	0.	50
Osman Çakıl	1	00

Edirne ilçelerinde de yardımlar yapılmıştır. Uzunköprü'de Halise Hatun Mahallesi halkı 5 ev kiralamış ve odunu, kömürü 1 senelik yiyeceğini hazırlamışlar, aynı şekilde Harmanlı köyü de yardım hazırlıkları yapmıştır. [585] Ömer Bey Bucağı ve köylerde ilk etapta 4245 lira toplanmış,[586] Keşan'ın Çamlıca Bucağına bağlı köyler halkı 1140 lira 86 kuruş, Enez bucağına bağlı köyler halkı 600 lira ve Mecidiye bucağına bağlı köyler halkı 122 lira göçmenlere nakdi bağışta bulunmuştur.[587] Meriç'te merkez ve 17 köyden 9.904 kilo mısır, 1.238 kilo çavdar, 55 kilo fasulye, 1.293 kilo buğday, 50 kilo arpa, 1.410 kilo karışım olmak üzere toplam 13.950 kilo yiyecek toplanmıştır. Ayrıca yardım komitesi zahire olarak bulgur, tarhana, kuskus toplayarak bu paralarla göçmenlere sabun ve gaz gibi gerekli ihtiyaçları karşılanmıştır.[588]

Yeni Edirne Gazetesi, Edirne halkını göç ve göçmenler konusunda bilgilendirmek amacıyla ilk sayfasında göçmenlere yönelik makalelerine yer vermiş: "*Ey Trakya çocukları! Sen ki göç nedir, göçmen nasıldır gayet iyi bilirsin! İşte karşında bir göç ve göçmen var. Üstüne düşeni sana söylüyor! Hadi yardıma!" şeklinde sözleriyle göçmenlere yardım*" "*Binlerce Türk binlerce insanın vahşi bir el*

[585] *Yeni Edirne,* 6 Aralık 1950, s.3.
[586] "Göçmen Davası Elbirliğiyle Hallediliyor", *Son Posta*, 3 Şubat 1951, s.6; *Ulus,* 1 Şubat 1951, s.3.
[587] "Göçmenlere Yardım Çalışmaları", *Son posta,* 15 Mart 1951, s.6.
[588] "Meriç'te Göçmenlere Yardım Faaliyeti Hızlandı.", *Yeni Edirne,* 16 Ocak 1951, s.3-4.

evlerini dağıtmış, kış kıyamette yollara dökülmüş, anavatana göç ediyorlar. Bu ne politika, ne toprak ne ırk davası, bu doğrudan doğruya işkence etmeden zevk alma hastalığıdır".[589] ifadeleriyle göçmenlere yardıma çağırmış ve bu konunun önemine dikkat çekmiştir.

Edirne Şehir Kulübü Göçmenlere Yardım Derneği'ne 223 liralık nakdi bağışta bulunmuştur. Edirne Kız Enstitüsü öğretmen ve öğrencilerinin 106 lira 45 kuruş ziraat bankasına yatırmıştır.[590] Edirne zahire borsası tarafından 1246 lira nakdi yardımdan başka 1000 liralık yemek malzemesi verilmiştir.[591] Tüccarlar göçmenler yardım için ticaret odasında toplantı yapmıştır.[592]

Öğretmenler Derneği Üyelerinden kalabalık bir grup dernek lokalinde toplanarak göçmen davasından öğretmenlerin yapabilecekleri yeni yardımları kararlaştırmıştır. Buna göre her gün iki öğretmen Karaağaçtaki göçmen evine giderek göçmenlerle konuşmalar yapacak bu konuşmalarda göçmenlerin Bulgaristan'da çektikleri ızdıraplar, komünist idarenin kötülükleri belirtilecek, göçmenler Türkiye'deki hayat şartları hakkında telkin edilen kötü propaganda çürütülecektir.[593]

B.KIRKLARELİ'DE İSKÂN FAALİYETLERİ

1.Göçmenlerin İskânı

Hazırlanan il iskân planına göre 378 aile yerleştirilmesi düşünülmüş ancak göçmen sayısının artması üzerine yapılan kesin iskân cetvelinde 1950-51 yıllarında 508 ailede 7513 nüfus yerleştirilmiştir.[594]

Kırklareli'ne ilk etapta serbest göçmenden başka iskânlı olarak 2500 göçmen gelmiş çocuk yuvasına da 20 çocuk yerleştirilmiştir.[595] Daha sonra 81 hanede 365

[589] "Göçmenlere Yardım", *Yeni Edirne,* 6 Ekim 1950, s.1.
[590] *Yeni Edirne*, 22 Aralık 1950, s.3.
[591] *Akşam,* 2 Mayıs 1951, s.2.
[592] "Göçmenlere Yardım", *Yeni Edirne,* 16 Şubat 1951, s.2.
[593]"Göçmen Davasında Öğretmenler", *Edirne Postası,* 27 Ocak 1951, s.3; "Öğretmenler Göçmen Davasında Yeni Vazife Aldı", *Yeni Edirne,* 30 Ocak 1951, s.2.
[594] Bkz. Ek-14, Ek-15.
[595] *Trakya'da Yeşilyurt,* 12 Ocak 1951, s.1.

nüfus ve serbest göçmen olarak 519 hanede 2348 nüfus gelmiş iskân mahallerine yerleştirilmişlerdir.[596]

Ev ihtiyacı daha fazla artmış göçmenlerin yersiz kalmaması için kaymakamlık, umumi binalardan faydalanmak için faaliyete geçmiş[597] bu yüzden eski adliye binasındaki dershane başka yere taşınarak bu bina misafirhane olarak tahsis edilmiştir.[598] Merkez ve köylerine yerleştirilen göçmenler yaptırılacak ev vs işleri için muhtarlar kaymakam başkanlığında toplanmıştır.[599] Göçmenler aşağıdaki merkez, ilçe ve köylerine yerleştirilmiştir.

Tablo 77 : Kırklareli'inde İskân Edilen İlçe, Bucak, Köyler [600]

Hacıfaklı	Kofcağız	Paşayeri	Yancıklar
Devletliağaç	Azizbaba	Dereköy	Osmancık
Yundalan	Karıncak	Lüleburgaz	Tekkeşeyhler
Kocahıdır	Çayırlı	Burgazcık	Asilbeyli
Karahamza	Karakoç	Yenice	Koyunbaba
İnece	Koruköy	Polos	İslambeyli
Erikler	Pınarhisar[601]	Dereçatağı	Dokuzhöyük
Kaynarca[602]	Taştepe	karaköy	Kızılcamüsellim
Bayramdere	Eriklice	Kadıköy	Kocatarla
Üsküp	Kızılcıkdere	Evciler	Elmacık
Üsküpdere	Dolhan	Ahmetçe	Emirali
Kavaklı	Cevizköy	Büyük Mandıra[603]	

Göçmenler Kaynarca'da[604] Cumhuriyet döneminde yerleşmenin doğu tarafında kurulan göçmen mahallesinin yanındaki ana karayolunun yerleşmenin

[596] "Kırklara Yerleştirilen Göçmenler", *Edirne Postası,* 17 Şubat 1951, s.2; "İlimize Gelen Göçmenler ve Gördükleri Yardımlar", *Özdilek,* 12 Şubat 1951, s.1-2.
[597] "Göçmenlere Yer Temin Ediliyor", *Özdilek,* 19 Ekim 1950, s.1.
[598] *Trakya'da Yeşilyurt,* 12 Ocak 1951, s.1.
[599] "Muhtarlar toplantısı", *Özdilek*, 1 Ekim 1951, s.1.
[600] *BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.
[601] *Milliyet*, 25 Ocak 1951, s.2.
[602] *Milliyet*, 25 Ocak 1951, s.2.
[603] Nazif Karaçam, *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli,* Kırklareli Belediye Yayınları, Kırklareli, 1999, s.669.
[604] Osmanlı döneminde Rum ve Bulgar mahalleleri ile birlikte 93 Harbi sürecinde gelen Türklerin kurduğu mahallelerden oluşan bir yerleşmedir. Zeynep Eres, *Türkiye'de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi Ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu*,

dışına kuzeye alınmasından sonra 1951 göçmenleri için bu karayolunun kuzeyinde yeni bir mahalle kurulmuştur.[605] Pınarhisar'da[606] eski yerleşme merkezinin doğusunda mahalleler oluşmaya başlamıştır. 1951 göçmenleri içinde mahalleler kurulmuş, Pınarhisar'da göçmenler için şehrin kuzeyinde, Camikebir Mahallesinde göçmen konutları inşa edilmiştir.[607] Emirali Köyü'nde aynı şekilde 1951 göçmenleri için mahalleler kurulmuştur. [608]

Tabloda 1950'de gelerek Kırklareli Merkez, Lüleburgaz ilçesi İnece, Polos, Üsküp ve Dereköy bucaklarına yerleşen göçmenler [609] görülmektedir:

Tablo 78 : İnece, Polos, Üsküp ve Dereköy Bucaklarına Yerleştirilen Göçmenler [610]

Yerleşilen yer	Nüfus	Meslek[611]	Geldiği yer	Tarih
Merkez	1 kişi	Ev hanımı	Plevne	5 Ocak 1950
Merkez	1 kişi	İşçi	Eğridere	24 Ocak 1950
Merkez	3 kişi	Terzi	Razgrat	30 Ocak 1950
Karaköy	6 kişi		Eskizağra	27 Aralık 1950
Merkez	1 kişi	Çiftçi	Rusçuk	29 Aralık 1950
Merkez	1 kişi	Berber	Yanbol	3 Ekim 1950
Merkez	4 kişi	Kunduracı	Filibe	4 Temmuz

Edirne muhacir sevk defterine göre göçmenler Kırklareli'de ilçe ve gönderilmiştir. Göçmenlerin bir kısmı gönderildiği yerde misafir edilmiş ancak daha

İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008, s.196.

[605]Zeynep Eres, *a.g.t,* s.196.

[606] Cumhuriyet döneminde Bulgaristan ve Romanya'nın çeşitli yerlerinden gelen çok sayıda göçmen grubunun iskân edilmiştir.

[607]Aydın Cidan, *Pınarhisar'da Şehirsel Gelişim,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017, s.46.

[608]Zeynep Eres, *a.g.*t., s.198.

[609] Tüm defterleri göremediğimiz için çalışmamamızda belli defterlerin bilgilerini göstereceğiz,

[610]*BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.

[611] Burada yer alan meslek Babaya aittir.

sonra başka yerlere gönderilmiş, büyük çoğunluğu ise bulundukları yerde kalmıştır.[612]

Tablo 79 : Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [613]

Geldiği yer	aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Varna	2 kişi	10.02.1950	çiftçi	Kırklareli Kadıköy Öğretmenevi
Burgaz	9 kişi	17.02.1950	Fırıncı	Kırklareli
Varna	5 kişi	23.02.1950	Fıçıcı	Kırklareli
Varna	1 kişi	24.02.1950	Ev hanımı	Kırklareli
Varna	6 kişi	15.02.1950		Kırklareli Kadıköy
Varna	4 kişi	04.02.1950	çiftçi	Babaeski Demirköy
Burgaz	5 kişi	21.02.1950	çiftçi	Lüleburgaz
Varna	2kişi	06.03.1950	çiftçi	Vize
Varna	3 kişi	06.03.1950	Öğretmen	Vize
Varna	1 kişi	07.03.1950	çiftçi	Babaeski Nalak köyü
Varna	2 kişi	07.03.1950	çiftçi	Babaeski
Varna	4 kişi	09.03.1950	çiftçi	Babaeski
Varna	4 kişi	11.03.1950	çiftçi	Babaeski-gündoğdu
Varna	2 kişi	11.03.1950	Çiftçi	Babaeski
Varna	2 kişi	11.03.1950	kunduracı	Babaeski-Gündoğdu
Varna	5 kişi	13.03.1950	manifaturacı	Lüleburgaz

[612] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinde tasnif olmaması ve belgelerin dijitale aktarılmaması sebebiyle İl iskan planlarına ulaşılamamıştır.

[613] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:93, Defterde göçmenin şehirli veya köylü olduğuna dair sütun vardır ancak doldurulmamıştır.

Filibe	1 kişi	16.03.1950	çiftçi	Kırklareli Hamidiye
Sofya	3 kişi	15.03.1950	Terzi	Lüleburgaz

Tablo 80: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [614]

Geldiği yer	aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Sofya	3 kişi	15.03.1950	çiftçi	Lüleburgaz
Varna	5 kişi	15.03.1950	Berber	Lüleburgaz
Varna	5 kişi	15.03.1950	çiftçi	Lüleburgaz
Varna	3 kişi	18.03.1950	yumurtacı	Babaeski
Sofya	5 kişi	18.03.1950	berber	Babeski halk hamamına sevk edildi.
Varna	6 kişi	22.03.1950	boyacı	Kırklareli

Tablo 81: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [615]

Geldiği yer	aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Sofya	8 kişi	26.03.1950	kasap	Pınarhisar
Filibe	8kişi	29.03.1950	çiftçi	Kırklareli
Varna	4 kişi	29.03.1950	çiftçi	Kırklareli Kavaklı Köyü

[614] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:93
[615] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:94

Varna	4 kişi	01.04.1950	çiftçi	Babaeski Hamidiye
Varna	4 kişi	01.04.1950	çiftçi	Babaeski Nacak köyü
Varna	5 kişi	01.04.1950	çiftçi	Kırklareli Kaynarca köyü
Filibe	6 kişi	03.04.1950	bakkal	Lüleburgaz

Tablo 82 : Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [616]

Geldiği yer	aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Varna	8 kişi	03.04.1950	çiftçi	Babaeski
Varna	4 kişi	03.04.1950	Canbaz	Vize
Varna	4 kişi	04.04.1950	Fırıncı	Babaeski
Varna	2 kişi	04.04.1950	Kalaycı	Babaeski
Burgaz	6 kişi	05.04.1950	Çiftçi	Lüleburgaz
Filibe	3 kişi	12.04.1950	Tütüncü	Kırklareli(1400 lira verildi)
Filibe	1kişi	13.04.1950	fırıncı	Babaeski
Filibe	4 kişi	14.04.1950	Bakkal	Babaeski(1400 lira verildi)
Varna	4 kişi	14.04.1950		Vize Müsellem köyü(1400 lira verildi)
Filibe	2 kişi			Lüleburgaz (700 lira verildi)
Varna	2kişi	21.04.1950	çiftçi	Lüleburgaz Hamzabey köyü(700 lira verildi.)
Varna	3kişi	02.04.1950	çiftçi	Lüleburgaz Domurca Köyü(1050 lira verildi.)

[616] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:94. 25.04.1950 tarih 3657 sayılı kanun gereğince ailenin üye sayısına göre iaşe verilmiştir.

Burgaz	7 kişi	1950		Kırklareli Demirköy(2450 lira verildi.)
Varna	3 kişi	21.04.1950	Ev hanımı	Lüleburgaz Domurca köyü
	7 kişi	21.04.1950		Terzidere köyü (2450 lira verildi)
Varna	6 kişi	24.04.1950		Lüleburgaz Emirali köyü(2100 lira verildi.)

Tablo 83 : Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [617]

Geldiği yer	Aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Varna	5 kişi	18.01.1951	Çiftçi	Kırklareli
Sofya	3 kişi	19.01.1951	Bağcılık	Lüleburgaz
Sofya	4 kişi	20.01.1951	Yemenici - Çarıkçı	Lüleburgaz
Varna	6 kişi	27.01.1951	Çiftçi	Pınarhisar
Varna	4kişi	29.01.1951	Çiftçi	Babaeski

Tablo 84: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [618]

Geldiği yer	Aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Sofya	6 kişi	28.06.1950		Lüleburgaz (2100 lira verildi.)
Varna	5 kişi	19.06.1950		Lüleburgaz
Varna	8 kişi	23.06.1950		Babaeski Karaali

[617] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 14.6.1950 / 28.07.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:109
[618] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 16.01.1951 / 03.02.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:96

				Köyü
Burgaz	15 Kişi	23.06.1950		Lüleburgaz Hamzabeyli Köyü
Filibe	3 kişi	27.06.1950		Lüleburgaz Türkbey Köyü
Burgaz	4 kişi	24.06.1950		Lüleburgaz Hamzabeyli Köyü

Tablo 85: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [619]

Geldiği yer	Aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Filibe	8 kişi	08.06.1950		Lüleburgaz
Filibe	5 kişi	28.07.1950		Lüleburgaz
Varna	7 kişi	10.06.1950		Pınarhisar
Varna	3 kişi	30.06.1950		Lüleburgaz
Filibe	2 kişi	06.07.1950		Vize Koyunbaba köyü
Filibe	4 kişi	12.07.1950		Kırklareli
Varna	2 kişi	17.07.1950		Lüleburgaz
Sofya	8 kişi	12.07.1950		Lüleburgaz Beyköy
Filibe	1 kişi	16.07.1950		Lüleburgaz Sakız köy
Sofya	5 kişi	29.07.1950		Kırklareli Cevizköy
Burgaz	5 kişi	27.7.1950		Lüleburgaz Omurca Köyü
Burgaz	5 kişi	27.07.1950		Kırklareli Karaağaç köyü
Varna	3 kişi	27.07.1950		Babaeski
Filibe	4 kişi	16.07.1950		Lüleburgaz Sakız köy

[619] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 16.01.1951 / 03.02.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:96

Filibe	14 Kişi	16.07.1950		Lüleburgaz Sakız köy
Filibe	13 kişi	16.07.1950		Kırklareli Koyunbaba köy
Filibe	9 kişi	16.07.1950		Lüleburgaz

Tablo 86 : Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [620]

Geldiği yer	Aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Filibe	4 kişi	02.01.1951	Tütüncü	Lüleburgaz (3657 lira verildi.)
Sofya	6 kişi	02.01.1951	Çiftçi	Lüleburgaz (3657 lira verildi.)
Filibe	6 kişi	06.01.1951	Çiftçi	Lüleburgaz
Filibe	5 kişi	06.01.1951	Çiftçi	Lüleburgaz Büyükkarıştıran köyü
Filibe	5 kişi	24.12.1950	Çiftçi	Lüleburgaz Kurtbey köy
Filibe	5 kişi	25.12.1950	Çiftçi	Lüleburgaz
Burgaz	3 kişi	27.12.1950	Çiftçi	Vize Pazarlı köyü
Sofya	1 kişi	29.12.1950	Boyacı	Kırklareli Büyükmandıra köyü
Burgaz	3 kişi	29.12.1950	Çiftçi	Kırklareli Devletliağaç köyü
Sofya	4 kişi	01.01.1951	Tüccar	Lüleburgaz
Filibe	3 kişi	02.01.1951	Öğretmen	Lüleburgaz
Varna	4 kişi	26.12.1950	Çiftçi	Babaeski

[620] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:104

Tablo 87: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [621]

Geldiği yer	Aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Filibe	4 kişi	07.01.1951	çiftçi	Lüleburgaz
Filibe	7 kişi	07.01.1951	Çiftçi	Lüleburgaz
Varna	4 kişi	09.01.1951	Çiftçi	Babaeski
Filibe	7 kişi	15.01.1951	Çiftçi	Kırklareli
Filibe	7 kişi	15.01.1951	Çiftçi	Kırklareli
Filibe	1 kişi	15.01.1951	Esnaf	Kırklareli
Filibe	7 kişi	15.01.1951	Çiftçi	Kırklareli
Filibe	6 kişi	16.01.1951	Çiftçi	Kırklareli
Filibe	5 kişi	18.01.1951	Saraç	Kırklareli
Filibe	6 kişi	18.01.1951	Usta	Kırklareli
	4 kişi	20.01.1951	Bahçıvan	Lüleburgaz
Sofya	4 kişi	24.01.1951	çiftçi	Lüleburgaz Turpçular köyü
Burgaz	6 kişi	25.01.1951	çiftçi	Kırklareli Sivriler köyü
	3 kişi	25.01.1951	Çiftçi kasap	Lüleburgaz doğanca köyü

[621] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:105

Tablo 88: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [622]

Geldiği yer	Sevk Tarih	Meslek	Şehirli-köylü	İskân	Düşünceler
Varna	13.8.1951	3 çiftçi, 2 talebe		İskân istemedi	Kırklareli Kavaklı köyü
Sofya	20.7.1951	Çiftçi, talebe	Köylü	İskân istedi	Babaeski
Sofya	20.7.1951	Çiftçi	Köylü	İskân istedi	Babaeski
Sofya	18.6.1951				Kırklareli
Sofya	30.10.1951			İskân istemedi	Kırklareli

Tablo 89: Kırklareli'ne Sevk Edilen Göçmenler [623]

Geldiği yer	Aile	Sevk Tarih	Meslek	Düşünceler
Sofya	3 kişi	10.02.1951	Terzi	Lüleburgaz
Sofya	4 kişi	10.02.1951	Berber	Lüleburgaz Turgutbey köy
Varna	6 kişi	10.02.1951	Nalbant	Lüleburgaz
Varna	4 kişi	10.02.1951		Lüleburgaz Turgutbey köy
Sofya	6 kişi	10.02.1951	Boyacı	Lüleburgaz
Varna	4 kişi	23.02.1951	Çiftçi	Vize
Sofya	3kişi	23.02.1951	Çiftçi	Kırklareli istasyonu

[622] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih: 18.6.1951 / 21.3.1955, Kodu:271 V 22 00, Defter No:265.

[623] *BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne İli Merkez İlçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri*, Tarih:10.03.1950/09.02.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:114

Tablo 90:1952'ye Kadar Gelen Göçmenlerden Gönderildikleri Yerler [624]

İlçe-köy	Göçmen sayısı
Lüleburgaz	31
İnece	19
Azizbaba	10
Tekkeşeyhler	7
Kızılca Müsellim	13
Pınarhisar	31
Kaynarca	22
Yancıklar	23
Kızılcıkdere	49
Dokuzüyük	16
Toplam	221

Tablo 91: Kırklareli İlçe ve Köylerine Yerleştirilen göçmenler [625]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü	Geldiği tarih	İaşe
Pınarhisar Cevizköy	5kişi	Fırıncı	karlofça	25.07.1950	2250 lira
Kavaklı	7 kişi	Çiftçi	Tırnova	29.8.1950	56 lira
Koyunbaba	8 kişi	Öğretmen	Eğridere	16.07.1950	64 lira
Karahıdır	2 kişi	Çiftçi	Koşukavak	10.9.1950	16 lira
Koyunbaba	2 kişi		Mestanlı	07.07.1950	16 lira
Koyunbaba	3 kişi	Çiftçi	Mestanlı	11.5.1950	24 lira
Tekkeşeyhler	2 kişi	Çiftçi	Silistre	19.12.1950	16 lira
Koyunbaba	4 kişi	Çiftçi	Eğridere	11.07.1950	32 lira
Kavaklı	6 kişi	çiftçi	Ziştovi	29.08.1950	48 lira
Kavaklı	4kişi		Rusçuk	20.12.1950	32 lira

[624] "İlimize Gelen Göçmenler", *Trakya'da Yeşilyurt,* 23 Ocak 1952, s.1.
[625] *BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.

Tablo 92: Kırklareli İlçe ve Köylerine Yerleştirilen göçmenler[626]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü	Geldiği tarih	İaşe
Kavaklı	3kişi	Çiftçi	Rusçuk	16.12.1950	24 lira
İnece	4 kişi		Mestanlı	16.1.1951	30 lira
Kızılcamüsellim	2kişi	Çiftçi	Kırcaali	17.08.1951	16 lira
İnece	6kişi		Mestanlı	16.01.1951	48 lira
Azizbaba	5kişi		kırcaali	07.01.1951	40 lira
Kaynarca	3kişi		Mestanlı	17.01.1951	24lira
Eriklice	5kişi		Eğridere	19.01.1951	10lira
Dokuzhöyük	6kişi		Eğridere	20.01.1951	32 lira
Pınarhisar	6kişi		Mestanlı	04.04.1951	48 lira
Yündalan	4 kişi	Çiftçi	Osmanpazar	06.04.1951	32 lira
Pınarhisar	3kişi		Mestanlı	01.04.1951	
Karahıdır	4kişi		Rusçuk	08.04.1951	30 lira
Kaynarca	4kişi	Tütüncü	Eğridere	12.12.1950	40 lira

Tablo 93: Kırklareli İlçe ve Köylerine Yerleştirilen göçmenler [627]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü	Geldiği tarih	İaşe
Kaynarca	5kişi	çiftçi	İslimye	20.12.1950	
Devletliağaç	3 kişi	çiftçi	Yanbolu	30.12.1950	
Merkez	4kişi	Saraç	Şumnu	05.08.1950	
Merkez	6 kişi	Arabacı	İslimye	19.12.1950	4500 iaşe yardımı
Kaynarca	3 kişi		Kırcaali	17.01.1951	
Merkez	3kişi	Saraç, oğlu şoför	İslimye	23.08.1951	
Kızılcıkdere	4kişi	Sobacı, oğlu elektrikçi	Razgrat	09.02.1951	

[626] *BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.
[627] *BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.

Tablo 94: Kırklareli İlçe ve Köylerine Yerleştirilen göçmenler [628]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü	Geldiği tarih	İaşe
Karadere	7 kişi	Çiftçi		4.10.1950	
Pınarhisar	4 kişi	Kunduracı	Plevne	7.6.1950	
Merkez	3kişi		İğridere	30.06.1950	2250 lira
Merkez	4 kişi		İğridere	08.07.1950	2250 lira
Merkez	5 kişi	Çiftçi	İğridere	30.06.1950	2250 lira
Merkez	2 kişi	Terzi	Eski Zağra	15.09.1950	15000 lira
Merkez	6 kişi	Çiftçi	Eğridere	11.07.1950	
Kızılcamüsellim	7 kişi	Balıkçı	Dobriç	19.03.1950	
Merkez	6 kişi	Dondurmacı	Rusçuk	3.9.1950	
Merkez	4kişi	Dökmeci	Silistre	5.9.1950	
Merkez	5 kişi	Berber	Razgrat	16.8.1950	3750 lira
Merkez	3 kişi	Çiftçi	Eğridere	22.9.1950	2250 lira
Merkez	4 kişi	Demirci	Burgaz		3000 lira
Merkez	10 kişi	Bakkal	Eğridere	20.08.1950	
Burgazcık Köyü	6 kişi	Marangoz	Yanbol	18.08.1950	
Karahıdır	4kişi	Çiftçi	Kırcaali	10.05.1950	
Karahıdır	1 kişi	Kalaycı	Silistre	05.08.1950	
Pınarhisar	5kişi	Tenekeci	Kırcaali	12.12.1950	3750 lira
Yancıklar	8kişi	Çiftçi	Kırcaali	22.08.1950	

Lüleburgaz'a ocak 1951'e kadar serbest göçmen gelmiş, 6 ailede 33 nüfustan ibaret kontenjana tabi ilk kafile gelmiş ve kaymakam ve görevliler Sokullu camindeki odalara yerleştirmişler, kendilerine sıcak yemek ve yatacak temin edilmiştir. Bu göçmenler ilçe köylerine yerleştirilmeye başlanmış, gelecek olan diğer göçmenler için hazırlıklar devam etmiştir. [629]

Burgaz'da kurulması düşünülen göçmen mahallesi için plan ve projeler hazırlanmış,[630] Lüleburgaz'a yerleştirilen zanaatkar göçmenler için satın alınan

[628] *BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.
[629] "İlçemize Kontenjanlı Göçmen Gelmeğe Başladı", *Özdilek,* 22 Ocak 1951, s.1.
[630] *Trakya'da Yeşilyurt,* 27 Mart 1953, s.2.

arsalar üzerinde 84 hanelik evlerin inşatına başlanmıştır.[631] Bunlar 1954'te bitirilmiş, yol yapılmış, daha sonra elektrik ve su işleri ele alınmıştır. [632]

Tablo 95 : Lüleburgaz ve Vize köylerine Göçmenler [633]

Yer	Hane
Lüleburgaz - Ayvalı	33 hane
Lüleburgaz – Çengelli Köyü	20 Hane
Vize – Doğanca Köyü	
Lüleburgaz – Emirali Köyü	

Tablo 96 : Lüleburgaz köylerine Yerleştirilen Göçmenler [634]

Yer	Hane
Hamitabat köyü	10 Hane
Hamzabey Köyü	15 – 20 Hane[635]
Karaağaç Köyü	6 hane
Karamusul Köyü	8 Hane
Kırıkköy	2 hane[636]
Sakızköy	
Sarıcaali köyü	
Seyitler köyü	16 hane
Umurca köyü	

[631] *Yeni Edirne,* 3 Mart 1953, s.1; *Yeni Trakya Sesi,* 26 Şubat 1953, s.1.
[632] *Kırklareli*, 21 Temmuz 1954, s.1.
[633]A. Arslan,& İ. M. Baltacı, *Göçler ve Lüleburgaz,* Lüleburgaz, 2006, Yayımlanmamış Çalışma. Hamide Özdoğan, *Kırklareli İli Köy Adları İncelemesi,* Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli, 2016, s.45.
[634] Hamide Özdoğan, *a.g.t.*, s.54-125.
[635] Tam olarak hane sayısı belli değil ve bu hanelerin bir kısmı köyden ayrılmıştır. Hamide Özdoğan, *a.g.*t., *s.*82.
[636] Plevne'den gelmişlerdir.

Babaeski'ye şubat 1951'e kadar 600 göçmen gelmiş, 400'ü köylere yerleştirilmiştir.[637] Kırcaali'den 2 kişilik bir aile Babaeski'de iskân edilmiştir.[638] Babaeski'de bu göçle nüfusta artış olmuş, 1950 yılında Hamidiye Mahallesi'nden ayrılarak Gazi Osman Paşa Mahallesi oluşturulmuştur. Göçmenler daha çok Hamidiye ve Gazi Osman Paşa mahallesine yerleştirilmiştir. [639]

Aynı zamanda kontenjanlı olarak gönderilen 22 hanede 101 nüfus kaymakam ve komite mensupları tarafından istasyon cami avlusunda medrese odalarında misafir edilmiş, daha sonra bu göçmenler Türkgeldi köyüne yerleştirilmiştir.[640] İki kafile halinde kontenjana tabi 28 hanede 116 nüfus göçmen gelmiş, Vize ilçesine sevk edilmiştir.[641] Nisan ayının 9'una kadar ile 41 hanede 224 nüfus kontenjana tabi göçmen gelmiş 3 nüfus Lüleburgaz ilçesine 5 hanede 28 nüfus Vize'ye gelen göçmenler de çeşitli köyler yerleştirilmiştir.[642] Yine Vize'ye 35 hanede 193 nüfus göçmen merkez bucak köylere sevk edilmiştir.[643] Ocak 1951'e kadar 3000 göçmen yerleştirilmiş 250 göçmen için misafirhanede yer hazırlanmıştır.[644] Göçmenlerin iskânı evlere yerleşmesi 1951 yılını bulmuştur.

Celal Bayar Trakya'da çıktığı gezide Babaeski'den sonra Kırklareli'ne ve Lüleburgaz'a gitmiş, burada göçmenler konusunda halkla görüşmüştür. [645] Toprak İskân Müdürü Nebil Barlas yeni kurulan bir göçmen evini tanzim amacıyla Kırklareli'ne gitmiş,[646] Kaymakam Celal Tiryakioğlu ve Göçmenler Derneği başkanı Osman Temeltaş göçmenlerle görüşmüş ve incelemelerde bulunmuştur.[647] Böyle incelemelerle hem göçmenlerin durumları yerinde görülmüş, hem yapılan çalışmalar denetlenmiştir.

---

[637] "Göçmenler", *Son Posta*, 14 Şubat 1951, s.6.
[638] "Göçmen Akını Devam Ediyor", *Özdilek,* 30 Nisan 1951, s.1.
[639] Mucit Öztabak, "Babaeski'de Yerleşme ve Yapılaşma", *Yerel Yakın Tarih*, 2014, s.9; https://issuu.com/mucit/docs/babaeski_de_yerle__me_ve_yap__la__m(10.11.2017).
[640] "İlçemize Yeniden 101 Göçmen Geldi", *Özdilek,* 19 Şubat 1951, s.1.
[641] "İlimize Gelen Kontenjana Tabi Olan Göçmenlere Yapılan Yardımlar", *Özdilek,* 12 Mart 1951, s.1-2.
[642] *Son Posta*, 3 Mart 1951, s.6.
[643] "İlimize Yeni Göçmen Gelmektedir.", *Özdilek*, 16 Nisan 1951, s.1.
[644] *Milliyet*, 29 Ocak 1951, s.2.
[645] *Akşam,* 8 Ocak 1951, s.2.
[646] *Yeni Edirne*, 12 Ocak 1951, s. 2.
[647] "Göçmenler", *Son Posta,* 14 Şubat 1951, s.6.

2.Göçmenlere Yapılan Yardımlar

a. İskân Yardımları

Göçmenler iskân yerlerine gönderildikten sonra iskân yardımlarına başlanmıştır. İskânlı göçmenlere ev yaptırmak için para yardımı yapılmış, Göçmenlere Yardım Komitesi'nden Kızılay Derneğine ikinci defada 50-60 lira arasında para gönderilmiştir. Ayrıca kaymakam başkanlığında bir heyetin köydeki göçmenlere yapacakları evin temeline harcanmak üzere 300 lira tevzi etmiştir.[648]

İskân Müdürü Haşim İşcan Trakya'da tetkik gezisi yapmış ve Kırklareli'ne de gitmiştir.[649] Daha sonra göçmenler hakkında Lüleburgaz'da Edirne, Tekirdağ, Kırklareli valilerinin ve bu vilayetlerin toprak komisyonu başkanlarıyla, İstanbul ve Trakya Orman Bölge Başmüdürünün de katıldığı toplantı düzenlenmiştir. Yapılan toplantıda alınan kararda 2 ay zarfında tamamlanmak üzere Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'nde göçmenlere tahsis edilmek üzere 2000 evin inşaatına başlanacağı kararı alınmıştır.[650]

221 adet göçmen evi için Ankara'dan Kızılay emrine 250 bin lira gönderilmiş ve 150 ev yapılmıştır. [651]

Tablo 97 : Göçmen Evleri

İlçe- köy	Ev
Lüleburgaz'da	25
Babaeski'de	16
Vize'de	9
Demirköy'de	55

Babaeski'de kaymakam 93 göçmen vatandaşa ev yaptırmış. İlçenin çeşitli köylerinde iskânlı bütün göçmenlere arazilerini tevzi ettirerek tapulandırma işini ikmal etmiştir.[652] 3-4 yıl önce gelip yerleştirilen göçmenlerden 80 göçmen evi için 26

[648] *Özdilek,* 15 Ekim 1951, s.1.
[649] "İskân Umum Müdürü Kasabamızda", *Özdilek*, 17 Eylül 1951, s.1.
[650] "Göçmenlere Ev Yaptırılıyor", *Özdilek,* 24 Eylül 1951, s.1.
[651] "Kırklareli'nde Yapılacak Göçmen Evleri", *Yeni Edirne*, 9 Eylül 1952, s.2.
[652] "Göçmen Evleri", *Özdilek*, 29 Eylül 1952, s.2.

göçmen arasında kura çekilmiş, geri kalan çiftçi ve esnaf göçmenler için yaptırılacak evler için arsa aranmaya başlanmıştır. [653]

Kırklareli'ne yerleştirilen zanaatkar göçmenlere Yayla Mıntıkasında şehir imar planı dahilinde 1500 lira üzerinden ev inşasına başlanmıştır. Evler iki oda, mutfak, bir hol, duvarları taş ve kireç harçlı pençeleri geniş, tahta tavan, bahçe duvarları olmak üzere 1950 yılında kontenjanlı olarak gelen 30 göçmen ailesine yapılmıştır. Mevsim kış olması sebebiyle iskânsız olanların malzemesi hazırdır ancak ilkbaharda başlanması planlanmıştır.[654] Göçmen evleri inşaatı için gelmiş olan 200 bin küsür lira tahsisatla yapılacak evler şöyledir:

Tablo 98: Yapılacak Göçmen Evleri [655]

Keşif Bedeli	Şehir Tipi Ev	Köy Tipi Ev	Yapılan yer
18 000 lira	5	8	Merkez
129003 lira	43	216	Lüleburgaz
70 bin lira	10	32	Babaeski
13 bin lira		13	Vize
13 000 lira		13	Demirköy
Toplam 259303 lira	58	341	

Tablo 99 : 31.03.1954'e Kadar yapılan Göçmen Evleri[656]

Göçmen Evi	Miktarı
Şehir Tipi	128
Köy Tipi	986
Toplam	1114

[653] *Özdilek*, 2 Temmuz 1953, s.1.
[654] "Kırklareli'nde Göçmen Evleri", *Özdilek,* 13 ekim1952, s.1.
[655] *Kırklareli*, 18 Ağustos 1954, s.2.
[656] Bkz. Ek – 21.

Bir taraftan evler yapılırken bir taraftan da toprak tevzi işlemleri başlamıştır. 34 numaralı toprak komisyonu tarla tevzine başlamıştır. [657] Komisyonun 1952 yılına ait çalışma programı Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü'nce 1951 Nisan ayında teşkil olup, iskân mevzuatına göre sondaj, etüt ve mahalli kayıtlardan yararlanarak haziran ayında bitirileceği bildirilmiştir. Toprak komisyonu 1951 yılı içinde uygulama yaptığı Kavaklı, Arizbaba, Kocahıdır köylerinde 39 köye yerleştirilen 983 nüfuslu 199 çiftçi ailesinin 10708 dönüm 105 metrekarelik araziyi tevzi etmekle 1951 yılı içindeki icraatını 25413 dönüm 682 metrekareye çıkarmıştır.[658]

Kırklareli merkez ilçesinde faaliyet gösteren komisyon ekibiyle merkez ilçeye bağlı 14 köyde yerleştirilen 366 nüfuslu 74 göçmen ailesine 4223 dönümlük toprak tevzi ederek bu arazileri köy ihtiyar heyetleri huzurunda kendilerine teslim etmiştir. Diğer bir ekiple Kavaklı köyünün yerli halkına toprak tevzi etmek üzere faaliyetini hızlandırmış olan komisyon 1200 dönümlük araziyi bu köye yerleştirilen 20 göçmen ailesine tevzi etmek üzere açmış olduğu paftaları parsellemiştir.[659] Komisyon ağustosa kadar 23 köyde 668 nüfuslu 135 göçmen ailesine 7346 dönümlük toprak tevzi etmiştir.[660] Ayrıca merkez ilçede 37 köyde 958 nüfuslu 194 aileye 10395 dönüm tarla dağıtılmış 445 metrekarelik toprakta göçmenlere parasız olarak tevzi edilmiş ve ev yapılması için de yer gösterilmiştir.[661]

Kırklareli merkez ilçesi köylerine yerleştirilen göçmenlere iskân mevzuatı gereğince toprak tevzi etmekte bulunan toprak komisyonu 792 nüfuslu kontenjanlı 161 göçmen ailesine 8785 dönüm 655 metre, serbest iskânlı olarak muhtelif köylere yerleşen 18 adet, 83 nüfuslu göçmen ailesine 35 dönüm, toplam 180 göçmen ailesine 9666 dönüm 405 metre toprak tevzi etmiştir. 11258 dönüm 527 m^2 Kavaklı, Arizbaba, Tekkeşeyhler, Lefeci köylerinde toprak tevzi etmiştir.

---

[657] *Özdilek*, 10 Mayıs 1951, s.1.
[658] *Trakya'da Yeşilyurt,* 7 Mart 1952, s.1-2; Komisyon bunları toprak iskân işleri genel müdürlüğünün 30.1101951 sayılı 177 numaralı tamimine göre yapmıştır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. *Toprak İskân Tamimleri*, Tamim No:177, s.62.
[659] *Son posta*, 5 Ağustos 1951, s.6; *Trakya'da Yeşilyurt,* 4 Eylül 1951, s.1.
[660] *Trakya'da Yeşilyurt,* 31 Ağustos 1951, s.1.
[661] *Trakya'da Yeşilyurt,* 10 Kasım 1951, s.1-2.

Komisyon daha sonra Kocahıdır Köyü'nde uygulama yapmış, diğer yandan da henüz arazisi gösterilmeyen göçmenlere toprak tevzi etmiştir. Toprak komisyonunda mevcut yerler harita teknik memurları tarafından ölçülerek paftaları açılmış ve temlik tescili için de valilik makamına sevk edilmiştir. Bununla birlikte ev yerleri gösterilmeye başlanmış, kerpiç kesimini bitiren göçmenler üretici bir hale gelmeye başlamıştır.[662]

Tablo 100 : İskân Kanununa Göre Göçmenlere Dağıtılan Topraklar-Kırklareli [663]

İl	1950		1951		1952	
	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı
Kırklareli	33	1080	594	26548	4	875
Toplam: 28503 Dekar						
Toplam: 35181 Dekar[664] 31. 03.1954 tarihine kadar verilen toplam toprak miktarı						

Kırklareli'nde göçmenlere toprak tevzi için valinin başkanlığında çalışan komisyon mesaisini süratle bitirmiş 20 göçmen ailesine 1093 dönümlük tapuları, verilmiş, 9981 dönüm mera tahsis edilmiş ve 20 göçmen evi bitirilmiştir. Ayrıca göçmenlere ayni ve nakdi yardım olarak 8675 lira para, 15 ton ekin ve 1000 küsür parça giyim eşyası verilmiştir. [665]

Göçmenlere verilip temlik ve tescilleri yapılan arazileri açmak üzere Toprak İskân İşleri Genel Müdürlüğü'nce Muş'tan 1 adet traktör sevk edilmiş, 2 buçuk ay önce merkez ilçe toprak kanunun uygulamasını yapan 34 numaralı toprak komisyonu tarafından teslim edilmiştir. Motor, pulluk onarım için önce erkek sanat enstitüsüne verilmiş, daha sonra vali tarafından göçmen ailelerin tarlalarını sürmek üzere Kavaklı

662 *Son posta*, 7 Ekim1951, s.4; *Trakya'da Yeşilyurt,* 31 Ağustos 1951, s.1.
663 *1953 İstatistik Yıllığı*, C:21, Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara 1953.
664 Bkz. Ek – 21.
665 *Milliyet*, 25 Ocak 1951, s.2.

Köy'ne gönderilmiştir. Traktör komisyon nezareti altında olup onun gittiği köylere gitmiştir.[666] Kasıma kadar Lefeci, İnece, Kocahıdır, Dokuzhöyük, Deveçatağı, Üsküpdere ve Kaynarca köylerinde 1641 dekarlık arazi açılmış daha sonra Asilbeyli ve Koyunbaba köylerinde çalışarak Babaeski'ye geçmiştir.[667]

Yapılan çalışmalar gerek bakanlar gerekse müdürler tarafından tetkik edilerek denetim altında tutulmuştur. Başbakanlık Toprak İskân İşleri Genel müdürlüğü 3 şube müdür Rauf Musluoğlu Kırklareli'ne gelerek önce 34 numaralı komisyon ile görüşmüş, sonra traktörün yaptığı arazi çalışmalarını incelemiştir. Şube Müdürü, Komisyon Başkanı Suat Bergin ile Kavaklı Köyüne giderek burada hem çalışmaları incelemiş hem de göçmenlerle görüşmüştür. Daha sonra Merkez ilçede yerleştirilen göçmenlere komisyonca temlik ve tescili yaptırılan ne kadar miktarda sahipleri tarafından açıldığını tespit etmek amacıyla Kızılcıkdere ve Deveçatağı köylerine gitmişlerdir. [668]

Tablo 101 : Kırklareli'de Göçmenlere İskân Yardımları [669]

İskân Yeri	Nüfus	Yeni tipte yaptırılan eve nakil	Devlete ait topraktan verilen miktar[670]	Tohumluk Buğday	Hayvanat	Ziraat aleti
Kavaklı	7	900lira inşaat yardımı	Orta Dekar:75	450 kilo	2 öküz	1 kazma 1 kürek 1pulluk 1 araba 1 tırmık
Koyunbaba	8	900lira inşaat yardımı	İyi Dekar: 66	450 kilo	2 öküz	1 kazma 1 kürek 1pulluk 1 araba 1 tırmık
Karahıdır	2	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:66 Fena Dekar:750	450 kilo	2 öküz	1 kazma 1 kürek 1pulluk 1 araba, 1 tırmık

[666] *Trakya'da Yeşilyurt,* 18 Mart 1952, s.2.
[667] *Trakya'da Yeşilyurt,* 7 Kasım 1952, s.3.
[668] *Trakya'da Yeşilyurt,* 29 Nisan 1952, s.2.
[669] *BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.
[670] Devlete ait topraktan verilen miktar defterde iyi, orta ve kötü olarak ayrılmıştır.

Koyunbaba	2	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:32	450 kilo	2 öküz	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık
Koyunbaba	3	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:33	450 kilo	2 öküz	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık

Tablo 102 : Kırklareli'de Göçmenlere İskân Yardımları[671]

İskân yeri	Nüfus	Yeni tipte yaptırılan eve nakil	Devlete ait topraktan verilen miktar	Tohumluk Buğday	Ziraat aleti Hayvanat
Tekkeşeyhler	2	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:25	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
Koyunbaba	4	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:44	450 kilo	1 kazma 1 kürek 1pulluk 1 araba 1 tırmık, 2 öküz
Kavaklı	6	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:71	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
Kavaklı	4	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:52	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
Kavaklı	3	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:71	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
İnece	4	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:51	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
Kızılcamüsellim	2	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:32	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
İnece	6	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:68	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz

[671] *BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.

Azizbaba	5	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:65 Fena Dekar:625	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
Kaynarca	3	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:27	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz

Tablo 103 : Kırklareli'de Göçmenlere İskân Yardımları[672]

İskân yeri	Nüfus	Yeni tipte yaptırılan eve nakil	Devlete ait topraktan verilen miktar[673]	Tohumluk Buğday	Ziraat aleti Hayvanat
Dokuzhöyük	5	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:60	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
Pınarhisar	6	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:79	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
Yündalan	6	900 lira inşaat yardımı			
Pınarhisar	4			450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz
Karahıdır	3			450 kilo	
Kaynarca	4		Orta Dekar:48		
Kaynarca	4	900 lira inşaat yardımı	Orta Dekar:85	450 kilo	1kazma,1kürek 1pulluk 1 araba1 tırmık, 2 öküz

Lüleburgaz ilçesinde kontenjan dahilinde yerleştirilen her göçmen ailesine 500 kilo tohumluk dağıtılmaya başlanmıştır.[674] Köylere iskân edilen çiftçi

[672] *BCA, Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kod:271, Defter no:198.
[673] Devlete ait topraktan verilen miktar defterde iyi, orta ve kötü olarak ayrılmıştır.
[674] *Yeni Edirne*, 9 Kasım 1951, s.3.

göçmenlere hayvan yardımı yapılarak öküz verilmiş, [675] 500 kilo tohumluk buğday tevzi edilmiştir.[676]

Göçmenlere üretim yapabilmeleri için toprak yardımının yanında araç gereç, hayvan, tohumluk yardımı yapılmış, bu da üretim vasıtalarının en kısa sürede dağıtımını gerekmiştir.

Tablo 104: Göçmenlere Hükümet Yardımı 1950-52 [677]

İl	Aile	Sürülebilir Toprak (Dekar)	Tohum (Kg)	Traktör
Kırklareli	598	27,423	932,195	2

Tablo 105: Göçmenlere Tarımsal Destek 1950-52 [678]

İller	At	At arabası	Öküz	Pulluk	Çekiç	Kürek	Katar
Kırklareli	12	520	511	524	361	361	518

Tablo 106: Kırklareli'nde Göçmenlere Yapılan Yardım Miktarı [679]

Yapılan yardım	Miktar
Traktör	141
Baş çift hayvanı ve at	17084
Araba	10738
Pulluk	12068
Kazma, kürek	12509
Tırmık	7276

[675] *Özdilek,* 24 Aralık 1951, s.1.
[676] *Özdilek,* 5 Kasım 1951, s.1.
[677] Huey Louis Kostanick, *a.g.e,* s.117.
[678] Huey Louis Kostanick, *a.g.e,* s.117.
[679] "Rakamlarla Göçmen Davası", *Babaeski Postası,* 21 Temmuz 1954, s.1.

Kırklareli Valisi Rıfat Bingöl beraberlerinde İskân Toprak Müdürü Doğan Dingiloğlu ile Lüleburgaz'a gitmiştir. Devlet bakanlığından 1954 yılında yapılacak göçmen evleri için vilayet emrine 200000 lira gönderilmiştir. Bu paradan 130000 lira Lüleburgaz İlçesi göçmen evleri inşaatına 70000 lira da Babaeski ilçesi göçmen evleri inşaatına tahsis edilmiş olup bu iki ilçede de bu yıl göçmen evi davası tamamıyla halledilmiş olacaktır. [680]

b. Kurumsal Yardımlar

I. Kızılay Yardımları

Edirne, Tekirdağ ve İstanbul misafirhanelerinde yoğunluk olmuş, izdihamı önlemek için Kırklareli merkezi ile Babaeski ve Lüleburgaz'daki bu işe elverişli binalardan faydalanmaya ve buralara kısa süreli muvakkat barındırma amacıyla göçmen sevk edilmesi planlanmıştır. Göçmenlere mürettep yerlerine sevk edilinceye kadar (iskân bütçesinden ödenmek üzere) dernek teşkilatı gerekli miktarda iaşelik kumanya hazırlamıştır.[681]

Kızılay göçmenlerin iaşe ihtiyaçlarını önemli ölçüde karşılamaya çalışmış, örneğin Toprak İskân İşleri Genel Müdürlüğü yazısıyla Kırklareli, Babaeski ve Lüleburgaz şubelerinden transit olarak geçecek göçmenlere ekmek ve kuru yiyecek verilmiştir.[682] Hazineden Kızılay genel merkezine açılan 250 bin liralık krediden Kırklareli'ne 1150 lira tevzi edilmiştir.[683]

Tablo 107: Kızılay tarafından yapılan masraflar

	Tarih	Miktar
Kırklareli [684]		500 lira
Kırklareli [685]	Nisan 1951	1.037.72 lira

[680] "Göçmen Evleri Tamamlanıyor", *Babaeski Postası,* 18 Ağustos 1954, s.1.
[681] *Kızılay Arşivi*, 31 Ekim 1950, 3466 /19.
[682] *Kızılay Arşivi,* 31 Ekim 1950, 3466 /19.1.
[683] *Kızılay Arşivi,* 3466 / 253.1.
[684] *Kızılay Arşivi*, 3466 /34.6; 3466 /34.1.
[685] *Kızılay Arşivi,* 2 Nisan 1951, 3466 / 2234.

Kırklareli'ne gelen göçmenlerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Kızılay şubesine 2.500 lira verilmiştir. Bundan 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı, eşyası nakliyesi, posta masrafları, göçmen nakliye masrafları ödenmiştir.[686]

Tablo 108: Kırklareli Göçmen Eşyası Nakliyesi [687]

Masraf Tutarı	Eşya nakliyesi
640 lira	Vize göçmen eşyası nakliyesi
200 lira	Pınarhisar göçmen eşyası nakliyesi
165 lira	Poyralı köyü göçmen eşyası nakliyesi
25 lira	Yündalan köyü göçmen eşyası nakliyesi

Tablo 109: İaşe Yardımı[688]

Masraf Tutarı	İaşe Yardımı
40 lira 80 kuruş	34 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
48 lira	40 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
50 lira 40 kuruş	42 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
42 lira	35 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
60 lira	50 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
34 lira 20 kuruş	57 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
10 lira 20 kuruş	17 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı

Tablo 110 : iaşe yardımı [689]

Masraf	İaşe yardımı
52 lira 80 kuruş	44 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
22 lira 80 kuruş	19 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı

[686] *Kızılay Arşivi,* 9 Mayıs 1951, 3466 / 143.2.
[687] *Kızılay Arşivi,* 9 Mayıs 1951, 3466 / 143.2.
[688] *Kızılay Arşivi,* 9 Mayıs 1951, 3466 / 143.2.
[689] *Kızılay Arşivi,* 9 Mayıs 1951, 3466 / 143.2.

27 lira 60 kuruş	23 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
44 lira 40 kuruş	37 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
54 lira	45 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
36 lira	30 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
57 lira 60 kuruş	48 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı

Tablo 111 : İaşe Yardımı [690]

Masraf	İaşe yardımı
61 lira 20 kuruş	51 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
3 lira 60 kuruş	3 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
49 lira 20 kuruş	41 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
70 lira 80 kuruş	59 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
26 lira 40 kuruş	22 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
10 lira 80 kuruş	9 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
45 lira 60 kuruş	38 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı
16 lira 20 kuruş	27 göçmene 2 günlük 60 kuruştan iaşe yardımı

Tablo 112: Göçmen Nakliyesi [691]

Masraf	Göçmen nakliyesi
40 lira	Cevizli Köyüne 1 göçmen nakliyesi
125 lira	Pınarhisar göçmen nakliyesi
40 lira	Kızılca'ya 2 göçmen nakliyesi
37 lira 50 kuruş	Polos Köyüne 1 göçmen nakliyesi

[690] *Kızılay Arşivi,* 9 Mayıs 1951, 3466 / 143.2.
[691] *Kızılay Arşivi,* 9 Mayıs 1951, 3466 / 143.2.

90 lira	Polos ve Kızılaca'ya 1 göçmen nakliyesi
75 lira	Dereköy, Kapaklı ve Kızılca'ya 1göçmen nakliyesi
134 lira 10 kuruş	Polos ve Dereköyü'ne 1 göçmen nakliyesi

Göçmenlerin barındırma yerlerine sevkleri, yolda iaşe, konaklama ve tedavileri gibi ilk ve acil ihtiyaçlarının karşılanması için harcanmak üzere Kırklareli'ndeki şubelere 1000 lira avans verilmiştir.[692]

II. Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Kırklareli Şubesi

Göçmenlere Yardım Derneği Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da şubeler açmıştır.[693] Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Kırklareli komitesi 27 Aralık 1950'de kurularak faaliyete geçmiş, Babaeski, Lüleburgaz, Vize, Demirköy, Hayrabolu'da göçmenlere yardım komitesi şubeleri açılmıştır.[694]

Merkez ilçesine bağlı 6 bucakta şube komitelerinin kurulduğunu ayniyat ve para bağışları toplamağa başlanmış, 8675 lira para, 15 ton ekin, 73 parça giyecek eşyası toplanmıştır. Kırklareli şubesi kadınlar kolunun kurulmasına 9 Ocak 1951'de karar verilmiştir. Kolların mahalle muhtarlıklarınca üyeleri seçilerek Vali Cahit Ortaç başkanlığında yapılan toplantıda çalışma şekli kararlaştırılmış her kola ayni yardım listeleri para ve ayniyat makbuzları verilerek merkezde 8 adet kadınlar kolu faaliyete başlamıştır. Kadınlar kolları eşya, yiyecek ve para toplamak üzere faaliyetlerine başlamıştır.[695]

Göçmenlere Yardım Derneği aylık toplantısını halkevi salonunda yapmıştır. Kongre başkanlığına veteriner Hali Güçkaya, ikinci başkanlığa Recep Gemicioğlu, kâtipliğe Basri Saka ve Ömer seçildikten sonra idare kurulunun raporu okunmuştur.

[692] *Kızılay Arşivi,* 14 Şubat 1951, 3466 / 33.
[693] *Özdilek*, 30 Ekim 1950, s.2.
[694] "Göçmen Davası Elbirliğiyle Hallediliyor", *Son Posta*, 3 Şubat 1951, s.6; "Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği Kırklareli Şubesinin Faaliyeti", *Özdilek,* 22 Ocak 1951, s.1-2.
[695] "Göçmenler Yardım Derneği Kongresi", *Özdilek*, 6 Şubat 1950, s.1-2.

Hesap kongrece ayrılan bir heyet tarafından incelendikten sonra her iki rapor üzerinde yapılan eleştirileri başkan Gültekin Arda cevaplamıştır. İdare kurulu seçimi de yapılmış ilçeye gelen müteaddit göçmene dernek para yardımı yapmıştır.[696]

Kırklareli'nde faaliyette bulunup bağışlar kabul eden Göçmen ve Mültecilere Yardım komitesi 3 toplantı yapmış, Kırklareli'nde 2500 göçmeni yerleştirmek üzere tertibat almıştır. Bundan başka 2778 lira toplanmış, yiyecek ve giyecek yardımları devam ederken Lüleburgaz, Babaeski Vize ilçeleriyle ilin bütün bucaklarında faaliyet devam etmiştir.[697] İl merkezinde ve ilçelerinde göçmenler için misafirhaneler hazırlanmış,[698] İlçeye gelen Göçmenlere Yardım Derneği gerek para yardımıyla gerekse iş bulmak suretiyle faydalı olmaya çalışmıştır.[699]

Göçmen ve Mültecilere Yardım Komitesi vasıtasıyla toplanan paralarla hükümetin sağladığı imkanlar birleştirtilerek göçmenlere ev yaptırılmasına, çiftçi olanlara tarla, öküz vs ziraat aletleri verilmesine, ticaret ve sanatla meşgul olanlara sermaye tevzine başlanmıştır. [700]

Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği Kırklareli Şubesi göçmenlerin yararına yapılan balodan 900 lira, il genel meclis üyelerinden 70 lira, tüccar ve esnaftan 5341 lira 75 kuruş merkez mahallerinden kadın kollarından 795 lira 70 kuruş, devlet daireleri müstahdemlerinden bağış olarak 1333 lira 50 kuruş merkez bucaklarından 2612 lira 6 kuruş, merkez Karakoç köyünden 56 lira 50 kuruş toplanmıştır. Bayramdere köy okulu öğrencilerinden 7 lira 61,5 kuruş bağışla merkez ilçesinden 11262 lira 11 kuruş toplanmıştır. Babaeski ilçesi 5063 lira 56 kuruş, Lüleburgaz ilçesi 4272 lira 11 kuruş, Vize İlçesi şubesi 1650 lira toplanarak ilçeler toplam 10985 lira 67 kuruşla beraber 22247 lira 78 kuruş bağış toplanmış ve ziraat bankası şubelerine yatırılmıştır. [701]

---

[696] "Göçmenler Yardım Derneği Kongresi", *Özdilek*, 6 Şubat 1950, s.1-2.
[697] Yılmaz Soner, "Kırklareli'nden Bildiriliyor", *Göçmen Sesi*, 7 Şubat 1951, s.2.
[698] Yılmaz Soner, *a.g.m*, s.2.
[699] "Göçmenler Yardım", *Özdilek,* 20 Şubat 1950, s.1.
[700] "Göçmen Akını Devam Ediyor", *Özdilek,* 30 Nisan 1951, s.1.
[701] "İlimize Gelen Göçmenler ve Gördükleri Yardımlar", *Özdilek*, 12 Şubat 1951, s.1-2; *Trakya'da Yeşilyurt*, 2 Şubat 1951, s.1.

Merkez kasabada 700, Pınarhisar'da 163, Babaeski 25, Lüleburgaz'da 405, olmak üzere toplam 1493 parça çeşitli giyecek eşyası toplanmış, merkez ilçesinde 2882 kilo, Pınarhisar bucağında 2060, Babaeski ilçesinde 17231, Lüleburgaz'da 1327 kilo ekin ile 5 ton odun bağışı toplanmıştır. Bunlardan başka Kaynarca köyünde kontenjanlı 67 göçmenin yiyeceklerini karşılamak üzere 27 kilo hesabıyla 1809 kilo ekin, gaz, diğer yiyecek maddelerinin tevzi edildiğini ve bu köy gibi diğer köylere yerleştirilen göçmenlerin iaşeleri bu suretle karşılanmıştır.[702]

İl merkezindeki Musevi vatandaşların Kore şehitlerimizin ruhlarına ithaf edilmek üzere Edirne ve İstanbul'dan getirecekleri hocalar sinagogda okutulmuş Mevlüdün masrafı 150 lirayı Göçmen Ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Kırklareli şubesine teslim edilmiştir.[703] Göçmenlere Yardım Derneği'nin girişimiyle halkevi temsil kolu hasılatı göçmenlere tahsis edilmek üzere müsamere hazırlığına başlamıştır.[704] İstanbul Paşabahçe şişe ve cam fabrikası Göçmenlere Yardım Derneği İstanbul merkezine muhtaç göçmenlere tevzi edilmek üzere 10 bin liralık züccaciye bağışında bulunmuştur. Lüleburgaz derneğe düşen kısmı tevzi edebilmek ve ihtiyacı tespit edebilmek için ilçe merkez ve köylerine yerleşmiş olan muhtaç göçmenleri derneğe çağırmıştır. [705]

Alpullu Şeker Fabrikası Birliği 10 bin lira yardımda bulunmuş[706] Milli eğitim Bakanlığı okullar arası göçmen resim sergisi düzenlemiş, Kırklareli ve Lüleburgaz ortaokullarıyla Kepirtepe Köy Enstitüsü bu sergiye katılmak için Ankara'ya bir sandık resim göndermiştir.[707] Kırklareli'nde aile toplantısında 2278 lira göçmenlere bağışlanmıştır.[708] Yardım toplama komitesi 6 bin lira para, 20 ton zahire toplamıştır.[709]

---

[702] "İlimize Gelen Göçmenler ve Gördükleri Yardımlar", *Özdilek,* 12 Şubat 1951, s.1-2.
[703] "Göçmen Ve Mültecilere Yardım Birliği Kırklareli Şubesinin Faaliyeti", *Özdilek,* 22 Ocak 1951, s.1-2.
[704] "Göçmenler Menfaatine Müsamere", *Özdilek*, 18 Aralık 1950, s.2.
[705] *Özdilek*, 21 Aralık 1950, s.2.
[706] *Trakya'da Yeşilyurt,* 16 Mart 1951, s.1; *Özdilek,* 15 Mart 1951, s.1.
[707] *Trakya'da Yeşilyurt,* 27 Nisan 1951, s.1.
[708] *Milliyet*, 21 Kasım 1950, s.5.
[709] "Göçmenler", *Son Posta,* 14 Şubat 1951, s.6.

Tablo 113 : Kırklareli İlçe ve Köyleri Yardımları[710]

	Bağış miktarı
Babaeski	978 lira 89 kuruş
Vize	377 lira 88 kuruş
Lüleburgaz	235 lira 35 kuruş,
İnece Bucağı Kocahıdır köylüleri	64 lira 50 kuruş
Kapaklı Köy Halkı	11 lira
Korucu Köy Halkı	75 lira 50 kuruş,
Düzorman köylüleri	15 lira 60 kuruş

Nakden yapılan yardımın 40 bin lirası Türkiye'ye Göçmen Ve Mültecilere Yardım Birliği genel merkeze gönderilmiş, 4 ton hububat il Toprak Mahsulleri Ofisi depolarında muhafaza altına alınmıştır. 50 kilo yiyecek maddesi muhtaç göçmenlere tevzi edilmiştir.[711]

c. Diğer Yardımlar

Kırklareli ve çevresinde 24.096 lira toplanmış,[712] Lüleburgaz ilçesinin Kazan köyünde göçmenlere yardım olmak üzere köy halkı aralarında kısa zamanda 100 lira köyün demir spor kulübü 38 lira bir yardım yapmıştır.[713] Lüleburgaz ilçesi Ahmet Bey köyü halkı göçmenlerine yardım olmak üzere 535 lira 30 kuruş toplamış ve bu para yardım komitesine yatırılmıştır.[714] İl merkezinde toplantı halinde bulunan il genel meclis üyeleri arasında topladıkları 70 liralık bağışı da şubeye iletmiştir. [715]

Göçmenler için Dereköy, Polos, Pınarhisar bucak köyleri halkından toplanan 9525 kilo muhtelif cins hububat il merkezindeki toprak mahsulleri ofis depolarına depo edilmiş, merkez ilçede 1012, merkez ilçe bucaklarında 213, Babaeski ilçesinde

[710] "İlimize Yeni Göçmen Gelmektedir.", *Özdilek,* 16 Nisan 1951, s.1.
[711] "İlimize Yeni Göçmen Gelmektedir.", *Özdilek,* 16 Nisan 1951, s.1.
[712] *Ulus,* 6 Mart 1951, s.2.
[713] "Göçmenlere Yardım", *Özdilek*, 4 Aralık 1950, s.2.
[714] "Ahmet Bey Köylülerinin Göçmenlere Teberru", *Özdilek,* 19 Şubat 1951, s.1.
[715] Göçmen Ve Mültecilere Yardım Birliği Kırklareli Şubesinin Faaliyeti", *Özdilek,* 22 Ocak 1951, s.1-2.

25, Lüleburgaz ilçesinde 446, Demirköy ilçesinde 446, Demirköy ilçesine 125 toplam 1821 parça muhtelif cins giyecek eşyası toplanmış ve depo edilmiştir. [716]

Kırklareli'nde göçmenler yararına tertip edilen Edirne Kırklareli bölgeleri futbol takımlarının maçı yapılmış ve hasılatı göçmenlere bağışlanmıştır.[717] Kırklareli Musevileri 155 lira vermiştir.[718] Göçmenlere ocağa kadar 15 ton ekin, 75 parça giyim eşyası ve 8675 lira toplanmıştır. [719] Halk 22247 lira 78 kuruş bağışta bulunmuş, ayrıca giyecek eşyası ile yiyecek hububat bağışları da yapılmıştır.[720]

Göçmenlere tahsis edilmek üzere bütün memur ve müstahdeminin ocak 1951 ücretlerin şubat 1951 maaşlarından bir defaya mahsus olmak üzere ücret ve maaş tutarlarının %1i nispetinde yardımda bulunmayı kararlaştırmıştır.[721] Pancarköy halkı Başöğretmen Hasan Engin başkanlığında toplanarak göçmenler yararına müsamere düzenlemiş ve gelirini bağışlamıştır.[722] Keşan Kazası'nın Çamlıca bucağına bağlı köyler halkı 1140 lira 86 kuruş, Enez Bucağı'na bağlı köyler halkı 600 lira, Mecidiye Bucağı'na bağlı köyler halkı 122 lira göçmenlere nakdi bağışta bulunmuştur.[723] Çorlu halkı iskân edilen göçmenlere 2496 ekmek yardımında bulunmuştur.[724]

Tablo 114: Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi [725]

Bağış Yapan Yer	Bağış miktarı(lira)
Karakaş Mahallesi Halkı	276,25
Karaca İbrahim Mahallesi Halkı	40,40
Akalar Mahallesi Halkı	87,00

[716] "İlimize Gelen Kontenjana Tabi Olan Göçmenlere Yapılan Yardımlar", *Özdilek,* 12 Mart 1951, s.1-2.
[717] "Göçmenlere Yardım Çalışmaları", *Son posta*, 15 Mart 1951, s.6.
[718] *Milliyet*, 25 Ocak 1951, s.2.
[719] *Milliyet*, 29 Ocak 1951, s.2.
[720] "Kırklara Yerleştirilen Göçmenler", *Edirne Postası,* 17 Şubat 1951, s.2.
[721] "Göçmen Ve Mültecilere Yardım Birliği Kırklareli Şubesinin Faaliyeti", *Özdilek,* 22 Ocak 1951, s.1-2.
[722] *Trakya'da Yeşilyurt*, 29 Şubat 1951, s.1.
[723] "Göçmenlere Yardım Çalışmaları", *Son posta*, 15 Mart 1951, s.6.
[724] Özdilek, 29 Mart 1951, s.2.
[725] *Trakya'da Yeşilyurt*, 20 Şubat 1951, s.2.

Kocahıdır Mahallesi Halkı	67,55
Demirtaş Mahallesi Halkı	193,50
Doğu Mahallesi Halkı	50,60
Yayla Mahallesi Halkı	84,40
Karakoç Köyü Halkı	56,50

Tablo 115: Kofçağız Bucağı Köylerinin Yaptıkları Bağış Listesi[726]

Bağış Yapan Yer	Bağış miktarı(lira)
Devletliağaç Köyü Halkı	101,72
Kocatarla Köyü Halkı	80,50
Terzidere Köyü Halkı	72,15
Topçular Köyü Halkı	43,52
Yukarıkanara Köyü Halkı	56,96
Tatlıpınar Köyü Halkı	94,18
Malkoçlar Köyü Halkı	47,35
Aşağıkanara Köyü Halkı	50,50
Ahmatlar Köyü Halkı	83,00
Kula Köyü Halkı	47,20
Karaabalar Köyü Halkı	37,50
Ahlatlı Köyü Halkı	63,54
Kofçağız Köyü Halkı	104,63
Keşirlik Köyü Halkı	140,00
Elmacık Köyü Halkı	272,66

Tablo 116 :Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi [727]

Bağış Yapan Kişi	Bağış miktarı(lira)
Hacı Hamza Ve Şükrü Yanardağ	600
Hüseyin Kurt	250
Sabri Helvacıoğlu	250
Şükrü İsmail Özhekimoğlu	250

[726] *Trakya'da Yeşilyurt,*23 Şubat 1951, s.2.
[727] *Trakya'da Yeşilyurt,* 6 Şubat 1951, s.2.

Ali Mutafoğlu	250
İsrail Nesim Magriso Ve Oğulları	200
Şükrü Genç Ve Oğulları	100
Ragıp Özer Ve Ortakları	150
M.Sabri Yüce	100
Albert Mitrani Ve Oğulları	100
Hüseyin – Ramiz Elçioğlu	100
Sıtkı Pekkip Ve Ortakları	100
Süleyman Valandova Ve Oğulları	100
Necip Bayar	100
Ahmet – İbrahim Gürver Kardeşler	100
Süleyman Gözlüklü	100

Tablo 117:Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi [728]

Bağış Yapanın Adı Soyadı	Bağış miktarı(lira)
Ahmet Aral Ve Şevki Güre	200
Osman Okuroğlu	100
Ziya Karapoğu Ve Fethi Tabak	75
İsrail Çiprut Ve Damadı	75
Avram Magriso Ve Oğulları	75
Kazım Ulutaş	50
Salamon Ve Rıfat Haleva	50
Halil Şad Ve Avidor	50
Halim Işıkalp	50
Şevket Emre	50
Hamdi Yılmazoğlu	50
Salih Akay	50
Hasan – Hüseyin Bayraktar	50
Hacı Mustafa Manglay	50
Ahmet Aksu	50
Mustafa Özturhan	50

[728] *Trakya'da Yeşilyurt,* 9 Şubat 1951, s.2.

Tablo 118: Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi [729]

Bağış yapanın adı soyadı	Bağış miktarı(lira)
Hacer Öztürk	50,00
Karakaş Mahallesi (İkinci Grup)	87,00
Pınarhisar İslambeyli Köyü Okul Öğrencileri	10,00
Merkez Cumhuriyet İlkokulu Öğrencileri	23,25
Ahmet Veral	100,00
Ahmet Ziya Çetintaş	50,00
Musa Beji	50,00
Recep Kutluay	50,00
Hasan Fehmi Sakarya	50,00
Hamdi Nuryağdı	50,00
İl Genel Meclis Üyeleri	70,00
Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmen Ve Memurları	42,62
Ortaokul Öğretmen Ve Memurları	38,75
Ziya Gökalp İlkokulu Öğretmenleri	14,50
Cumhuriyet İlkokulu Öğretmenleri	44,75
Kocahıdır İlkokulu Öğretmenleri	72,00
Tevfik Fikret İlkokulu Öğretmenleri	33,00
Ahmet Mithat İlkokulu Öğretmenleri	20,80
Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmen Ve Memurları	8,91

Tablo 119: Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi [730]

Bağış Yapanın Adı Soyadı	Bağış miktarı(lira)
Vilayet Memur Ve Müstahdemini	41,35
İl Daimi Komisyon Üyeleri	12,10
Çiftçi Malları Koruma Başkanlığı Ücretlileri	10,00
Bölge Muhakemat Müdürlüğü Ücretlileri	6,00
Ziraat Müdürlüğü Makinistleri	5,36
İskân Müdürlüğü Memur Ve Müstahdemini	7,50

[729] *Trakya'da Yeşilyurt,* 27 Şubat 1951, s.2.
[730] *Trakya'da Yeşilyurt,* 2 Mart 1951, s.2.

Tapu Sicil Muhafızlığı Memur Ve Müstahdemini	10,00
Milli Eğitim Müdürlüğü Memur Ve Müstahdemini	18,50
Bayındırlık Müdürlüğü Memurları	7,50
Bölge Muhakemat Müdürlüğü Memurları	10,00
Veteriner Müdürlüğü Memur Ve Müstahdemini	14,25
Toprak Mahsulleri Ofisi Memur Ve Ücretlileri	21,30
Tekel Müdürlüğü Memur Ve Müstahdemini	20,00
Müftülük Memur Ve Müstahdemini	11,25
Devlet Orman İşletmesi Memur Ve Müstahdemini	175,25
Nüfus Müdürlüğü Memur Ve Müstahdemini	17,25
Ziraat Müdürlüğü Memurları	12,75
İl Defterdarlığı Memur Ve Müstahdemini	60,25
İl Emniyet Müdürlüğü Memur Ve Müstahdemini	79,60
Borsa Komiserliği Memur Ve Ücretlileri	18,40
10. Bölge Öğretmenleri	87,25
Verem Savaş Derneği Memur Ve Ücretlileri	7,00
Adliye Memur Ve Müstahdemini	66,00

Tablo 120 :Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi [731]

Bağış Yapanın Adı Soyadı	Bağış miktarı(lira)
Vakıflar Memurluğu Memurları	6,00
Askerlik Şubesi Subay Ve Memurları	10,00
Veteriner Müdürlüğü Müstahdemini	2,25
Sağlık Müdürlüğü Memur Ve Müstahdemini	22,50
Belediye Elektrik Santral Memur Ve Ücretlileri	21,05
Ziraat Bankası Memur Ve Müstahdemini	23,05
Merkez Bölge Gezici Başöğretmen Ve Öğretmenleri	26,15
Ticaret Odası Memur Ve Müstahdemini	5,00

[731] *Trakya'da Yeşilyurt,* 6 Mart 1951, s.2.

Kızılay Kurumu Müstahdemin	1,00
Pınarhisar Bucağı Öğretmenleri	54,50
Çocuk Yuvası Memur Ve Müstahdemini	15,00
Ziraat Müdürlüğü Ve Pınarhisar Müdürlüğü Ücretlileri	4,40
Bayındırlık Müdürlüğü Ameleleri	33,80
Özel Saymanlık Müdürlüğü Müstahdemini	23,00

Tablo 121:Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi [732]

Bağış Yapanın Adı Soyadı	Bağış miktarı(lira)
İnece Köyü Halkı	103,45
Koyunbaba Köyü Halkı	50,40
Kızılcamüsaellim Köyü Halkı	23,80
Dokuzhöyük Köyü Halkı	78,25
Lefeci Köyü Halkı	6,75
Arizbaba Köyü Halkı	31,85
Polos Köyü Halkı	35,50
Kadıköy Köyü Halkı	12,00
Çayırlı Köyü Halkı	10,00
Dolhan Köyü Halkı	22,50
Karahamza Köyü Halkı	105,65
Dereköy bucağı koyva köyü halkı	191,00
Hediye köyü halkı	133,75
Karadere köyü halkı	13,00
Üsküp köyü halkı	25,50
Beypınar köyü halkı	50,00
Sazara köyü halkı	186,75
Bayramdere köyü halkı	11,25
Üsküpdere köyü halkı	19,25
Pınarhisar bucak ve köyleri halkı	1296,30
Pınarhisar bucak hacıfaklı köy okulu öğrencileri	3,05
Babaeski'de satılan balo biletleri	45,00
Babaeski ilçe köy ve halkı	5859,21

[732] *Trakya'da Yeşilyurt,* 9 Mart 1951, s.2.

Lüleburgaz ilçe köy ve halkı	5072,17
Vize ilçe köy ve halkı	1701,76
Demirköy ilçe köy ve halkı	1496,14

Tablo 122 :Kırklareli Göçmenler Yardım Şubesine Yapılan Bağış Listesi [733]

Bağış Yapanın Adı Soyadı	Bağış miktarı(lira)
Babaeski İlçesi (İkinci Parti Olarak)	978,89
Lüleburgaz İlçesi (İkinci Parti Olarak)	235,35
Vize İlçesi (İkinci Parti Olarak)	377,88
Habib Ve Yaşar Boyacıoğlu	25,00
Veli Sunal	10,00
Adil Gürsoy	10,00
Mustafa Akkul	10,00
İsmail Gerez	2,50
Kocahıdır Köyü Halkı	64,50
Karahamza Köyü Halkı	105,65
Erikler Köyü Halkı	28,50
Dereköy Bucak Merkezi Halkı	73,00
Kapaklı Köyü Halkı	11,00
Koruköy Köyü Halkı	74,50
Düzorman Köyü Halkı	15,60
Dereçatak Köy Okulu Öğrencileri 18 Parça Eşya	35,55

Vali Cahit Ortaç'ın teşviki ve hayırsever kurumların siyasi parti temsilcilerinin katkısıyla oluşturulan heyet göçmenler yararına bir balo düzenlenmiştir. Bu balonun geliri ayrıca baloda şehir halkının hediye edecekleri eşyalarla piyango çekilişinden elde edilen para göçmenlere bağışlanmıştır.[734] Baloda Akşam Kız Sanat Okulu'nun verdiği çiçek açık arttırmada bir tüccar tarafından

[733] *Trakya'da Yeşilyurt,* 2 Nisan 1951, s.2.
[734] "İlimizde Muhacirlere Yardım Hareketi Başladı", *Trakya'da Yeşilyurt,* 7 Kasım 1950, s.1.

alınmış, gecenin sonunda 1245 lira 75 kuruş hasılat toplanmıştır. Aynı heyet göçmenler için kışlık eşya da toplamaya başlamıştır.[735]

Tablo 123: Kurumsal bağışlar listesi şöyledir: [736]

Bağış yapanın adı soyadı	Bağış miktarı(lira)
Ticaret ve zahire borsası	500,00
Halk sineması müstecirinden bir gecelik sinema hasılatı	168,80
Türk hava kurumu	2,00
Kırklareli-Edirne maçı hasılatı	72,40

Kasaba doktorlarından Hatice Sivrikaya yeni gelen muhtaç hasta göçmenlere muayenelerini ücretsiz yapmış[737] ayrıca göçmenlerin sağlık durumları da sağlık ekibi tarafından takip edilmiştir. Gerek özel gerekse resmi sağlık kurumları göçmenlerden ücret almaksızın tedavi etmiştir.[738]

Göçmen gazetesi sahibi iskân edilecek göçmenlerin dertlerini dinledikten sonra ihtiyaçlarını tespit etmiştir. Kaymakamlarla kış gelmeden yardım yapılması için izahat almıştır.[739] Gazetelerde aydınlar bu meseleyle yakından ilgilenmişler, Hürriyet gazetesi 99 bin liralık yardım yapmıştır.[740] Göçmenlerin çocukları sanat enstitülerine kabul edilmesine karar verilmiş, Kırklareli'ne yerleşen göçmenlerden 3 çocuk bunun için başvurmuştur.[741]

[735] *Trakya'da Yeşilyurt,* 14, 21 Kasım 1950, s.1.
[736] *Trakya'da Yeşilyurt,* 1950, s.3.
[737] "Şükranla Karşılıyoruz", *Özdilek*, 1 Şubat 1951, s.1.
[738] *Özdilek*, 8 Şubat 1951, s.1-2.
[739] *Özdilek*, 17 Eylül 1951, s.1.
[740] Saliha Kurhan, "Göçmenlerimiz", *Özdilek,* 18 Aralık 1950, s.1-2.
[741] *Trakya'da Yeşilyurt,* 31 Temmuz 1951, s.1.

C. TEKİRDAĞ'DA İSKÂN FAALİYETLERİ

1.Göçmenlerin İskânı

İl iskân planına göre 542 aile yerleştirilmesi gerekirken, göçmen sayısının artması üzerine yapılan kesin iskân cetvelinde 1950-51 yıllarında 709 ailede 6766 nüfus yerleştirilmiştir.[742] Ancak veriler arasında farklılıkların burada da mevcuttur. Cevat Geray 1950-1960 arası 7659 nüfus, Tanoğlu 1950-1952 arası 6766 nüfus, Kostanick 1950-1952 arası 7759 nüfus iskân edildiğini belirtmiştir.[743]

Göçmenlerin iskânı için Saray, Malkara, Çorlu iskân memurlukları çalışmıştır.[744] 165 kişi il merkezinde kışı geçirecek ve halen misafirhanede 1600 göçmen bulunmaktadır.[745] Göçmenlerin bir kısmı iskân oluncaya kadar Balabanlı ve Poyraz Çiftliklerine göçmenler gönderilmiştir.[746] İle kontenjan harici olarak gelen ve mürettep olarak Anadolu'ya sevk edilip tertip edildikleri mahalleri terk ile gelen göçmenlerin yerleştirilebilmesi için Çorlu ve Hayrabolu ilçelerinde çiftlik satın alınması yoluna gidilmiştir.[747]

Tablo 124 : Misafir Edilen köyler

Naip Köy	Yancı	Ahmetli
Kılavuzlu	Evciler	Kaşıkçı
Osmanlı	Oruçbey	Karacamurat
Köseilyas	Kurşunlu	Demirli
Gazioğlu	Karabezirgan	Güneşli
İnecik	Banarlı	Kurtköy
Gündüzlü	Yağcı	Ortaca
Kumbağ	Müsellim	Avşar
Karahisarlı	Çanakçı	Işıklar

[742] Bkz. Ek-14, Ek-15.
[743]Cevat Geray, *a.g.e*, s.89,90; Huey Louis Kostanick, *a.g.e*, s.123; Ali Tanoğlu, *a.g.m*, s.55.
[744] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 622 1.
[745] *Son Posta*, 12 Şubat 1951, s.6.
[746] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 622 1.
[747] Yeni Edirne, 16 Ocak 1951, s.1.

Göçmenlerden öncelikle 131'i il merkezinde 224 aile Çorlu, 142 aile Malkara, 153 aile Hayrabolu, 53 aile Saray ve 35 aile Şarköy ilçesinde kati iskânları yapılmıştır.[748]

Tablo 125: Tekirdağ Merkeze İskânlar [749]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü	Geldiği tarih	İaşe
Merkez	2 kişi	Çiftçi	Kırcaali	18.04.1950	
Merkez	2 kişi	İşçi	Kırcaali	18.04.1950	İaşe yardımı yapıldı
Merkez	2 kişi		Silistre	12.04.1950	
Merkez	4 kişi	Çiftçi	Silistre	12.04.1950	
Merkez	6kişi	çiftçi	Kırcaali	02.05.1950	
Merkez	2 kişi		Dobriç		
Merkez[750]	7 kişi	Çiftçi	Dobriç		
Merkez	4 kişi	Terzi	Dobriç		
Merkez	6 kişi	Çiftçi	Kırcaali		
Merkez	2 kişi		Kırcaali		
Merkez	4 kişi	Berber	Selviköy		
Merkez	2 kişi	Marangoz	Tırnova		
Merkez	4 kişi	Berber	Selviköy		
Merkez	4 kişi	Tatlıcı	Plevne		
Merkez	5 kişi	Şoför	Şumnu		
Merkez	1kişi	İhtiyar			
Merkez[751]	3kişi	çiftçi	Varna		

[748] *Yeni Edirne*, 16 Ocak 1951, s.1.
[749] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.
[750] 8 Mayısta 1950'de gelmiş, 1952'de iskân edilmiş.
[751] Kepenekli'de misafir edildi.

Tablo 126 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar[752]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü
Kayı	7 kişi	Çiftçi	Mestanlı
Köseilyas	5kişi	Ev hanımı	Mestanlı
Osmanlı	7 kişi	Çiftçi	Burgaz
İnecik	6 kişi	Çiftçi	Burgaz
Hasanlı	6 kişi		Koşukavak
Karaerikli köyü	5 kişi		
Karaerikli köyü	5 kişi		
Kepenekli	3 kişi	İşçi	Varna
Kumbağ	5kişi		Yenipazar
Şarköy	6 kişi		Rusçuk
Kepenekli	6 kişi	çiftçi	Varna
Osmanlı	7 kişi	Çiftçi	Burgaz
İnecik	6 kişi	Çiftçi	Burgaz
Hasanlı[753]	6 kişi		Koşukavak

Tablo 127 : Saray İlçesi'ne İskân Edilenler [754]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü
Saray	4kişi	çiftçi	Popköy
Saray	4kişi	çiftçi	Popköy
Saray	3kişi	çiftçi	Şumnu
Saray	4 kişi	Çiftçi	Popköy
Saray	6 kişi	Çiftçi	Rusçuk
Saray	4kişi	Çiftçi	Rusçuk
Saray	3kişi	Çiftçi	Rusçuk
Saray	2kişi	Çiftçi	Rusçuk

[752] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.
[753] 21.08.1952 'de Hayrabolu'ya gönderildi.
[754] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:78.

Saray	2kişi	Çiftçi	Rusçuk
Saray	3kişi	Çiftçi	Rusçuk
Saray	5	Çiftçi	Rusçuk
Saray	5	Çiftçi	Rusçuk
Saray	5	Çiftçi	Rusçuk
Saray	2	Çiftçi	Rusçuk
Saray	4	çiftçi	Rusçuk
Saray	2	Çiftçi	Rusçuk

Tablo 128: Saray İlçesi'ne İskân Edilenler [755]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü
Saray [756]	5kişi	Çiftçi	
Saray	3kişi	Kahveci	Hasköy
Saray	6kişi	çiftçi	Ohri

Tablo 129 : Şarköy ve Muratlı'ya İskân edilenler[757]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü
Muratlı	6 kişi	Çiftçi	Yenipazar
Şarköy	9kişi	Çiftçi	Hasköy
Şarköy	7kişi	Çiftçi	Mestanlı
Şarköy	6kişi	çiftçi	Hasköy
Muratlı	7kişi	tütüncü	Kırcaali
Muratlı[758]	5kişi	Baba çiftçi, oğlu börekçi	
Muratlı – Ballıhoca köyü[759]	5 kişi		
Muratlı - Ballıhoca köyü[760]	4 kişi		

[755] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.
[756] Kılavuzlu'da misafir edildi.
[757] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.
[758] Karahisarlı'da misafir edildi.
[759] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 153 761-765.

Tablo 130: Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar[761]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü
Kumbağ	7kişi	çiftçi	Kırcaali
Çorlu	4 kişi		
Çorlu	5kişi	yağlıboyacı	Hasköy
Gazioğlu	5kişi	çiftçi	Karbonat
Gazioğlu	3kişi	çiftçi	Karbonat
Evciler	5kişi		

Tablo 131 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar[762]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Köyü
Çerkezköy	3kişi	Çiftçi	
Karaağaç	5kişi		
Çerkezköy	4kişi		
Osmanlı	3kişi	Çiftçi	Şumnu
Çerkezköy	3kişi	Çiftçi	Yenipazar
Ayazpaşa	6 Kişi	Çiftçi	
Yanıkağıl	7kişi	çiftçi	Rusçuk
yanıkağıl	3 kişi	çiftçi	
Yanıkağıl	6kişi	Çiftçi	Tırnova
Yanıkağıl	3kişi	çiftçi	
Yanıkağıl	8 kişi	çiftçi	
Kapaklı	4 kişi		Ohri

[760] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 153 761-765.
[761] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.
[762] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:78.

Tablo 132 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar[763]

Gelinen yer	Nüfus	Köy	Meslek	Tarih
Saray	4		Çiftçi	11.09.1950
Bahçeağıl	5			3.10.1950
Bahçeağıl	4			3.10.1950
Yanıkağıl	6			1.10.1950
Kızılpazar	2			1.4.1950
Uzunhacı	3			1.10.1950
Uzunhacı	6			03.10.1950
Saray	6	Kızanlık	Çiftçi	29.9.1950
Kadıköy	6	Kızanlık	Çiftçi	9.9.1950
Osmanlı	4	Razgrat		
Osmanlı	6	Razgrat	Çiftçi	
Osmanlı	3	Razgrat	Çiftçi	
Osmanlı	5	Razgrat	Çiftçi	
Osmanlı	4	Razgrat	Çiftçi	
Kurtdere	6	Şumnu	Çiftçi	
Bahçeağıl	5	Razgrat	Çiftçi	
Bahçeağıl	3	Razgrat	Çiftçi	
Yanıkağıl	3	Razgrat	çiftçi	23.8.1950
Bahçeağıl	3	Razgrat	çiftçi	6.6.1950
Tatarlı	5	Rusçuk		19.12.1950
Uzunhacı	3	Rucçuk	çiftçi	27.1.1951

[763] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, Saray-Çerkezköy İskân esas Defteri*, (1934/1951), İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:97.

Tablo 133 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar [764]

Gelinen yer	Nüfus	Köy	Meslek	Tarih
Demirler	7	Yenipazar	Baba çiftçi, oğlu arabacı	31.1.1951
Tatarlı	2	Yenipazar	çiftçi	30.1.1951
Saray	3	Şumnu		
Karahalil	5	Eskicuma	Çiftçi	21.2.1951
Karaburçak	5	Eskicuma	çiftçi	21.2.1951
Karaburçak	2	Eskicuma	çiftçi	21.2.1951
Karlı	3		çiftçi	09.02.1951
Demirler[765]	4	Popköy		17.09.1950
Edirköy	2	Eskicuma	çiftçi	10.03.1951
Sinanlı	4	Eskicuma	çiftçi	28.03.1951
Çukuryurt	4	Omurtak	çiftçi	25.03.1951
Sofular	4	Eskipazar	çiftçi	25.03.1951
Kızıldere	3	Şumnu		25.03.1951
Beyazköy	6	Omurtak		25.03.1951
Göçerler	7	Şumnu		25.3.1951
Çerkezköy[766]	6	Omurtak		25.3.1951
Çerkezköy	7	Şumnu		04.02.1951
Yanıkağıl	4	Şumnu	çiftçi	26.12.1950
Göçerler	3	Şumnu	çiftçi	
Karaağaç	3		çifçi	

[764] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, Saray-Çerkezköy İskân esas Defteri*, (1934/1951), İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:97.

[765] İskân yerini izinsiz terk edip 2 sene zarfında avdet etmediğinden imar ve iskân vekaletinin muvakkat emirlerini üzerindeki gayrimenkulleri geri alınmıştır.30.06.1950.

[766] Urfa'ya mürettep iken gitmeyip ilçede kaldı.

Tablo 134 : Tekirdağ ve İlçelerin İskânlar[767]

Gelinen yer	Nüfus	Köy	Meslek	Tarih
Çerkezköy	3	Şumnu	çiftçi	04.02.1951
Demirler	5	Şumnu	çiftçi	25.3.1951
Saray	2	Şumnu	Eş terzi, kadın ev hanımı	
Çukuryurt	4	Eskicuma	çiftçi	27.9.1950
Saray	2	Şumnu	Eş Sobacı, Kadın Ev Hanımı	
Saray-Ayazpaşa	4	Şumnu	Çiftçi	11.9.1951
Kadıköy [768]	4	Razgrat	Çiftçi	
Yuvalı	7	Eskicuma	Çiftçi	

Muratlı iskân edilen önemli yerlerden biri olmuş, merkeze, Kepenekli, Kırkkepenekli ve Balabanlı köylerine iskânlar olmuştur.[769] Kırkkepenekli köyünde göçmenler göçmen mahalleleri büyütülerek iskân edilmiş, Balabanlı köyüne 1951 yılında göçmen iskânı yapılmış ve köyün kuzeybatı kesime yeni bir grup ev eklenmiştir.

[767] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, Saray-Çerkezköy İskân esas Defteri*, (1934/1951), İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:97.

[768] 1956'da izin isteğinde bulunduğu fakat isteğine cevap verilmediğinden efradı ailesinin geçimini temin maksadı ile iskân yerinden ayrıldığı ve dışarda çalıştığı müddetçe iskân yeriyle alakasını kesmeyerek köyde bıraktıkları ve 1958 yılında bir daha ayrılmamak üzere iskân yerine döndükleri ve verilmiş olan gayrimenkullerin de tapuda namlarına kayıtlı bulunduğu cihetle iskân yeri ile alakasını kesmedikleri anlaşıldığından istirdat işleminin durdurulması imar ve iskân bakanlığının 03.01.1963 tarih ve toprak iskân işleri genel müdürlüğünün Ş.2.3201-226/35-115 sayılı buyruklarıyla iş'ar kılınmış olduğundan keyfiyetin 07.03.1963 tarih D.10.G-78 sayılı tapu sicil memurluğuna mal müdürlüğüne ve ziraat bankası müdürlüğüne yazıldığı dosyaların tetkikinde anlaşıldı. İskân mahallini 10.10.1958 tarihinde izinsiz olarak terk edip Manisa vilayetinin Saruhanlı köyüne gittiği ve yapılan tebligata rağmen mahalli mürettebine dönemediğinden ve aradan 2 seneden fazla bir zaman geçtiğinden iskân yolu ile tahsis olunan 1280m^2 ev yeri 32 dekar araziye ait tapu kayıtları 2510 sayılı iskân kanunun değişik 39. Maddesine uygun imar ve iskân vekaletinin 25.10.1951 gün Ş.2.3201-226/9.392-31964 sayılı emirleriyle hazine namına tescili hususu 18.11.1958 gün 248 sayılı ile Saray Mal, Ziraat Banka Müdürlükleri ile Tapu müdürlüğüne yazıldı.

[769] *Köy Envanter Etüdü Tekirdağ,* Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı, 1981, s.55.

Tablo 135: İskân Edilen Göçmenler [770]

İlçe	Göçmen sayısı
Saray	67
Malkara	403
Çorlu	359
Hayrabolu	167
Şarköy	34

Bir kısım göçmen Gündüzlü, Husunlu, Karaevli, Gazioğlu köylerine iskân olmuş, bazı göçmenlere Tekirdağ devlet hastanesi arkasında mahalle kurulmuştur. Ayrıca birçok göçmen Zafer Mahallesine yerleştirilmiştir.[771] Ulaş köyüne 3'ü çiftçi, diğerleri memur, terzi, dülgar olan 23 göçmen iskân edilmiştir.[772]

Kırkkepenekli köyüne gelen göçmenler serbest, iskânlı, ihtiyaçlı olarak kaydedilmiş,[773] köye ihtiyaçlı göçmen sıfatıyla iskân olan 19 ailede 74 nüfusun iskânı yapılmış, ayrıca arazi tahsis edilmiştir.[774] Önerler köyüne 11 aile iskân edilmiş.[775]

Hayrabolu göçmenlere yardım komitesi kurulmuş, göçmenlerden 15 hanelik 91 kişi Alpullu köprüsünde karşılanmış, bunlar Ömer Efendi camine yerleştirilmiştir. 1 gün sonra da komitenin tespit ettiği evlere hane hane dağıtılmıştırlar.[776]

Celal Bayar 8 Ocak'ta Tekirdağ göçmen revirini, evlerini gezmiş, tetkiklerde bulunmuş, ihtiyaçları yakından ilgilenmiştir.[777] Uzmanlar Edirne'deki çalışmalara paralel faaliyetleri görmek üzere Tekirdağ'a da gelmiştir.[778]

---

[770] İlçeye gelen göçmenlerin toplam nüfusu daha sonra 650 olmuştur. *Son Posta,* 21 Ağustos 1951, s.6
[771] Mehmet Serez, *Tekirdağ Tarihi ve Coğrafyası Araştırmaları*, Ankara, 2007, s.187.
[772] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 182 906 – 908.
[773] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 159 753 149-20-23.
[774] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 151 754 149 /24-25, S:3099.
[775] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 178 886 -890.
[776] "Göçmen Davası Elbirliğiyle Halledilyor", *Son Posta*, 3 Şubat 1951, s.6.
[777] "Cumhurbaşkanı Trakya'dan döndü", *Son Posta*, 9 Ocak 1951, s.5; *Akşam,* 9 Ocak 1951, s.1.
[778] *Yeni Edirne,* 16 Ocak 1951, s.1.

2.Göçmenlere Yapılan Yardımlar

a. İskân Yardımları

Toprak İskân Bakanlığı'nın Tekirdağ valiliğine gönderdiği 16 Nisan 1951 tarihli tamimde :[779]

1.Toprak komisyonlarının çalışma bölgeleri olarak kabul edilen ilçelerde Bulgaristan'dan gelen ve gelmekte olan göçmenlerin ne suretle topraklandırılacakları ve yerli halk ile göçmenlerin toprak verilmesinde nasıl hareket edileceği hakkında toprak komisyonu başkanlarına yazı gönderilmiştir.

2.Mahalli iskân komisyonlarının göçmen iskân edilecek her ilçede ayrı ayrı olmak üzere en kısa zamanda teşkil edilerek faaliyete geçirilmesi ve ilçede toplanıldığı gün tarihinde bildirilmesi gerekmektedir.

3.İlinize tertip edilen göçmenlerin esas iskânları hakkında bütün vilayeti kapsayan bir il iskân planı hazırlanması, bu planın tanziminde muvakkat barındırılma maksadıyla gösterilmiş olan göçmen sayısı ve bunların halen bulundukları köylerin adediyle bağlı kalınmayarak ilinizde iskânları kararlaştırılmış ve önceden bildirilmiş olan 542 aileden kaç tanesinin yeniden kurulacak kaç göçmen köyüne ve ne kadarının hangi ilçe ve köylerde iskân edileceğinin (çiftçi, zanaatkar) ayrı ayrı gösterilmesi ve bu planın en geç nisan 1951 ayı sonuna kadar hazırlanıp tamamlanması gerekmektedir.

4.Bulgaristan göçmenlerinde halen ilinizde bulunanlardan oturmakta oldukları yerde topraklandırılması mümkün görülenler için ev yerlerinin de tespit edilmesi ve bu göçmenlerin boş tutulmayarak merkezden yapılacak yardımla inşası yapılacağı için şimdiden her hane için takriben 12 m^2 ile kerpicin her bir haneye 5000 adet kendilerine hazırlatılması ve bu hususta mümkün olana yardımın sağlanması gerekmektedir.

5.Bu hususlar çerçevesinde göçmenlerin mümkün olan en kısa sürede topraklandırılmaları ve mühtahsil duruma getirilmesi için gerekli görülen tedbirlerin

---

[779] *BCA Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 178 886 -890, Toprak İskân Genel Müdürlüğü Sayı:3714-2-388/18451.

alınması, işin iyi organize edilmesi, gerek kanunen bu işle görevlendirilen ve gerekse vilayetçe vekillendirilerek iskân seferberliği içinde çalışılmalıdır.

Tekirdağ merkez ilçe ve köylerinde göçmenler için evler inşa ve tamir edilerek kendilerine teslim edilmiştir. Geri kalan 137 aile ikinci planda ve ilkbaharda evleri yapılması planlanmıştır.[780] Göçmenlere verilen gayrimenkuller daha sonra tapuya geçirilmiştir.[781]

Tablo 136 : Göçmen evleri

İl-ilçe-köy	Ev
Merkez	63
Çorlu	204
Malkara	121
Hayrabolu	139
Saray	49
Şarköy	26

Hasan Omurtakhan Trakya'yı gezerek incelemelerde bulunmuş[782] Lüleburgaz'da, Kırklareli'nde çalışmaların devam ettiğini Tekirdağ'ın ise bu konuda ileride olduğunu kış gelmeden göçmenleri barındırmak için gayret edildiğini belirtmiştir. İl çevresinde 96 hanenin çatısı çakılmış, 100 hanenin temel duvarları 37 evin temeli atılmış, 96 hazır ev verilmiş, ayrıca 25842 dekar toprak tapulanmıştır. 100 bin liraya alınan Gazioğlu çiftliğindeki 53 hanenin evleri de yapılmaya devam etmektedir.[783]

İskân müdürü Haşim İşcan 10 gün boyunca Bolu, İzmit, İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, ve Edirne illeri dahilinde tetkik gezisi yapmıştır. İşcan Kırklareli, Edirne, Tekirdağ valileri ile Trakya toprak tevzi komisyonu üyeleri ve orman bölge şefi ile birlikte Edirne'ye gelmiştir.[784] Daha sonra göçmenler hakkında Lüleburgaz'da

[780] *Yeni Edirne*, 16 Ocak 1951, s.1.
[781] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 2.
[782] Bkz. Ek – 17.
[783] *Göçmen Sesi,* 5 Kasım 1951, s.1.
[784] "İskân Umum Müdürü Kasabamızda", *Özdilek*, 17 Eylül 1951, s.1.

Edirne, Tekirdağ, Kırklareli valilerinin ve bu vilayetlerin toprak komisyonu başkanlarıyla, İstanbul ve Trakya orman bölge başmüdürünün de katıldığı toplantı düzenlenmiştir. Yapılan toplantıda alınan kararda 2 ay zarfında tamamlanmak üzere Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli'nde göçmenlere tahsis edilmek üzere 2000 evin inşaatına başlanacağı kararı alınmıştır.[785]

Çorlu'da göçmenlere bakanlıklardan kararlaştırılmış bir emirle Çorlu ve köylerinde 89 ev, Muratlı - Ereğli bucağı ve köylerinde 39 ev, Muratlı bucağı ve köylerinde 57 evin temelleri atılarak inşaatına başlanmıştır.[786] Muratlı'da göçmenlerin yerleştirilmesi için Kurtpınar Mahallesindeki ziraat bahçesi Toprak İskân Genel Müdürlüğü tarafından satın alınmış, hemen faaliyete geçmiştir. Tek kat üzerine yapılmış olan bu evlerin her biri iki aileyi barındıracak şekilde planlanmış ve 22 bina yapılarak 44 ailenin barınabilmesi sağlanmıştır.[787] Bu evlerin her birinde 3 oda, mutfak, banyo vs. olup sağlığa uygun hazırlanmış ve su ihtiyacı iki çeşme ile giderilmiştir.[788] Bu evlere marangoz, kunduracı, çiftçi, dülgar[789] olan 197 kişi yerleştirilmesi planlanmıştır.[790] Doktor Nafi Tamer köy köy dolaşarak göçmen evlerini tetkik etmiştir.[791] Bu evler şubat 1955'te de evler teslim edilmiştir.[792] Toprak İskân Bakanlığı'ndan gönderilen memur kura usülüyle Göçmenlerin yerleştirilmesi işini yapmıştır.[793]

1953 yılı zarfında topraksız iskânlı göçmenlere 14 köy tipi ev ile bir şehir tipi ev inşa edilmiştir.[794] İskân memurluğunca Hayrabolu'da 93 göçmen ailesine arazi, ev ve ev yeri tahsis edilmiş olup halihazırda 20 aileye evleri teslim edilmiştir. Diğer göçmenlerin iskân işi en kısa zamanda sona erecektir. [795]

---

[785] "Göçmenlere Ev Yaptırılıyor", *Özdilek,* 24 Eylül 1951, s.1.
[786] *Son Posta,* 20 Ekim 1951, s.4.
[787] Göçmen evleri taksim planı dosyalarda vardır, ancak üzerinde göçmenlerin isimleri yazılı olduğundan ötürü fotoğraf alınmamıştır. Ayrıca kura zabıt varakaları ve göçmen evleri tesellüm zabıtları vardır. BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 153 761 – 765, Evlerin planı için Bkz. Ek- 2
[788] "Muratlı Göçmen Evleri Tamamlandı", *Göçmenler,* 29 Ocak 1955, s.1.
[789] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 153 761-765.
[790] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 182 906 – 908.
[791] *Son Posta,* 20 Ekim 1951, s.4.
[792] *Çorlu Sesi,* 2 Şubat 1955, s.1.
[793] "Muratlı Göçmen Evleri Tamamlandı", *Göçmenler,* 29 Ocak 1955, s.1.
[794] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 153 761 – 765.
[795] "Göçmenlere Ev Verildi", *Çiftçi Hayrabolu,* 10 Eylül 1951, s.1.

Tablo 137: 1951 Yılında Göçmenlere Yapılan Evlerin Durumu [796]

Kazası	Köy tipi ev	Şehir tipi ev
Merkez	75	-
Çorlu	203	-
Hayrabolu	141	-
Malkara	121	-
Saray	45	3
Şarköy	17	-
Yekun	602	2

Tablo 138: 1952 yılında göçmenlere yapılan evlerin yılları ve kazalara göre durumu:[797]

Kazası	Köy tipi ev	Şehir tipi ev
Merkez	124	45
Çorlu	285	27
Hayrabolu	51	5
Malkara	33	1
Saray	92	2
Şarköy	21	4
Yekun	606	84

Tablo 139: 1953 yılında göçmenlere yapılan evlerin durumu: [798]

Kazası	Köy tipi ev	Şehir tipi ev
Merkez	57	23
Çorlu	100	73
Hayrabolu	8	1
Malkara	33	-
Saray	18	-
Şarköy	-	-
Yekun	216	97

[796] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, 1955, s.1.
[797] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.2.
[798] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.2.

Tablo 140: 1954 yılında göçmenlere yapılan evlerin durumu[799]

Kazası	Köy tipi ev	Şehir tipi ev
Merkez	26	5
Çorlu	61	57
Hayrabolu	8	-
Malkara	1	-
Saray	17	-
Şarköy	-	-
Yekun	113	62

Tablo 141: Köy ve şehir tipi yapılan toplam evler:[800]

Göçmen Evi	Miktarı
Şehir Tipi	246
Köy Tipi	1537
Toplam	1783
Evlere sarf edilen Para: 1.961.787.74	

Tablo 142: 1951'den 1954 Sonuna Kadar Yapılan Ev Adedi[801]

Kazalar	1951	1952	1953	1954
Merkez	75	169	80	31
Çorlu	203	312	173	118
Hayrabolu	141	56	9	8

[799] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.2.
[800] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.6 .
[801] "Tekirdağ Vilayeti Haritası ve İskân Durumu", *Göçmenler*, 2 Nisan 1955, s.1.

Malkara	21	34	33	1
Saray	48	94	18	17
Şarköy	11	20	-	-
Toplam: 1783 (1951 – 1954)				

Tablo 143 : 31.03.1954'e Kadar Yapılan Göçmen Evleri[802]

Göçmen Evi	Miktarı
Şehir Tipi	186
Köy Tipi	1621
Toplam	1807

Göçmenler yerleştirildikten sonra toprak verilmiş ve bunlar "şahıs temlik" olarak kayıt altına alınmıştır,[803] ayrıca bağ yeri de verilmiştir.[804] Tekirdağ köylerine iskân edilmiş göçmenlere toprak tevzine başlanmış. Her köyde tevzi ekipleri faaliyete geçmiş tevzi ekipleri arazinin verimine göre hane başına 60 -120 dönüm dağıtmıştır. Diğer taraftan köylüler göçmenler için 4000 dekar arazi ekmiştir.[805] Malkara'ya 129 hane göçmen gelmiş bunlardan 39 hanesine ev verilmiş, 80 hanesine ev yapımına devam edilmektedir. 129 hanesine 4987 dekar arazi tevzi edilmiştir. [806]

Aşağıda tabloda iskân edilen nüfus ve iskân yardımları gösterilmiştir. Bunların defterlerde yanlarına ihtiyaçlı diye not düşülmüş, iskân için müracaat eden ailelerdir.

[802] Bkz. Ek – 21.
[803] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları*, 271 V 59 125 622 1 tapuları hemen verilmemiş olan göçmenler ile sorunlar yaşanmıştır.
[804] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 178 886 -890.
[805] "Tekirdağ'ında", *Son Posta*, 19 Mayıs 1951, s.6.
[806] *Son Posta,* 21 Ağustos 1951, s.6.

Tablo 144 :Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları[807]

Gelinen yer	Nüfus	Verilen ev veya ev yeri
Saray	4	
Bahçeağıl	5	Ortadekar:60
Bahçeağıl	4	Orta dekar:40
Yanıkağıl	6	Orta dekar:50
Kızılpazar	2	Orta dekar:20
Uzunhacı	3	Ortadekar:30
Uzunhacı	6	Ortadekar:60
Saray	6	Orta dekar:49
Kadıköy	6	Orta dekar:51
Osmanlı	4	Orta dekar:40
Osmanlı	6	Orta dekar:60
Osmanlı	3	Ortadekar:30
Osmanlı	5	Orta dekar:50
Osmanlı	4	Orta dekar:40

Tablo 145 : Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları[808]

Gelinen yer	Nüfus	Verilen ev veya ev yeri
Bahçeağıl	3	Orta dekar:20
Yanıkağıl	3	Orta dekar:23
Bahçeağıl	3	Orta dekar:25
Tatarlı	5	
Uzunhacı	3	Orta dekar:24
Kurtdere	6	52 dekar ve 12 dekar
Bahçeağıl	5	Orta dekar:40

[807] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, Saray-Çerkezköy İskân esas Defteri*, (1934/1951), İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:97.

[808] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, Saray-Çerkezköy İskân esas Defteri*, (1934/1951), İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:97.

Tablo 146 : Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları [809]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Verilen ev veya ev yeri
Demirler	7	Baba çiftçi, oğlu arabacı	25 dekar ve 32 dekar
Tatarlı	2	Çiftçi	Orta dekar:30
Saray	3		Arsa:782m^2 üzerinde bir bahçeli ev 2.6.1959'datemlik oldu.
Karahalil	5	Çiftçi	Orta dekar:50
Karaburçak	5	Çiftçi	Orta dekar : 50
Karaburçak	2	Çiftçi	Orta dekar : 20
Karlı	3	Çiftçi	Orta dekar:23
Demirler[810]	4		Orta dekar:28
Edirköy	2	Çiftçi	Orta dekar : 20
Sinanlı	4	Çiftçi	Orta dekar : 34
Çukuryurt	4	Çiftçi	Orta dekar:40
Sofular	4	Çiftçi	Orta dekar:40
Kızıldere	3		Orta dekar:30
Beyazköy	6		Orta dekar:60
Göçerler	7		Orta dekar:61
Çerkezköy [811]	6		
Çerkezköy	7		Orta dekar:63
Yanıkağıl	4	Çiftçi	Orta dekar:34
Göçerler	3	Çiftçi	Orta dekar:25
Karaağaç	3	Çifçi	

[809] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, Saray-Çerkezköy İskân esas Defteri*, (1934/1951), İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:97.

[810] İskân yerini izinsiz terk edip 2 sene zarfında avdet etmediğinden imar ve iskân vekaletinin muvakkat emirlerini üzerindeki gayrimenkulleri geri alınmıştır.30.06.1950

[811] Urfa'ya mürettep iken gitmeyip ilçede kaldı.

Tablo 147 : Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları [812]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Verilen ev veya ev yeri
Çerkezköy	3	çiftçi	
Demirler	5	çiftçi	Orta dekar:50
Saray	2	Eş terzi, kadın ev hanımı	782m^2 arsa üzerine yaptırılan bahçeli ev [813]
Çukuryurt	4	çiftçi	Orta dekar:32
Saray	2	Eş sobacı, kadın ev hanımı	782m^2 arsa üzerine yaptırılan bahçeli ev
Saray-Ayazpaşa	4	Çiftçi	
Kadıköy[814]	4	Çiftçi	Orta dekar:32
Yuvalı	7	Çiftçi	55 dekar
Çerkezköy	3	Çiftçi	

[812] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, Saray-Çerkezköy İskân esas Defteri*, (1934/1951), İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:97.

[813] Ev 02.06.1954'te temlik olundu. 1959'da namlarına temlik ve tescil olunan evi 10 yıl dolmadan noter senedi ile satarak 1957'de iskân yerinden ayrıldığı 1958 ve 1959'da altışar ay izin almakla beraber bu izinlerinin bitiminde bir daha iskân yerine dönmediği anlaşıldığından 2510 sayılı iskân kanunun 29.maddesinde öngörüldüğüne göre evin istirdadı ile hazine adına tescilinin sağlanması köy işleri bakanlığının 10.8.1979 gün ve toprak iskân genel müdürlüğünün Ş23208 /568/2458 sayılı buyrukları ve Tekirdağ valiliğinin 18.8.1970 gün toprak iskân müdürlüğü Ö233/1280 sayılı emirleriyle bildirilmiş olup bu aileye ait evin hazine adına tescili ve düzenlenecek hazine tapusunun mal müdürlüğüne yollanmak üzere gönderilmesi 14.10.1970 gün 537 sayılı tapu sicil memurluğuna yazılmıştır. Toprak iskân müdürü Abdullah Çelikoğlu

[814] 1956'da izin isteğinde bulunduğu fakat isteğine cevap verilmediğinden efradı ailesinin geçimini temin maksadı ile iskân yerinden ayrıldığı ve dışarda çalıştığı müddetçe iskân yeriyle alakasını kesmeyerek köyde bıraktıkları ve 1958 yılında bir daha ayrılmamak üzere iskân yerine döndükleri ve verilmiş olan gayrimenkullerin de tapuda namlarına kayıtlı bulunduğu cihetle iskân yeri ile alakasını kesmedikleri anlaşıldığından istirdat işleminin durdurulması imar ve iskân bakanlığının 03.01.1963 tarih ve toprak iskân işleri genel müdürlüğünün Ş.2.3201-226/35-115 sayılı buyruklarıyla iş'ar kılınmış olduğundan keyfiyetin 07.03.1963 tarih D.10.G-78 sayılı tapu sicil memurluğuna mal müdürlüğüne ve ziraat bankası müdürlüğüne yazıldığı dosyaların tetkikinde anlaşıldı. İskân mahallini 10.10.1958 tarihinde izinsiz olarak terk edip Manisa vilayetinin Saruhanlı köyüne gittiği ve yapılan tebligata rağmen mahalli mürettebine dönemediğinden ve aradan 2 seneden fazla bir zaman geçtiğinden iskân yolu ile tahsis olunan 1280m^2 ev yeri 32 dekar araziye ait tapu kayıtları 2510 sayılı iskân kanunun değişik 39. Maddesine uygun imar ve iskân vekaletinin 25.10.1951 gün Ş.2.3201-226/9.392-31964 sayılı emirleriyle hazine namına tescili hususu 18.11.1958 gün 248 sayılı ile Saray Mal, Ziraat Banka Müdürlükleri ile Tapu müdürlüğüne yazıldı.

Tablo 148 : Tekirdağ Merkezde İskân Yardımları[815]

Gelinen yer	Nüfus	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı
Merkez	2 kişi		Kereste, kiremit, taş, kireç
Merkez	2 kişi	Yeni Tipte yapılan bir ev Arsa:112 m^2	İnşaat yardımı:1238 lira 94 kuruş Kereste:26388m^3 Kireç:50 kilo Kiremit:3000 Tuğla:100
Merkez	4 kişi	Köy tipi ev inşası[816]	İnşaat yardımı:1250 lira Kereste yardımı
Merkez	2 kişi	Arsa:548m^2	Yeni ev inşası için 1444 lira76 kuruş
Merkez	6 kişi	Arsa:323 m^2	1226 lira 94 kuruş Taş, kereste Köy tipi ev inşası
Merkez	2 kişi	Arsa:200 m^2	Köy tipi ev inşası için 1250 lira
Merkez	4 kişi	Arsa:260m^2	Şehir tipi ev inşası için 1649 lira92 kuruş Kereste
Merkez	5 kişi	Yeni ev inşası	Kereste, taş, kiremit, kireç, tuğla, çivi
Merkez	1kişi	1955'te bir ev verildi.	Yiyecek yardımı: [817] 15.60 lira – 6 Mayıs 1955 12.60 lira – 10 Haziran 1955 17.40lira – 9 Temmuz 1955
Merkez	4 kişi		1438 lira

[815] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.
[816] 1954'te inşa edilmiş. Temlik tarihi:15.02.1955
[817] İhtiyar olduğu hakkında not düşülmüş, bu yüzden belirli aralıklarla yiyecek yardımı yapılmıştır.

Tablo 149: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları[818]

Gelinen yer	Nüfus	Devlete ait Topraktan verilen miktar	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı	Kredi	Hayvanat Ziraat aleti
Kayı	7	Orta dekar:10000-50000	[819]Arsa:1060 m^2	Yeni ev inşası için 901 lira 39 kuruş	1300 lira çevirme kredisi	1 araba,1 pulluk, 1 döven 2 öküz
Köseilyas	5	Orta Dekar:90.00	Arsa:450m2	974 lira 94 kuruş, Kereste:26 388 m^3	1300 lira çevirme kredisi [820]	1 araba,1 pulluk, 1 döven 2 öküz
Merkez	2	Orta Dekar:1500 dekar /5000dekar[821]		Yeni ev inşası için 974 lira 94 kuruş[822]		
Merkez	7	67568 dekar	Arsa: 1000m^2	Yeni ev inşası için 89205 lira	1300 lira çevirme kredisi	1 araba,1 pulluk, 1 döven, 1 tırmık 2 öküz
Merkez	4		Arsa:275 m^2	Taş:160 lira, Kiremit: 138 lira, kireç: 668 lira, Tuğla: 5lira		1 araba,1 pulluk, 1 döven,
Osmanlı	7	Orta dekar:48000dekar		Yeni ev inşası yardımı Ev tamiri:100 lira	1300 lira çevirme kredisi Sürme parası:225 lira	1 araba,1 pulluk, 1 döven, 1 tırmık 2 öküz
İnecik	6	Orta Dekar:49500		Ev tamiri:250 lira	1300 lira çevirme kredisi Sürme parası 150 lira	1 araba,1 pulluk, 1 döven, 1 tırmık 2 öküz

[818] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.
[819] Tapuya tescil:1952
[820] 1951de verildi.
[821] Tapuya tescil : 1956
[822] Temlik tarihi:1953

Tablo 150: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları[823]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Devlete ait Topraktan verilen miktar	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı	Kredi	Hayvanat	Ziraat aleti
Saray	3	Kahveci			Yeni ev inşası 999 lira 69 kuruş	1300lira çevirme kredisi	2öküz	1 araba,1 pulluk
Karaerikli köyü[824]			Orta dekar:15000m^2 17000m^2		Yeni ev inşası için 903 lira 94 kuruş	1300lira çevirme kredisi	2öküz	1 araba,1 pulluk
Hasanlı[825]	6		Orta dekar:20000dekar	Arsa:400 m2		1300 lira çevirme kredisi	2 öküz	1 araba,1 pulluk, 1 döven,
Karaerikli köyü[826]	5 kişi		Orta dekar:15000m^2 17000m^2		Yeni ev inşası için 903 lira 94 kuruş	1300lira çevirme kredisi	2öküz	1 araba,1 pulluk

[823] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri,* İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.
[824] Gazioğlu çiftliğinde misafir edildi.
[825] 21.08.1952 'de Hayrabolu'ya gönderildi.
[826] Gazioğlu çiftliğinde misafir edildi.

Tablo 151: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları[827]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Devlete ait Topraktan verilen miktar	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı	Kredi	Hayvanat	Ziraat aleti
Kepenekli' de misafir edildi.	3	Çiftçi	Orta dekar:12.250		Yeni ev inşası için 908.84	Sürme parası: 50.00		
Kepenekli	6	çiftçi	64,5dekar	Arsa:704m^2	Yeni ev inşası için 914 lira 50 kuruş	1300lira çevirme kredisi Sürme parası:125lira	2 öküz	1 araba,1 pulluk, 1 döven,1tırmık
Karahisarlı 'da misafir edil.		Baba çiftçi, oğlu börekçi	Orta dekar:15000,10000,15000,10500	Arsa:600m^2	Yeni ev inşası için 984lira 44 kuruş	Çevirme kredisi Sürme bedeli:150lira	2 öküz	1 araba,1tırmık
Osmanlı	3	çiftçi	Orta dekar:27 dekar	Arsa:1000m^2	Yeni yapılan bir ev bu inşaat için 1000 lira 952 kuruş			

[827] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.

Tablo 152: Saray İlçesinde İskân Yardımları[829]

	Nüfus	Meslek	Devlete ait Topraktan verilen miktar	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı
Saray	4	Çiftçi	Arsa:966 m^2		
Saray[828]	6	Çiftçi	Arsa:1000 m^2	İyi dekar:32,5 ve 3 dekar bağ yeri	Yeni yapılan bir ev,1000 lira inşaat yardımı
Saray	4	Çiftçi	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri	Yeni yapılan bir ev,1000 lira inşaat yardımı
Saray	3	Çiftçi	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri	Yeni yapılan bir ev,1000 lira inşaat yardımı
Saray	2	Çiftçi	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri	Yeni yapılan bir ev,1000 lira inşaat yardımı
Saray	2	Çiftçi	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri	Yeni yapılan bir ev,1000 lira inşaat yardımı
Saray	4	çiftçi	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri	Yeni yapılan bir ev,1000 lira inşaat yardımı
Saray	2	Çiftçi	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri	Yeni yapılan bir ev,1000 lira inşaat yardımı

[828] Ahiahmet köyünde misafir edildi.
[829] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:78.

Tablo 153 : Saray İlçesinde İskân Yardımları [830]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Devlete ait Topraktan verilen miktar	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı
Saray	3	Çiftçi	Rusçuk	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri
Saray	5	Çiftçi	Rusçuk	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri
Saray	5	Çiftçi	Rusçuk	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri
Saray	5	Çiftçi	Rusçuk	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri
Saray	2	Çiftçi	Rusçuk	Arsa:1000 m^2	Ortadekar:29,5 ve 3 dekar bağ yeri

Tablo 154: Tekirdağ İlçe ve Köylerinde İskân Yardımları [831]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Devlete ait Topraktan verilen miktar	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı
Çerkezköy	3kişi	Çiftçi	Arsa:1000m^2	Orta dekar:23	Bir yeni ev, inşaat yardımı 1000 lira
Ayazpaşa	6 kişi	Çiftçi	Arsa:895m^2 75m^2		Bir ev için 1000 lira inşaat yardımı
Yanıkağıl	7kişi	Çiftçi	Arsa:1000m^2	Orta dekar:57	Bir ev için 1000 lira inşaat yardımı
Yanıkağıl	3 kişi	Çiftçi	Arsa:1000m^2	Orta dekar:26	
Yanıkağıl	6kişi	Çiftçi			Bir ev
Kapaklı	4 kişi				Bir ev

[830] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:78.

[831] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:78.

Tablo 155: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları [832]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı	Kredi veya para
Karaağaç [833]	5			1000 lira inşaat yardımı	
Çerkezköy	4			Yalnız bir ev yapılmasını kabul etti.	
Saray	4	Çiftçi		Yalnız bir ev yapılmasını kabul etti.	
Saray[834]	4	Çiftçi		Yalnız bir ev yapılmasını kabul etti.	
Saray[835]	3	Çiftçi	Arsa:1000 m^2	Yeni yapılan bir ev	300 lira nakdi yardım

Tablo 156: Tekirdağ İlçelerinde İskân Yardımları[836]

Gelinen yer	Nüfus	Meslek	Verilen ev veya ev yeri	İnşaat yardımı	Kredi veya para
Gazioğlu	5	Çiftçi	Arsa:450m^2	Yeni ev inşası için 842 lira, 150 lira inşaat yardımı	500 kilo buğday
Gazioğlu	3	Çiftçi	Arsa:450m^2	Yeni ev inşası için 765 lira,150 lira inşaat yardımı	500 kilo buğday
Evciler	5			Köy tipi ev inşası için 1089 lira 98 kuruş Kereste yardımı1.341m^3	

[832] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:78.
[833] Karaağaç iskân yeri, Çerkezköy mürettep yeri
[834] Mürettep yeri Edirköy
[835] Mürettep yeri Edirköy
[836] *BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri*, İl Adı: Tekirdağ, Defter No:88.

Köseilyas Köyünde göçmenlere arazi verilmiş ayrıca banka kredisi ve zirai kredi verilmiştir.[837] Karaca Kılavuz köyüne iskânlı 9 aileye toprak tahsis edilmiştir.[838] Muratlı'ya iskân edilen bir aileye tarla ve ev verilmiştir.[839] Kırkkepenekli köyünde iskân edilen göçmenlere toprak dağıtımı yapılmış sonra temlik edilmiştir.

81 aileye 17659.880 dekar toprak dağıtımı yapılmış ve 10 kasım 1952'de temlik edilmiştir.[840] Çorlu Marmaracık köyüne toprak temlik edilmiş,[841] Marmaracık köyünde 2 aileye 1000 dekar, bir aileye 800 m^2 lik bahçeli ev tahsis edilmiştir.[842]

Tablo 157: Kırkepenek Köyü Toprak Dağıtımı Ve Arsa Tahsisatı[843]

Aile	Cinsi	Miktar	1 dekarın kıymeti	Kıymet tutarı	Bulunduğu Mevki
4 kişilik bir aile	Tarla	26 dekar-0,77 m^2	50 lira	1308 lira 75 kuruş	Pamuk tarla
5 kişilik bir aile	Tarla	26 dekar-973 m^2	50 lira	1438 lira 65 kuruş	Kerpiçlik
	Tarla	414 m^2	50 lira	770 lira 70 kuruş	Karahöyük
5 kişi	Ev	902 m^2			köyiçi
	Tarla	19 dekar 735 m^2	50 lira	986 lira 774 kuruş	Hünkarkonağı
	Tarla	10 dekar	50 lira	500 lira	kerpiçlik
2 kişi	Arsa	400 m^2	200 lira	1200 lira	Köy içi
	Tarla	10 dekar12 m^2	50 lira	500 lira 60 kuruş	Karahöyük
	Tarla	2 dekar	50 lira	100 lira	Tokatlar

[837] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 622 1.
[838] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 622 1.
[839] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 159 753 149-20-23.
[840] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 151 751 149 – 8- 12.
[841] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 178 887.
[842] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 178 887.
[843] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 151 752 149-13-19.

Tablo 158: Kırkepenek Köyü Toprak Dağıtımı ve Arsa Tahsisatı[844]

Aile	Cinsi	Miktar	1 dekarın kıymeti	Kıymet tutarı	Bulunduğu mevki
2 kişi	Tarla	2 dekar	40 lira	80 lira	Tokatlar
2 kişi	Tarla	2 dekar	40 lira	80 lira	Pancarova
5 kişi	Tarla	31 dekar			Korudere
	Tarla	2 dekar			Tokatlar
	Tarla	40 dekar			Kerpiçlik
4 kişi	Tarla	40 dekar 500 m^2			Karahöyük

Tablo 159: Ulaş Köyü Toprak Dağıtımı ve Arsa Tahsisatı[845]

Aile	Cinsi	Miktar	Yer
2 kişi	Ev	60 m^2	Köy içi
3 kişi	Ev	600m^2	Köy içi
8 kişi	Arsa	650m^2	Köy içi
4 kişi	Arsa	650m^2	Köy içi
2 kişi	Arsa	650m^2	Köy içi
3 kişi	Arsa	650m^2	Köy içi
6 kişi	Arsa	650m^2	Köy içi
6 kişi	Arsa	650m^2	Köy içi
2 kişi	tarla	19 dekar 950 m^2	
6 kişi	tarla	32 dekar 68 m^2	

2 kişilik bir aile Doğanlar köyünde iskân olmuş, 430 m^2 ev yeri ve 73.700 geçim toprağı verilmiştir. 1952'de tahsis ve temlik olmuş yine aynı yıl tapusu

[844] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 151 751 149 – 8- 12.
[845] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 182 906 – 908.

olmuştur. Ev yeri üzerinde yardım suretiyle kendilerine yeniden bir ev inşa ettirilmiş, 500 kilo tohumluk buğday, 500 lira zirai donatım kredisi verilmiştir.[846]

Muratlı'ya iskân olunan 4 kişilik bir aileye 512 dekarlık, bahçeli ev verilmiştir.[847] 718 aileye 3497 dekar toprak tevzi edilmiş ve tapuları da ellerine teslim edilmiştir. Bu ailelere 838 265 kilo tohumluk buğday tevzi edilmiş, 827860 lira donatım kredisi açılmıştır. 1 traktör, 22 çift at, 232 araba, 195 çift öküz, 319 adet pulluk tevzi edilmiş ve bu tevziat devam etmektedir. Ayrıca zanaatkar 55 aileye döner sermaye yardımı yapılmıştır. [848] Toprak ve iskân şefinin başkanlığı altındaki tevzi komisyonu 91 göçmen ailesine 4885 dekar toprak tevzi etmiştir. [849]

Tablo 160 : İskân Kanununa Göre Göçmenlere Dağıtılan Topraklar-Tekirdağ[850]

İl	1950		1951		1952	
	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı	Toprak Alan Aile Sayısı	Dağıtılan Toprak Miktarı
Tekirdağ	8	223	641	29760	345	13349

Çorlu'nun muhtelif köylerinde göçmenlere mahsus 224 ev yapılmış, ardından 12700 dekar arazi ücreti iskân müdürlüğü tarafından ödenmek üzere traktörlerle sürülerek üretici göçmenlere teslim edilmiştir. Ayrıca mahallin göçmenlerine hayvancılık için 8000 metrekarelik arazi tahsis edilmiş olup 1500 liralık para yardımı yapılmıştır. [851]

[846] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 182 906 – 908.
[847] BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 153 761 – 765.
[848] *Yeni Edirne*, 16 Ocak 1951, s.1.
[849] *Akşam,* 19 Haziran 1951, s.7.
[850] *1953 İstatistik Yıllığı*, Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara 1953.
[851] Fikret Uluğ, "Çorlu Belediye Reisi ve Dp Başkanının Göçmenlere Gösterdiği Alaka", *Göçmen Sesi*, 3 Mart 1952, s.1.

Çorlu Türkmeneli köyüne iskân edilen göçmenlere arazi tahsis edilmiş kendilerine tapu senetleri verilmiştir.[852] Çorlu'ya ve köylerine yerleştirilen göçmenler için çifti 750 liraya öküz alınarak göçmenlere tevzi edilmiştir.[853] Çorlu'da göçmenlere donatım kredisi verilmiş, tohumluk tahsis edilmiş, toprak komisyonu emrindeki traktörler görevlerine başlamıştır.[854] Kayaköy'de de toprak tevziatına başlanmıştır.[855] Hayrabolu'da Karayahşi köyüne iskânı yapılan 7 göçmen ailesine toprak verilmiş, Kestrice köyünde toprak dağıtımı yapılmıştır.[856]

Tablo 161: Verilen Gayrimenkuller [857]

Yılı	Hazır ev	Hazır Dükkan	Dükkan	Kültür Arazi	
				Aile	Dönüm
1951	101	2	-	663	29865
1952	20	-	15	326	13321
1953	10	-	8	68	2322
1954	8	-	-	15	825
Yekun	139	2	22	1072	46333

Ziraat Bankası göçmenlerin üretici duruma geçmeleri için gerekli donatım ve çevirme kredisi vermiştir.[858] Ziraat Bankası ile yapılan anlaşmaya göre kendilerine arazi verilmiş olan çiftçi göçmenlere çevirme, donatım kredileri ile üretimi verimlendirme, iyileştirme, tesis edindirme kredileri sağlanmıştır. Bu sayede göçmenlerin arazileri üzerinde işletme kurmaları, işletmeleri her türlü üretim vasıta

[852] *Tekirdağ Sesi,* 15 Nisan 1952, s.3.
[853] *Tekirdağ Sesi,* 15 Şubat 1952, s.1.
[854] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 2.
[855] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 2.
[856] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 2.
[857] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.3.
[858] Donatım kredisi: çiftçinin işletmesinin demirbaşını teşkil edecek olan vasıtaları sağlamak üzere beş yıl vadeyle kredidir. Çevirme kredisi: çiftçinin topraklarını işletmeye imkan verecek unsurları (örneğin; tohumluk, suni gübre v.b.) sağlayabilmesi amacıyla verilen nihayet bir yıla kadar vadeli bir borç vermedir. Cevat Geray, *a.g.e*, s.59.

ve araçlarıyla donatmaları imkânı bulmuşlar ve uzun vâdeli olan üretimi geliştirilmesi emniyet altına alınmıştır.[859]

Tablo 162 : Verilen Donatım Kredisi [860]

Yılı	Aile	Lira
1951	607	833930
1952	307	437570
1953	14	20000
1954	9	10900
Yekun	937	1302400

Tablo 163 : Verilen tohumluk[861]

Yıl	Aile	Kilo
1951	692	338265
1952	378	130325
1953	24	12555
1954	46	19840
Yekun	1140	500985

Çiftçi göçmenlere yapılan mesken yardımından zanaatkar göçmenler de yararlanmıştır. Zanaatkar göçmenler daha iyi geçim imkanlarına kavuşmaları amacıyla daha çok şehir ve kasabalara yerleştirilmiştir. Yapılan yardımlar daha çok küçük sanat erbabının döner sermaye ihtiyacını karşılamak şeklinde olmuştur.

[859] *BCA* 490. 1.1456.41.3.
[860] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.3.
[861] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.3.

Tablo 164 : Zanaatkar Göçmenlere Verilen Döner Sermaye[862]

Yılı	Aile	Lira
1951	62	29050
1952	-	-
1953	5	2700
1954	8	3300
Yekun	75	35050

Tablo 165: Çiftçi Göçmenlere Verilen Ziraat Vasıtaları [863]

Yılı	Traktör	At	Araba	Öküz, İnek, Çift
1951	1	22	232	195
1952	4	53	352	432
1953	-	1	51	156
1954	-	-	-	-
Yekun	5	76	635	783

Tablo 166: Çiftçi Göçmenlere Verilen Ziraat Vasıtaları [864]

Yılı	Pulluk	Kazma	Kürek	Tırmık	Düven
1951	328	-	-	9	-
1952	480	224	224	117	53
1953	40	-	-	246	37
1954	6	-	-	-	-
Yekun	854	224	224	372	90

[862] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.4
[863] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.4.
[864] *Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti*, s.4.

Vakıflar köyünde göçmenlere 375 dönüm açılmış.[865] 3 zanaatkar göçmen ailesi meslekleri sebebiyle dükkan talep etmiştir. Bazı göçmenler arazi isteğinde bulunmuş,[866] bazı göçmenler ise banka kredisi ile arazi satın almak niyetinde olduklarını belirtmiştir.[867]

Göçmenlere pulluk dağıtılmış,[868] Ahi Ahmet köyünde arazi verilmiştir.[869] Mahramlı'ya ve merkezde zanaatkar göçmenlere ev yapılmıştır.[870] Kırkkepenekli köyünde 17 aileye mülk verilmiştir.[871]

Devlet vekili Osman Kapani Tekirdağ'a gelerek göçmen ve iskân işlerini tetkik etmiş özellikle toprak tevzi ile tapulama işleri için devlet vekiline yapılan uygun karşılanarak yakında bir heyetin bu işlerle görevlendirileceği sözü alınmıştır. [872]

b. Kurumsal Yardımlar

I. Kızılay Yardımları

Kızılay iaşe, sağlık hizmetleri, taşıma, hastane, aşocağı gibi hizmetlerde bulunmuştur. Ayrıca Kızılay İstanbul temsilcisi İsmail Cemal Tekirdağ, Çorlu, mıntıkalarında yapılan incelemeler sonucunda buralarda 100 bin göçmeni barındırabilecek mesken bulunabileceği kanaatine varmıştır.[873]

Toprak ve İskân Genel Müdürlüğü bir yazıyla Bulgaristan'dan fazla sayıda göçmen geldiğini bildirmiş ve bu yüzden Edirne aş ocağı talebinin yanında Tekirdağ'da bir misafirhane hazırlanmasını ve aş ocağı kurulmasını bildirmiştir.

[865] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 1.
[866] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 1.
[867] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 1.
[868] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 1.
[869] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 1.
[870] *BCA, Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 125 621 1.
[871] Temlik ve tescilleri yapılmamış olan gayrimenkullerin tespiti daha sonra yapılmıştır. BCA *Şahıs Temlik Dosyaları,* 271 V 59 151 754 149 /24-25.
[872] *Yeni Edirne,* 14 Şubat 1955, s.1.
[873] *Ulus,* 27 Eylül 1950, s.1-3

Tekirdağ aşocağı da İstanbul aşocaklarına bağlanarak 500 kişiye yemek verecek duruma ulaşmıştır.[874]

Tekirdağ'dan deniz yolu ile mürettep yerlerine sevkolunan göçmenlere, yolculuklarında yetecek kadar gıda alabilmeleri temin olunmak üzere kumanya olarak peksimet ve kavurma verilmesi zorunluluğu belirtilmiştir.[875]

Ocak 1951'de Maliye Bakanlığınca Kızılay adına Emlak Ve Kredi Bankasında açılan krediden 30 bin liranın göçmen işlerinde kullanılmak üzere Tekirdağ Toprak ve İskân müdürlüğüne verilmiş[876] bundan 19.052.55 lira harcanmıştır.[877]

Hazineden Kızılay genel merkezine açılan 250 bin liralık krediden Tekirdağ'a 52.250 lira tevzi edilmiştir.[878] Bununla birlikte Kızılay Tekirdağ il ve ilçelerine göçmen işlerine sarfetmek üzere 4.250 lira göndermiştir. Bunlar ilçelere şu şekilde dağıtılmıştır:

Tablo 167 : Kızılay yardımları[879]

Şube	Miktar
Çorlu Kızılayı	1000
Hayrabolu Kızılayı	500
Malkara Kızılayı	1500
Şarköy Kızılayı	500
Saray Kızılayı	750

[874] *Kızılay Arşivi,* 7 Aralık 1950, 3466 /72; *Ulus,* 5 Ekim 1950, s.3
[875] *Kızılay Arşivi,* 20 Şubat 1951, 3466 /55.2.
[876] *Kızılay Arşivi,* 9 Ocak 1951, 3466 / 27. 2.
[877] *Kızılay Arşivi*, 17 Şubat 1951, 3466 / 11.7.
[878] *Kızılay Arşivi,* 3466 / 253 .1.
[879] *Kızılay Arşivi,* 2 Nisan 1951, 3466- 224.

Tablo 168: Tarım Bakanlığı Adına Kızılay Tarafından Yapılan Masraflar

	Tarih	Miktar
Tekirdağ Aşocağı idare ve iaşe masrafları[880]	10.12.1950-29.12.1950	1.803.83 lira
Saray kazası göçmenlerine [881]		750 lira
Malkara Şubesi [882]	19 Haziran 1951	250.000 lira

Tekirdağ iskân dairesinden hazırladıkları misafirhaneye 400 battaniyeye ek olarak 1000 battaniye istenmiş ayrıca 400 yatağa ilaveten 600 yatak daha yaptıklarından[883] 600 battaniye talep etmişler ve bunlar Kızılay tarafından tedarik edilmiştir. Etimesgut anbarından Edirne ve Tekirdağ'a gönderilen 144 balya ve 10 sandık giyim eşyasının giyim eşyalarının % 20 si Tekirdağ'a verilmiştir. Bunlar pantolon, palto, basma, kadın ve erkekler için ceket, iskarpin, çorap, eldiven, bluz, etek, gecelik, manto, fanila gönderilmiştir. [884]

Göçmen işleri için Tarım Bakanlığı'nca temin edilerek derneğe devredilecek olan 150 bin liralık krediden Muratlı'dan Tekirdağ'a nakledilecek göçmen eşyaları için Valilik ve Toprak ve İskân Müdürlüğüyle temasa geçilerek harcanmak üzere Tekirdağ Kızılay'ına 18 bin lira gönderilmiştir.[885] Kızılay adına 18 bin lira gönderilmiş, bu para Muratlı ve Tekirdağ arasındaki göçmen eşyalarının naklinde kullanılmıştır. Ayrıca Maliye Bakanlığınca Kızılay Derneği adına emlak ve kredi bankasında açılan krediden 30.000 liranın göçmen işlerine harcanmak üzere Tekirdağ Toprak ve iskân müdürlüğüne verilmiştir. [886] Kızılay göçmenlerin evlerinin masraflarının finanse edilmesine de yardımcı olmuş, genel merkezden 40 göçmen ailesi için ev yapılmak üzere 31 bin tahsis edilmiştir.[887]

[880] *Kızılay Arşivi*, 25 Şubat 1951, 3466 /29.
[881] *Kızılay Arşivi,* 3466 /284.
[882] *Kızılay Arşivi,* 19 Haziran 1951, 3466 / 285.1.
[883] *Kızılay Arşivi,* 16 Kasım 1950, 3466 / 23.3.
[884] *Kızılay Arşivi,* 29 Kasım 1950, 3466/60; *Kızılay Arşivi,* 3466/80.7.
[885] *Kızılay Arşivi*, 8 Şubat 1951, 3466 / 46.9.
[886] *Kızılay Arşivi*, 3466/27.2.
[887] "Kızılay'ın göçmenlere yardımı", *Çiftçi Hayrabolu*, 10 Eylül 1951, s.1.

Imperial Cemical Industrious Limited şirketi tarafından 5 kalem ilaç Çorlu göçmen hastanesi başhekimliğine gönderilerek[888] 30 Kasım 1950 – 08 Ocak 1951 iaşe ve idare masrafları karşılanmıştır.[889]

II. Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Tekirdağ Şubesi

Türkiye Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği Edirne ve Kırklareli'nde olduğu gibi Tekirdağ'da ve ilçelerinde de şubeler açmıştır. Tekirdağ Göçmenlere yardım birliğinde konuşan cumhurbaşkanı göçmen akını dursa da iskân siyasetine önem verileceğini belirtmiştir.[890]

Hayrabolu açılan göçmenlere yardım komitesi kurulmuş göçmenlerden 15 hanelik 91 kişi Alpullu köprüsünde karşılanmış, bunlar Ömer Efendi camine yerleştirilmiştir. 1 gün sonra da komitenin tespit ettiği evlere hane hane dağıtılmıştır. [891]

Tekirdağ şubesinin göçmenler için toplam bağışı 28.337.32 lira olarak belirlenmiş ve gerekli yerlerde kullanılmıştır. Çeşitli yerlerde iskân edilmiş göçmenlere iş sahası temin etmek amacıyla kendilerine uzun vadeli kredi verilmesi konusunda göçmen ve mülteciler derneği hükümetle anlaşmış ve her göçmene yapacağı işe göre faizsiz kredi sağlanmasına karar verilmiştir. [892]

c. Diğer Yardımlar

Kızılay, Göçmenlere Yardım Derneğinden başka halk da göçmenlere çeşitli yardımlarda bulunmuştur. Muratlı bucağı ve köyler göçmenler yararına 2,284 lira bağışta bulunmuştur.[893] Şarköy'de ziraat mühendisi Orhan Söğütlüoğlu adındaki vatandaş 5 nüfus aile sahibi ve maaşından başka hiçbir geliri olmamasına rağmen kendisine tahakkuk ettirilen 36 lira 75 kuruşu göçmenlere bağışlamıştır. [894]

---

[888] *Kızılay Arşivi*, 26 Ocak 1951, 3456/60.3.
[889] *Kızılay Arşivi*, 3466 / 32.4.
[890] *Demokrat Tekirdağ,* 23 Aralık 1953, s.1.
[891] "Göçmen Davası Elbirliğiyle Hallediliyor", *Son Posta*, 3 Şubat 1951, s.6.
[892] *Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Genel Kurulu*, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1954, s.40.
[893] "Göçmen Davası Elbirliğiyle Hallediliyor", *Son Posta*, 3 Şubat 1951, s.6.
[894] *Zafer*, 7 Şubat 1951, s.4.

Malkara'nın Şahirnevi İlkokulu fakir ve yoksul talebelere okul aile birliğinin çalışmaları esnafın yardımları ile 17 talebeye birer siyah mektep göğüslük verilmiştir. Bunları terzi Ali karabiber dikmiş, hırdavatçı arkadaşlarımızdan recep öngören birer beyaz yaka vermiştir. Bu talebelere muntazaman her gün bir öğünde yemek verilmiştir.[895] Modern un fabrikasının sahibi Cahide Arslaner göçmenlere yardım konusunda fedakarlıktan çekinmemiş, 500 lira bağışta bulunmuştur.[896]

Osmanlı Bankasında vazifeli Şerafettin Bumin Tekirdağ Kızılay başkanlığı esnasında hükümetin yardımına ihtiyaç göstermeden göçmenlere ev temin etmiştir. [897] Devlet Denizyollarının Tekirdağ acentası Rüstem Şerif oğlunun gayretleriyle göçmenlere yardım etmiştir. [898]

[895] "Fakir Göçmen Talebelere Göğüslük Verildi", *Göçmenler*, 26 Şubat 1955, s.16.
[896] Hasan Omurtakhan, "Tekirdağ Göçmenleriyle Baş başa", *Göçmen Sesi,* 25 Mart 1951, s.1.
[897] *Göçmen sesi,* 5 Mayıs 1952, s.2.
[898] *Göçmen Sesi*, 10 Mart 1951, s.2.

SONUÇ

Bulgaristan Türklerinin tarihi göçlerle yazılmıştır. Bulgaristan Prensliği'nin kurulması, devlet olarak bağımsızlığını kazanması ve sonraki süreçte Bulgaristan Türklerine yapılan baskı, mezalim ve Bulgarlaştırma politikaları çabası neticesinde Türkler için yıllarca vatan bildikleri topraklardan göç süreci başlamıştır. Bu göçler Balkan Savaşları ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra da devam etmiştir.

1944'de Bulgaristan'daki rejim değişikliği yaşanmış, Vatan cephesi iktidarı tek millet yaratmak politikasını uygulamaya koymuş Türkleri sisteme entegre etmeye çalışmıştır. Bulgaristan komünist yönetimi göçe ilk dönemde sıcak bakmadığından Türkleri, Bulgar toplumu içerisinde asimile edebilmek için eğitim ve kültür alanında bir politika başlatmış, sistem içerisinde sosyalist bir kimlik oluşturma düşüncesi gütmüştür. Bulgaristan'ın Türklere karşı uygulamak istediği milli kimliklerinden arındırma projesi karşısında Türkler, milli bir duruş sergileyince Bulgar Hükümeti, göç seçeneğine yönelmiştir. Ayrıca Bulgarların yoğun olarak yaşadıkları yerlere sürgün etse dahi başarısız olacağını anlamış ve Türkiye'ye göçün kısa vadede en iyi sonucu doğuracağına inanmıştır. 1947'den itibaren Bulgaristan kooperatifleşme uygulamasına geçerek Türklerin toprakları ellerinden alınmaya başlanmış, eğitimde kısıtlayıcı tedbirler ile dini baskılar uygulamıştır. Yine bu dönemde Türkiye'nin batıya yaklaşması, Kore Savaşı'na Batı'lı Devletlerin yanında girmesi ve NATO'ya üye olması nedeniyle Sovyetler Birliği'nin tepkileriyle karşılaşmıştır. Türkiye'yi zor durumda bırakmak isteyen Sovyetler Birliği, Bulgaristan'ı yönlendirerek ülkedeki 250.000 Türk'ü göçünü teşvik etmiştir. Böylece Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker göndermesi nedeniyle Sovyetler Bulgaristan'daki Türkler aracılığıyla Türkiye'yi cezalandırmak istemiştir. Çünkü bu yolla Türk ekonomisi zor durumda kalacak ve Türkiye askeri harcamalarını kısarak savunması zayıflatılacaktır.

Bulgaristan 10 Ağustos 1950 tarihli notasında Türkiye'nin üç ay içinde 250.000 Bulgaristan Türkünü göçmen olarak almasını talep etmiştir. Bu nota ile başlayan karşılıklı notalar neticesinde Ağustos 1950'den Bulgaristan tarafından göçün yasaklandığı Kasım 1951'e kadar toplam 154.393 Bulgaristan Türkü

Türkiye'ye göç etmiş, göç süresince Bulgaristan'dan gelen göçmenler çok kötü uygulamalara maruz kalmışlardır. Bulgarlar, gayri yasal bir şekilde göçmenlerin mallarını tasfiye etmesine fırsat vermemişlerdir. Göçmenler tamamen elleri boş ve sefil bir şekilde Türkiye'ye gelmişlerdir.

Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin iskân edilmesi iki aşamada yapılmıştır. İlk aşama barınma aşaması sonra ise kesin olarak yerleştirilecekleri bölgeler olan iskân aşamasıdır. Barınma aşamasında göçmenler sınırdan geçtikleri andan itibaren misafirhanelere alınmışlardır. Edirne ve İstanbul'da misafirhaneler hazırlanmış ve göçmenler buralara yerleştirilmişlerdir. Misafirhanelerde gerekli barınma ve sağlık muayenesi gibi ihtiyaçları giderildikten sonra yerleştirilecekleri iller için çalışmalar başlatılmıştır. Kasım 1950'deki Bakanlar Kurulu kararlarınca sanat, meslek, ziraatte çalıştıkları alanlar ve yaşadıkları iklim şartlarına göre tasnifi yapılan göçmenlerin, gönderilecekleri illerin valilerinin de bilgisi dahilinde olmak üzere, Türkiye'nin çeşitli illerine sevk edilmiştir. Göçmenler gerek göçleri gerekse geçici iskânları sırasında çeşitli sorunlarla karşılaşmışlardır. Devlet bu sorunları giderici tedbirler almaya çalışmış, göçmenler için askerlik ve vergi muafiyetleri sağlamıştır.

1950-51 göçüyle göçmenler maddi varlıklarını Bulgaristan'da bırakmak zorunda kalmış, hükümet göçmenlere destek vermiş ve iskân etmiştir. Göçmenlere yardım amacıyla pek çok yerde yardım komiteleri kurulmuş ve göçmenler için yardımlar toplanmaya başlanmıştır. Bir süre dağınık bir şekilde devam eden bu çalışmalar başta Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın teşvikiyle Göçmen ve Mülteciler Türkiye Yardım Birliği adı altında kurulan birlikle düzenli bir hale dönüşmüştür. Göçmen ve Mülteciler Türkiye Yardım Birliği vasıtasıyla halkın göçmenlere yaptığı nakdi ve ayni yardım önemli miktarlara ulaşmıştır.

Trakya, göçmenleri barındıran önemli merkezlerden birisi olmuştur. 1950-51 göçünde de gerek Balkanlarla iklim şartlarının uygunluğu, gerekse Trakya'nın stratejik konumu sebebiyle bölge yoğun iskân faaliyeti yapılmıştır. Edirne'ye 4665, Kırklareli'ne 6952, Tekirdağ'a 7659 kişi olmak üzere toplamda 19.276 nüfus iskân edilmiştir. Tez çalışmasında mekân konusunda sınırlama yapılmış Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde olan iskânlar incelenmiştir. Ayrıca hem köy hizmetleri

arşivinden yararlanması sebebiyle hem de 1950-1960 arasını kapsamasından dolayı Cevat Geray'ın verilerini ölçüt olarak almıştır.

Göçmenlerin nüfusu, mesleği, muhtaç halde olup olmadığı vs. konularda muhacir defterlerine kayıtlar tutulmuştur. Ayrıca iskân edilecek yerin nüfus yoğunluğu ve kabul edeceği göçmenin ne kadar olacağı hakkında bilgi istenmiştir. Bu kayıtlara göre il iskân planları hazırlanmıştır.

Devletin öncelikli hedefi, göçmenlerin barınabilmeleri için bir eve yerleştirilmesi ve sonrasında göçmenlerin üretici duruma geçirilerek hem devlete yük olmamaları, hem de hiçbir kimseye muhtaç olmadan kendi geçimlerini sağlaması şeklinde olmuştur. Bu yüzden Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'da ilçe ve köylerde göçmen evleri yapılmış, çiftçi olan göçmenlere arazi, hayvan, tarım araç gereci, tohumluk verilmiş, donatım ve çevirme kredisiyle üretime başlaması hayatını idame ettirmesi sağlanmıştır. Ticaret ile uğraşanlar için dükkânlar açılmış ve ticari krediler verilerek iş kurmalarına yardımcı olunmuştur.

Gelen ailelerin yerleşim ve işyeri için iki tip konut projesi hazırlanmış, bunların inşaatına hemen başlanılarak çiftçi göçmenler için köylerde, yetişmiş işgücü için de şehir ve kasabalarda konut üretilmiştir. Bunlar yapılırken devlet büyükleri, vali, kaymakam, iskân memurları ve diğer görevliler Trakya'da inceleme gezileri yaparak göçmenlerle görüşmüşler ve yapılanları denetlemişlerdir.

Türkiye Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği Edirne, Tekirdağ, Kırklareli merkez ve ilçelerinde şubeler açmış bu şekilde hem halkın katılımı sağlanmış, hem de yapılan yardımlar birlik aracılılığıyla göçmenlere ulaştırılmıştır.

Göçmenlerin sağlık sorunları karşısında hastaneler yeterli gelmediği için yeni hastaneler açılmıştır. Sağlık taramaları yapılarak salgın hastalık yayılmaması için tedbir alınmıştır. Bu görevleri üstlenen Kızılay, göçmenlerin misafirhaneye gelmelerinden iskân yerine kadar iaşe, giyecek, sağlık gibi her türlü yardımda bulunmuş, ayrıca göçmenlere yapılan yardımlar için aracılık görevi üstlenmiştir.

Trakya'ya göçmenlerin yerleştirilmesinin gelmesi sosyal, ekonomik, demografik etkileri olmuştur. Göçmenlerle birlikte bölgenin nüfus yoğunluğu artmıştır. Göçmenlerin büyük oranda tarımla uğraşmaları, toprakların daha verimli hale gelmesini sağlamıştır. Ayrıca kısa zamanda üretici duruma geçmeleri ekonomiyi canlandırmıştır.

Türkiye bu göçe hazırlıksız yakalanması sebebiyle bütçe olarak yetemeyeceği sıkıntıya girmiştir. Bu konuda Kızılay, Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği ve yabancı ülkelerin yardımları olmuştur. Ancak Türkiye hem halkın yardımları hem çeşitli kurumların yardımlarıyla bu göçmenlerin iskanının üstesinden gelmiştir.

KAYNAKÇA

ARŞİV

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 125 622 1

BCA, Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 153 761 – 765

BCA, Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 182 906 – 908

BCA, Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 153 761-765

BCA Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 178 886 -890

BCA, Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 125 621 2

BCA, Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 159 753 149-20-23

BCA, Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 151 752 149-13-19

BCA, Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 151 751 149 – 8- 12

BCA Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 178 887

BCA Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 182 906 – 908

BCA Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 153 761 – 765

BCA Şahıs Temlik Dosyaları, 271 V 59 151 754 149 /24-25

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 11.1.1946 - 2.2.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:92

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 2.2.1950- 23.3.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:93

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:94

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 1.5.1950 / 14.6.1950, Kodu:271 V 22 00, Defter No:95

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Kodu:271 V 22 00, Defter No:96

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Kodu:271 V 22 00, Defter No:103

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 104

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 7.1.1951 / 30.1.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:105

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 7.1.1951 / 30.1.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:106

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih:16.1.1951 / 3.2.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:109

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 10.3.1950 / 9.2.1951, Kodu:271 V 22 00, Defter No:114

BCA, Bulgaristan Serbest Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Kod: 271 V 22 00, Defter No: 115

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Esas Defteri, Edirne ili merkez ilçesi Muhacir Kayıt ve Sevk Defteri, Tarih: 18.6.1951 / 21.3.1955, Kodu:271 V 22 00, Defter No:265

BCA, Bulgaristan Göçmenleri Muhacir Esas Kayıt defteri, İl: Kırklareli, İlçe: Merkez, Lüleburgaz, Bucak: İnece, Polos, Üsküp, Dereköy, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter no:198

BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Muratlı, Saray ve Şarköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:88

BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:78

BCA, Tekirdağ, Merkez, Çorlu, Saray ve Çerkezköy ilçelerine ait Muhacir Esas Kayıt defteri, Saray-Çerkezköy İskân esas Defteri, (1934/1951), İl Adı: Tekirdağ, Kurum Kodu:271 V 5900, Defter No:97

Edirne İl Özel İdaresi Arşivi 1950-1951 İskân İstatistikleri

Kızılay Arşivi

Kızılay Arşivi, Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Statüsü, Ankara,1951, 3466 /93.3

SÜRELİ YAYINLAR

Ulusal Basın

Akşam

Cumhuriyet

Hürriyet

Kadın Gazetesi

Milliyet

Son Posta

Ulus

Vatan

Zafer

Yerel Basın

Göçmen Sesi

Göçmenler

Öz göçmen

Edirne Basını

Edirne Postası

Vatandaş

Yeni Edirne

İpsala

Edirne Serhad Gazetesi

Meriç Batıdan Sesleniş

Kırklareli Basını

Özdilek

Trakya Sesi

Yeni Trakya Sesi

Kırklareli

Babaeski Postası

Trakya'da Yeşilyurt

Tekirdağ Basını

Çiftçi Hayrabolu

Demokrat Tekirdağ

Demokrat Cephe

Rumeli Balkan Postası

Tekirdağ Sesi

Çorlu sesi

BELGESEL NİTELİKLİ KAYNAKLAR

Resmi Gazete

TBMM Zabıt Ceridesi

TBMM Tutanak Dergisi

Düstur

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kongreye Sunulan Rapor, Ankara, 1952

Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi Kongre Tutanağı, Akm matbaacılık, Ankara, 1951

Tekirdağ Vilayeti İskân Faaliyeti, Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, 1955

Toprak İskân Çalışmaları, Başvekalet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 1955

Toprak İskân Tamimleri, TC Başvekalet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, Akın matbaacılık, Ankara 1953

Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği Genel Kurulu, Güzel İstanbul Matbaası, Ankara, 1954

ARAŞTIRMA – İNCELEME ESERLER

Alp, İlker, *Belge ve Fotoğraflarla Bulgar Mezalimi (1878- 1989),* Trakya Üniversitesi Yayınları, Ankara,1990

Aybar, Celal, *Bulgaristan Nüfusu,* Devlet Matbaası, Ankara, 1935

Aydın, Mahir, *Şarki Rumeli Vilayeti,* T.T.K. Basımevi, Ankara,1992

Arı, Oğuz, *Bulgaristanlı Göçmenlerin İntibakı,* Ankara, Rekor Matbaası, 1960

Babuş, Fikret, *Osmanlı'dan Günümüze Etnik – Sosyal Politikalar Çerçevesinde Türkiye'de Göç ve İskân Siyaseti ve Uygulamaları*, İstanbul 2006

Bıçaklı, Hüseyin Avni , *Türkiye – Bulgaristan İlişkileri,* İmge Kitabevi, Ankara 2016

Çavuş, Mehmet, *Bulgaristan'da Soykırım I,* Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1984

Çavuş, Embiya, *Bulgaristan'da Türk Olmak*, İstanbul, 2009

Demirtaş Birgül, *Bulgaristan'la Yeni Dönem*, Ankara 2001

Danailof, G. Th., *Bulgaristan Nüfus İstatistiklerine Aid Tetkikler*, Başvekalet Matbaası, Ankara, 1937

Dayıoğlu Ali, *Toplama Kampından Meclise*, İstanbul 2005

Eminov Ali, *Turkish and Other Muslims Minorities of Bulgaria, London, Institute of Muslim Affery,* 1997

Geray Cevat, *Türkiye'den ve Türkiye'ye Göçler ve Göçmenlerin iskânı*, 1962

Gökbilgin, M. Tayyip, *Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan,* İşaret Yayınları, İstanbul 2008

Gülmen Osman, *Bulgaristan Türkleri Tarihinden Esintiler,* İtalik yayınları, Şubat 2011

İnalcık Halil, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1992

Jelavich, Barbara, *Balkan Tarihi 1*, Çev: İhsan Durdu, Gülçin Tunalı, Haşim Koç, Küre Yayınları, İstanbul 2009

İpek, Nedim, *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri*, Ankara 1994

İskân Tarihçesi, Hamit Matbaası, İstanbul 1932

Kamil, İbrahim, *İkili ve Çok Taraflı Siyasi Antlaşmalar, İnsan Haklarına İlişkin Belgeler ve Bulgar Anayasasına Göre Bulgaristan'daki Türklerin Hakları,* Ankara, Y.Ö.K. Matbaası, 1989

Karaçam, Nazif, *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli*, Kırklareli Belediye Yayınları, Kırklareli, 1999

Köy Envanter Etüdlerine Göre Tekirdağ, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı, 1981

Keskioğlu, Osman, *Bulgaristan'daki Türkler,* Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985

Konukman Ercüment, *Büyük Göç ve Anavatan,* Türk Basın Birliği, Ankara, 1990

Kostanick Louis Huey, *Turkish Resettlement of Bulgarian Turks,* University, California Press, Berkeley and Los Angeles 1957(https://catalog.hathitrust. Org /Re cord/002037426 (Erişim Tarihi: 02.02.2016)

Mc Carthy, Justin, *Ölüm ve Sürgün,* İstanbul, İnkılap Yayınları, 1998

Memişoğlu Hüseyin, *Geçmişten Günümüze Bulgaristan'da Türk Eğitim Tarihi,* Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002

Özlem, Kader, *Türkiye'nin Balkan Türkleri Politikası,* Dora Yayınları, Bursa, 2016

Oral Sander, *Balkan Gelişmeleri ve Türkiye* (*1945-1946),* AÜ SBF Yayınları, Ankara 1969

Serez, Mehmet, *Tekirdağ Tarihi ve Coğrafyası Araştırmaları,* Ankara, 2007

Şentürk, M. Hüdai, *Osmanlı Devleti'nde Bulgar Meselesi,* Ankara, 1992

Şimşek Halil, *Türk – Bulgar İlişkileri ve Göç*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1999

Şimşir, Bilal, *Bulgaristan Türkleri,* Bilgi yayınevi, 2009

Tuna, Orhan, *Report on the problem of the recent immigration from Bulgaria to Turkey,* Reveue de Faculte des Sciences Economiques de I'Universite d'Istanbul, Vol:13, No:1-4, İstanbul, 1954

Makaleler

Altuğ Yılmaz, "Balkanlar'dan Anayurda Yapılan Göçlerin Mahiyeti", *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası*, S:32, 1967

Barkan Ö.L., "Türkiye'de Muhacir İskânı İşleri ve Bir İç Kolonizasyon Planına Olan İhtiyaç", *İ.Ü. Fakültesi Mecmuası,* No:1-4,

Geray, Cevat, "Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmelerin yerleştirilmesi'', *Amme İdaresi Dergisi,* C:1, S: 1-4, Aralık 1970

Gökdağ, Bilgehan A. ve Karatay, Osman, (2013). *Balkanlar El Kitabı* ,Cilt 2: Çağdaş Balkanlar, Ankara, Akçağ Yayınları.

Hakov, Cengiz, *1913 Yılında İstanbul'da İmzalanan Bulgar-Türk Antlaşması ve Bulgaristan Türk-Müslüman Nüfusun Hakları*, 13.Türk Tarih Kongresi, Ankara: 4-8 Ekim 1999 Kongreye Sunulan Bildiriler III:Cilt- I.Kısım, TTK Basımevi ,Ankara, 2002

_____ , "Bulgaristan Türklerinin Göçmenlik Serüveni", *Türkler*, C:20

Halaçoğlu, Ahmet, "Balkanlar'dan Anadolu'ya Yönelik Göçler", *Türkler*, c. XIII, Ankara 2002, s. 890.

Kamil, İbrahim, "Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri", *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 2, Aralık 2016

Kayapınar, Ayşe, "Bulgar Tarihçilerinin Komplo Teorilerinden Örnekler ve Bunların Bulgaristan'daki Türk Azınlığına Etkileri", *89 Göçü,* Editörler: Neriman Ersoy Hacısalihoğlu, Mehmet Hacısalioğlu, Balkar&Balmed, İstanbul 2012

Kayapınar, Levent, "Atatürk, Menderes Ve Özal Dönemi Bulgaristan'dan Gelen Göçmenler Üzerine Gözlemler", 89 Göçü, Editörler: Neriman Ersoy Hacısalihoğlu, Mehmet Hacısalihoğlu, Balkar&Balmed, İstanbul 2012

Kulin, Muhittin, "Göçmenlerin İskânı İşi", *İller ve Belediyeler Dergisi*, Kasım 1950, Yıl:6, S:62

Kurtkan, Amiran, "1950-1951 Yılında Türkiye'ye Tehcir Edilen Bulgar Türkleri Etrafında Anket Usulü Tatbikatı Göçmenlerin Mesleki Durumları", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası,* S.22, İstanbul 1962

Kuyucuklu, Nazif, "Bulgaristan", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, s.396, http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=060396(11.10.2017)

Memişoğlu, Hüseyin, "Bulgaristan Türklerinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı", Türkler, C:20, Ankara, 2002

_____ , *Bulgar Zulmüne Bir Bakış,* Ankara, 1989

Öksüz, Hikmet, *"Atatürk Döneminde Balkan Türklerinin Durumu"*, Türk Dünyası Araştırmaları, S: 107, Nisan 1997, http://asosindex.com/cache/articles/ikili-iliskiler-cercevesinde-balkan-ulkelerinden-turkiye-ye-gocler-ve-goc-sonrasi- iskân-meselesi-1923-1938-f342 10.pdf (13.3. 2018)

Öztabak, Mucit "Babaeski'de Yerleşme ve Yapılaşma", *Yerel Yakın Tarih*, 2014; https://issuu.com/mucit/docs/babaeski_de_yerle__me_ve_yap__la__m(10.12.2017)

Petkova, L. "The Ethnic Turks in Bulgaria: Social Integration and Impact on Bulgarisn-Turkish Relations, 1947–2000", *The Global Review of Ethnopolitics,* Vol. 1, No. 4, 2002

Tanoğlu Ali, "Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi", *İktisat Fakültesi Mecmuası,* C:14, Sayı:1-4, 1952

Tahir, Nuri Ali, "Bulgar Komünist Partisi ve Bulgaristan'daki Türklere Yönelik Asimilasyon Politikası", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C:8, S:41, Aralık 2015

Şimşir, Bilal, "Bulgaristan Türkleri", *Türk Kültürü,* S:263, Mart 1985, Ankara,

_____, "Bulgaristan Türkleri ve Göç Sorunu", *Bulgaristan'da Türk Varlığı, Bildiriler,* Ankara TTK, 1985

_____, "Bulgaristan'da Türk Azınlığının Ahdi Durumu", *Türk Kültürü,* Nisan 1985, S.264

Todorova Maria "Balkanlar'da Osmanlı Mirası", (Der: Kemali Saybaşılı ve Gencer Özcan) , *Yeni Balkanlar, Eski Sorunlar*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1997

Turan Ömer, "Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri", Editör: Erhan Türbedar, *Balkan Türkleri Balkanlarda Türk varlığı*, ASAM yayınları, Ankara, 2003

Zhelyazkova, Antonia, Bulgaristan'daki Türk Azınlığın Kaderi, http://www. kultura. bg/ media/my_html/2011/bulturk.htm

Elektronik Kaynaklar

http://www.magnumphotos.com/C.aspx?VP3=SearchResult&ALID=2K7O3R90UHOLhttp://apps.who.int/iris/bitstream/10665/127972/1/EB7_83_eng.pdf(27.12.2016)

http://unesdoc.unesco.org/images/0016/001623/162355eb.pdf (27. 12. 2016)

https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1950v05/d721 (12.05.2017)

http://www.nsi.bg/Census/StrReligion.htm(16.11.2017)

http://ayintarihi.byegm.gov.tr/turkce/date/1951-01-13, (13.12.2017)

http://www.trakyaka.org.tr/content-187-trakya_bolgesi.html(24.10.2017)

http://www. kultura. bg/ media/my_html/2011/bulturk.htm (27.12.2017)

http://apps. who.int/iris/ bitstream/ 10665/1279 72/1/EB7 _83_ eng .pdf (27.12.2017)

Tezler

Akgün, Berrin, *Mekansal İmge - Mekansal Pratik İlişki İlişkisizliği Bursa'da 1950-1951 ve 1989 Bulgaristan Göçmenleri Üzerinde İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2001

Cidan, Aydın, *Pınarhisar'da Şehirsel Gelişim,* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2017

Eres, Zeynep, *Türkiye'de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi Ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu,* İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008

Özdoğan, Hamide, *Kırklareli İli Köy Adları İncelemesi,* Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli, 2016

Kader Özlem, *Soğuk Savaş Sonrası Dönem Türk-Bulgar İlişkilerinde Türk Azınlığın Durumu,* Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa 2010

Tahir, Nuri Ali, *1945 Sonrası Bulgaristan Türkleri'ne Yönelik Asimilasyon Politikası,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2009

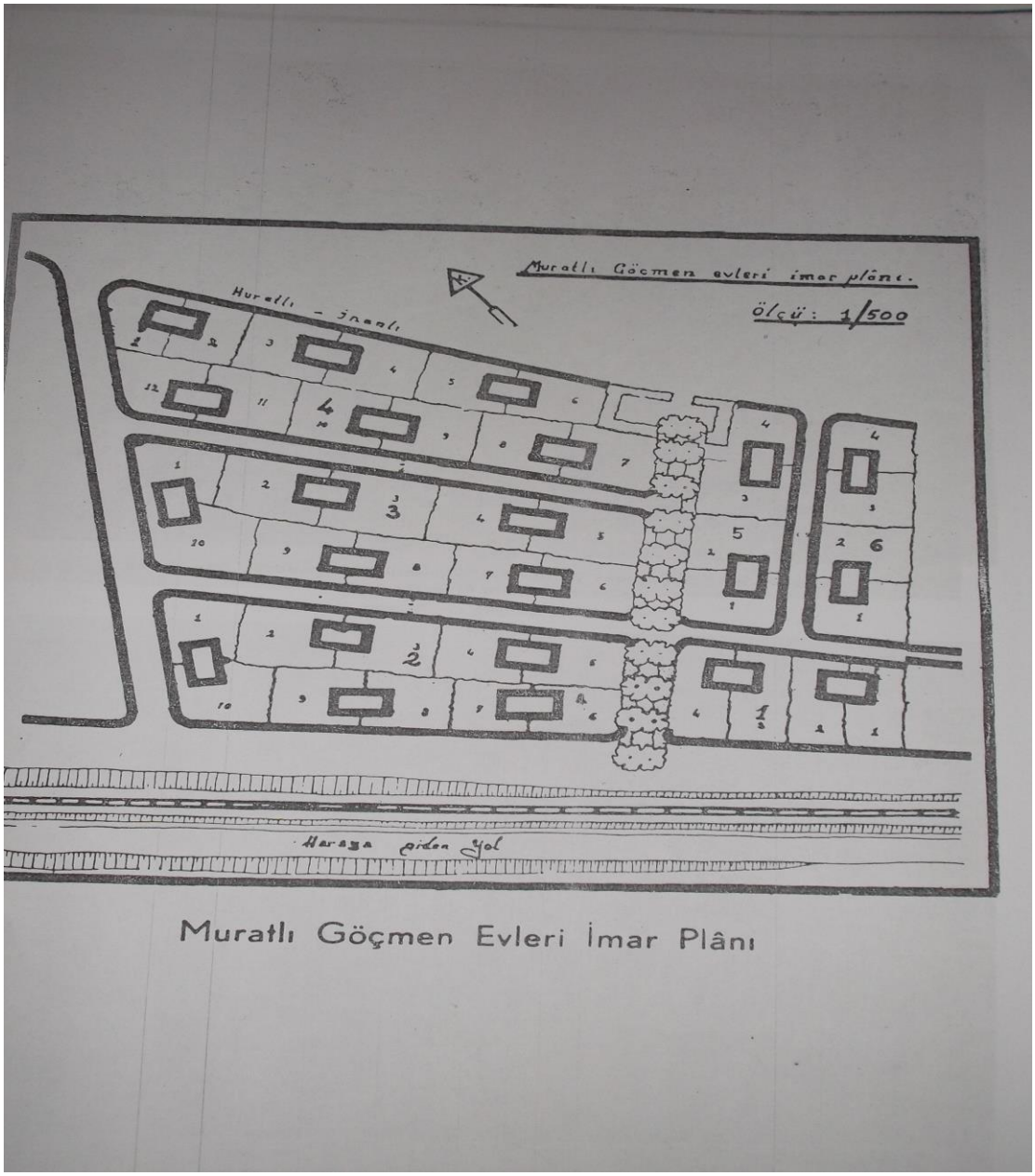
EKLER

Ek - 1: Edirne'de Göçmenler İçin Açılan Yardımsevenler Pavyonu[899]

Edirnede göçmenler için açılan
Yardımsevenler pavyonu

[899] Kadın Gazetesi, 22 Ocak 1951, s.1, 2.

Ek - 2: Muratlı Göçmen Evleri İmar Planı [900]

Muratlı Göçmen Evleri İmar Plânı

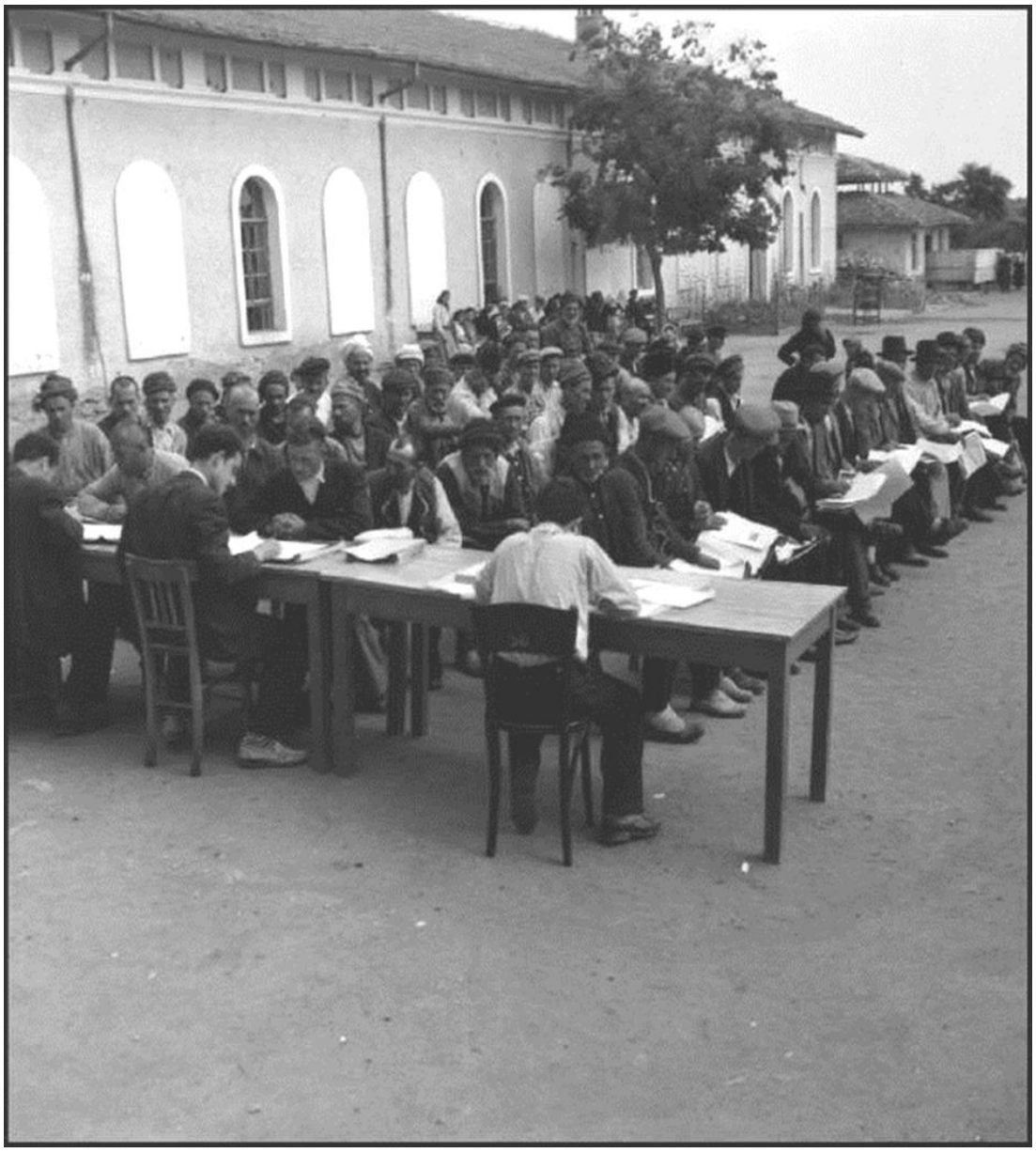
[900] Toprak İskân Çalışmaları, s.17.

Ek- 3: Kırklareli'nde 44 Göçmen Evinin Açılış Töreni[901]

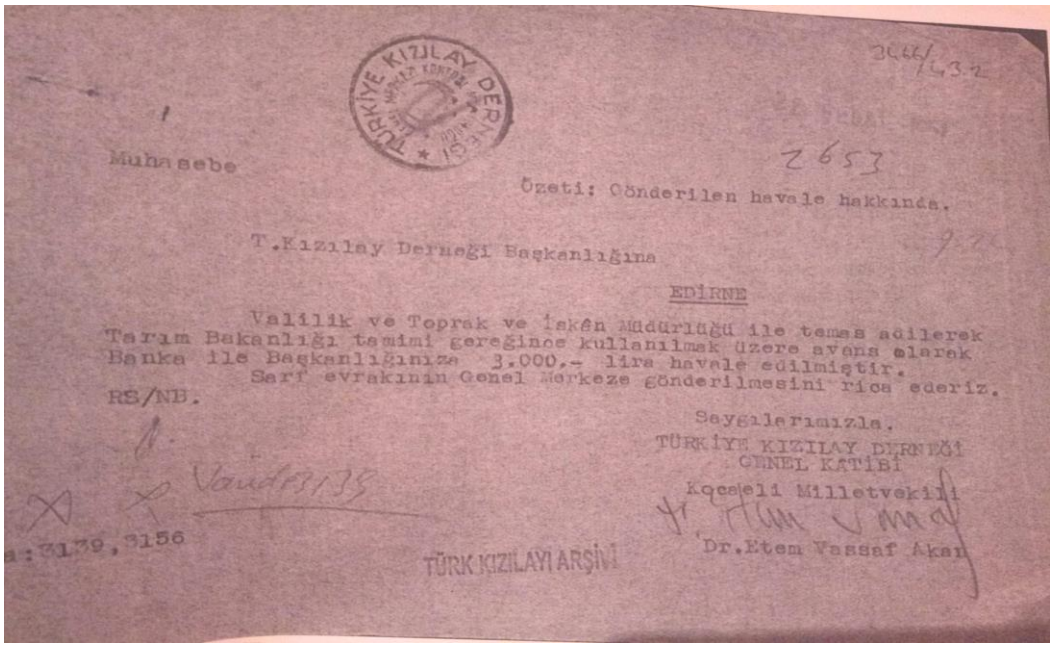
[901] Toprak İskân Çalışmaları, s.18.

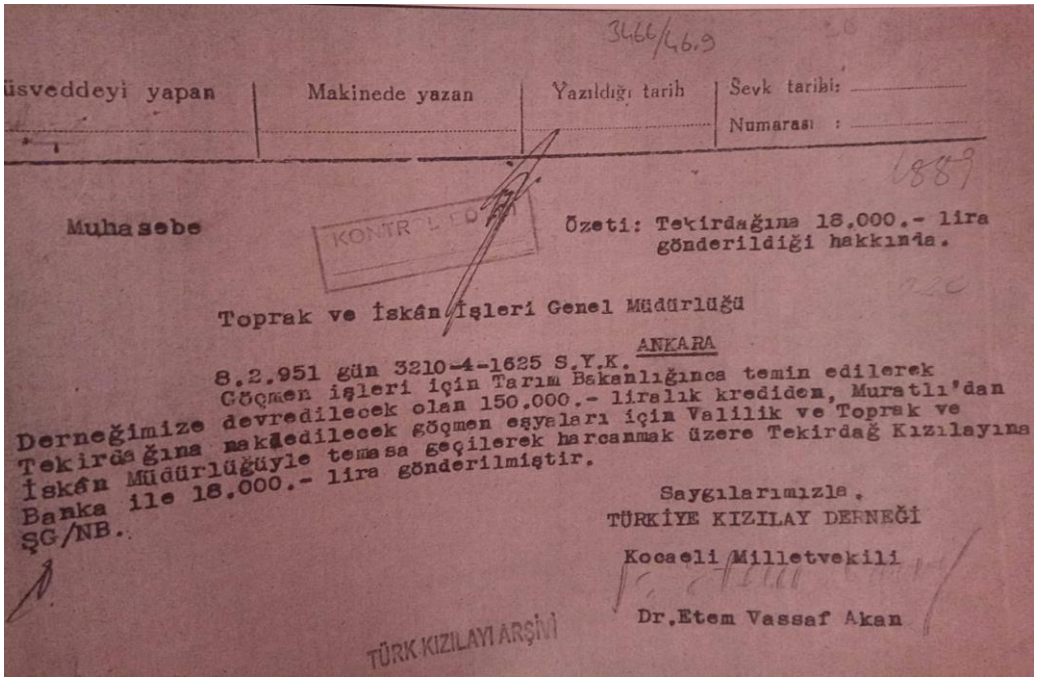
Ek -4: Göçmen Defterleri Doldurulurken [902]

[902] http://www.magnumphotos.com/C.aspx?VP3=SearchResult&ALID=2K7O3R90UHOL (01.03.2016).

Ek- 5: Kızılay Arşiv Belgeleri [903]

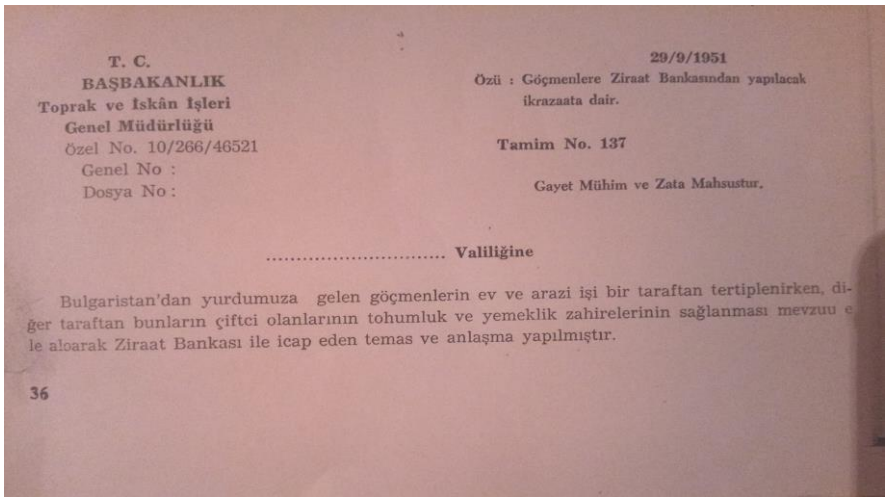
[903] *Kızılay Arşiv Belgesi*, 3466 / 46.9; *Kızılay Arşiv Belgesi*, 3466 / 43.2

Ek -6: Edirne Göçmen Misafirhanesi [904]

[904] http://www.magnumphotos.com/C.aspx?VP3=SearchResult&ALID=2K7O3R90UHOL (01.03.2016).

Ek -7: Tamim No 137 [905]

T. C.
BAŞBAKANLIK
Toprak ve İskân İşleri
Genel Müdürlüğü
Özel No. 10/266/46521
Genel No :
Dosya No :

29/9/1951
Özü : Göçmenlere Ziraat Bankasından yapılacak ikrazaata dair.

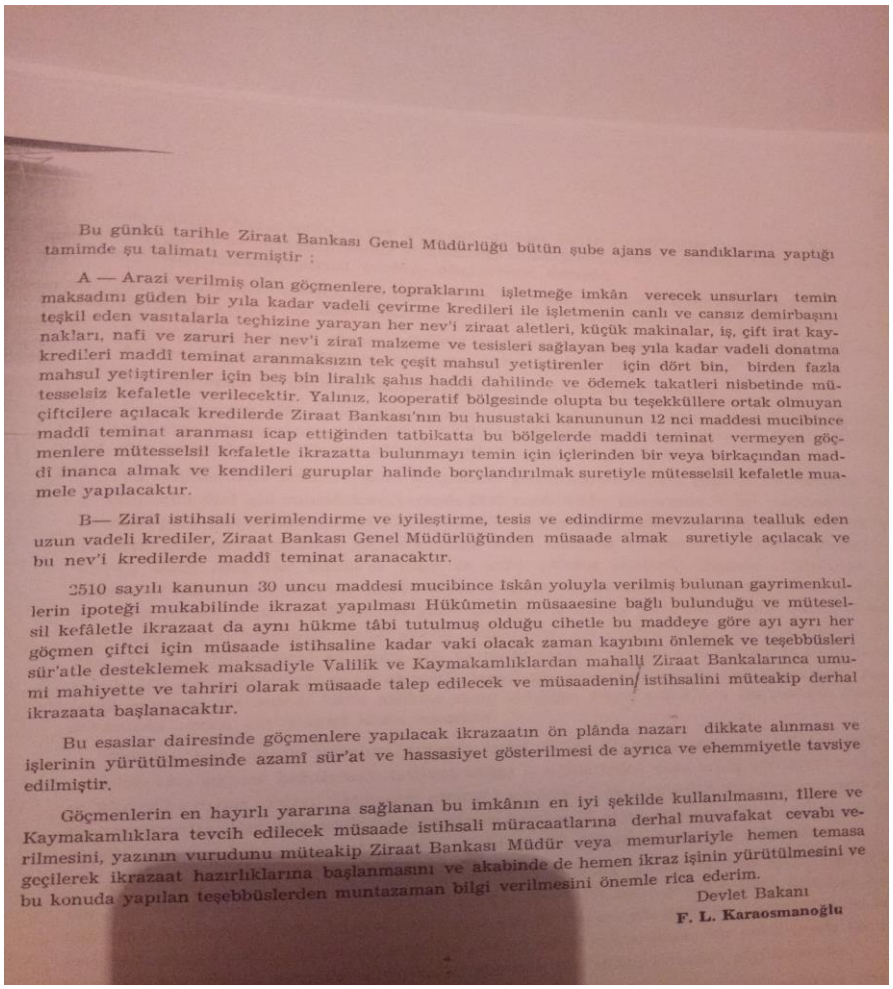
Tamim No. 137

Gayet Mühim ve Zata Mahsustur.

..... Valiliğine

Bulgaristan'dan yurdumuza gelen göçmenlerin ev ve arazi işi bir taraftan tertiplenirken, diğer taraftan bunların çiftci olanlarının tohumluk ve yemeklik zahirelerinin sağlanması mevzuu e le alparak Ziraat Bankası ile icap eden temas ve anlaşma yapılmıştır.

36

Bu günkü tarihle Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü bütün şube ajans ve sandıklarına yaptığı tamimde şu talimatı vermiştir :

A — Arazi verilmiş olan göçmenlere, topraklarını işletmeğe imkân verecek unsurları temin maksadını güden bir yıla kadar vadeli çevirme kredileri ile işletmenin canlı ve cansız demirbaşını teşkil eden vasıtalarla teçhizine yarayan her nev'i ziraat aletleri, küçük makinalar, iş, çift irat kaykredileri maddî teminat aranmaksızın tek çeşit mahsul yetiştirenler için dört bin, birden fazla mahsul yetiştirenler için beş bin liralık şahıs haddi dahilinde ve ödemek takatleri nisbetinde mütesselsiz kefaletle verilecektir. Yalınız, kooperatif bölgesinde olupta bu teşekküllere ortak olmuyan çiftcilere açılacak kredilerde Ziraat Bankası'nın bu hususiaki kanununun 12 nci maddesi mucibince maddî teminat aranması icap ettiğinden tatbikatta bu bölgelerde maddi teminat vermeyen göçmenlere mütesselsil kefaletle ikrazatta bulunmayı temin için içlerinden bir veya birkaçından maddî inanca almak ve kendileri guruplar halinde borçlandırılmak suretiyle mütesselsil kefaletle muamele yapılacaktır.

B— Ziraî istihsali verimlendirme ve iyileştirme, tesis ve edindirme mevzularına tealluk eden uzun vadeli krediler, Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünden müsaade almak suretiyle açılacak ve bu nev'i kredilerde maddî teminat aranacaktır.

2510 sayılı kanunun 30 uncu maddesi mucibince İskân yoluyla verilmiş bulunan gayrimenkullerin ipoteği mukabilinde ikrazat yapılması Hükûmetin müsaaesine bağlı bulunduğu ve müteselsil kefâletle ikrazaat da aynı hükme tâbi tutulmuş olduğu cihetle bu maddeye göre ayı ayrı her göçmen çiftci için müsaade istihsaline kadar vaki olacak zaman kayıbını önlemek ve teşebbüsleri sür'atle desteklemek maksadiyle Valilik ve Kaymakamlıklardan mahallî Ziraat Bankalarınca umumi mahiyette ve tahriri olarak müsaade talep edilecek ve müsaadenin istihsalini müteakip derhal ikrazaata başlanacaktır.

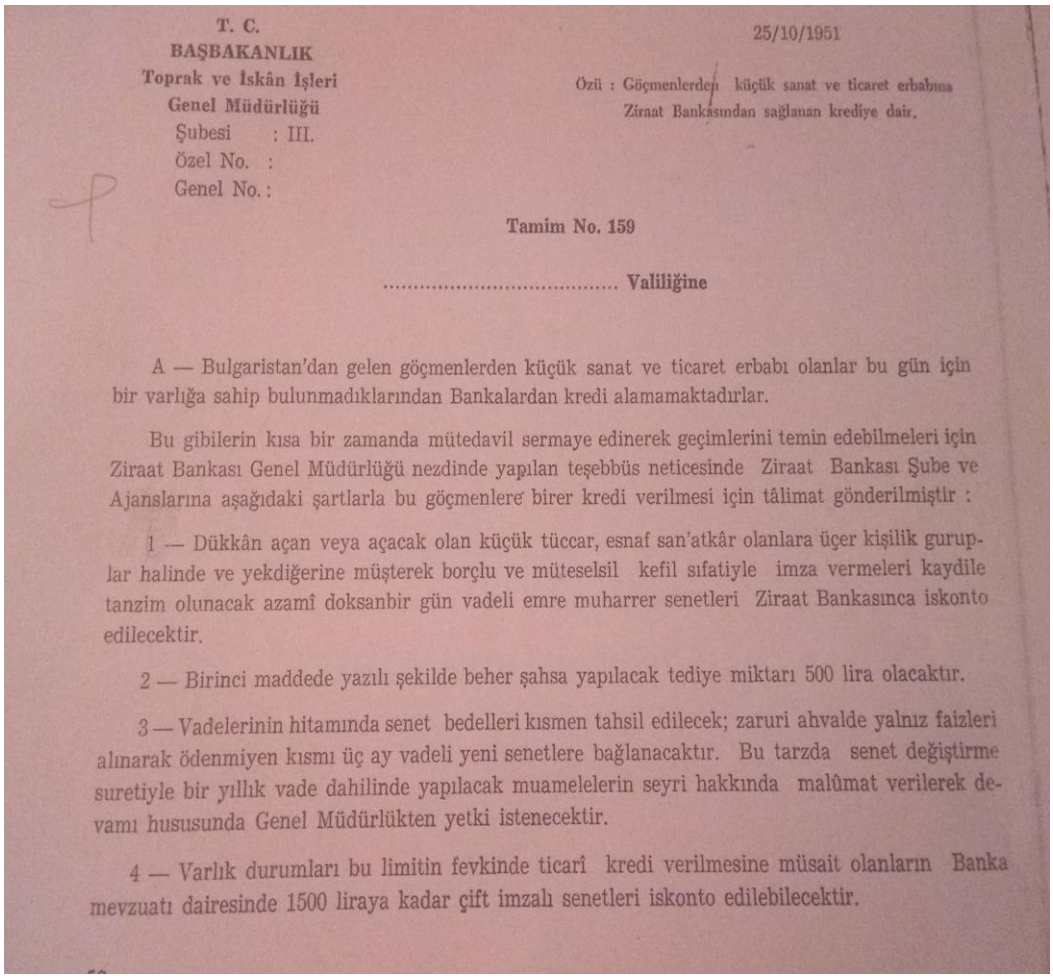
Bu esaslar dairesinde göçmenlere yapılacak ikrazaatın ön plânda nazarı dikkate alınması ve işlerinin yürütülmesinde azamî sür'at ve hassasiyet gösterilmesi de ayrıca ve ehemmiyetle tavsiye edilmiştir.

Göçmenlerin en hayırlı yararına sağlanan bu imkânın en iyi şekilde kullanılmasını, İllere ve Kaymakamlıklara tevcih edilecek müsaade istihsali müracaatlarına derhal muvafakat cevabı verilmesini, yazının vurudunu müteakip Ziraat Bankası Müdür veya memurlariyle hemen temasa geçilerek ikrazaat hazırlıklarına başlanmasını ve akabinde de hemen ikraz işinin yürütülmesini ve bu konuda yapılan teşebbüslerden muntazaman bilgi verilmesini önemle rica ederim.

Devlet Bakanı
F. L. Karaosmanoğlu

[905] Toprak İskân Tamimleri, TC Başvekalet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, Akın matbaacılık, Ankara 1953.

Ek- 8: Tamim No: 159 [906]

T. C.
BAŞBAKANLIK
Toprak ve İskân İşleri
Genel Müdürlüğü
Şubesi : III.
Özel No. :
Genel No. :

25/10/1951

Özü : Göçmenlerden küçük sanat ve ticaret erbabına Ziraat Bankasından sağlanan krediye dair.

Tamim No. 159

..... **Valiliğine**

A — Bulgaristan'dan gelen göçmenlerden küçük sanat ve ticaret erbabı olanlar bu gün için bir varlığa sahip bulunmadıklarından Bankalardan kredi alamamaktadırlar.

Bu gibilerin kısa bir zamanda mütedavil sermaye edinerek geçimlerini temin edebilmeleri için Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü nezdinde yapılan teşebbüs neticesinde Ziraat Bankası Şube ve Ajanslarına aşağıdaki şartlarla bu göçmenlere birer kredi verilmesi için tâlimat gönderilmiştir :

1 — Dükkân açan veya açacak olan küçük tüccar, esnaf san'atkâr olanlara üçer kişilik gruplar halinde ve yekdiğerine müşterek borçlu ve müteselsil kefil sıfatiyle imza vermeleri kaydile tanzim olunacak azamî doksanbir gün vadeli emre muharrer senetleri Ziraat Bankasınca iskonto edilecektir.

2 — Birinci maddede yazılı şekilde beher şahsa yapılacak tediye miktarı 500 lira olacaktır.

3 — Vadelerinin hitamında senet bedelleri kısmen tahsil edilecek; zaruri ahvalde yalnız faizleri alınarak ödenmiyen kısmı üç ay vadeli yeni senetlere bağlanacaktır. Bu tarzda senet değiştirme suretiyle bir yıllık vade dahilinde yapılacak muamelelerin seyri hakkında malûmat verilerek devamı hususunda Genel Müdürlükten yetki istenecektir.

4 — Varlık durumları bu limitin fevkinde ticarî kredi verilmesine müsait olanların Banka mevzuatı dairesinde 1500 liraya kadar çift imzalı senetleri iskonto edilebilecektir.

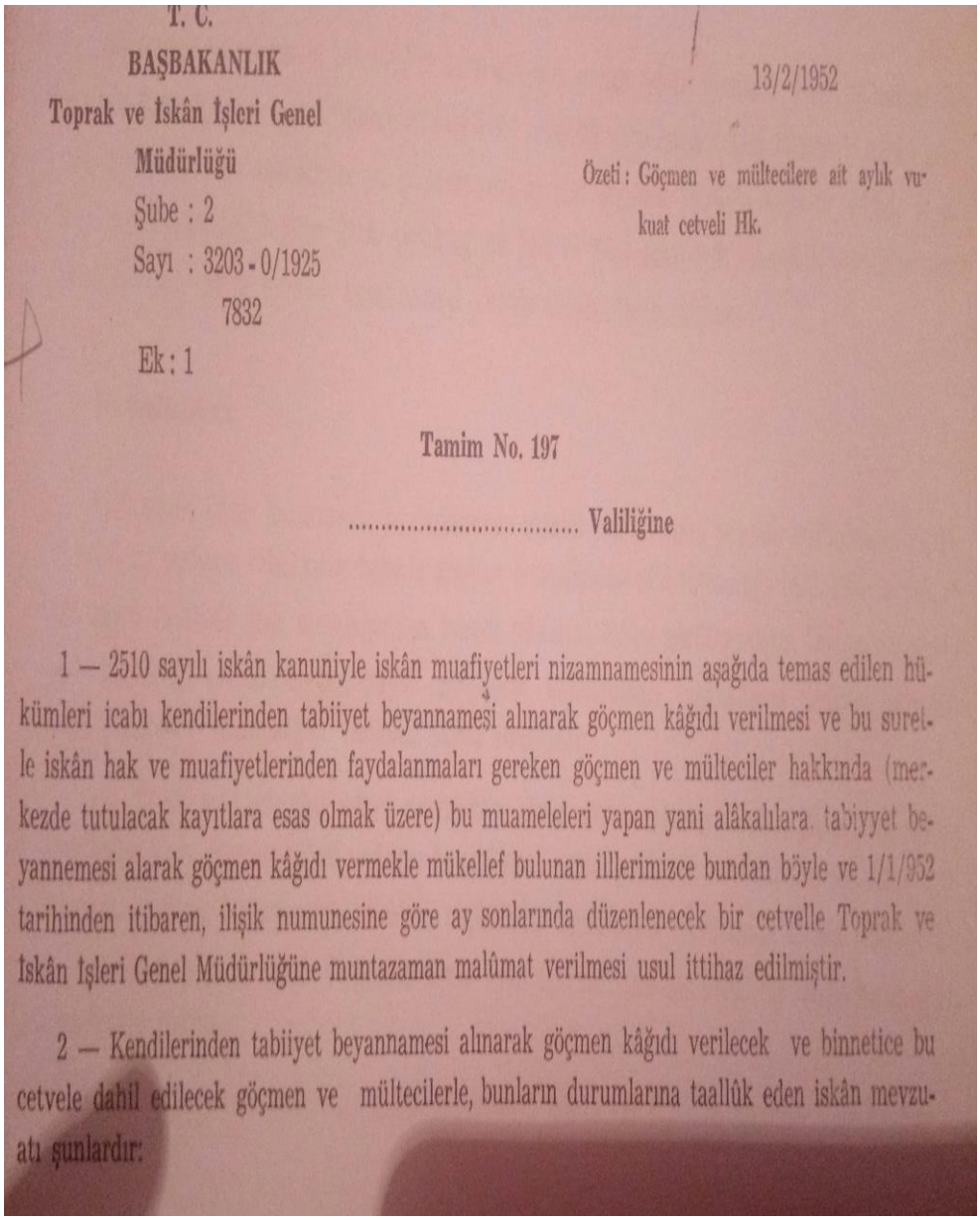
B — Dükkân açan veya açacak olan küçük tüccar, esnaf ve san'atkâr göçmenlerin ikazı ile Ziraat Bankasına müracaatlarının teminini ve bu kredi imkânlarından faydalanmalarına delâlet edilmesini tamimen rica ederim.

Devlet Bakanı
F. Lütfi Karaosmanoğlu

NOT: Bu tamimim mühakata yayınlanması için kaza adedine (.....) nusha gönderilmiştir.

[906] Toprak İskân Tamimleri, TC Başvekalet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, Akın matbaacılık, Ankara 1953.

Ek -9: Tamim No: 197 [907]

T. C.
BAŞBAKANLIK
Toprak ve İskân İşleri Genel
Müdürlüğü
Şube : 2
Sayı : 3203 - 0/1925
7832
Ek : 1

13/2/1952

Özeti : Göçmen ve mültecilere ait aylık vukuat cetveli Hk.

Tamim No. 197

..... Valiliğine

1 — 2510 sayılı iskân kanuniyle iskân muafiyetleri nizamnamesinin aşağıda temas edilen hükümleri icabı kendilerinden tabiiyet beyannamesi alınarak göçmen kâğıdı verilmesi ve bu suretle iskân hak ve muafiyetlerinden faydalanmaları gereken göçmen ve mülteciler hakkında (merkezde tutulacak kayıtlara esas olmak üzere) bu muameleleri yapan yani alâkalılara tabiyyet beyannemesi alarak göçmen kâğıdı vermekle mükellef bulunan illerimizce bundan böyle ve 1/1/952 tarihinden itibaren, ilişik numunesine göre ay sonlarında düzenlenecek bir cetvelle Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğüne muntazaman malûmat verilmesi usul ittihaz edilmiştir.

2 — Kendilerinden tabiiyet beyannamesi alınarak göçmen kâğıdı verilecek ve binnetice bu cetvele dahil edilecek göçmen ve mültecilerle, bunların durumlarına taallûk eden iskân mevzuatı şunlardır:

[907]Toprak İskân Tamimleri, TC Başvekalet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, Akın matbaacılık, Ankara 1953.

Ek –10: Bütçe ve Marshall Planı Çerçevesinde Trakya'da Yapılan Göçmen Evleri İçin Yapılan Harcama[908]

İl	TL
Edirne	823.000
Kırklareli	834.000
Tekirdağ	1.370.685

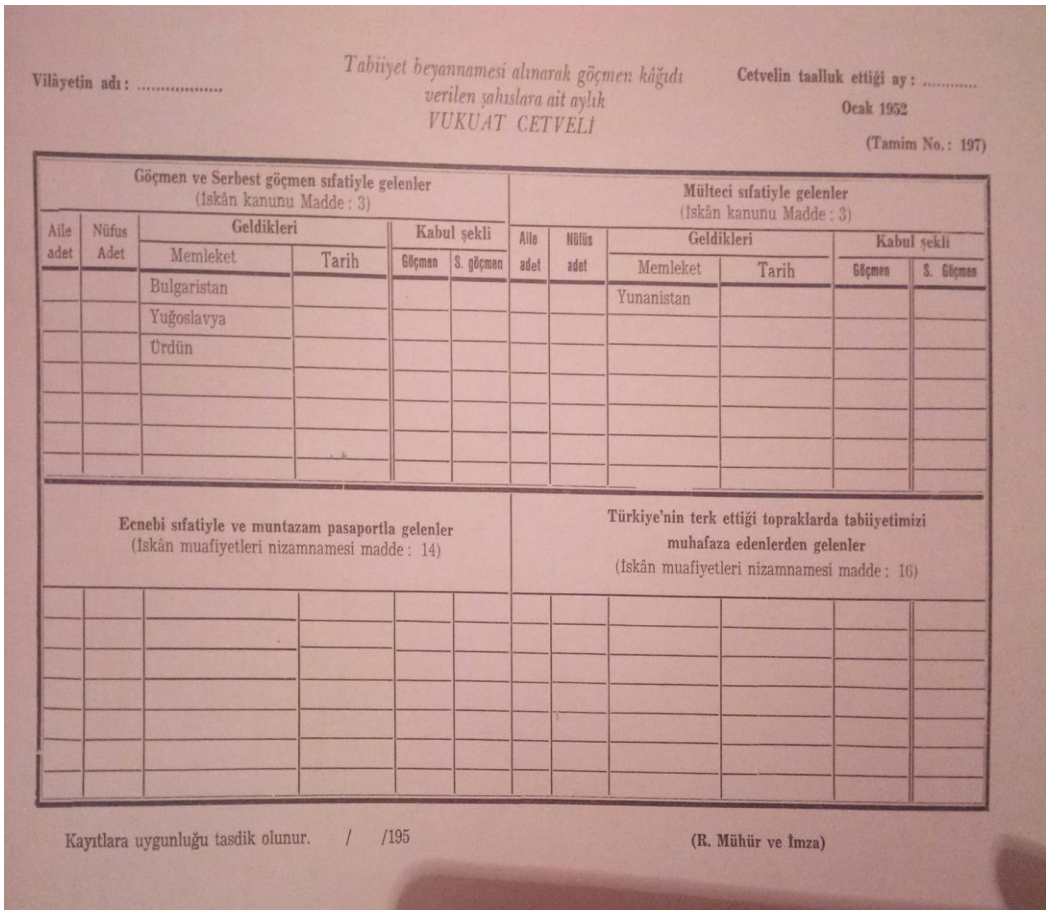
[908] From: Amembassy, Ankara To:The Department of State, Washington, *782.00/10- 1552*, 15 October 1952, Enclosure , s. 19, Esra Sarıkoyuncu Değerli, Hasan Karakuzu; "1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Türk Göçü", *Akademik Bakış*, S.57, Eylül –Ekim 2016, s.28; http://dergipark.gov.tr/download/article-file/383464(04.01.2017).

Ek-11: 1951 – 1956 yılına kadar çiftçi göçmenler için kurulan müstakil köyler [909]

Vilayeti	Kazası	Köy	Ev Adedi	Yapılış Şekli
Adana	Merkez	Yarımca	100	İhale
Adana	Merkez	Yeşiloba	78	ihale
Ankara	Haymana	Derecipınarı	96	50si ihale 46sı emanet
Bursa	Karacabey	Haymana Çiftliği	100	Yardım suretiyle
Çanakkale	Ezine	Yeniköy	151	Yardım suretiyle
İçel	Merkez	Homurlu	80	Emaneten
İçel	Tarsus	Özbahşiş	175	Emaneten
İstanbul	Bakırköy	Güneşliçiftliği	51	Yardım suretiyle
Konya	Cihanbeyli	Hotoğlu(Köle Kuyusu)	100	İhale
Konya	Cihanbeyli	Tüfekçipınarı	144	İhale
Konya	Cihanbeyli	Pınarbaşı	100	İhale
Niğde	Ulukışla	Altayüpü	160	Emaneten
Tokat	Taşova	Ilıca	40	Emaneten
Yozgat	Yerköy	Midillioğlu	150	İhale

[909] Oğuz Arı, *a.g.e*, s.10.

Ek-12: Tabiiyet Beyannamesi alınarak göçmen kağıdı verilen şahıslara ait aylık vukuat cetveli[910]

Vilâyetin adı : .....

Tabiiyet beyannamesi alınarak göçmen kâğıdı verilen şahıslara ait aylık
VUKUAT CETVELİ

Cetvelin taalluk ettiği ay : .....
Ocak 1952

(Tamim No. : 197)

Göçmen ve Serbest göçmen sıfatiyle gelenler (İskân kanunu Madde : 3)						Mülteci sıfatiyle gelenler (İskân kanunu Madde : 3)					
Aile adet	Nüfus Adet	Geldikleri		Kabul şekli		Aile adet	Nüfus adet	Geldikleri		Kabul şekli	
		Memleket	Tarih	Göçmen	S. göçmen			Memleket	Tarih	Göçmen	S. Göçmen
		Bulgaristan						Yunanistan			
		Yuğoslavya									
		Ürdün									

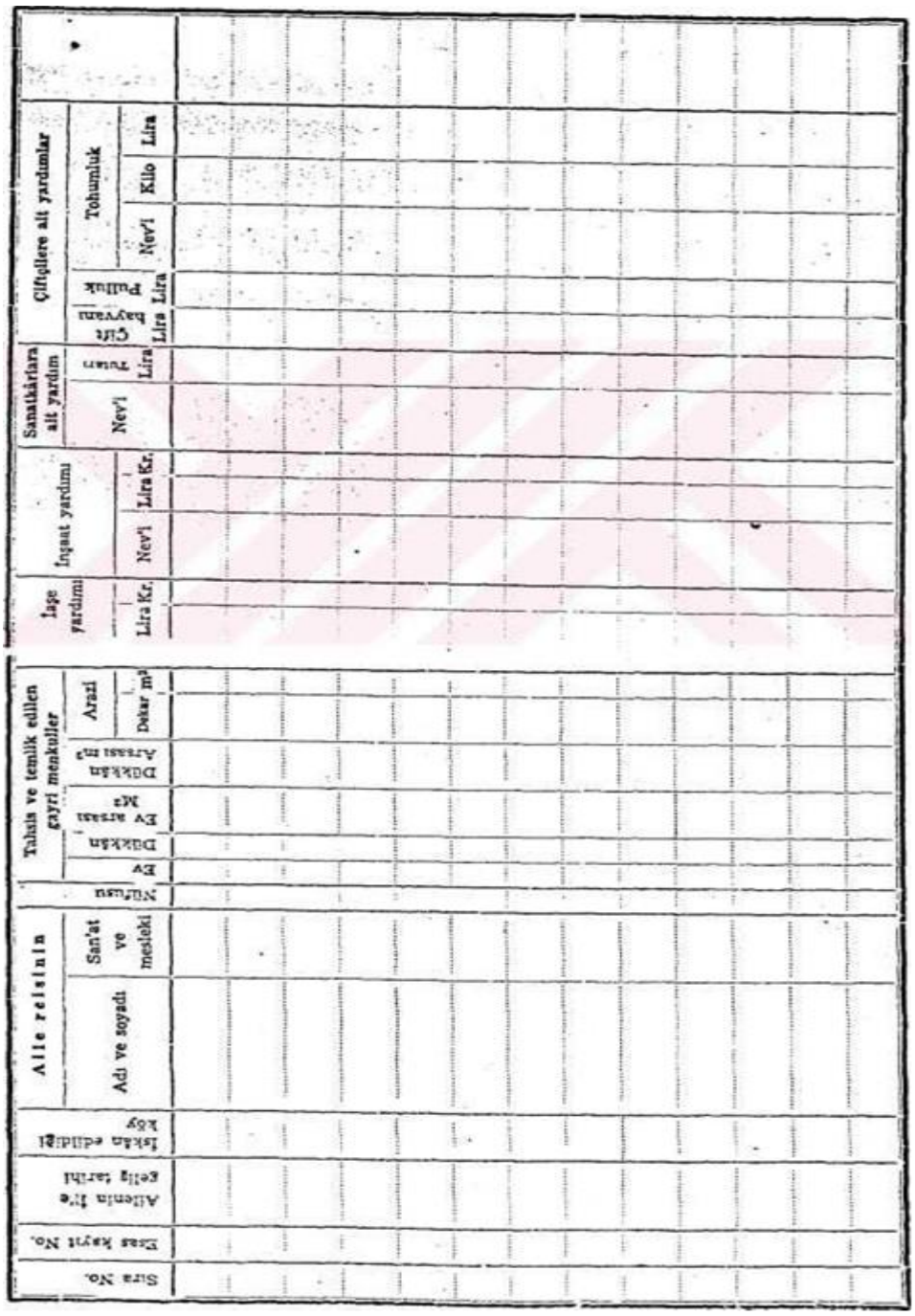
Ecnebi sıfatiyle ve muntazam pasaportla gelenler (İskân muafiyetleri nizamnamesi madde : 14)						Türkiye'nin terk ettiği topraklarda tabiiyetimizi muhafaza edenlerden gelenler (İskân muafiyetleri nizamnamesi madde : 16)					

Kayıtlara uygunluğu tasdik olunur. / /195

(R. Mühür ve İmza)

[910] Toprak İskân Tamimleri, TC Başvekalet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü, Akın matbaacılık, Ankara 1953, s.100.

Ek-13: İskân Edilen 1950-1951 Göçmenleri İçin Düzenlenen Gayrimenkul Ve Yardım Çizelgesi [911]

[911] Berrin Akgün, , *Mekansal İmge - Mekansal Pratik İlişki İlişkisizliği Bursa'da 1950-1951 ve 1989 Bulgaristan Göçmenleri Üzerinde İncelenmesi*, (Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2001.

Ek - 14: 40 ile yerleştirilecek göçmen miktarları [912]

Şehir	Emsale Göre Yerleştirilecek Göçmen Sayısı	Şehir	Emsale Göre Yerleştirilecek Göçmen Sayısı
Afyon	483	Eskişehir	732
Amasya	283	İçel	1.004
Ankara	3.417	Tekirdağ	542
Antalya	1.188	İstanbul	205
Aydın	902	İzmir	638
Balıkesir	1.818	Kastamonu	565
Bilecik	265	Kayseri	996
Bolu	372	Kırklareli	378
Burdur	100	Kırşehir	945
Bursa	762	Kocaeli	352
Çankırı	238	Konya	2.697
Çanakkale	552	Kütahya	460
Çorum	1.282	Manisa	900
Denizli	856	Maraş	454
Edirne	263	Muğla	690
Erzincan	255	Niğde	1.131
Samsun	373	Tokat	332
Seyhan	1.390	Yozgat	1.316
Sivas	2.474	Zonguldak	360
Toplam: 32.446			

[912] Ali Tanoğlu, *"Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi(1950-1951)"*, İ.Ü İktisat Fakültesi Mecmuası, C:14, Ekim 1952- Temmuz 1953, s. 128-161.

Ek - 14: 1950-1951 Göçmenleri İçin Hazırlanan plan [913]

İl	Yüzölçümü	Nüfus	Nüfus Kesafeti	Köy Sayısı	Emsali	Emsale Göre Yerleştirilecek Göçmen Aile Sayısı
Afyon	13.555	372.566	27	483	1	483
Amasya	4.885	163.494	33	483	1	283
Ankara	29.634	818.271	28	1.139	3	3.417
Antalya	20.127	312.102	17	594	2	1.188
Aydın	7.647	337.977	44	451	2	902
Balıkesir	15.493	563.100	36	909	2	265
Bilecik	5.258	136.844	26	265	1	372
Bolu	11.482	302.805	26	745	1 / 2	100
Burdur	7.450	136.359	18	201	1 / 2	762
Bursa	9.959	541.987	54	762	1	762
Çanakkale	9.441	288.813	31	552	1	238
Çankırı	9.083	218.286	24	477	1 / 2	238
Çorum	10.995	342.390	31	641	2	1.282
Denizli	10.991	340.010	31	428	2	856
Edirne	5.803	221.125	38	263	1	263
Erzincan	10.583	197.460	19	511	1 / 2	255
Eskişehir	13.583	274.571	20	366	2	732
İçel	15.697	317.853	20	502	2	1.004
Isparta	8.311	186.152	22	205	1	205
İstanbul	53.900	1.179.666	219	255	1	255
İzmir	12.825	767.374	60	638	1	638
Kastamonu	14.221	411.576	29	1.130	1 / 2	565
Kayseri	15.772	404.650	26	498	2	996
Kırklareli	6.732	192.333	29	189	2	378
Kırşehir	8.422	182.141	22	315	3	945
Kocaeli	8.436	474.716	56	705	1 / 2	352
Konya	48.681	740.595	15	893	3	2.697
Kütahya	15.253	419.100	27	921	1 /2	460
Manisa	14.342	519.319	36	901	1	900
Maraş	15.092	288.631	19	454	1	454
Muğla	12.735	240.704	19	356	2	690
Niğde	15.257	331.060	22	378	3	1.131
Samsun	9.392	475.953	51	747	1 /2	373
Seyhan	17.256	509.600	30	695	2	1.390
Sivas	28.941	540.412	19	1.237	2	2.474
Tekirdağ	6.094	222.916	37	271	2	542
Tokat	11.193	387.456	35	705	1 /2	352
Yozgat	13.074	325.506	24	658	2	1.316
Zonguldak	7.449	425.947	57	720	1/2	360

[913] Ali Tanoğlu, *"Bulgaristan Türklerinin Son Göç Hareketi(1950-1951)"*, İ.Ü İktisat Fakültesi Mecmuası, C:14, Ekim 1952- Temmuz 1953.

Ek – 15: 1950-1951 Göçmenlerinin Kesin İskân Cetveli [914]

İl	İskân planına göre mürettep aile adedi	İskân hakkına sahip olduğu tespit edilen			
		Çiftçi		Esnaf ve zanaatkâr	
		Aile adedi	Nüfus adedi	Aile adedi	Nüfus adedi
Afyon	269	265	1.225	4	11
Amasya	131	129	329	2	8
Ankara	3.417	897	3.697	315	1.114
Antalya	1.188	445	2.136	24	90
Aydın	902	700	3.030	58	213
Balıkesir	1.818	1.565	6.905	563	2.445
Bilecik	265	206	938	11	226
Bolu	280	197	1.004	11	33
Burdur	176	431	1.983	22	104
Bursa	949	1.991	9.105	1.075	4.024
Çanakkale	564	590	2.647	32	180
Çankırı	218	42	155	13	58
Çorum	1.282	400	1.838	5	25
Denizli	865	340	1.445	93	362
Diyarbakır	23	23	23		
Edirne	903	567	2.492	111	342
Elazığ	129	85	323	2	9
Erzincan	255	74	328		
Eskişehir	732	979	3.933	848	3.254
Hatay	65	65	240		
İçel	1.004	607		11	49
Isparta	197	162	715	8	28
İstanbul	222	471	2.283	2.806	10.522
İzmir	638	1.102	4.879	614	2.476
Kastamonu	311	101	469	14	45
Kayseri	998	283	1.228	75	285
Kırklareli	508	1.452	6.486	253	1.027
Kırşehir	945	491	2.013		
Kocaeli	452	391	1.900	61	242
Konya	2.683	1.006	4.193	13	55
Kütahya	438	360	1.526	39	136
Manisa	1.139	997	4.411	142	606
Maraş	454	235	1.105	5	18
Muğla	505	484	2.236	21	96
Niğde	1.134	400	1.807	3	17
Samsun	502	475	2.117	28	113
Seyhan	1.455	1.506	6.521	23	91
Sivas	2.474	431	1.749	4	15
Tekirdağ	1.036	1.361	6.057	203	709
Tokat	211	202	970	6	35
Yozgat	1.316	730	3.379	65	244
Zonguldak	121	74	321	46	176
Toplam	33.595		100.739		28.429

[914] Oğuz Arı, *Bulgaristanlı Göçmenlerin İntibakı*, Ankara, Rekor matbaası, s.17.

Ek – 16: Trakya'da Göçmen Evleri Listesi [915]

Trakya'da Tamamlanan veya İnşası Devam Eden Göçmen Evleri Listesi

İl	Tamamlanan Evler	Devam eden Evler	Evlerin Sayısı
Edirne	359	405	764
Kırklareli	410	174	584
Tekirdağ	631	316	947

Trakya'da İnşa Edilen Yeni Göçmen Evlerinin Ayrıntılı Listesi

İl	Yeni Evlerin Sayısı
Edirne	122
Kırklareli	212
Tekirdağ	432

[915] From: Amembassy, Ankara to:The Department of State, Washington, *782.00/10- 1552*, 15 October 1952, Enclosure, s.20, Esra Sarıkoyuncu Değerli, Hasan Karakuzu; "1950-1951 Yıllarında Bulgaristan'dan Türkiye'ye Türk Göçü", *Akademik Bakış*, S.57, Eylül –Ekim 2016, s.28; http://dergipark.gov.tr/download/article-file/383464(04.01.2017).

Ek – 17: Göçmen Sesi Gazetesi Sahibi Hasan Omurtakhan Tekirdağ'da Göçmenlerle Birlikte[916]

Gazetemiz sahibi Hasan Omurtakhan Tekirdağ'da Göçmenler arasında

[916] *Göçmen Sesi,* 25.03.1951, s.1.

Ek – 18: Göçmenlere Aşı Yapılırken [917]

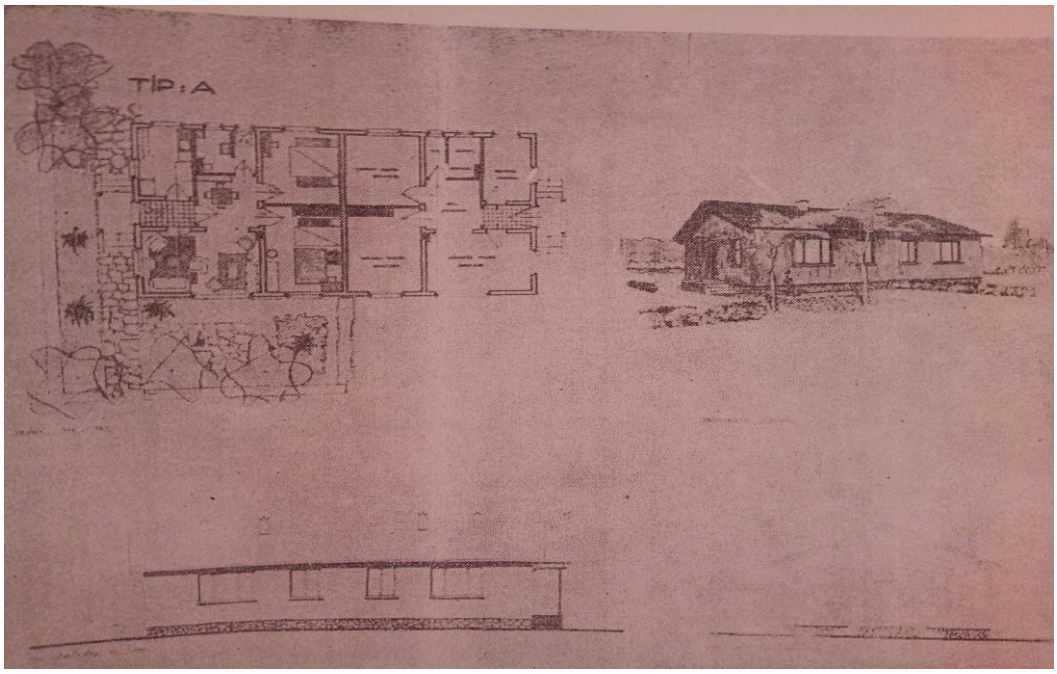
[917]http://www.magnumphotos.com/C.aspx?VP3=SearchResult&ALID=2K7O3R90UHOLhttp://apps.who.int/iris/bitstream/10665/127972/1/EB7_83_eng.pdf (Erişim Tarihi: 27.12.2016).

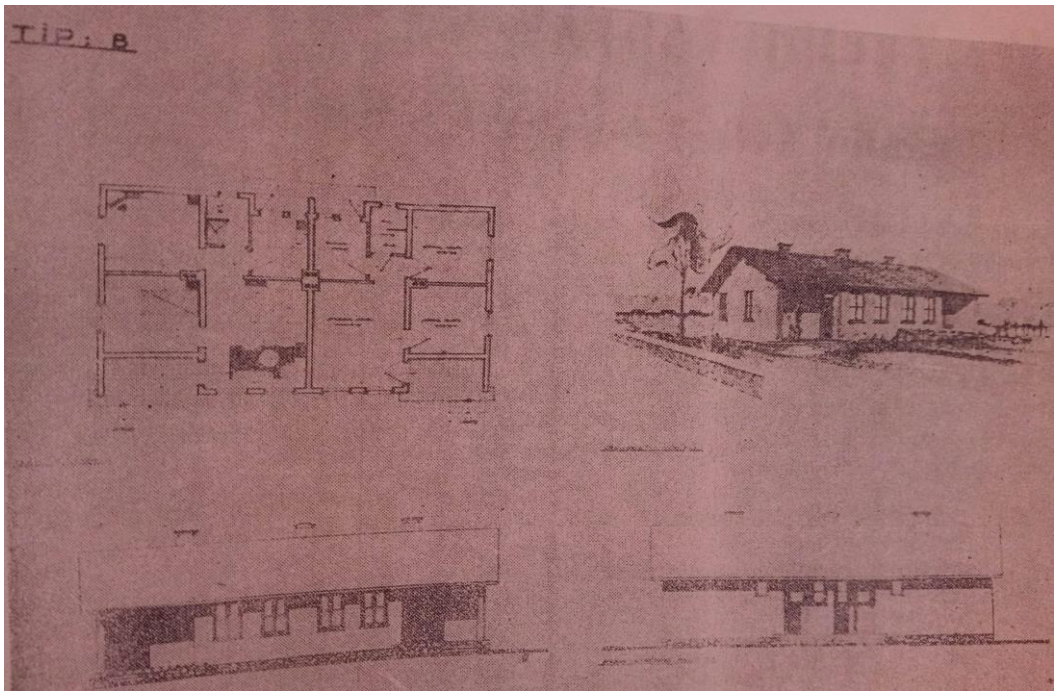
Ek – 19: Göçmenlere DDT Sıkılırken[918]

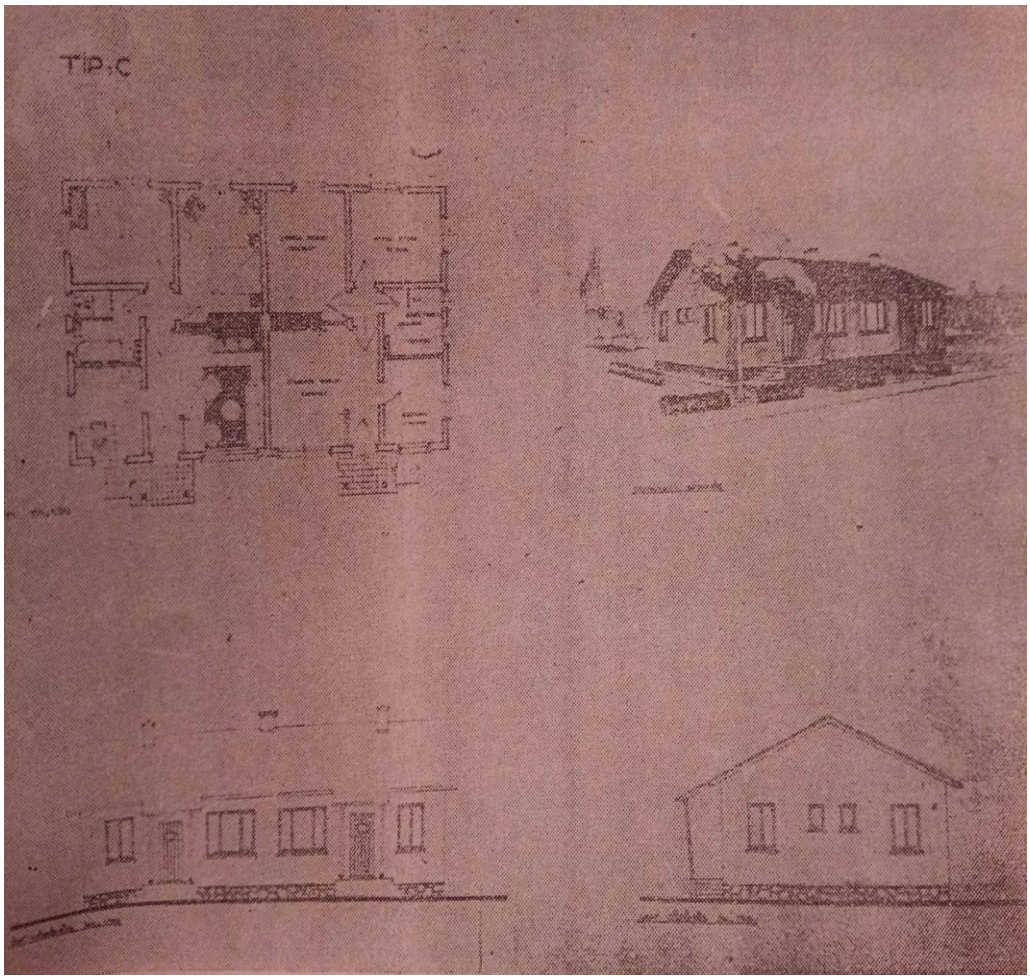
[918] Kostanick Louis Huey, *Turkish Resettlement of Bulgarian Turks*, University, California Press, Berkeley and Los Angeles 1957, s.153.

Ek – 20: Göçmen Evi Tipleri [919]

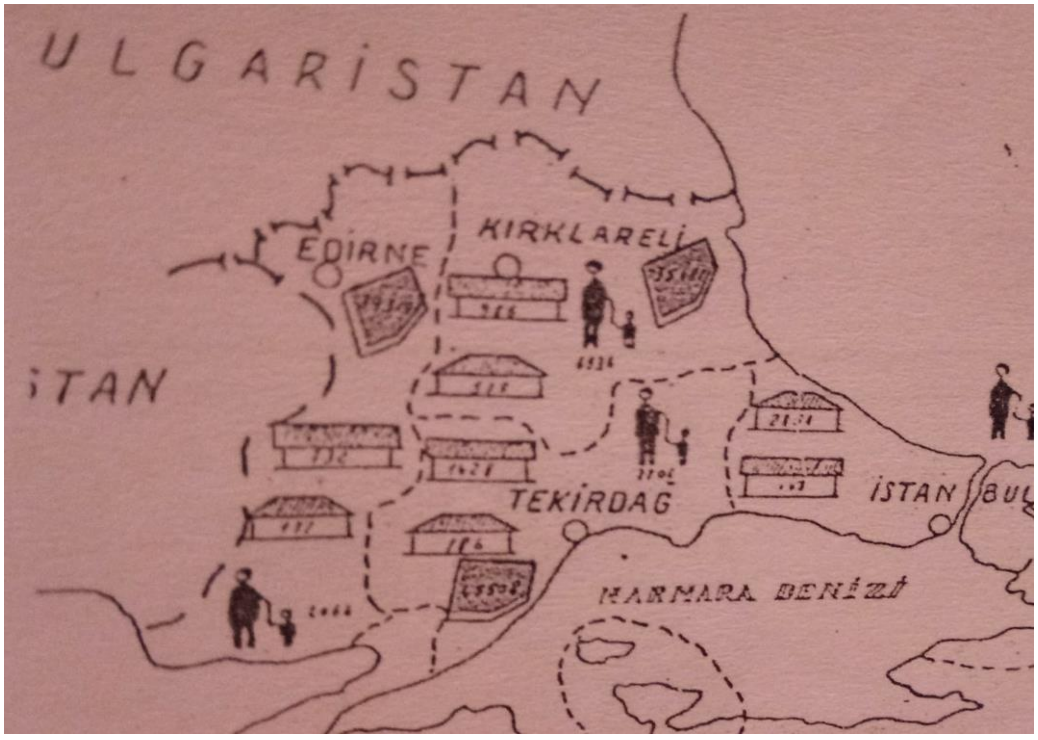

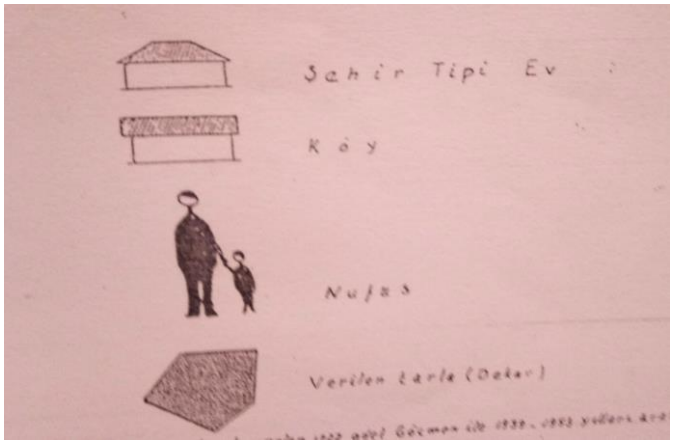

[919] Toprak İskân Çalışmaları, s.27.

TIP. C

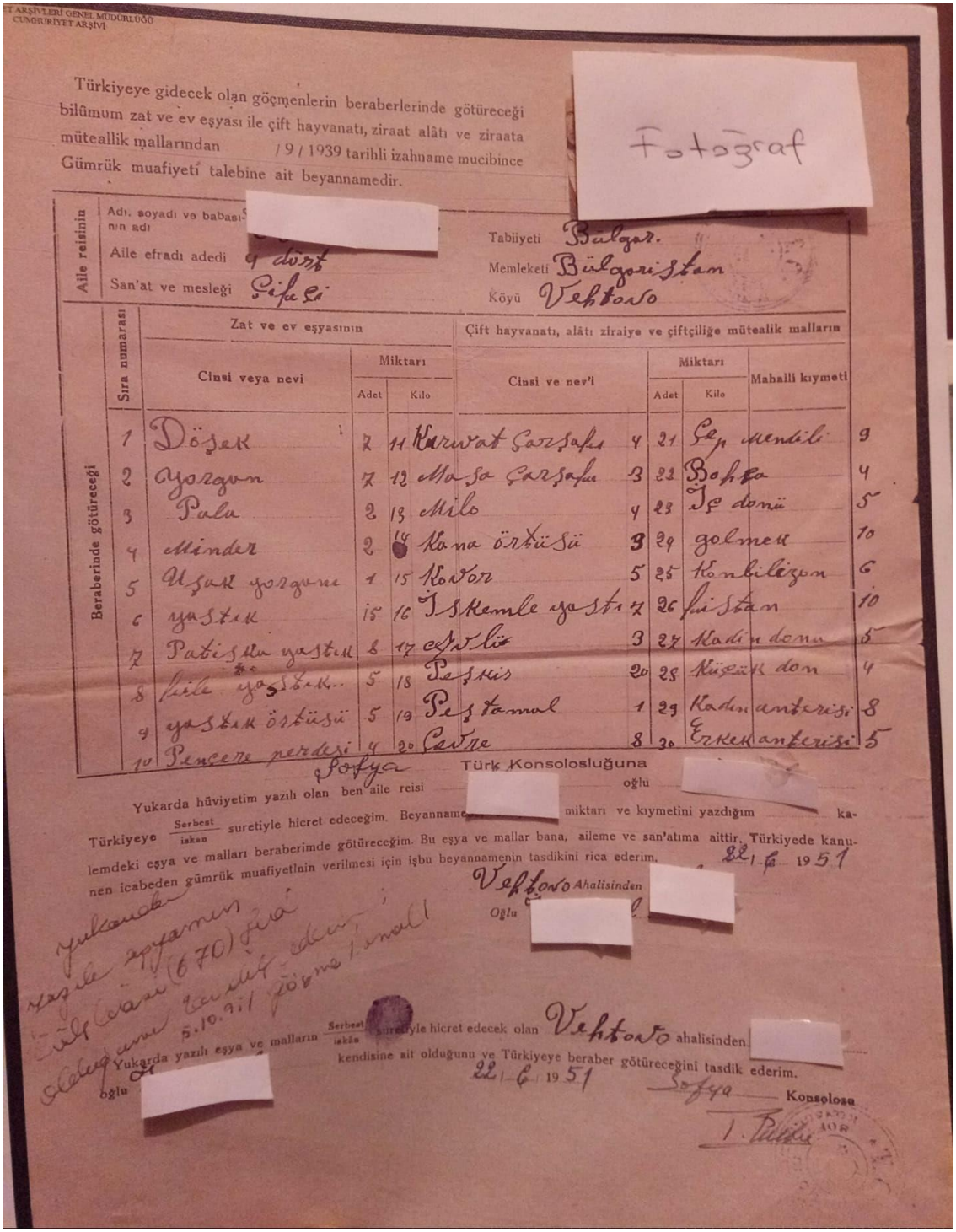
Ek – 21: Göçmenlerin Trakya'da 31.03.1954'e Kadar Nüfus ve Yerleşme Durumları [920]

[920] Toprak İskân Çalışmaları. s.35.

Ek – 22: Gümrük Muafiyeti Talebi İçin Eşya ve Hayvan Beyannamesi [921]

T. ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Türkiyeye gidecek olan göçmenlerin beraberlerinde götüreceği bilûmum zat ve ev eşyası ile çift hayvanatı, ziraat alâtı ve ziraata müteallik mallarından / 9 / 1939 tarihli izahname mucibince Gümrük muafiyeti talebine ait beyannamedir.

Fotoğraf

Aile reisinin: Adı, soyadı ve babasının adı [redacted]
Aile efradı adedi 4 dörd
San'at ve mesleği Çiftçi
Tabiiyeti Bulgar.
Memleketi Bulgaristan
Köyü Vehtovo

Beraberinde götüreceği

Sıra numarası	Zat ve ev eşyasının Cinsi veya nevi	Miktarı Adet	Miktarı Kilo	Çift hayvanatı, alâtı ziraiye ve çiftçiliğe müteallik malların Cinsi ve nev'i	Miktarı Adet	Miktarı Kilo	Mahalli kıymeti
1	Döşek	2	11	Karwat çarşafı	4	21	Çapa mendili 9
2	Yorgan	2	12	Masa çarşafı	3	22	Bohça 4
3	Pala	2	13	Milo	4	23	İç donu 5
4	Minder	2	14	Kana örtüsü	3	24	gölmek 10
5	Uşak yorganı	1	15	Kavor	5	25	Konbilezon 6
6	yastık	15	16	İskemle yastığı	7	26	fistan 10
7	Pabiçka yastık	8	17	Çorlu	3	27	Kadın donu 5
8	Sele yastık..	5	18	Peşkir	20	28	Küçük don 4
9	yastık örtüsü	5	19	Peştamal	1	29	Kadın anterisi 8
10	Pencere perdesi	4	20	Çevre	8	30	Erkek anterisi 5

Sofya Türk Konsolosluğuna

Yukarda hüviyetim yazılı olan ben aile reisi [redacted] oğlu [redacted]
Türkiyeye Serbest / iskân suretiyle hicret edeceğim. Beyanname[redacted] miktarı ve kıymetini yazdığım [redacted] kalemdeki eşya ve malları beraberimde götüreceğim. Bu eşya ve mallar bana, aileme ve san'atıma aittir. Türkiyede kanunen icabeden gümrük muafiyetinin verilmesi için işbu beyannamenin tasdikini rica ederim. 22 / 6 / 1951

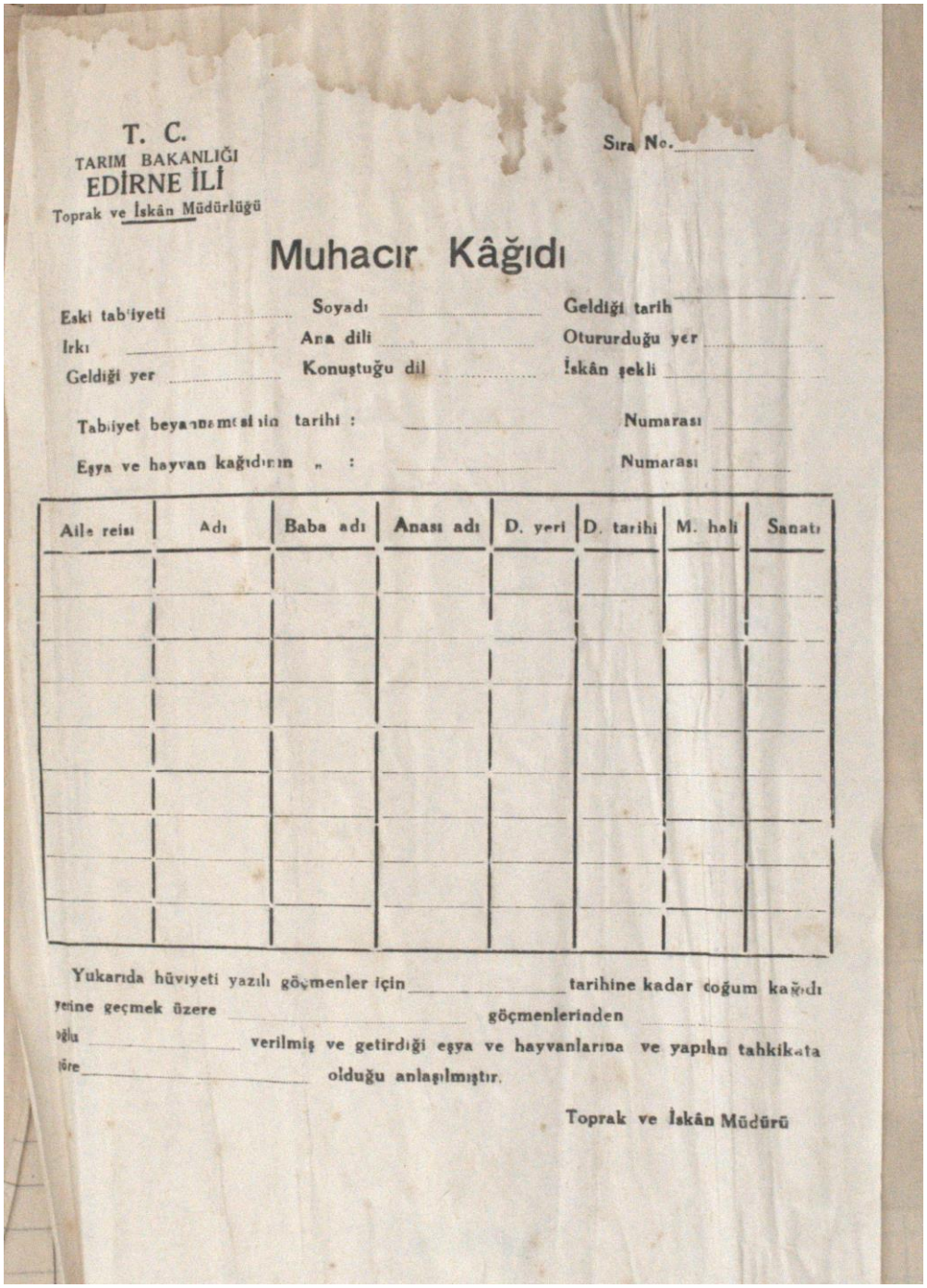
Vehtovo Ahalisinden
Oğlu [redacted]

yukarıdaki yazılı eşyanın (670) kilo ağırlığında olduğunu tasdik ederim. 5.10.951 Gümrük memuru [illegible]

Yukarda yazılı eşya ve malların Serbest / iskân suretiyle hicret edecek olan Vehtovo ahalisinden [redacted] oğlu [redacted] kendisine ait olduğunu ve Türkiyeye beraber götüreceğini tasdik ederim.
22 / 6 / 1951
Sofya Konsolosu
[illegible]
1. Katip

[921] *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*

Ek – 23: Muhacir Kağıdı [922]

T. C.
TARIM BAKANLIĞI
EDİRNE İLİ
Toprak ve İskân Müdürlüğü

Sıra No.

Muhacır Kâğıdı

Eski tabiiyeti ..... Soyadı ..... Geldiği tarih .....
Irkı ..... Ana dili ..... Otururduğu yer .....
Geldiği yer ..... Konuştuğu dil ..... İskân şekli .....

Tabiiyet beyannamesinin tarihi : ..... Numarası .....
Eşya ve hayvan kağıdının „ : ..... Numarası .....

Aile reisi	Adı	Baba adı	Anası adı	D. yeri	D. tarihi	M. hali	Sanatı

Yukarıda hüviyeti yazılı göçmenler için ..... tarihine kadar doğum kağıdı yerine geçmek üzere ..... göçmenlerinden ..... oğlu ..... verilmiş ve getirdiği eşya ve hayvanlarına ve yapılan tahkikata göre ..... olduğu anlaşılmıştır.

Toprak ve İskân Müdürü

[922] *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*